

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning)

จังหวัดลำพูน

ระหว่างวันที่ ๒๒ – ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒

หลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) รุ่นที่ ๗๒

สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย

สารบัญ

	หน้าที่
บทวิเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา	๑
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ Action Learning	๕
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดลำพูน	๘
ประเด็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning) ณ จังหวัดลำพูน	๑๓
ผลการศึกษาจาก Action Learning	
๑. การส่งเสริมท่องเที่ยววันวิถี	๒๑
๒. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	๘๐
๓. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๑๕๗
๔. การพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่	๑๙๑

บทวิเคราะห์ จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning) ณ จังหวัดลำพูน
หลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) รุ่นที่ ๗๒
ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning) เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) ซึ่งได้ออกแบบและดำเนินการต่อเนื่องมานาน ได้มีการประเมินและปรับเปลี่ยนแก้ไขมาตามลำดับจนมีความลงตัว ถือว่าเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของหลักสูตร นปส. รวมทั้งมีความสอดคล้องกันภารกิจและหน้าที่หลักของกระทรวงมหาดไทยที่ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์สำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจชาวบ้านซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการพัฒนาประเทศ ดังที่เรียกกันว่าการพัฒนาโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจากการเรียนรู้ตามหลักการดังกล่าว นักศึกษาจะได้นำประสบการณ์และบทเรียนจากการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการบริหารราชการตามหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคนในโอกาสต่อไป ทั้งนี้โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ (Area) หรือมองจากปัญหาและความต้องการของพื้นที่ขึ้นไป (Demand Size) รวมทั้งจะทำให้เห็นโอกาส ความเสี่ยง ความดีหรือต้นทุนของพื้นที่ ซึ่งที่ผ่านมาเรามักจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเด็น (Issue) ที่เป็นนโยบายระดับประเทศและการพัฒนาตามสาขา (Function) ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นตัวแทนของส่วนกลาง เป็นลักษณะการมองแบบ Supply Size ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การพัฒนามักไม่ตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ รวมทั้งไม่ตอบสนองตรงตามความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม

การออกแบบหลักสูตรนี้ กำหนดให้นักศึกษาต้องลงไปในพื้นที่จริงและเรียนรู้ตัวตนเองจากชาวบ้าน โดยมอบโจทย์หลักให้ไปเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตของชุมชน ระบบบริหารจัดการชุมชน และวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน รวมทั้งมีโจทย์ย่อยที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มไปศึกษาผลการดำเนินการตามนโยบายของรัฐในพื้นที่ โดยรุ่นที่ ๗๒ นี้ได้กำหนดไว้ ๔ เรื่อง คือ

- (๑) การส่งเสริมท่องเที่ยววิถี
- (๒) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (๓) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- (๔) การพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่

ส่วนวิธีประเมินผลหรือวัดผลการศึกษา กำหนดให้นักศึกษานำเสนอผลการศึกษาต่อที่ประชุม รวมทั้งจัดทำเป็นเอกสารฉบับสมบูรณ์ส่งให้ภายหลัง ทั้งนี้ ก่อนลงไปปฏิบัติการในพื้นที่จัดการฝึกอบรมได้ จัดทำเอกสารคู่มือแจกจ่าย มีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขอบเขต และวิธีการเรียนรู้ นอกจากนั้นในการลงปฏิบัติการจริง อาจารย์ที่ปรึกษาได้ติดตามลงไปเยี่ยมนักศึกษาทุกกลุ่มในพื้นที่ พร้อมทั้งได้ชี้แจงทำความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับพื้นที่ที่ลงไปทำการศึกษา มีข้อสังเกตว่าจังหวัดได้เลือกหมู่บ้านหรือชุมชนที่ค่อนข้างมีความเข้มแข็งบางหมู่บ้านเคยได้รับรางวัลในการพัฒนาด้านต่างๆ มาแล้วมากมาย ส่วนการวัดผลการศึกษา ทั้งด้านการนำเสนอและการจัดทำเอกสารเป็นการวัดผลงานระดับกลุ่มทุกคนในกลุ่มได้รับคะแนนเท่ากันหมด ไม่สามารถวัดผลถึงรายบุคคลหรือไม่สามารถวัดระดับการมีส่วนร่วมในผลงานของกลุ่มได้ บางคนอาจทำมาก บางคนทำน้อย หรือไม่ได้ทำเลยขึ้นอยู่กับวิธีแบ่งงานและวิธีปรึกษาหารือกันในกลุ่ม

ผลงานโดยรวมของนักศึกษามีบางกลุ่มอยู่ในระดับดี แต่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ การสะท้อนปัญหาไม่ค่อยชัด ยังไม่รอบด้านและไม่เป็นไปในเชิงลึก อาจสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น มีเวลาน้อย หรือใช้เวลาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การสอบถามข้อมูลจากชาวบ้านไม่เพียงพอ ขาดการสังเกตวิถีชีวิตชุมชน การปรึกษาหารือกันยังไม่ตกผลึก การให้ความสำคัญกับข้อมูลจากแผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาตำบล และ แผนพัฒนาหมู่บ้านมากเกินไป ฯลฯ สำหรับแบบสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนหมู่บ้าน เป้าหมาย ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบข้อมูล การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ ตามแนวทางโครงการปิดทองหลังพระ ที่มอบให้นักศึกษานำไปสำรวจพื้นที่นั้น จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นและใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำความเข้าใจและทราบปัญหาความต้องการของพื้นที่ได้ดี แต่เนื่องจากเวลาน้อยส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามนักศึกษานำแบบข้อมูลดังกล่าวไปปรับใช้การพัฒนาเชิงพื้นที่ในโอกาสต่อไปได้

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดลำพูนประจำปี ๒๕๕๙ ปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงสุด คือ สาขาอุตสาหกรรม ซึ่งมีมูลค่ามากกว่าร้อยละ ๕๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด และรายได้เฉลี่ยของประชากร/คน/ปี ของจังหวัดลำพูนสูงสุดเป็นอันดับ ๑ ของภาคเหนือ แต่จากการสะท้อนปัญหาของนักศึกษาที่ลงพื้นที่ พบว่าตัวเลขรายได้เหล่านั้นเป็นมายาคติ เพราะยังพบความยากจนแทรกตัวอยู่อย่างหนาแน่นทั่วไปในพื้นที่และสาขาเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพหลักและมีผลกระทบต่อชาวบ้านมากที่สุด พืชสำคัญยังคงเป็นลำไย กระเทียม พืชผัก และมีอาชีพเสริม คือ หัตถกรรมในครัวเรือนและการเลี้ยงสัตว์ ปัญหาของชาวบ้านยังเป็นปัญหาเดิมที่การแก้ไขยังไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ การใช้ทรัพยากรยังไม่เหมาะสม และมีการบุกรุกทำลายป่า ส่วนความเสี่ยงใหม่ ๆ ที่ค้นพบ เช่น การเกษตรมีต้นทุนสูงให้เป็นหนี้สิน การขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรต้องใช้แรงงานต่างชาติ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง หรือกิ่งเมืองถึงชนบท ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ ปัญหาคนรุ่นใหม่ไม่กลับบ้าน ฯลฯ

จากการตรวจสอบผลงานที่เป็นเอกสารพบว่าหลายกลุ่มได้จัดทำโดยมีเนื้อหาสาระไม่ครบตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายและกำหนดไว้ในสารบัญ บางประเด็นที่ต้องวิเคราะห์แต่นำเสนอเพียงข้อมูลหรือข้อเท็จจริง โดยไม่ได้วิเคราะห์ ที่เห็นได้ชัดเจน คือ เรื่องผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน หลายกลุ่มเพียงแต่บอกว่ามีนโยบายของภาครัฐเรื่องใดบ้างลงไปดำเนินการในหมู่บ้าน แต่ไม่ได้บอกว่ามีผลกระทบในแง่บวกหรือลบต่อชุมชนอย่างไร และมีนโยบายเรื่องใดบ้างที่สอดคล้องกับจุดแข็งชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอที่น่าสนใจจากกลุ่มหนึ่งที่ว่า การกำหนดนโยบายและโครงการจากเบื้องบนลงไปดำเนินการในพื้นที่ “มีปัญหาทำให้ประชาชนเสียดินนโยบายและโครงการของรัฐ”

ตามที่ได้มอบหมายให้แต่ละกลุ่มไปศึกษาผลการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาลรวม ๔ เรื่องนั้น การนำเสนอของบางกลุ่มขาดความชัดเจน บางกลุ่มนำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใส่ไว้ แต่ไม่ได้วิเคราะห์การปฏิบัติตามนโยบายเรื่องนั้นๆ ในชุมชนเป็นอย่างไร ได้รับผลสำเร็จแค่ไหนเพียงไร การบริหารของท้องถิ่นและท้องถิ่นช่องเป็นอย่างไร มีปัญหาโดยรวมของนโยบายเป็นอย่างไร และมีทางอย่างไร บางกลุ่มไม่มีข้อเสนอแนะแต่เป็นการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านชุมชนโดยทั่วไปไม่ตรงกับหัวข้อที่ได้รับมอบหมายให้ไปศึกษา

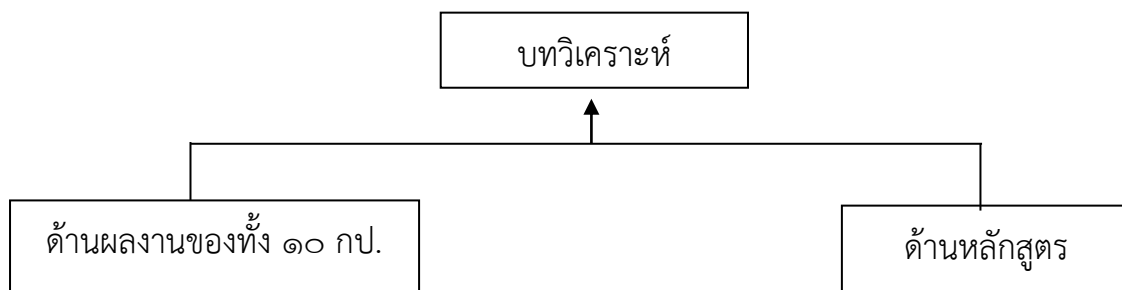
ได้พบว่านโยบายบางเรื่องที่ปฏิบัติจัดทำอยู่ในพื้นที่นั้น ไม่ค่อยสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่นัก เช่น โครงการท่องเที่ยววันวิถีลงไปดำเนินการในหมู่บ้าน ซึ่งไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น เข้าใจว่าตอนนำโครงการ ตามนโยบายลงสู่พื้นที่ จังหวัดต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วตามหนังสือสั่งการ การเลือกพื้นที่จึงไม่ค่อยพิถีพิถันมากนัก โดยมักเลือกพื้นที่ที่เป็นชุมชนเข้มแข็งและเคยดำเนินการตามนโยบายเรื่องอื่นประสบความสำเร็จมาก่อน นอกจากนั้นในด้านนักศึกษาพบว่ายังมีปัญหาขาดความรู้และความเข้าใจในนโยบายที่กำหนดให้ไปศึกษาอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจนได้ ดังนั้นในรุ่นต่อไปควรมีเอกสารความรู้เกี่ยวกับโครงการตามนโยบายของรัฐบาลแจกจ่ายแก่นักศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการลงไปศึกษาในพื้นที่ด้วย

นักศึกษาที่ลงไปเรียนรู้จากประสบการณ์จริงแต่ละกลุ่ม กป. มาจากหน่วยงานต่างกระทรวงทบวงกรม ทำให้มีมุมมองที่หลากหลายและรอบด้าน แม้ว่าเวลาที่ทำการศึกษาค่อนข้างจำกัด และการนำเสนอจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง แต่หวังว่าผลการศึกษารั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่จังหวัดและอำเภอ ในการนำไปพิจารณาประกอบการพัฒนาหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

ขอขอบคุณนักศึกษา นปส. รุ่นที่ ๗๒ ทุกคนที่มีความตั้งใจในการศึกษาเรียนรู้และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในทุกๆ ด้าน ทำให้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่จังหวัดลำพูนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกประการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทวิเคราะห์เพิ่มเติม

๑. ด้านผลงาน จากการสรุปในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒ โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และหัวหน้าส่วนราชการบางส่วน เข้าร่วมฟังการสรุป โดยมี ศ.ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ ผู้อำนวยการหลักสูตร และอาจารย์ที่ปรึกษา ๒ ท่าน ได้แก่ อาจารย์ปริญญา อุดมทรัพย์ และ อาจารย์พินัย อนันตพงศ์ รับฟังและให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ปรากฏผลดังนี้

๑.๑ ด้านเนื้อหา นักศึกษา นปส. ทั้ง ๑๐ กป. ทำได้ดี เนื่องจากใช้เวลาอยู่กับชาวบ้านในพื้นที่เป็นเวลา ๓ - ๔ วัน และแบ่งงานกันจัดเก็บข้อมูล นักศึกษาสามารถอธิบายข้อมูลซึ่งเป็นประเด็นคำถามได้ดี ทั้งด้านความเสี่ยงของแต่ละหมู่บ้าน ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน รวมไปถึงบทเรียนที่ได้ในด้านต่างๆ จากการเข้าไปเรียนรู้ในพื้นที่

๑.๒ ด้านรูปแบบการนำเสนอ ทั้ง ๑๐ กป.ทำได้ค่อนข้างดี สามารถสื่อสารให้บุคคลภายนอกเข้าใจได้ เป็นประโยชน์ในการทำงานของข้าราชการและผู้นำชุมชน และใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิธีการทำงานได้ และหากได้บันทึกข้อมูลที่ได้ทั้ง ๑๐ กป. ส่งไปให้หน่วยงานต่างๆ จะมีผลดีและคุ้มค่ากับงบประมาณ และเวลาที่ลงไปเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนี้

๑.๓ ด้านข้อเสนอแนะ ควรจัดทำข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นที่ได้รับมอบหมายให้ชัดเจนกว่านี้ เช่น ประเด็นการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ ควรขยายความต้นแบบของผู้นำรุ่นใหม่ที่ยังปรารถนา ประเด็นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประชาชนดำเนินการได้ดีอยู่แล้ว รัฐควรดำเนินบทบาทในฐานะผู้ช่วย ฯลฯ เป็นต้น

๒. ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับดีมาก เช่น

๒.๑ เอกสารคู่มือ อ่านง่าย ใช้สะดวก ควรนำไปให้ผู้เกี่ยวข้องเช่น ผู้ประสานงานพื้นที่เป้าหมาย อำเภอ รวมถึงประชาชนในหมู่บ้าน รับรู้ล่วงหน้า จะทำให้การเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมได้ผลมากขึ้น

๒.๒ ควรมีการติดตามผลของการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดต่อประชาชนต่อไป

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning) ณ จังหวัดลำพูน หลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) รุ่นที่ ๗๒

ระหว่างวันที่ ๒๒ – ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒

“การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning)” เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) รุ่นที่ ๗๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำบทเรียนและประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในพื้นที่จริง ไปใช้ในการบริหารราชการและสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับประสบการณ์การบริหารราชการให้แก่ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานได้กว้างขวางมากขึ้น โดยกำหนดพื้นที่การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เก็บรวบรวมข้อมูล ณ สถานที่จริง โดยร่วมมือกับประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงปัจจัยภายในและปัจจัยจากภายนอกของหมู่บ้านที่ส่งผลต่ออุปสรรคหรือความสำเร็จในการประกอบสัมมาอาชีพของคนในชุมชนที่ผู้เข้าอบรมได้เข้าไปศึกษา และทางราชการสามารถนำบทเรียนจากปัจจัยที่ได้วิเคราะห์ นำไปปรับใช้กับระบบการทำงานทางการเงิน การจัดซื้อจัดจ้าง การจัดอบรมปรับทัศนคติ และทักษะต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป โดยเน้นศึกษาแต่ละชุมชนที่มีปัญหาหรือโอกาสในการส่งเสริมประเด็นดังนี้

๑. การส่งเสริมท่องเที่ยววนวิถี

๒. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

๓. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๔. การพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่

กรอบการศึกษาเรียนรู้ Action Learning เพื่อ เข้าใจ เข้าถึง วิถีชีวิตชุมชน

๑. การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตของชุมชน

๑.๑ ประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน ชาติพันธุ์ของผู้อาศัย เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน การบริหารจัดการชุมชนภายใต้กรอบหรือบริบทของขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม

๑.๒ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การใช้ชีวิต การจัดการชีวิตและครอบครัวของผู้คนแต่ละกลุ่มหมู่บ้าน ผู้คนแต่ละระดับชั้นทางเศรษฐกิจสังคม

๑.๓ ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนในด้านการผลิต การประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การศาสนา การสร้างความสงบทางจิตใจ และการจัดการกิจการสาธารณะต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในและระหว่างชุมชน

๑.๔ ลักษณะทางชีวภาพและกายภาพของชุมชน ทรัพยากรและปัจจัยต่างๆ ที่เป็นฐานชีวิตให้แก่ชุมชนที่ศึกษาและชุมชนอื่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเดียวกันหรือแหล่งนิเวศน์เดียวกัน และมีผลต่อวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ เช่น แหล่งน้ำการจัดการชลประทาน สภาพความสมบูรณ์ของดิน ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และระบบนิเวศน์ของพื้นที่ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างกันภายในชุมชน เป็นต้น

๑.๕ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนอันเกิดจากแรงกดดันจากปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ บทบาทรัฐในการพัฒนาชนบท และพลังของเศรษฐกิจระบบตลาดเสรี เช่น การส่งเสริมการปลูก พืชเศรษฐกิจ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ตามนโยบายรัฐบาล การเข้ามาของระบบเงินตราและระบบทุน ระบบสินเชื่อ การส่งเสริมวิสาหกิจในชุมชน และการผลิตสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมตามความต้องการของตลาด เป็นต้น

๒. การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

๒.๑ ศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของภาครัฐ ที่มีผลกระทบต่อการใช้หรือการประกอบอาชีพภายในชุมชน ระบบการบริหารจัดการเงินทุน ระบบการผลิตเชิงเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมทั้งปัจจัยความเสี่ยงในการเกิดหนี้สิน และความเสี่ยงในการไม่สามารถชำระหนี้ภายในชุมชน

๒.๒ การวิเคราะห์โอกาสหรือข้อจำกัดในการจัดการปัญหาของชุมชนในปัจจุบันว่าควรได้รับการสนับสนุนในประเด็นใดเป็นสำคัญหรือการดำเนินแนวทางการพัฒนาชุมชนภายใต้ของจำกัดที่มีอยู่ รวมทั้งแนวทางการลดข้อจำกัดที่มีอยู่ เป็นต้น

๒.๓ การวิเคราะห์ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการกำหนด ติดตาม และประเมินผลอย่างไรบ้าง

๒.๔ การวิเคราะห์ภาพรวมของภาคการเกษตรในพื้นที่ โดยสามารถพิจารณาเป็นห่วงโซ่ตั้งแต่เรื่องวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต การแปรรูป การตลาด รวมทั้งความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

๒.๕ การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาว่าภาครัฐต้องมี การปรับเปลี่ยนนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่หรือชุมชนเองจะต้องได้รับ การสนับสนุนในด้านใดบ้าง จึงจะมีศักยภาพด้านการจัดการตามเจตนารมณ์ของภาครัฐ รวมทั้งพิจารณาข้อจำกัดที่เป็นตัวแปรสำคัญในการบริหารจัดการชุมชน

๓. การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

๓.๑ บทบาทของภาครัฐ และผลลัพธ์ของการนำนโยบายต่างๆ ของภาครัฐไปปฏิบัติในพื้นที่ เช่น นโยบายการจัดการ น้ำ ดิน ป่า การส่งเสริมเกษตร สินเชื่อการเกษตร การรับจำนำข้าว วิสาหกิจ

ชุมชน การรักษาสุขภาพ ความยุติธรรมในชุมชน การปราบปรามยาเสพติด ฯลฯ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่

๓.๒ ผลลัพธ์โดยรวมที่เกิดขึ้นจากนโยบายต่างๆ ของภาครัฐก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับวิถีชีวิตของชาวบ้านภายในชุมชนในเชิงบวกและลบอย่างไร ชุมชนและครัวเรือนมีความเสี่ยงในด้านต่างๆ อย่างไร

๓.๓ ความคิดเห็นและความสามารถของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากโครงการกิจกรรมต่างๆ ภายใต้นโยบายแต่ละด้านที่มีการดำเนินการในชุมชน

เตรียมคำตอบในการนำเสนอ (วันศุกร์ที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒)

ณ ศาลากลางจังหวัดลำพูน ในประเด็นดังนี้

- ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน (ของแต่ละหมู่บ้านที่ได้รับมอบหมาย)
- ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน
- บทเรียนที่ได้รับในด้าน
 - การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ
 - ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

ปล. - การนำเสนอใช้เวลากลุ่มละ ๑๐ นาที เท่านั้น (มีเจ้าหน้าที่จับเวลา)

- นำไฟล์ PowerPoint ส่งให้เจ้าหน้าที่นิต้า บริเวณลอบบี้โรงแรมช่วงเวลา ๗.๓๐ - ๘.๐๐ น.

- ทำการจับฉลากลำดับการนำเสนอโดยอาจารย์ที่ปรึกษาช่วงเวลาก่อน ๙.๐๐ น. ที่ห้องประชุม

ข้อมูลจังหวัดลำพูน

ตราประจำจังหวัดลำพูน

เจดีย์ในดวงตรา หมายถึง พระธาตุหริภุญชัย ซึ่งกล่าวกันว่า มีพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าประดิษฐานอยู่ นับเป็นปูชนียสถานสำคัญเป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองและจังหวัดใกล้เคียง

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดในภาคเหนือ นับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ ยาวนาน เคยเป็นที่ตั้งของนครหริภุญชัยในสมัย พระนางจามเทวี เดิมชื่อเมืองหริภุญไชยเป็นเมืองโบราณ มีอายุประมาณ ๑,๓๔๓ ปี ตามพงศาวดารโยนกเล่าสืบต่อกันถึงการสร้างเมือง หริภุญไชย โดยฤๅษีสฤงคารเป็นผู้เกณฑ์พวกเม็งคบุตรหรือชนเชื้อชาติมอญมาสร้างเมืองนี้ขึ้นในพื้นที่ระหว่างแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำกวางและแม่น้ำปิง เมื่อมาสร้างเสร็จได้ส่งทูตไปเชิญราชธิดาภคินีเมืองละโว้ พระนาม “จามเทวี” มาเป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองหริภุญไชยสืบราชวงศ์กษัตริย์ต่อมาหลายพระองค์ จนกระทั่งถึงสมัยพญาธิบยาจึงได้เสียการปกครองให้แก่พญามังราย ผู้รวบรวมแว่นแคว้นทางเหนือเข้าเป็นอาณาจักรล้านนา

ถึงแม้ว่าเมืองลำพูนจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนา แต่ก็ได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมให้แก่ผู้ที่เข้ามาปกครอง ดังปรากฏหลักฐานทั่วไปในเวียงกุมกาม เชียงใหม่ และเชียงราย เมืองลำพูนจึงยังคงความสำคัญในทางศิลปะและวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา จนกระทั่งสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมืองลำพูนจึงได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย มีผู้ครองนครสืบต่อกันมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาภายหลังการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อเจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้าย คือ [พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์](#) ถึงแก่พิราลัย เมืองลำพูนจึงเปลี่ยนเป็นจังหวัด และมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครองสืบมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน นอกจากจังหวัดลำพูนจะมีชื่อเสียงในฐานะเป็นเมืองประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นแหล่งเพาะปลูกกล้วย [พระเครื่อง](#) โบราณสถานที่สำคัญ และผ้าทอฝีมือดี เป็นต้น ปัจจุบันมีประตูเมืองหลักทั้งสี่ทิศคือ ทิศเหนือประตูช้างสี ทิศตะวันออกประตูท่าขาม ทิศใต้ประตูลี ทิศตะวันตกประตูมหาวัน มีกำแพงเมืองเก่าทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือคือ ประตูท่านาง

ภูมิศาสตร์

จังหวัดลำพูนตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑ (สายเอเชีย) เป็นระยะทาง ๖๘๙ กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน เป็นระยะทาง ๗๒๔ กิโลเมตร และตามทางรถไฟ ๗๒๙ กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๘ องศาเหนือ และเส้นแวงที่ ๙๙ องศาตะวันออก อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่เพียง ๒๒ ก.ม. เป็นพื้นที่ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนบน และอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง หรือพื้นที่ที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือมีพื้นที่ประมาณ ๔,๕๐๕.๘๘๒ ตร.กม. หรือประมาณ ๒,๘๑๕,๖๗๕ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๘๕ ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน บริเวณที่กว้างที่สุดประมาณ ๔๓ กม. และยาวจากเหนือจดใต้ ๑๓๖ กม.

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดลำพูนตั้งอยู่ในภาคเหนือ ซึ่งตามตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนที่ค่อนข้างไปทางเขตอากาศอบอุ่น ในฤดูหนาวจึงมีอากาศเย็นค่อนข้างหนาว แต่เนื่องจากอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินห่างไกลจากทะเล จึงมี ฤดูแล้งที่ยาวนานและอากาศจะร้อนถึงร้อนจัดในฤดูร้อน จังหวัดลำพูนมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างกันอย่างเด่นชัดทั้ง ๓ ช่วงฤดู คือ ช่วงเดือนมีนาคมกับเมษายนมีอากาศร้อน ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมจะมีฝนตกชุกเป็นฤดูฝน และช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์มีอากาศหนาวเย็นเป็นฤดูหนาว

เขตการปกครอง

จังหวัดลำพูน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๘ อำเภอ ๕๑ ตำบล ๕๗๗ หมู่บ้าน, ๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, ๑ เทศบาลเมือง, ๓๙ เทศบาลตำบล, ๑๗ องค์การบริหารส่วนตำบล และ ๑๗ ชุมชน

อำเภอ	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลเมือง / ตำบล	อบต.	ชุมชน	ระยะทางห่าง จากจังหวัด (กม.)
๑. อำเภอเมืองลำพูน	๔๗๙.๘๒๕	๑๕	๑๕๙	๑๔	๑	๑๗	-
๒. อำเภอป่าซาง	๒๙๙.๙๕๐	๙	๙๐	๔	๔	-	๑๑
๓. อำเภอบ้านโฮ่ง	๕๙๖.๙๐๑	๕	๖๒	๒	๔	-	๓๖
๔. อำเภอแม่ทา	๗๖๒.๖๓๐	๖	๗๑	๗	๑	-	๒๕
๕. อำเภอลี้	๑,๗๐๑.๙๙๐	๘	๙๙	๗	๓	-	๑๐๕
๖. อำเภอทุ่งหัวช้าง	๔๘๖.๑๒๙	๓	๓๕	๑	๓	-	๑๐๕
๗. อำเภอบ้านธิ	๑๒๙.๐๒๔	๒	๓๖	๑	๑	-	๒๖
๘. อำเภอเวียงหนองล่อง	๔๙.๔๓๓	๓	๒๕	๓	-	-	๔๕
รวม	๔,๕๐๕.๘๘๒	๕๑	๕๗๗	๓๙	๑๗	๑๗	-

ประชากร

ปี ๒๕๖๑ จังหวัดลำพูน มีประชากร จำนวน ๔๐๖,๑๖๘ คน แยกรายละเอียดดังนี้

- เพศชาย จำนวน ๑๙๖,๑๙๖ คน
- เพศหญิง จำนวน ๒๐๙,๙๗๒ คน
- ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๙๐.๑๑ คนต่อตารางกิโลเมตร

ข้อมูลประชากรและจำนวนบ้านแยกรายอำเภอ ปี ๒๕๖๑

อำเภอ	ทะเบียนราษฎร ปี ๒๕๖๑			
	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
๑. เมืองลำพูน	๖๘,๙๙๒	๗๗,๕๕๖	๑๔๖,๕๔๘	๓๔,๓๑๐
๒. ป่าซาง	๒๖,๔๐๑	๒๘,๗๐๖	๕๕,๑๐๗	๒๓,๗๔๐
๓. บ้านโฮ้ง	๓๕,๑๖๖	๓๔,๘๗๐	๗๐,๐๓๖	๒๔,๕๐๑
๔. แม่ทา	๑๙,๑๓๖	๑๙,๘๕๓	๓๘,๐๒๖	๑๖,๔๙๐
๕. ถี	๑๙,๓๙๑	๒๐,๖๗๑	๔๐,๐๖๒	๑๕,๗๒๒
๖. ห้วยหัวช้าง	๑๐,๑๓๒	๑๐,๐๔๔	๒๐,๑๗๖	๗,๔๒๐
๗. บ้านธิ	๘,๕๕๓	๙,๒๑๗	๑๗,๗๗๐	๗,๔๑๗
๘. เวียงหนองล่อง	๘,๓๘๕	๙,๐๖๕	๑๗,๔๕๐	๗,๔๑๗
รวม	๑๙๖,๑๙๖	๒๐๙,๗๗๒	๔๐๖,๑๖๘	๑๓๗,๐๓๗

ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ และประชากรแยกรายอำเภอ จังหวัดลำพูน ปี ๒๕๖๑

อำเภอ	ขนาดพื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)		ประชากร (คน)		ความหนาแน่น ประชากรต่อพื้นที่ ๑ ตร.กม.
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
๑. เมือง	๔๗๙.๘๒๕	๑๐.๗๘	๑๔๖,๕๔๘	๓๖.๐๘	๓๐๔.๑๒
๒. ป่าซาง	๒๙๙.๙๕๐	๖.๕๒	๕๕,๑๐๗	๑๓.๕๗	๑๘๔.๘๘
๓. บ้านโฮ้ง	๕๙๖.๙๐๑	๑๓.๓๑	๗๐,๐๓๖	๑๗.๒๔	๖๗.๕๔

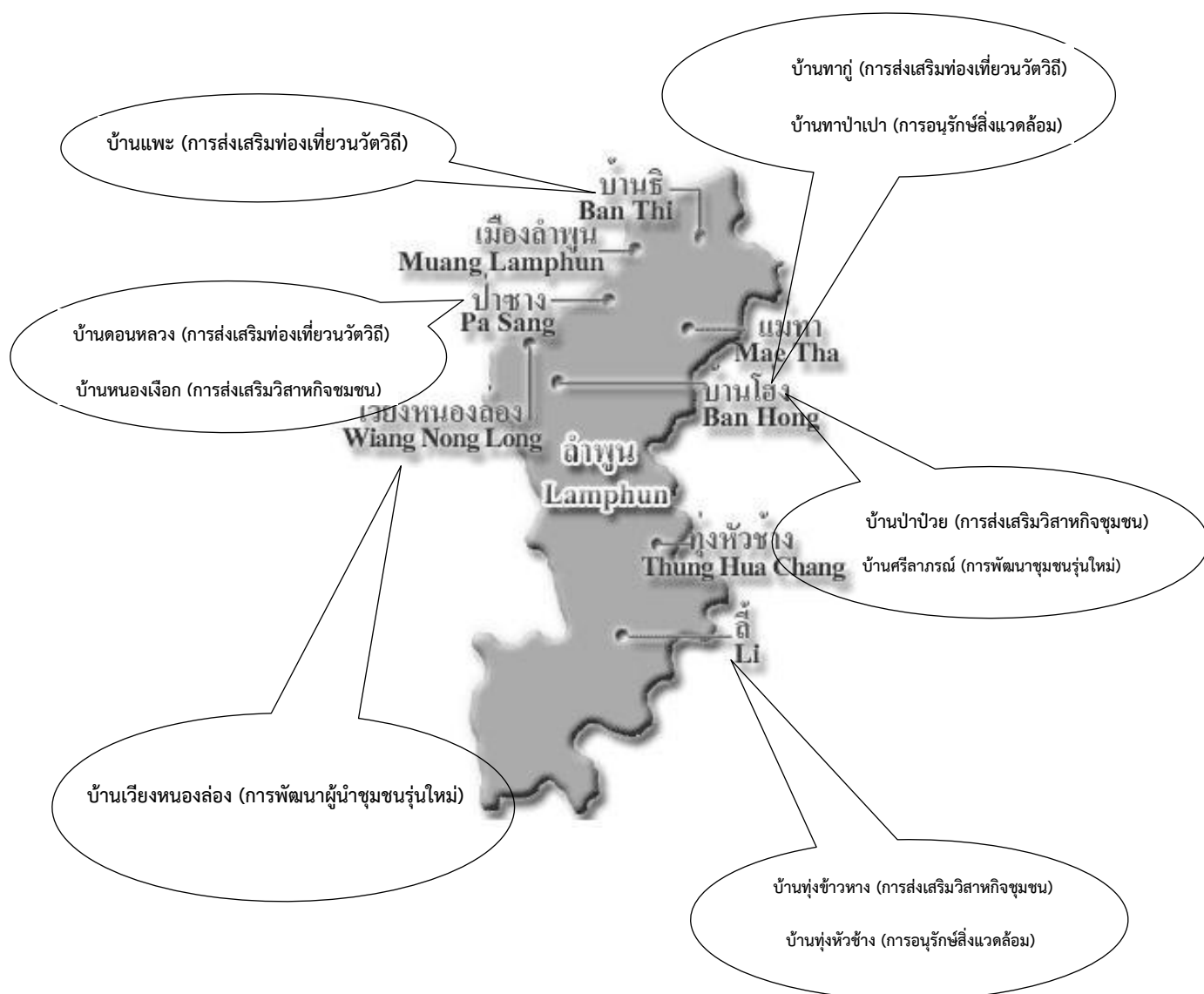
อำเภอ	ขนาดพื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)		ประชากร (คน)		ความหนาแน่น ประชากรต่อพื้นที่ ๑ ตร.กม.
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
๔. แม่ทา	๗๖๒.๖๓๐	๑๖.๖๘	๓๙,๐๒๖	๙.๖๑	๕๑.๓๘
๕. ถ้ำ	๑,๗๐๑.๙๙๐	๓๗.๙๖	๔๐,๐๖๒	๙.๘๖	๔๑.๐๒
๖. พงษ์หัวช้าง	๔๘๖.๑๒๙	๑๐.๗๙	๒๐,๑๗๖	๔.๙๗	๔๑.๔๖
๗. บ้านธิ	๑๒๙.๐๒๔	๒.๗๒	๑๗,๗๗๐	๔.๓๘	๑๓๖.๗๘
๘. เวียงหนองล่อง	๔๙.๔๓๓	๑.๒๔	๑๗,๔๕๐	๔.๓๐	๓๕๔.๗๔
รวม	๔,๕๐๕.๘๘๒	๑๐๐	๔๐๖,๑๖๘	๑๐๐	๙๐.๑๑

ประเด็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning) ณ จังหวัดลำพูน

หลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) รุ่นที่ ๗๒

ระหว่างวันที่ ๒๒ – ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒

ประเด็นการศึกษาเรียนรู้	พื้นที่เป้าหมาย
๑. การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถี	บ้านดอนหลวง หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง
	บ้านทาแก้ว หมู่ที่ ๑ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา
	บ้านแพะ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ
๒. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	บ้านหนองเงือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง
	บ้านป่าปวย หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง
	บ้านทุ่งข้าวหาง หมู่ที่ ๑ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง
๓. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	บ้านทาป่าเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา
	บ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง
๔. การพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่	บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ที่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง
	บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง

รายชื่อผู้ประสานในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ผู้ประสานงานจังหวัดลำพูน: นายศักดิ์ชัย คุณานุวัฒน์ชัยเดช ปลัดจังหวัดลำพูน

(๐๘๙-๘๕๖๙๗๓๐)

นายณัฐกร ภัทรพนธ์ จ่าจังหวัดลำพูน

(๐๘๑-๑๗๒๑๙๓๘)

นางปทุมวรรณ ไชยวรรณ เจ้าหน้าที่ปกครองปฏิบัติงาน

(๐๘๕-๐๗๐๒๑๖๒)

ประเด็นการศึกษา เรียนรู้	พื้นที่เป้าหมาย	นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้ประสานงาน	ผู้ประสานงานพื้นที่
๑. การส่งเสริมการ ท่องเที่ยว นวัตวิถี	บ้านดอนหลวง หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง	นายยงยุทธ สุขศิริ (นายอำเภอป่าซาง) ๐๘๑-๘๖๗๔๓๘๐ นางสาวดารินทร์ ปัญญาเจริญ (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๕๕๘	ผู้ใหญ่บ้าน นายกำพล แก้วยศ ๐๘๔-๕๐๓๓๘๗๗
	บ้านทาแก้ว หมู่ที่ ๑ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา	นายโยธิน ประสงค์ความดี (นายอำเภอแม่ทา) ๐๘๑-๘๖๗๔๔๐๙ นายชวลิต ปันทะรส (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๖๐๒	ผู้ใหญ่บ้าน นายอดิสร มีพนักสัสก์ ๐๖๒-๒๖๑๖๕๑๗
	บ้านแพะ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ	นายสิทธศักดิ์ พรหมรัตน์สรณ (นายอำเภอบ้านธิ) ๐๘๑-๘๖๗๔๔๒๔ นายธนดล วิเศษทรานนท์ (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๔๑๑๒๖	ผู้ใหญ่บ้าน นายเกษม ปัญญาใหญ่ ๐๙๔-๖๐๑๒๗๔๐

ประเด็นการศึกษาเรียนรู้	พื้นที่เป้าหมาย	นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้ประสานงาน	ผู้ประสานงานพื้นที่
๒. การส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน	บ้านหนองเจือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง	นายยงยุทธ สุขศิริ (นายอำเภอป่าซาง) ๐๘๑-๘๖๗๔๓๘๐ นางสาวดารินทร์ ปัญญาเจริญ (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๕๕๘	<u>ผู้ใหญ่บ้าน</u> นายปิติพงศ์ ปันเจริญ ๐๘๙-๑๙๒๒๐๕๖
	บ้านป่าปวย หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง	นายสมาน กองแก้ว (นายอำเภอบ้านโฮ้ง) ๐๘๑-๘๖๗๔๓๙๗ นางรัตนา กรรมสิทธิ์ (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๖๐๙	<u>ผู้ใหญ่บ้าน</u> นายวันชัย เดชอุป ๐๘๒-๓๘๗๘๓๙๕
	บ้านทุ่งข้าวหาง หมู่ที่ ๑ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง	นายเลิศศักดิ์ ทับผึ้ง (นายอำเภอทุ่งหัวช้าง) ๐๘๑-๘๖๗๔๔๒๓ นางแสงอรุณ ใจเย็น (พัฒนาการประจำตำบล) ๐๘๙-๘๕๒๙๑๓๘ ว่าที่ร้อยตรีฉัตรดนัย สุภาชี (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๖๑๔	<u>ผู้ใหญ่บ้าน</u> นายรัชพล นันทาน้อย ๐๙๘-๗๕๐๗๗๔๒

ประเด็นการศึกษาเรียนรู้	พื้นที่เป้าหมาย	นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้ประสานงาน	ผู้ประสานงานพื้นที่
๓. การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	บ้านทาป่าเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา	นายโยจิน ประสงค์ความดี (นายอำเภอแม่ทา) ๐๘๑-๘๖๗๔๔๐๙ นายชวลิต ปันทะรส (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๖๐๒	<u>ผู้ใหญ่บ้าน</u> นายสุรชัย ศรีตั้ง ๐๘๙-๘๕๕๗๔๔๙
	บ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง	นายเลิศศักดิ์ ทับผึ้ง (นายอำเภอทุ่งหัวช้าง) ๐๘๑-๘๖๗๔๔๒๓ นางอวยพร ยาปะนะ (พัฒนาการอำเภอ) ๐๘๔-๙๔๙๘๘๖๗ นายจักรพงษ์ ลังกา (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๓๖๖๒๐	<u>ผู้ใหญ่บ้าน</u> นายสมกวน ชีสม ๐๘๕-๗๐๕๗๕๙๖
๔. การพัฒนาผู้นำชุมชน รุ่นใหม่	บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ที่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง	นายสมาน กองแก้ว (นายอำเภอบ้านโฮ่ง) ๐๘๑-๘๖๗๔๓๙๗ นางรัตนา กรรมสิทธิ์ (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๖๐๙	<u>ผู้ใหญ่บ้าน</u> นายประพันธ์ ตัญดง ๐๘๔-๘๙๔๔๓๑๐

ประเด็นการศึกษาเรียนรู้	พื้นที่เป้าหมาย	นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้ประสานงาน	ผู้ประสานงานพื้นที่
	บ้านเวียงหนอง ล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนอง ล่อง	นางสุพัตรา นิ่มกุล (นายอำเภอเวียงหนองล่อง) ๐๘๑-๘๖๗๔๔๒๕ นายธงชัย เรือนศรี (ปลัดอำเภอ) ๐๖๓-๙๐๑๘๗๕๗	<u>กำนัน</u> นายสาธิตย์ ศรีกฤษะ ๐๘๙-๗๕๘๒๓๙๕

หมายเลขโทรศัพท์อาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานหลักสูตร

๑. หมายเลขติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตร	เบอร์ติดต่อ
ศ.ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่	๐๘๑-๖๔๐๘๕๘๐
อาจารย์ปริญญา อุดมทรัพย์	๐๘๙-๗๘๗๑๑๕๐
อาจารย์พินัย อนันตพงศ์	๐๘๗-๐๕๙๐๕๙๙

๒. หมายเลขติดต่อเจ้าหน้าที่วิชาการ (นิต้า)

ชื่อ	เบอร์ติดต่อ
นางสาวณัฐพัชร์ ธรรมสิทธิเวช (ปีก)	๐๙๔-๒๙๕๕๖๕๕
นางฐาณิษา สุขเกษม (เต้ย)	๐๘๕-๘๑๘๒๘๐๖
นายประชุมพร ชูดำ (ม่อน)	๐๙๘-๔๖๔๖๗๐๑

๓. หมายเลขติดต่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่วิทยาลัยมหาดไทย (วมท.)

ชื่อ	เบอร์ติดต่อ
นายอังกร สุนกุล (ผู้อำนวยการสถาบันดำรงราชานุภาพ)	๐๘๕-๔๘๔๑๙๙๕
นางเสาวลักษณ์ กิจนุสนธิ์ (ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยมหาดไทย)	๐๘๕-๔๘๔๑๙๘๗
นายวีระ แสงจันทร์	๐๘๕-๔๘๔๒๔๔๐
นายพิเชษฐ คำแสน (เชษฐ)	๐๘๙-๙๒๑๓๔๓๒
นางสาวภัทรวดี ว่องไว (อิง)	๐๘๕-๐๘๓๒๐๒๒
นายกิตติพันธ์ พิมสุโพธิ์ (จ๊อบ)	๐๘๕-๔๕๐๗๙๗๖
นายประพันธ์ กุลคำแดง (พันธ์)	๐๙๔-๐๘๓๙๒๘๖

นายสุทธิศักดิ์ ประสงค์ (แนท)	๐๘๑-๐๐๓๑๘๗๑
นายศักดิ์สิทธิ์ พันธฤทธิ์ (ตาตี่)	๐๘๘-๕๕๐๕๖๙๒
นายทวีศักดิ์ ฟักประไพ (แก่ง)	๐๙๕-๕๕๘๑๘๘๑
นายธนวัฒน์ กันธิยะวงษ์ (บอม)	๐๙๓-๑๓๕๕๐๑๙
นายมงคลรัตน์ ศักดิ์บุญญารัตน์ (ไมค์)	๐๙๘-๘๗๖๒๒๔๙

ประเด็นหัวข้อที่ ๑

การส่งเสริมท่องเที่ยววิถี

หมู่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอลำปาง

๑. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนหลวง

บ้านดอนหลวงเป็นแหล่งผลิตงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือรายใหญ่และเป็นที่รู้จักมากที่สุด แห่งหนึ่งของประเทศ ที่ตั้งอยู่ในตำบลแม่แรง อำเภอลำปาง มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานกว่า ๒๐๐ ปีของบ้านดอนหลวงและการทอผ้าด้วยมืออันลือเลื่องที่อยู่คู่วิถีชีวิตมาตั้งแต่เดิม แรกเริ่มเดิมทีบ้านดอนหลวงชื่อ หมู่บ้านก่อก่อน เป็นหมู่บ้านชาวยองที่อพยพมาจากเมืองเชียงรุ่งของแคว้นสิบสองปันนา ในจีนตอนใต้ที่ค้าวัว ค้าควายมาก่อน ต่อมาในสมัยพระเจ้ากาวิละได้กวาดต้อนผู้คนจากเมืองยองประเทศพม่าเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเขตเมืองลำพูนตั้งบ้านเรือน "เก็บหอมตอมไพร" เพื่อบูรณะฟื้นฟูเมืองหลังจากกรกร้างจากการทำสงครามกับพม่า

ชาวยองเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันเป็นชุมชนใหญ่ประกอบกับที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ยอด จึงเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านดอนหลวง” วิถีชีวิตของคนยองในสมัยก่อนจะทำอะไร ทำนา เลี้ยงวัวควาย เมื่อว่างจากงานหลักหญิงสาวมักจะทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน โดยคนเมือง ยองเรียกการทอผ้าว่า “ตำหูก” แต่ละบ้านจะทอผ้าจากฝ้ายที่ปลูกเอง แล้วนำมาผ่านกระบวนการปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย จากนั้นย้อมสีเส้นด้ายด้วยวัสดุจากธรรมชาติที่ไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต จากนั้นจึงนำม้วนขึ้นกึ่งที่มีอยู่ใต้ถุนบ้านแทบจะทุกหลังคาเรือนเพื่อทำการถักทอเป็นผ้าผืนตามขนาดที่ต้องการ โดยผ้าที่นิยมทอกันในสมัยนั้นจะเป็นผ้าสีพื้น จากนั้นนำมาตัดเย็บเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป เช่น ผ้าห่ม ผ้า màn ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน เป็นต้น ในสมัยก่อนเด็กผู้หญิงในหมู่บ้านจะ ทอผ้าด้วยมือกันเป็นแทบทุกคน หากว่าเป็นแต่ลวดลายง่ายๆ ที่เรียกว่าลาย ๒ ตะกอน การทอผ้ามือจึงถือได้ว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาและเป็นกิจกรรมที่ผูกพันกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านดอนหลวงมาเป็นเวลานานนับร้อยๆ ปีความเจริญเริ่มแผ่ขยายเข้ามาสู่ตัวอำเภอลำปาง จังหวัดลำพูน ผ่านทางถนนหลวงที่ตัดผ่านเพื่อไปสู่จังหวัดเชียงใหม่ การทอผ้ามือของช่างทอผ้าบ้านดอนหลวงจึงมิได้จำกัดอยู่แต่เพียงการทอ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันอีกต่อไป แต่กลายไปเป็นอาชีพเพื่อเลี้ยงปากท้องแทนการทำอะไรทำนองอย่างในอดีต การตั้งขึ้นของโรงงานทอผ้าในตัวเมืองอำเภอลำปางทำให้ช่างทอผ้าจากบ้านดอนหลวงหลายๆ คนถูกดึงตัวออกไปทำงานยังโรงงานทอ

ผ้าทำหน้าที่เพื่อคิดค้นลวดลายใหม่ๆ และยกลวดลายจากใบกระดาดแบบลายของเจ้าของโรงงานให้ลงสู่ผืนผ้าจริง การออกไปทำงานยังโรงงานทอผ้าในตัวเมืองป่าซางเสมือนการเปิดประตูความรู้ของช่างทอผ้าบ้านดอนหลวงให้รู้จักและเรียนรู้การทอผ้าลวดลายแปลกใหม่ที่ทันสมัย การใช้สีสันทนขึ้นงานให้เป็นที่ถูกใจของตลาด ได้พบและเรียนรู้อีกด้านหนึ่งของการทอผ้าที่ไม่ใช่การทอผ้า เพื่อชีวิตประจำวัน เมื่อสั่งสมความรู้และประสบการณ์จนเชี่ยวชาญจึงได้กลับมาพัฒนาการทอผ้าให้ก้าวไกลออกไปอีกขั้น การทอผ้ามือบ้านดอนหลวงผ่านการสะสมความรู้และประสบการณ์หลายต่อหลายรุ่น จนกลายเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่า แม้ปัจจุบันการทอผ้าจะค่อยๆ จางหายไปจากชุมชน ทุกหลังคาเรือนไม่ได้ทอผ้าใช้อย่างในอดีต หลายๆ คนหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ยพยายามสืบสานและพัฒนาการทอผ้าต่อไป

ปัจจุบันการทอผ้าฝ้ายของชาวบ้านดอนหลวงมีการพัฒนารูปแบบ สีสันทน และลวดลายให้มีความทันสมัย กลายเป็นสินค้าหัตถกรรมจากผ้าฝ้ายหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น เสื้อผ้า ผ้าคลุมไหล่ ปลอกหมอน ผ้าม่าน ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูเตียง เป็นต้น อีกทั้งยังผลิตสินค้าออกจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากมายทั้งในและนอกประเทศ นับเป็นแหล่งผลิตสินค้าจากผ้าฝ้ายทอเมืองที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศ

๑. ข้อมูลประชากร

ประชากรในชุมชนบ้านดอนหลวงส่วนใหญ่มีเชื้อสายชาวยอง นับถือศาสนาพุทธ และใช้ภาษาถิ่น(ภาษายอง) ในการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันมีประชากรรวม ๓๔๐ ครัวเรือน รวมประชากรทั้งสิ้น ๗๗๘ คน เป็นชาย ๓๘๐ คน หญิง ๓๙๘ คน

๒. ข้อมูลเศรษฐกิจ

(๑) การเกษตร

(๑.๑) การเพาะปลูกข้าว การเพาะปลูกข้าวถือว่าเป็นอาชีพหนึ่งของชาวบ้านในหมู่บ้านดอนหลวง ซึ่งมีการเพาะปลูกข้าวนาปี (ประมาณเดือน สิงหาคม ถึง ธันวาคม) แต่ในบางปีที่ฟ้าฝนเป็นใจก็จะมีการเพาะปลูกข้าวนาปรังบ้างเล็กน้อย การเพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ในหมู่บ้านดอนหลวงจะปลูกไว้เพื่อการบริโภคเท่านั้น

(๑.๒) การปลูกลำไย หมู่บ้านดอนหลวงเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีการเพาะปลูกลำไยเป็นจำนวนมาก มีผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี พันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากคือ พันธุ์อีตอ และพันธุ์อีแฮ้ว

(๑.๓) การปลูกกระเทียม ปัจจุบันพื้นที่ในการปลูกกระเทียมในหมู่บ้านดอนหลวงมีพื้นที่น้อยลง ประมาณ ๓ - ๕ %

(๑.๔) การปลูกหอมแดง หอมแดงเป็นพืชเศรษฐกิจของหมู่บ้านดอนหลวงที่นิยมปลูกกันมาก ใน แต่ละปีประชากรในหมู่บ้านดอนหลวงจะปลูกหอมแดงปีละ ๒ ครั้ง

(๑.๕) การปลูกพืชอื่น ๆ นอกจากการปลูกพืชเศรษฐกิจแล้วในหมู่บ้านดอนหลวงยังปลูกพืชผักสวนครัวอื่นๆ ด้วย เช่น ผักคะน้า เป็นต้น

(๒) การเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านดอนหลวงไม่ค่อยนิยมเลี้ยงกันมากนัก จะมีเพียงบางบ้านที่มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว และไก่ เป็นต้น

(๓) อุตสาหกรรมในครัวเรือน

(๓.๑) การทอผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ การทอผ้าถือว่าเป็นการประกอบอาชีพอย่างหนึ่งของชาวบ้าน ซึ่งมีจุดทอผ้าภายในชุมชนทั้งหมด ๘ จุด และมีศูนย์รวมผลิตภัณฑ์เครื่องช่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นศูนย์ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ

(๓.๒) ผลิตภัณฑ์การแกะสลัก ภายในหมู่บ้านดอนหลวงมีการแกะสลักอยู่ทั้งหมด ๒ แห่ง ซึ่งไม้ที่นำมาแกะสลักส่วนใหญ่จะใช้ไม้จามจุรีและมีการจำหน่ายไปตามแหล่งตลาดต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(๓.๓) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (ผ้ามัดย้อม) ผ้ามัดย้อมถือว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านอีกทางหนึ่ง ซึ่งการทำผ้าบาติกมัดย้อมนี้จะมีการนำไปแปรรูปเป็นเสื้อผ้า

แสดงภาพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน

๓. สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

● วัดดอนหลวง

วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ที่อยู่คู่หมู่บ้านดอนหลวง วัดดอนหลวงมีสถาปัตยกรรมแบบผสมผสานระหว่างล้านนา พม่า และยอง ด้านในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาวบ้านดอนหลวง หากเข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านดอนหลวงก็ไม่ควรพลาดที่จะเข้ามาเยี่ยมชมวัดดอนหลวง

แสดงภาพวัดดอนหลวง

● ร้านค้าชุมชน

บริเวณช่วงกลางหมู่บ้านมีการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าให้กับผู้ที่แวะเวียนมาท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน มีทั้งร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี เช่น ร้านเฮือนไพลย์ จำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอมือหลากหลายรูปแบบ ทั้งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ตกแต่งบ้าน ร้านบุญเมืองผ้าฝ้าย หนึ่งในผู้บุกเบิกก่อตั้งโรงงานทอผ้าฝ้ายในหมู่บ้าน ภายในร้านจัดแสดงสินค้าที่ระลึกหลากหลายชิ้นให้แวะเข้าเยี่ยมชมได้ในทุกวัน และหากใครต้องการเลือกซื้อ เลือกชมเครื่องแต่งกายจากผ้าฝ้ายทอมือ โบนัสผ้าฝ้ายก็เป็นอีกร้านค้าในช่วงชุมชนที่น่าสนใจ เพราะภายในร้านมีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทั้งชายและหญิง ทั้งเด็กและแบบของผู้ใหญ่ให้ได้เลือกกันละลานตา รวมถึงมีศูนย์หัตถกรรมบ้านดอนหลวง ซึ่งเป็นแหล่งรวมสินค้าของชาวบ้านดอนหลวง ที่ต่างก็ทอผ้า และสร้างสรรค์งานหัตถกรรมแปรรูปจากผ้าฝ้ายภายในบ้านของตน หลังว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมอันเป็นอาชีพหลัก เพื่อนำมารวมกันจำหน่ายที่ศูนย์ฯ แห่งนี้อีกด้วย ภายในศูนย์เป็นที่จัดแสดงสินค้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฝีมือชาวบ้านดอนหลวง เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมเตียง ปลอกหมอน ผ้าคลุมไหล่ ผ้า màn ที่จับตู้เย็น ผ้าซิ่น เสื้อและกางเกงสำเร็จรูป รองเท้าผ้า ผ้าเช็ดมือ กระเป๋าถือ กระเป๋าเป้สะพาย กระเป๋าใส่เครื่องสำอาง ถังมือจับของร้อน พรหมเช็ดเท้า ที่ใส่กระดาดขมิ้นชูรูปสัตว์อย่างช้าง ม้า หมู สุนัข และของแต่งบ้าน

แสดงภาพร้านค้าในบริเวณชุมชน

- บ้านโบราณของชาวยอง

บ้านโบราณของชาวไทยยองที่บรรพบุรุษเป็นชาวยองอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนามาตั้งรกรากอยู่ที่นี่ ตัวบ้านมีลักษณะเด่นคือ เป็นบ้านไม้ บันไดทางขึ้นมีหลังคาคลุมยาวไปจนถึงตัวเรือน ประตูและหน้าต่างใช้ไม้ขัดแทนกลอนได้ถุนยกสูงไว้ใช้เป็นที่ทอผ้า

แสดงภาพบ้านโบราณของชาวยอง

- บ้านพักโฮมสเตย์

ภายในหมู่บ้านก็มีบริการบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อเตรียมพร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้ที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของสกุลช่างบ้านดอนหลวงอย่างใกล้ชิด

๒. การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

(๑) ชุมชนมีความผูกพันกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม

จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนในชุมชนที่มีร่วมกัน ความละเอียดอ่อนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนทั้งในเรื่องการใช้ภาษา วัฒนธรรมการกิน ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การใช้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ในชุมชนทำให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพสังคมที่เด่นชัดในเรื่องความเชื่อ การให้ความเคารพ และการยอมรับในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชื่อและสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้น กระบวนการดำรงชีวิต การคิด และการทำงานของคนในชุมชนจะยึดติดกับรูปแบบที่อาศัยวัฒนธรรมและกรอบประเพณีอันดีงามเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจในการทำงานและการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเป็นหลัก

ภาพแสดงการผูกข้อไม้ข้อมือเพื่อให้พรของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน

(๒) การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ค่อยเป็นค่อยไป และมุ่งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นรูปแบบของความเป็นอยู่ในชุมชนในพื้นที่ชนบทของไทยที่ยังคงความเรียบง่ายในการประกอบอาชีพและการดำเนินวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเป็นอยู่ที่พอเพียง ทำตามกำลังความสามารถ ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินตัวในวัยผู้ใหญ่ แต่ในรุ่นเด็กหรือวัยรุ่น ก็อาจจะมีการรับเอาวัฒนธรรมที่มาจากสังคมเมืองให้เห็นเป็นปกติ แต่ทั้งนี้ ก็ยังคงความมีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมของชาวองที่เด่นชัดใน

เรื่องการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงยึดถือและต่อยอด และมุ่งหวังจะสร้างความแตกต่างในเอกลักษณ์ภูมิปัญญานั้นให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอก

ภาพแสดงสภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้านดอนหลวงโดยรอบ

(๓) มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง เปิดรับการเปลี่ยนแปลง และมีความสามัคคีของคนในชุมชน

การร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มอาชีพทอผ้า จากกลุ่มเล็กๆ ขยายไปสู่อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ปัจจุบันเป็นที่รู้จักของผู้ซื้อสินค้าผ้าทอมือในภาคเหนือ สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินให้ประสบความสำเร็จ นั่นคือตัวผู้นำของชุมชน ของกลุ่มทอผ้า ที่จะเป็นศูนย์รวมในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาให้การสนับสนุน และกลุ่มชาวบ้านที่ต้องปรับเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการบริโภคมาเป็นการผลิตเพื่อจัดจำหน่าย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องอาศัยความต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นเวลากว่า ๒๗ ปี ในการสั่งสมประสบการณ์และต่อยอดองค์ความรู้ต่างๆ ทำให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

ภาพแสดงกิจกรรมการระดมความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านหมู่บ้านดอนหลวง

๓. การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

หมู่บ้านดอนหลวงเป็นพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง นับตั้งแต่ความเจริญกระจายสู่ชุมชนผ่านทางถนนหลวงสาย ๑๑ ที่ตัดผ่านจากจังหวัดลำปางเพื่อไปสู่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจหลักของภาคเหนือ ผสมกับนโยบายต่างๆ ของภาครัฐที่ขับเคลื่อนผ่านส่วนราชการในพื้นที่ โดยมีประเด็นการขับเคลื่อนนโยบายของภาครัฐที่กระทบต่อชุมชนบ้านดอนหลวงที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ

(๑) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การทำประชาคมหมู่บ้านเป็นกลไกการระดมความเห็นของชาวบ้านในชุมชน ในการรวบรวมประเด็นความต้องการการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของชุมชน ผ่านการจัดทำแผนงาน/โครงการในระดับหมู่บ้าน ส่งต่อไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัดตามลำดับ อีกทั้งการทำประชาคมหมู่บ้าน ยังเป็นกลไกการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนที่ได้มีการปรึกษาหารือ การระดมความร่วมมือ หรือการชี้แจงข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนมีแนวทางการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วมนั้น จำเป็นต้องมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีความคิดในด้านการพัฒนา ที่จะรวบรวมเอาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีการดำเนินงานที่เป็นระบบแบบแผน สามารถแข่งขันในตลาดการค้าภายนอกชุมชนได้

(๒) การส่งเสริมการผลิตสินค้าและบริการในระดับท้องถิ่น

การดำเนินนโยบายสร้างรายได้และกระจายความเจริญสู่ชุมชนท้องถิ่นของหลายรัฐบาล นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สร้างแรงกระตุ้นให้ชุมชนหมู่บ้านดอนหลวงที่มีศักยภาพด้านการผลิตในระดับครัวเรือน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ซึ่งเดิมอาจจะเพียงการผลิตเพื่อการอุปโภคในครัวเรือนหรือในพื้นที่ชุมชนเท่านั้น กลับกลายมาเป็นการยกระดับการผลิตเพื่อการค้า โดยการสนับสนุนด้านการเงิน การเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงาน การตลาด ตลอดจนความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการ ที่มาเป็นปัจจัยในการเสริมศักยภาพในการผลิต และการจัดกิจกรรมส่งเสริมและต่อยอดผ่านงานแสดงสินค้าและการบริการ โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งเน้นการยกระดับการพัฒนาชุมชนบ้านดอนหลวงในเรื่องสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และต่อยอดเป็นหมู่บ้านโอท็อปแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (OTOP Village Champion) และชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นต้น

บ้านดอนหลวงเป็นหนึ่งในหมู่บ้านโอท็อปแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (OTOP Village Champion)

(๓) การส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชน

หมู่บ้านดอนหลวงเป็นชุมชนที่ยังคงวัฒนธรรมและประเพณีความเป็นอยู่ให้ประสาณและสอดคล้องกับสภาพของสังคมในปัจจุบันอย่างลงตัว โดยเอาวัฒนธรรมความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพมาเป็นจุดแข็ง เพื่อย่อยอดการผลิตสินค้าและบริการให้มีอัตลักษณ์และความโดดเด่น ซึ่งเป็นการสร้างเรื่องราว สร้างมูลค่า และสร้างความภูมิใจในความเป็นชุมชนของชาวยองเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรักสามัคคี ไม่ทิ้งถิ่นฐาน และยังเป็นแรงดึงดูดให้คนที่ออกไปทำงานนอกพื้นที่กลับสู่ถิ่นฐาน ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น

แสดงภาพบ้านพักโฮมสเตย์ที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

(๔) การกำกับติดตามและประเมินผลนโยบายของภาครัฐ

ในการดำเนินนโยบายของภาครัฐในพื้นที่ ประชาชนในชุมชนได้มีข้อคิดและข้อเสนอแนะในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่ผ่านมา เช่น ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานที่มีหลาย

หน่วยงานแต่ทำในรูปแบบเดียวกัน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และเวลาในการดำเนินงานที่มีน้อยเกินไปว่าที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชาวบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning

๑. ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

๑.๑ การพึ่งพาวัตถุดิบจากแหล่งภายนอก

การผลิตสินค้าและบริการในชุมชนบ้านดอนหลวงแต่เดิมสามารถผลิตจากวัตถุดิบของท้องถิ่น หรือนำมาจากพื้นที่โดยรอบ ทำให้สามารถควบคุมปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบให้เป็นไปอย่างที่ต้องการได้ เนื่องจากทำในปริมาณที่น้อย แต่เมื่อต้องผลิตเพื่อส่งขายในตลาดการค้าที่ใหญ่ขึ้น วัตถุดิบในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงมีการนำเข้าจากแหล่งวัตถุดิบภายนอก ซึ่งมีความเสี่ยงในเรื่องคุณภาพมาตรฐานวัตถุดิบ และราคาต้นทุนราคาที่ไม่แน่นอน

๑.๒ สินค้าและบริการยังขาดอัตลักษณ์ หรือตราสินค้า (Brand)

สินค้าผ้าทอหมู่บ้านดอนหลวงนั้นถึงแม้จะมีเอกลักษณ์ของการผลิตในชุมชนบ้านดอนหลวง แต่ไม่สามารถบ่งบอกหรือจำแนกความแตกต่างจากผ้าทอมือในพื้นที่อื่นได้ว่าผลิตมาจากพื้นที่ใด เนื่องจากชุมชนชาวยองมีกระจายทั่วไปในจังหวัดลำพูน ซึ่งต่างมีพื้นฐานของการผลิตผ้าทอเหมือนกัน แต่ความแตกต่างในเรื่องคุณภาพ ลายผ้า หรือวิธีการผลิต ยังไม่สามารถบ่งบอกความเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะได้ ดังนั้น การสร้างตราสินค้า (Brand) จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้เป็นที่ยอมรับในคุณภาพ มาตรฐาน และแสดงถึงความชื่อเสียงของสินค้าบ้านดอนหลวง

ภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าฝ้ายทอมือ

๑.๓ ไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าได้

สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์บ้านดอนหลวงที่มีชื่อเสียงอย่างผ้าทอมือ หรือสินค้าผ้าอื่นๆ นั้น ในตลาดภายนอกยังคงเป็นเพียงตัวเลือกหนึ่งที่มีการแข่งขันกันในตลาดผ้าพื้นเมือง ซึ่งราคาสินค้าย่อมเป็นไปตามกลไกการตลาดในเรื่องของความต้องการซื้อ ตราสัญลักษณ์สินค้าบ้านดอนหลวงอาจจะบ่งบอกแหล่งที่มาของการผลิตสินค้าได้ว่ามาจากแหล่งใด แต่ความมีเอกลักษณ์ ลักษณะเฉพาะ และคุณภาพสินค้า ยังไม่สามารถสร้างความแตกต่างจนทำให้สามารถกำหนดราคาขายได้เอง อีกทั้ง แรงกดดันจากต้นทุนการผลิตที่ไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลให้รายได้จากการผลิตมีความไม่แน่นอนไปด้วย

๒. ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

(๑) การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง

ชุมชนบ้านดอนหลวงยังคงมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการผลิตเพื่ออุปโภคและบริโภคในครัวเรือน มีการรวมกลุ่มและมีสภาพสังคมความเป็นอยู่แบบพี่น้อง ญาติมิตร มีความผูกพันในรูปแบบสังคมครอบครัวใหญ่ การดำเนินชีวิตยังคงยึดถือแนวทางตามประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา และเป็นวัฒนธรรมที่ยังคงยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม โดยเฉพาะการยึดถือและเคารพญาติผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังคงเป็นหลักให้ลูกหลานได้มีความรักสามัคคีกัน

(๒) การทำงานของคนในชุมชนทำแบบค่อยเป็นค่อยไป

การดำเนินกิจกรรมการค้าและการลงทุนของคนในชุมชนนั้น จะไม่เสี่ยงที่จะกู้หนี้ยืมสินมาใช้ เพื่อการลงทุนครั้งละมากๆ การดำเนินงานต่างๆ จะค่อยทำตามกำลังความสามารถของตน การรวมกลุ่มของคนในชุมชนจึงเป็นหนทางที่จะสร้างศักยภาพในการผลิตและการแข่งขัน และเป็นผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจนเกิดเป็นชุมชนบ้านดอนหลวงที่มีชื่อเสียงในด้านการผลิตผ้าทอมือมาจนถึงทุกวันนี้

(๓) ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

การทำงานแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน ทำด้วยมือ (Handmade) เป็นจุดขายหนึ่งที่ยังคงสร้างความเป็นเอกลักษณ์และสร้างมูลค่าในตัวสินค้าจากบ้านดอนหลวง ผนวกกับการสร้างสรรค์สินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ แม้ในปัจจุบันนอกจากกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมแล้วยังมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทอผ้า การย้อมผ้า และการตัดเย็บให้สอดคล้องกับตลาดสินค้าด้วย เพื่อเพิ่มทางเลือกในโอกาสการขายสินค้าให้สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง

แสดงภาพกระบวนการผลิตผ้าทอมือซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๔) ส่งเสริมให้คนหนุ่มสาวกลับมาทำงานในชุมชนท้องถิ่น ทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง

จากการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนหลวงทั้งในเรื่องการผลิตสินค้า การบริการ และการท่องเที่ยวในชุมชน โดยการส่งเสริมของภาครัฐ ส่งผลให้คนในชุมชนที่เดิมได้ละทิ้งถิ่นฐานไปทำงานในโรงงาน หรือใช้แรงงานนอกพื้นที่ ได้หวนกลับมาอยู่และประกอบอาชีพดั้งเดิมในชุมชน เสริมสร้าง ให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง ความสามัคคีในชุมชน อันจะนำไปสู่การต่อยอดการ ร่วมคิดร่วมสร้าง การพัฒนายิ่งขึ้นไป

๓. บทเรียนที่ได้รับในด้าน

๓.๑ การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

(๑) มีผู้นำชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ส่วนสำคัญในความสำเร็จของหมู่บ้านดอนหลวง คือ การมีผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่ม ชาวบ้านที่เข้มแข็งในการที่จะเป็นตัวกลางประสานการทำงานร่วมกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐในการ เข้ามาดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ความต่อเนื่อง มุ่งมั่น และการมีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนการ เปลี่ยนแปลงไปอย่างเรียบง่าย ที่ยังคงหนักแน่นในการอนุรักษ์สิ่งที่เป็วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้ คงไว้เป็นจุดขาย

(๒) มีความผูกพันในประวัติศาสตร์เชื้อชาติ

การมีวัฒนธรรมร่วมของชาว “ไทยอง” ในชุมชน นำไปสู่ความรักสามัคคีในชุมชน ท้องถิ่นแบบเครือญาติ ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่ถ่ายทอดผ่านเรื่องราวจาก อดีตสู่คนในปัจจุบันผ่านเรื่องราว กิจกรรม ค่านิยม และความเชื่อที่สั่งสมให้คนในสังคมมีความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลในทางบวกให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมที่มีความผูกพันใน ประวัติศาสตร์เชื้อชาติเดียวกัน สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างไม่ยากนัก

แสดงภาพการแต่งกายของชาวบ้านในงานประเพณีท้องถิ่น

(๓) มีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นและดำเนินชีวิตยึดมั่นตามหลักศาสนา

ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ให้เห็นจนเป็นภาพชินตา ทั้งในเรื่องการ อนุรักษ์ภาษาพูด (ภาษายอง) วัฒนธรรมเรื่องการกิน อาหาร การประกอบอาชีพ การดำเนินพิธีกรรม ทางศาสนา ซึ่งผูกพันในการดำรงชีวิตของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเป็นความเรียบง่ายที่มี เอกลักษณ์ ทุกคนรู้หน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการแสดงออกที่สื่อถึงความมีขนบธรรม เนียมประเพณีอันดีงามที่สะท้อนถึงสภาพสังคมความเป็นอยู่ที่ดี

๓.๒ การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ

(๑) ส่งเสริมการพัฒนาเป็นสินค้า OTOP นวัตกรรม เพื่อเชื่อมโยงภูมิปัญญา วิถีชุมชน เข้ากับการท่องเที่ยว

ในการส่งเสริมและคัดเลือกชุมชนพื้นที่ที่สามารถยกระดับการพัฒนาสินค้าให้มีศักยภาพได้นั้น จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาหลายๆ ประการ เช่น การมีสินค้าที่มีศักยภาพในการต่อยอด การมีเรื่องราวหรือมีเอกลักษณ์เฉพาะที่สื่อถึงความโดดเด่นไม่เหมือนใคร การมีระบบการบริหารหรือมีผู้นำการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ และมีการต่อยอดในสินค้าและบริการอื่นๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงมีความโดดเด่นและมีความพร้อมมากกว่าหมู่บ้านอื่นที่เป็นชุมชนชาวยองเหมือนกัน มีวัฒนธรรมประเพณีเหมือนกัน ทอผ้าเหมือนกัน แต่มีความต่างกันในเรื่องของระบบการบริหารจัดการของคนในชุมชนที่ร่วมแรงร่วมใจในการผลักดันกลุ่มของตนให้เป็นที่รู้จักและสร้างการพัฒนาและต่อยอดไปอย่างต่อเนื่อง

(๒) ส่งเสริมอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์

อาหารท้องถิ่น เป็นการต่อยอดในเรื่องงานบริการหลังจากที่ชุมชนได้เปิดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยววิถีชีวิต ชาวบ้านมีความเห็นว่า อาหารเป็นวัฒนธรรมการกินที่คงความเป็นเอกลักษณ์ และมีความแตกต่างในแต่ละท้องถิ่น การที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีที่พัก อาหารก็เป็นสิ่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้มาลองชิมความเหมือนและความต่างจากวัฒนธรรมการกินที่นักท่องเที่ยวอาจจะคุ้นชินกับอาหารพื้นเมืองในทางเหนือที่เป็นที่รู้จัก เช่น ใส่อั่ว น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู ตำขาม การเผยแพร่วัฒนธรรมอาหาร จะเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและรับทราบความเป็นชุมชนชาวยอง และคนบ้านดอนหลวงมากยิ่งขึ้น

(๓) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาระบบการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ในปัจจุบันการผลิตยังคงส่งขายในพื้นที่โดยรอบเป็นหลัก และมีตลาดสินค้าในพื้นที่ภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ โดยปัจจุบันได้มีผู้แทนจำหน่ายได้มีการสั่งผลิตสินค้าที่ทำจากผ้าทอมือในรูปแบบต่างๆ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าเป้สะพาย กระเป๋าใส่เครื่องสำอาง ถังมือจับของร้อน พรหมเช็ดเท้า ที่ใส่กระดาษทิชชูรูปสัตว์ อย่างช้าง ม้า หมี สุนัข และของแต่งบ้าน เป็นต้น โดยไม่ได้จำกัดว่า จะต้องทำเป็นเครื่องนุ่งห่มอย่างในอดีต ซึ่งตลาดภายนอกอาจจะมีการมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์ในความต้องการของตลาดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ทางกลุ่มผู้ผลิตจะต้องรวมกลุ่มการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ให้คงอยู่

แสดงภาพรูปแบบการผลิตผ้าของบ้านดอนหลวงที่ไม่ได้มีเฉพาะผ้าฝ้ายทอมือ

(๔) ส่งเสริมจิตสำนึกรักบ้านเกิดในการกลับมาของแรงงานวัยหนุ่มสาวเพื่อพัฒนาชุมชนถิ่นฐานเกิด

ประชากรในชุมชนเป็นทรัพยากรการผลิตที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาพื้นที่ การไหลออกของประชากรในอดีต เป็นการละทิ้งภูมิปัญญาและทักษะความรู้ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมานั้นสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพตามความถนัด เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้วัยหนุ่มสาวที่ออกไปทำงานต่างถิ่นฐานกลับมาอยู่กับครอบครัว และสืบทอดกิจการและองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดมาให้ ความภูมิใจในภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม นอกจากจะนำความเจริญมาสู่ชุมชนและสังคมโดยรวมแล้ว เปรียบเสมือนการฟื้นฟูรากฐานทางสังคมที่เลือนหายกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง และเป็นจุดขายที่ผู้คนจากท้องถิ่นอื่นๆ เข้ามาท่องเที่ยวและซื้อสินค้า นำมาสู่รายได้ที่จะสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว ซึ่งผลประโยชน์ที่จับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมกลับส่งเสริมให้ความเข้มข้นทางวัฒนธรรมยิ่งเด่นชัดมากขึ้น

แสดงภาพของคนในชุมชนที่มาหน่ายสินค้าภายในงาน”แต่งสือวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง”

๓.๓ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

(๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำเสนอความต้องการ (ประชาคม) โดยยึดถือเอาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ความสำเร็จของชุมชนบ้านดอนหลวง เริ่มจากความสำเร็จของกลุ่มผ้าทอมือที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการมีส่วนร่วมที่จะต่อยอดการพัฒนาของชุมชนเพื่อผลิตสินค้าและบริการอื่นๆ ที่จะสร้างให้เป็นชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นแบบฉบับ

แสดงภาพการประชุมเพื่อระดมความเห็นของชาวบ้านดอนหลวง

(๒) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และเวลาในการดำเนินงาน ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชาวบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาด้านงบประมาณของภาครัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงานเป็นปัญหาที่ยังคงมีมาโดยตลอด อันเนื่องจากข้อจำกัดด้านเหตุผลและความจำเป็นของการพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่สำคัญกว่า ซึ่ง ภาครัฐก็ได้มีนโยบายกองทุนกู้ยืม หรือการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน แต่เนื่องจากค่านิยมของคนในชุมชนในการไม่ชอบกู้หนี้ยืมสิน ส่งผลให้การพัฒนาที่เป็นการส่งเสริมจากภาครัฐเป็นไปด้วยข้อจำกัด

(๓) ความซ้ำซ้อนในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

การส่งเสริมการดำเนินงานของภาครัฐมักจะแบ่งไปตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐนั้นๆ ทำให้แต่ละแผนงาน/โครงการที่ลงมาดำเนินการในพื้นที่บางครั้งไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน มีความซ้ำซ้อน และไม่เชื่อมโยงสอดคล้องกัน อาทิ โครงการฝึกอบรม เป็นต้น

(๔) การติดตามและประเมินผลนโยบายรัฐบาล

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินโครงการต่างๆ ในพื้นที่จะช่วยผลักดันให้การทำงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พัฒนาชุมชนมีความเข้มแข็ง

บ้านทาปู่ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑ การเรียนรู้ภูมิสังคมวิถีของชุมชน

๑.๑ คำขวัญประจำหมู่บ้านทาปู่

" นมัสการพระธาตุเก่าแก่ งามแท้ข้าวโพดฝักอ่อน ลือกระฉ่อนฟาร์มโคนม
ชมธารน้ำใส ประชาชนร่วมใจสามัคคี "

๑.๒ ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านทาปู่เป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่เหนือสุดของอำเภอแม่ทา ติดกับตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ทา ๒๐ กิโลเมตร เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ปรากฏว่าประชาชนบางส่วนสืบเชื้อสายมาจากชาวยองที่อพยพมาจากเมืองยอง สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ในสมัยพระเจ้ากาวิละ บางส่วนเป็นเผ่าขมุ อพยพมาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตอนเหนือเพื่อมาทำงานให้กับบริษัทบอมเบย์เบอร์มา จำกัด เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ซึ่งได้รับสัมปทานป่าจากรัฐบาลไทยในสมัยนั้น และบางส่วนเป็นชนพื้นเมืองที่อพยพหนีภัยธรรมชาติมาจากบ้านหลวงที่อยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านทาปู่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๔๙๒ มารวมกันเป็นหมู่บ้านทาปู่ จนถึงปัจจุบัน

๑.๓ อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลทาสบง อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลบ้านคำ อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลมะเขือแจ้ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

๑.๔ สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบเชิงภูเขา และเป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร มีแหล่งน้ำสำคัญได้แก่ " แม่น้ำทา " และอ่างเก็บน้ำห้วยโฮ้งฮ้าง มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน ๘,๘๕๕ ไร่ แบ่งเป็น

- พื้นที่เกษตรกรรม ๑,๒๙๓ ไร่
- พื้นที่อยู่อาศัย ๑๒๐ ไร่
- พื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ๗,๔๔๖ ไร่

๑.๕ ประชากรและการประกอบอาชีพ

หมู่บ้านทาปู่ มีจำนวน ๒๒๗ ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด ๗๙๑ คน แบ่งเป็น ชาย ๓๙๘ คน หญิง ๓๙๓ คน

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดอ่อน ลำไย ผักสวนครัว เลี้ยงโคนม ประชากรวัยแรงงานบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน และบางส่วนไปทำงานต่างจังหวัด และต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐเกาหลี โดยรวมประชากรมีความเป็นอยู่ และฐานะค่อนข้างดี

๑.๖ วิเคราะห์ชุมชนบ้านทาภู

ในช่วงเวลา ๓ - ๕ ปี ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบาย และออกระเบียบ กฎหมาย และมีคำสั่ง คสช. เพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ในการทวงคืนผืนป่า จึงส่งผลกระทบต่อบ้านทาภูด้วยเช่นกัน

การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องมีการลงทุนในปัจจัยของการผลิต ขณะเดียวกัน ผลผลิต ที่ได้รับกลับมีราคาที่ไม่แน่นอน ทั้งเกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ส่งผลให้รายได้ ที่ได้รับในฤดูกาลผลิตไม่เพียงพอต่อรายจ่ายด้านปัจจัยการผลิตและรายจ่ายครัวเรือน จึงส่งผลให้เป็นหนี้สินตามมาแม้จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ฯลฯ และประชากรในหมู่บ้านได้รวบรวมเงินจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านนั้นก็ยังไม่เพียงพอ จึงเกิดการเป็นหนี้ ซ้ำซ้อนและพอกพูนในเกษตรบางราย ซึ่งสามารถวิเคราะห์ชุมชนบ้านทาภู ได้ดังนี้

จุดแข็ง

- เป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิม ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน จึงก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง รักใคร่ สามัคคีกลมเกลียว
- ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม

- มีอาชีพเสริมที่สามารถต่อยอดจากฐานสู่รุ่น เช่น การจัดทำน้ำสมุนไพร ลูกประคบ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ การทำไม้กวาด
- มีการรวมกลุ่มอาชีพ
- มีการเชื่อมโยงผลผลิตทางการเกษตร เช่น นำซังและต้นข้าวโพดอ่อนไปเลี้ยงโคนม และนำมูลจากโคนม ไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์สำหรับการเกษตร

จุดอ่อน

- ที่ดินมีจำนวนจำกัด ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร
- มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของหมู่บ้านเพียงแห่งเดียวเท่านั้น คืออ่างเก็บน้ำแม่โง้งฮ้าง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการใช้งาน
- ประชากรหนุ่มสาว ออกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมนอกพื้นที่

โอกาส

- ยังมีคนรุ่นใหม่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมในหมู่บ้าน เกือบ ๕๐ ราย ซึ่งตลาดยังต้องการน้ำนมดิบอีกมาก
- มีการทำไร่สวนผสมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา

อุปสรรค

- ไม่สามารถขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตร
- มีแนวโน้มว่าน้ำเพื่อการเกษตรจะไม่เพียงพอในอนาคต
- ขาดการได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ เลี้ยงโคนม เพื่อการควบคุมคุณภาพน้ำนมดิบ และการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน

ข้อเสนอแนะ

- ๑) เพิ่มปริมาณน้ำเพื่อทำการเกษตร โดยการขุดลอกอ่างเก็บน้ำแม่โง้งฮ้างให้มีปริมาตรเก็บกักน้ำมากขึ้น
- ๒) ควรมีการประกันราคาผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน ลำไยและน้ำนมดิบ
- ๓) ควรนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ในการสูบน้ำ แทนพลังงานเชื้อเพลิงและไฟฟ้า

๒ การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

๒.๑ การปกครองและการจัดทำแผนชุมชน

บ้านทาภู มีผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแลราษฎรในหมู่บ้านนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำนวน ๑๔ คน โดยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ มีการบริหารงานในหมู่บ้านออกเป็น ๑๐ หมวด แต่ละหมวดดูแลราษฎรประมาณ ๒๐ ครอบครัว โดยแต่ละครอบครัวหมุนเวียนกันเป็นหัวหน้าหมวด มีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกเดือน ไม่เกินวันที่ ๑๐ ของแต่ละเดือนเพื่อรับทราบถึงปัญหาความต้องการของชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจในเรื่องหรือกิจกรรมที่สำคัญ รวมทั้งนำข้อมูลไปวางแผนช่วยเหลือแก้ไขปัญหาค้นหาผ่านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ดังนี้

- ๑) ประชาคมชาวบ้าน
- ๒) วิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชาวบ้าน
- ๓) นำข้อมูล จปฐ. มาพิจารณาประกอบกับความต้องการของชาวบ้าน
- ๔) ทำประชาพิจารณ์ และบรรจุแผนเสนอต่อเทศบาลตำบลทาบลาตุก โดยบูรณาการร่วมกับเทศบาลตำบลทาบลาตุก จัดทำแผนชุมชนพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆ ดังนี้
 - ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน น้ำอุปโภคบริโภค ไฟฟ้า)
 - ด้านเศรษฐกิจ (การมีรายได้ อาชีพ การส่งเสริมการออม ฯลฯ)
 - ด้านสังคม การเมือง การปกครอง (การป้องกันยาเสพติด การส่งเสริมประชาธิปไตย การสงเคราะห์ ฯลฯ)
 - ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี สนับสนุนด้านการศึกษา การปลูกจิตสำนึก การถ่ายทอดภูมิปัญญา
 - ด้านสาธารณสุข การป้องกันรักษาโรค โรคระบาด โรคติดต่อ
 - ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

๒.๒ การรวมกลุ่มและจัดตั้งกองทุน

หมู่บ้านท่ากุ่มมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกองทุนต่างๆ รวม ๒๒ กลุ่ม ได้แก่

- ๑) กลุ่มแม่บ้าน
- ๒) กลุ่ม อปพ.
- ๓) กลุ่ม อสม.
- ๔) ธนาคารชุมชน
- ๕) กองทุนหมู่บ้าน
- ๖) กลุ่มประปาสายเหนือ
- ๗) กลุ่มประปาสายใต้
- ๘) กลุ่มสายใยรัก
- ๙) กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ
- ๑๐) กลุ่มแปรรูปน้ำเสาวรส
- ๑๑) กลุ่มผู้สูงอายุ
- ๑๒) ชุต ชรบ.
- ๑๓) ชุตตำรวจบ้าน
- ๑๔) ชุต อปพร.
- ๑๕) กลุ่มข้าวกล้อง
- ๑๖) กองทุนสวัสดิการชุมชน
- ๑๗) กองทุนปุ๋ย
- ๑๘) กลุ่มผู้ใช้น้ำการเกษตร (น้ำอ่าง)

- ๑๙) กองทุนแม่ของแผ่นดิน
- ๒๐) ฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน
- ๒๑) กลุ่มโคนม
- ๒๒) กลุ่มเยาวชน

๒.๓ ความสำเร็จของการรวมกลุ่ม

ด้านเศรษฐกิจ

- ธนาคารชุมชน มีวัตถุประสงค์ ส่งเสริมการออมเงิน ระดมทุนจากสมาชิก และการให้เงินยืมแก่สมาชิกเพื่อการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ และแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบให้แก่สมาชิก ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

- กองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมเงิน เป็นทุนให้แก่สมาชิกและบริหารจัดการเงินทุนในชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๒๓๑ คน มีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน ๒,๖๒๐,๓๘๒ บาท

- กลุ่มอาชีพ

๑) กลุ่มปุ๋ยเคมี มีวัตถุประสงค์เพื่อนำปุ๋ยจากท้องตลาดมาจำหน่ายให้สมาชิกในราคาที่ย่อมเยา และสามารถชำระเป็นเงินเชื่อได้ ทำให้สมาชิกไม่ต้องแบกภาระมาก ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๒๕ คน มีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท

๒) กลุ่มวิสาหกิจโคนม มีวัตถุประสงค์เป็นแหล่งเงินทุนให้แก่สมาชิกสำหรับกรณีฉุกเฉินเพื่อซื้ออาหารให้โคนม มีสมาชิก จำนวน ๔๐ คน มีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ด้านสังคม

- กองทุนฅาปนกิจสงเคราะห์ มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเงินในกรณีเสียชีวิตของกลุ่มสมาชิก โดยมีการกำหนดอัตรารายละ ๒๐ บาทต่อศพ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๑,๗๙๙ คน มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวน ๙๕,๕๐๐ บาท

- สวัสดิการจากโครงการ "ออมวันละบาท" มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมและจัดสวัสดิการให้สมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๑๐๐ คน มีเงินทุนหมุนเวียน ๒๓๐,๐๐๐ บาท

๓. การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาชุมชน

นโยบายของรัฐบาลที่ขับเคลื่อนสู่หมู่บ้านทาทุ ในรอบปีงบประมาณที่ผ่านมาที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ คือกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนไปสู่ระดับพื้นที่อำเภอตำบลและหมู่บ้าน

๓.๓.๑ ความเป็นมาหลักการและเหตุผล

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ ๔. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจตามอำนาจหน้าที่ของกรมการ

พัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน

คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑ ให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท โดยมีแนวทางการจัดทำ ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงาน ๒) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น ๓) ปฏิรูปการโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรทั้งระบบ ควบคุมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ดังนั้น โอกาสในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม ให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ด้วยการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น

รัฐบาลปัจจุบัน มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศ คือ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) เป็นผู้ขับเคลื่อน และมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบหลักส่งเสริมการดำเนินงาน OTOP จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา ๑๖ ปี โดยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อให้ขายได้ มุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล ทำให้ผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายสินค้าตามท้องตลาดต่าง ๆ ไม่มีความสุข รายได้ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการคนเดียว หรือบางกลุ่มเล็ก ไม่กระจายถึงประชาชนกลุ่มใหญ่ในชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร กอปรกับรายได้จากการท่องเที่ยวที่เป็นกระแสหลักของประเทศ ส่วนใหญ่ตกไปอยู่ในกลุ่มทุนเอกชน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ห้างร้านใหญ่ๆ กรู๊ปทัวร์ ไม่ลงไปถึงฐานรากเช่นเดียวกัน

ดังนั้น จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตด้านขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้ครอบครัวและลูกหลานยังอยู่ร่วมกัน ไม่ต้องแข่งขันนำผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกชุมชน เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นบ้านที่ดี ชวนกันคิด ชวนกันทำ ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๑ ให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท โดยมีแนวทางการจัดทำ ๓ แนวทาง คือ

๑) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างรายได้ในรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีรายได้น้อย

๒) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม สร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนหมุนเวียนสำหรับประชาชนในการพัฒนาอาชีพและสร้างอาชีพในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่มีความเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่สร้างความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นระยะยาว

๓) ปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรทั้งระบบ พัฒนาศักยภาพการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและลดต้นทุนการผลิต สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร สร้างทักษะในการประกอบอาชีพทั้งในและนอกภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรรายย่อย ควบคู่กับการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตรเพื่อลดความเสี่ยงด้านการผลิตและราคา และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตร

กรมการพัฒนาชุมชนได้จัดทำโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตามแนวทางที่ ๒ การพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น โดยใช้ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน ในการสร้างรายได้ตามความต้องการ โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ภูมิปัญญาวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ มาแปลงเป็นรายได้ครอบครัวอบอุ่นอยู่ในพื้นที่ชุมชน ไม่ต้องแข่งขันนำผลิตภัณฑ์

ไปขายนอกชุมชน พัฒนาชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้ทุกคนมีความสุข และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

๓.๓.๒ หลักเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่ดำเนินงานโครงการ

พื้นที่เป้าหมายดำเนินงานโครงการ จำนวน ๓,๒๗๓ หมู่บ้าน ได้ดำเนินการคัดเลือกกำหนดขึ้นจากการประชุมคัดเลือกในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด พิจารณาพื้นที่โดดเด่นในศักยภาพและความพร้อมของหมู่บ้าน ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่ดำเนินงานโครงการ ดังนี้

ก. หลักเกณฑ์การพิจารณาหมู่บ้าน

- ๑) พิจารณาศักยภาพของชุมชน ประกอบด้วย
 - จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปชุมชน
 - ต้นทุนด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ต้นทุนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นต้น
- ๒) พิจารณาความเชื่อมโยงแอ่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - แอ่งท่องเที่ยวหลัก (แหล่งท่องเที่ยวแม่เหล็ก) หมายถึง พื้นที่ในจังหวัด ๒๒ เมืองหลัก
 - แอ่งท่องเที่ยวรอง หมายถึง พื้นที่ในจังหวัด ๕๕ เมืองรอง
 - แอ่งท่องเที่ยวเล็ก หมายถึง ชุมชนท่องเที่ยวที่มีกิจกรรม สถานที่ท่องเที่ยวที่ส่งเสริมกัน เกื้อกูลกันเป็นเส้นทางท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์จุดเด่น
- ๓) ดำเนินการโดยไม่เริ่มต้นจากศูนย์ หมายถึง
 - ต่อยอดหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว
 - ต่อยอดหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีจังหวัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
 - ต่อยอดหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจาก อพท.
 - ต่อยอดหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม
 - ต่อยอดหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV)
 - ต่อยอดกิจกรรมเดิมที่ดำเนินการ โดยไม่จำเป็นต้องเติมทุก Value Chain เป็นต้น
- ๔) เน้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ประกอบด้วย
 - พิจารณาให้ผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - พิจารณาดำเนินการเลือกพัฒนาและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่ม

Quadrant D จำนวน ๑๐ ผลิตภัณฑ์ ต่อ ๑ หมู่บ้าน

- ๕) เสน่ห์ที่เป็นจุดขาย ประกอบด้วย
 - ลักษณะทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ความสวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น
 - ลักษณะทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประวัติ/ตำนาน เป็นต้น
- ๖) ความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย

- ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน
- ความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น

๗) ต้องมีการจัดทำแผนธุรกิจ (Demand side) แผนการสร้างรายได้ ปฏิทินท่องเที่ยวของชุมชน ถ้าไม่มีชุมชนต้องทำให้มีขึ้น

ข. หลักเกณฑ์ตรวจสอบความพร้อมของโครงการ

ส่วนที่ ๑ ความเหมาะสมของโครงการ หมายถึง โครงการมีความชัดเจน สอดคล้องตาม แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณฯ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่

๑) โครงการมีองค์ประกอบครบทุกประเด็นในแบบสรุปโครงการ (Project Idea)

๒) กิจกรรมหลักมีความสอดคล้องกับแนวทาง จัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ (การท่องเที่ยวชุมชน)

๓) หลักการและเหตุผลแสดงถึงความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ส่วนที่ ๒ ความพร้อมของโครงการ หมายถึง โครงการสามารถดำเนินการได้ตาม ระยะเวลาที่รัฐบาลกำหนด และมีการบูรณาการการทำงาน หน่วยงาน/ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๑) โครงการมีระยะเวลาดำเนินการแล้วเสร็จ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

๒) มีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่าง ๆ

ค. ข้อห้ามการดำเนินงานโครงการ

๑) หมู่บ้านเป้าหมายไม่ควรเป็นหมู่บ้านที่ซ้ำกับหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากงบกลาง รายการค่าใช้จ่ายส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจภายในประเทศ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ โครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว จำนวน ๑๒๕ หมู่บ้าน

๒) รายการวัสดุ ครุภัณฑ์ การจัดซื้อจัดจ้าง ให้มีความสอดคล้อง กับ มาตรฐานราคากลาง หากไม่มี มาตรฐานราคากลางให้ตรวจสอบราคาโดยเปรียบเทียบราคาจากร้านค้าในท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า ๓ ร้านค้า

๓) เป็นงบดำเนินงาน ไม่เป็นงบลงทุน หากเป็นรายการซื้อครุภัณฑ์ หรือก่อสร้าง เล็กน้อย ไม่ควรใช้ งบประมาณเกินกว่าร้อยละ ๒๕ ของวงเงินงบประมาณ

๓.๓.๓ กิจกรรมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีขั้นตอนและวิธีการ ๓ กิจกรรมหลัก ๑๗ กิจกรรมย่อย ได้แก่

กิจกรรมหลักที่ ๑ พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

๑.๑ การวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน

๑.๒ ศึกษาดูงานการท่องเที่ยวชุมชน

๑.๓ พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ การบริหารจัดการและสร้าง การมีส่วนร่วมในชุมชน

๑.๔ เวทีทบทวนแผนพัฒนาและออกแบบการมีตลาดเพื่อการท่องเที่ยวหมู่บ้าน

๑.๕ การประชุมขับเคลื่อนนโยบายระดับจังหวัด (KICK OFF)

กิจกรรมหลักที่ ๒ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

๒.๑ สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

๒.๒ ออกแบบและพัฒนาภูมิทัศน์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒.๓ ออกแบบและจัดทำป้ายบอกทางและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว

กิจกรรมหลักที่ ๓ พัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว

๓.๑ พัฒนาผลิตภัณฑ์สลากสินค้า เรื่องราว แบรินด์ บรรจุภัณฑ์

๓.๒ พัฒนาอาหารพื้นถิ่น

๓.๓ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น สู่วิถีชีวิตสมัยใหม่

กิจกรรมหลักที่ ๔ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น

๔.๑ การจัดทำแผนธุรกิจเส้นทางท่องเที่ยว ออกแบบตราสัญลักษณ์ สโลแกน

กิจกรรมหลักที่ ๕ ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว

๕.๑ ฝึกปฏิบัติการท่องเที่ยวชุมชน

๕.๒ กิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญาและส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่

๕.๓ การประชาสัมพันธ์ในระบบ ONLINE

๕.๔ การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด

๕.๕ สื่อมวลชนเยี่ยมชมหมู่บ้าน (PRESS)

๓.๓.๔ กิจกรรมท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านทาğü

จังหวัดลำพูนได้ตั้งเป้าหมายไว้จำนวน ๓๓ หมู่บ้าน ใน ๘ อำเภอ เป็นหมู่บ้านที่ดำเนินการโครงการ OTOP นวัตวิถี ซึ่งหมู่บ้านทาğüเป็น ๑ ใน หมู่บ้านได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านในการขับเคลื่อนตามนโยบายดังกล่าว

การท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านทาğü

สถานที่ตั้ง : ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๑ บ้านทาğü ตำบลทาปลาตึก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

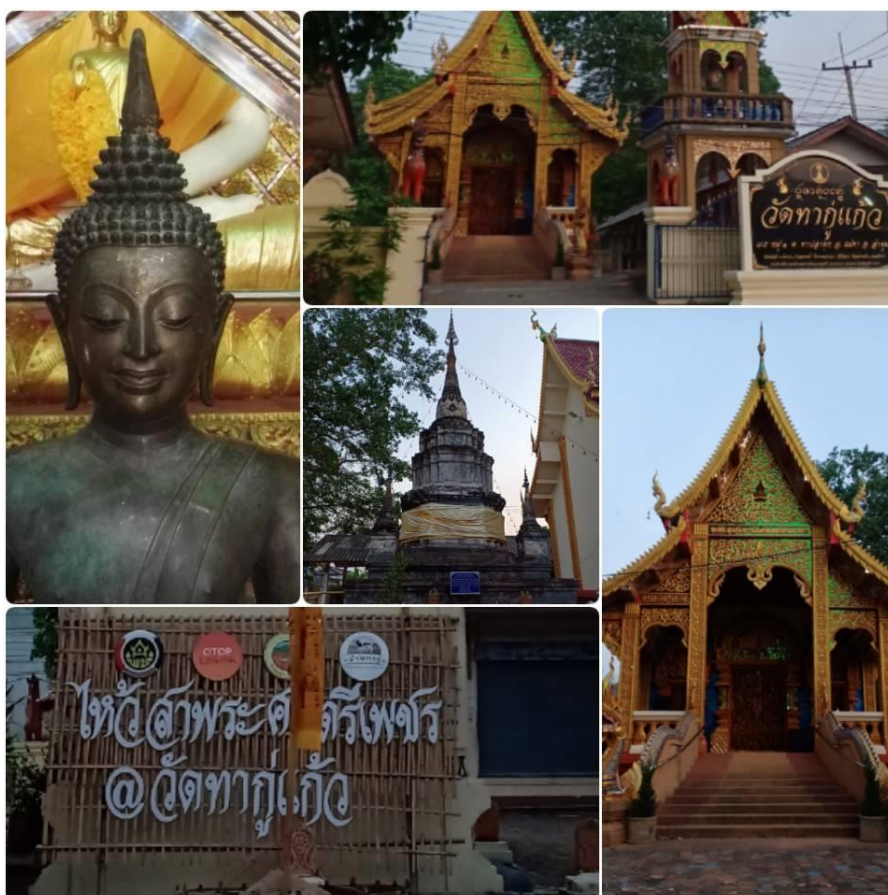
อัตลักษณ์ชุมชน : วัฒนธรรมชาวดำ

คำขวัญประจำหมู่บ้าน : “ไหว้สาพระศรีตรีเพชร ชมเกษตรพอเพียง”

ผู้ประสานงานชุมชน : นายอดิศร มีพนัสลัก ผู้ใหญ่บ้านบ้านทาğü

วิทัศน์บ้านทาğü : เป็นชุมชนท่องเที่ยววันวิถีเชิงเกษตร

พันธกิจ : พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเชิงเกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเชิงเกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรอย่างครบวงจร

ประวัติความเป็นมา : บ้านทาğüก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.ใด ไม่ปรากฏแน่ชัด โดยการรวมตัวของชาวบ้านที่อพยพครอบครัวมาตั้งแหล่งทำมาหากิน และรวมตัวกันเรื่อยๆ เนื่องจากประสบภัยธรรมชาติ ภูมิประเทศ เป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่ทางเหนือสุดของอำเภอแม่ทา ติดกับตำบลแม่ทา อำเภอ

แม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากอำเภอมะทิงหัว ถึงบ้านทาเก๋ ประมาณ ๑๘ กิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือ จรดหมู่บ้านดอนคำ อำเภอมะทิงหัว จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้จรดหมู่บ้านทาป่าตึงเหนือ ทิศตะวันออกจรดหมู่บ้านป้ออื่อ ห่างจากอำเภอมะทิงหัวประมาณ ๑๘ กิโลเมตร มีศาสนสถานที่สำคัญคือ วัดทาเก๋แก้ว เดิมเป็นวัดร้าง อยู่ในป่าดงดิบ คงเหลือแต่ซากปรักหักพังของกำแพง ค้นพบราวปี พ.ศ. ๒๔๓๙ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ กรมศิลปากรได้มาทำการตรวจพิสูจน์หลักฐาน พบว่าสร้างมาราว ๓๐๐ - ๔๐๐ ปี แล้ว (พ.ศ. ๒๐๗๔) เดิมชื่อวัดแก้วสุวรรณดี และเป็นที่สถานที่ประดิษฐาน “พระศรีตรีเพชร” หรือพระสังฆาราม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนทั่วไปเคารพสักการะ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของพี่น้องประชาชนในหมู่บ้านและละแวกใกล้เคียง

หมู่บ้านทาเก๋เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมเชิงเกษตร มีแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มอาชีพ OTOP ได้แก่

- ๑) วัดทาเก๋แก้ว ศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในหมู่บ้านและละแวกใกล้เคียง
- ๒) มีการพำนดตรีพื้นเมือง พ้อนก่าบหลาย เป็นมนต์เสน่ห์ของหมู่บ้าน
- ๓) ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ ลูกประคบ เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ ไม้กวาดดอกหญ้า น้ำหมัก

ชีวภาพ ข้าวกล้อง ขนดอกจอก ยาแผนโบราณ สมุนไพร จักสาน น้ำเสาวรส

- ๔) อาหารขึ้นชื่อประจำหมู่บ้าน ได้แก่ จอผักกูดใส่ส้มป่อย ข้าวหมกลูกวัว หลาม

อาหารในกระบอกไม้ไผ่ นมสดทรงเครื่อง

๕) กิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ เยี่ยมชมกลุ่มผลิตสินค้า OTOP นวดสมุนไพร สวนเศรษฐกิจพอเพียง ประเพณีการลงแขกไถนา รีดนมวัว การศึกษาเส้นทางธรรมชาติโดยรถแท็กซี่ ศึกษาเส้นทางจัดการน้ำ ฝ่ายรองน้ำ

ผลิตภัณฑ์ OTOP ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

หมู่ที่ 1 บ้านท่ากู่ ต.ท่าปลาตุก

ผลิตภัณฑ์ OTOP เป้าหมาย	รายชื่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP
1. ลูกประคบ	นายก้องคำ ดาพงษ์
2. ไม้กวาดดอกหญ้า	นางนิตยา ทองสุวรรณ
3. น้ำหมักชีวภาพ	นายสุวิธ ดาพงษ์
4. ขนมหอกจอก	นางอุบลวรรณ มูลงาม
5. ข้าวกลิ้ง	นายอดิศร มีพนัสลัก
6. ยาแผนโบราณสมุนไพร	นายหมอก นูณพนัสลัก
7. ขนมหอมม้วน	นางพรรณณี พิงคะสัน
8. จักสานข้องใส่ปลา (ทำจากพลาสติก)	นายสม คำสม
9. บล็อกประสานดินแดง	นางวรรณพร ดาพงษ์
10. ผักปลอดสารพิษ	นายถวิล ดาพงษ์

จุดแข็งและข้อได้เปรียบของหมู่บ้าน

- ๑) เป็นที่รู้จักของผู้คนในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- ๒) ได้รับรางวัลชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ
- ๓) สมาชิกมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยววิถีสุขภาพ

- ๔) ภูมิประเทศและทรัพยากรในพื้นที่มากมาย สำหรับการดำเนินการสภาพวิถีชีวิต ณ บ้าน
ทาภู๋ นวัตกรรม ณ ตลาดท่องเที่ยว
- ๕) ปราชญ์ชุมชนการเกษตร วิถีชีวิตดั้งเดิม มีความพร้อมในการดำเนินการ

จุดอ่อนและข้อเสียเปรียบ

- ๑) ขาดบุคคลในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินการ
- ๒) ผลิตภัณฑ์ชุมชนยังไม่มีหลากหลาย

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ OTOP ที่ขับเคลื่อนในหมู่บ้านทาภู๋

- ๑) ระยะเวลากระชั้นชิด
- ๒) กระบวนการขั้นตอนของโครงการบางขั้นตอนและกิจกรรมไม่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของโครงการ
- ๓) ระดับนโยบายที่คิด กระบวนการตั้งโครงการหรือวิเคราะห์สภาพพื้นที่
- ๔) ระเบียบปฏิบัติข้อกฎหมายของทางรายงานทำให้เกิดปัญหา โดยเฉพาะในการจัดซื้อจัดจ้าง

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการเรียนรู้ Action Learning กลุ่มปฏิบัติการที่ ๑๐ มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนตามโครงการ OTOP นวัตกรรม ครัวบ้านทาภู๋ ตำบลทาปลาตึก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เห็นว่า นโยบายกระบวนการขับเคลื่อนกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาลเป็นนโยบายที่ดีที่มีการกำหนดแนวคิดและวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของพี่น้องประชาชน แต่ยังคงต้องปรับปรุงการดำเนินการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) ควรมีการกำหนดนโยบายและดำเนินการในลักษณะเช่นนี้อย่างต่อเนื่องหรือต่อยอดโครงการเดิมต่อไป
- ๒) ควรสำรวจและเตรียมความพร้อมของชุมชนในระดับพื้นที่
- ๓) ควรให้มีระยะเวลาดำเนินโครงการนานมากกว่านี้
- ๔) ควรมีการประเมินผลในแต่ละกิจกรรม ทุก ๓ เดือน หรือ ๖ เดือน หรือมากกว่านั้น

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ (Action Learning)

๑ ความเสี่ยงของบุคคล/ครอบครัว/ชุมชน

(๑.๑) การที่ราษฎรในหมู่บ้านไปทำงานในโรงงานที่นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ทำงานต่างจังหวัด และทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมากแล้วปล่อยให้บุตรหลานอยู่กับคนชรา (พ่อ/แม่) แล้วส่งเงินค่าเลี้ยงดูมาให้ ซึ่งดูเหมือนว่าครอบครัวจะประสบความสำเร็จ มีรายได้สูง แต่อาจส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น การปล่อยให้ผู้สูงอายุดูแลเด็ก ๆ จำนวนหลายคน อาจดูแลได้ไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อการพัฒนาการของเด็ก

(๑.๒) ปัญหาหนี้ในระบบในชุมชนที่เคยมีมากในอดีตซึ่งปัจจุบันได้รับการแก้ไขปัญหานโยบายของรัฐบาลในเรื่องกองทุนหมู่บ้านและธนาคารชุมชน หากไม่ดูแลติดตามปัญหานี้อย่างสม่ำเสมอ อาจทำให้ปัญหาหนี้ในระบบหวนกลับมาอีก

(๑.๓) สภาพป่าที่ถูกทำลาย ป่าขาดความอุดมสมบูรณ์ ในอดีตที่มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ามาก อาจทำให้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ซึ่งจะส่งผลเสียหายต่อการปศุสัตว์และการเกษตร

(๑.๔) น้ำท่วมที่ราบเชิงเขา เกิดทุกปี ทำให้การเกษตรเสียหายพอสมควร

(๑.๕) การระบาดของศัตรูพืช โรคพืชและโรคสัตว์ เช่น ถ้ามีการระบาดของโรคพืช อาจจะทำลายห่วงโซ่อาหาร เพราะกำจัดยาก หากใช้ยาฆ่าแมลงโดยไม่รอบคอบ ใบและลำต้น เปลือกข้าวโพดที่นำมาเป็นอาหารวัว จะมีปัญหาเรื่องความปลอดภัยทันที (น้ำนมดี)

(๑.๖) ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ เนื่องจากทับซ้อนกับเขตวนอุทยานแห่งชาติขุนตาล

(๑.๗) การขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตรและปศุสัตว์ ทำให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะนำผลเสียมาสู่สังคมของหมู่บ้านได้ เช่น โรคติดต่อ ปัญหาความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๒ ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว

ราษฎรบ้านทาเก๋ ส่วนใหญ่มีฐานะดี มีความเป็นอยู่ที่ดี มีเพียงส่วนน้อยมากที่มีปัญหาต้องพึ่งพาความช่วยเหลือ ทั้งนี้ มาจากสาเหตุความบกพร่องทางร่างกายและทางสมอง ราษฎรบางส่วนอยู่บ้านรับภาระเลี้ยงดูบุตรหลาน ซึ่งบิดามารดาออกไปทำงานที่ต่างจังหวัด ต่างประเทศ และในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน แล้วส่งเงินมาให้คนทางบ้านเลี้ยงดูบุตรหลาน

ในอดีตราษฎรมีฐานะยากจนต้องพึ่งพาหนี้ในระบบ แต่ต่อมามีโครงการกองทุนหมู่บ้านและธนาคารชุมชน ช่วยให้ราษฎรมีเงินลงทุนทำการเกษตร (ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนขาย) และเลี้ยงโคนม ซึ่งมีมากถึง ๔๐ กว่าราย มีรายได้ไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท/เดือน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี

สำหรับผู้ผลิตสินค้า OTOP นั้น ได้ดำเนินการมานานแล้ว เพียงแต่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนเล็กๆ ที่ไม่ได้ขยายกำลังการผลิต แต่ก็สามารถเลี้ยงตนเองได้ ซึ่งได้ดำเนินการมานานแล้ว เพียงแต่การขยายผลหรือกำลังการผลิตไปสู่ชุมชนนั้นยังขาดความชัดเจน ด้วยข้อจำกัดทางกำลังแรงงานที่คนมีภาระหน้าที่และงานประจำที่มั่นคงอยู่แล้ว

๓ บทเรียนที่ได้รับ

๓.๑ ชุมชนเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของราษฎร

ราษฎรบ้านทาเก๋ มีผู้ใหญ่บ้านที่เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมกันอย่างเข้มแข็ง โดยแต่ละกลุ่มมีเงินกองทุน ราษฎรให้ความร่วมมือ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินการของรัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๓.๒ โครงการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี (ดึงภูมิปัญญา วิถีชีวิตเพิ่มรายได้ชุมชนยั่งยืน)

ราษฎรในหมู่บ้านมีการผลิตและพัฒนาสินค้ามาก่อนแล้วในลักษณะสินค้าครัวเรือนได้แก่

- ๑) ไม้กวาดดอกหญ้า
- ๒) น้ำหมักชีวภาพ
- ๓) ข้าวกล้อง
- ๔) ลูกประคบ/นวดแผนโบราณ

๕) น้ำเสาวรศ

๖) ปួយคอก/ปุยหมัก

๗) หัตถกรรมไม้ไผ่ (เก้าอี้นั่ง, ตั่ง, โต๊ะ)

ภายหลังได้ดำเนินโครงการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ยังมีการผลิตในจำนวนเท่าเดิม และเป็นการผลิตในครัวเรือนเช่นเดิม

๓.๓ สถานที่ท่องเที่ยว ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จะมีก็แต่เพียงวัดท่ากู่แก้ว ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ และมีพระธาตุ “ท่ากู่แก้ว” อายุ ๔๐๐ กว่าปี พระศรีตรีเพชร อายุ ๑๐๐ กว่าปี แต่ก็ยังขาดความโดดเด่นที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

กล่าวโดยสรุป การดำเนินโครงการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของบ้านท่ากู่แก้วไม่ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มรายได้ เนื่องจากเพิ่งเริ่มโครงการและมีการเลือกสถานที่จากความเร่งรัดดำเนินการเวลาจำกัด จึงเลือกชุมชนที่เข้มแข็ง และพอมีสักยภาพ แล้วมาร่วมโครงการ

สินค้า OTOP มีการดำเนินการมานานแล้ว การเพิ่มผลผลิตและรายได้ยังไม่ชัดเจน โดยผลประโยชน์และรายได้ยังคงอยู่กับกลุ่มแคบ ๆ ถึงแม้ในหมู่บ้านจะมีที่พักในลักษณะโฮมสเตย์ แต่ก็พบว่าตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการมาจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวหรือพักแรมแต่อย่างใด คงมีแต่ หน่วยงานราชการนำคนเข้ามาศึกษาดูงานเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่าราษฎร ได้ผลประโยชน์ทางอ้อมจากการเข้าร่วมโครงการ คือ

๑) การเรียนรู้การบริหารจัดการ และนำหลักวิชาการมาพัฒนาปรับปรุงการบริหารและผลิตภัณฑ์

๒) การฝึกอบรมทำให้ราษฎรมีความเข้าใจถึงความต้องการของโลกภายนอก (ตลาด) และเกิดการเปรียบเทียบ พัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง

๓) การออกงานต่าง ๆ (Road Show) ทำให้รู้จัก เปรียบเทียบและเป็นพันธมิตรกับกลุ่มการผลิตในลักษณะเดียวกันแต่ต่างพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ เช่น การกระจาย order ระหว่างกันกรณีผลิตไม่ทัน ซึ่งจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

๔) เป็นตัวอย่างต้นแบบ เรียนรู้ไปสู่การพัฒนาต่อไป

๕) มีการรวมกลุ่มราษฎร ทำให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนา ถนนหนทางมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีความสะอาดและสวยงาม

ข้อเสนอแนะ

หากจะพัฒนาโครงการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของหมู่บ้านทาภูให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายแล้ว ควรมีการพัฒนาปรับปรุงตามแนวทาง ดังนี้

๑) เนื่องจากสภาพของหมู่บ้านไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงควรเชื่อมโยงกับหมู่บ้านอื่นซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอื่น เช่น

- สะพานขาวทาชมภู หมู่ที่ ๔ ตำบลทาปลาตุก ซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ ๘ – ๙ กิโลเมตร

- อุโมงค์ขุนตาลและอุทยานแห่งชาติขุนตาล

รวมถึงอาจไปเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีพื้นที่ติดกันได้แก่ บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน และบ่อน้ำพุร้อน อำเภอสันกำแพง

๒) พัฒนา OTOP ให้มีจุดเด่นที่แตกต่างจากที่อื่นอย่างเห็นได้ชัด เช่น การทำนมอัดเม็ดที่มีคุณภาพและอร่อย หรือสบู่น้ำนม เป็นต้น

๓) พัฒนาพระธาตุทาภูแก้วให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

๔) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านทาภูให้เป็นที่รู้จัก ผ่านสื่อต่างๆ เช่น รายการท่องเที่ยวทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อโซเชียลต่างๆ

อาณาเขต บ้านแพะ ตั้งอยู่ในตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูนห่างจากอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูนไปทางทิศตะวันออก ระยะทาง ๔.๗ กิโลเมตร ห่างจาก จังหวัดลำพูน ไปทางทิศ ตะวันออก ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่ที่ ๑๑ บ้านป่าลาน ต.ห้วยยาบ

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่ที่ ๑๔ บ้านศรีมูล ต.บ้านธิ, และหมู่ที่ ๒๐ บ้านใหม่กาดเหนือ ต.บ้านธิ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ ๑๗ บ้านป่าปี ต.บ้านธิ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ที่ ๖ บ้านป่าสัก ต.บ้านธิ, และหมู่ที่ ๑๘ บ้านท่าตุ้ม ต.บ้านธิ

ลักษณะภูมิประเทศ:พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำ การเกษตร

จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น ๒๖๙ คน แยกเป็น ชาย ๑๒๓ คน หญิง ๑๔๖ คน

ผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น ๔๕ คน แยกเป็น ชาย ๒๖ คน หญิง ๑๙ คน

คนพิการ รวมทั้งสิ้น ๗ คน แยกเป็น ชาย ๖ คน หญิง ๑ คน

จำนวนครัวเรือน ๗๗ ครัวเรือน

การประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ ทำนา จำนวน ๔๐ ครัวเรือน

อาชีพ ธุรกิจค้าขาย จำนวน ๘ ครัวเรือน

อาชีพ ทำสวน จำนวน ๗ ครัวเรือน

อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ รับจ้างทั่วไป จำนวน ๒๒ ครัวเรือน

ผู้ว่างงาน จำนวน - คน แยกเป็น

๙.๑ กลุ่มอายุ ๑๓ - ๑๘ ปี จำนวน - คน

๙.๒ กลุ่มอายุ ๑๙ - ๒๔ ปี จำนวน - คน

๙.๓ กลุ่มอายุ ๒๕ ปี ขึ้นไป จำนวน - คน

พื้นที่ทำกิน

จำนวนพื้นที่ทำกิน.....๓๕๖.....ไร่.....๒๖.....งาน.....๑๕๖.....ตารางวา

ที่ดินของตนเอง ๒๔๔.....ไร่.....๒๓.....งาน.....๗๙.....ตารางวา

เช่าที่ทำกิน๑,๑๑๒.....ไร่.....๓.....งาน.....๐.....ตารางวา

รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี ๒๕๖๑) จำนวน ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี

ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง ๓๐,๐๐๐ บาท คน/ปี) ปี ๒๕๕๙ จำนวน.....ครัวเรือน

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงความสามารถหรือความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน

(๑) จุดอ่อน คือ ลักษณะหรือข้อด้อยของหมู่บ้านเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น

(๑.๑) การมีส่วนร่วมในชุมชนของเยาวชนและวัยทำงานยังไม่ค่อยมีมาก เนื่องจากทำงานหาเลี้ยงชีพ

(๑.๒) มีความเจริญทางวัตถุนิยม ทำให้คนในชุมชนมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

- ด้านเศรษฐกิจ

- รายได้ของครัวเรือนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

- กลุ่มองค์กร และกลไกในชุมชนไม่มีการวางแผนการขับเคลื่อนการส่งเสริมการ

ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

- ด้านสังคม (เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม)

- เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่นิยมตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติเพิ่มมากขึ้น

- ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสยังได้รับการดูแลทางด้านสวัสดิการยังไม่ทั่วถึง

- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ทรัพยากรทางธรรมชาติเสื่อมโทรม เช่นดินขาดคุณภาพสารอาหาร แข็งตัว ทำให้พืชต่างๆ หาดอาหารไม่ได้ เกษตรกร ต้องหาธาตุอาหารต่างๆใส่บำรุงพืชทำให้มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น

- ลำน้ำแม่ธิต้นเขินประกอบฤดูน้ำหลากทำให้ตลิ่งพังเกิดจากการกัดเซาะของน้ำ ทำให้เก็บกักน้ำไม่อยู่ ทำให้หมู่บ้านขาดน้ำในยามแล้ง

- ด้านการเมืองและบริหารจัดการ

- ประชาชนในหมู่บ้านขาดความรู้เรื่องประชาธิปไตย

- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอสำหรับการอุปโภค/บริโภคทำการเกษตร เนื่องจากระบบประปาไม่เพียงพอ

- การคมนาคมภายในหมู่บ้านที่ใช้ถนนสายหลักชำรุดเป็นบางแห่ง ยังไม่สะดวกโดยเฉพาะใน ช่วงฤดูฝน

- ด้านสาธารณสุข

- ในช่วงฤดูฝนประชาชนในหมู่บ้านต้องพบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก

(๒) จุดแข็ง คือ ศักยภาพความสามารถหรือข้อเด่นของหมู่บ้านเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น

(๒.๑) มีผู้นำที่เข้มแข็ง

(๒.๒) มีความสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น

(๒.๓) มีกฎระเบียบบังคับใช้ในหมู่บ้านอย่างจริงจัง

- ด้านเศรษฐกิจ

- ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มด้วยหลักการพึ่งตนเอง ทำเองขายเอง ทำให้

ได้รับผลกำไรเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ไข่ หาสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาบริโภค ปลุกพืชผักสวนครัว ทำน้ายาเอนกประสงค์ใช้เอง เป็นต้น

- **ด้านสังคม (เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)**

- หมู่บ้านมีกองทุนที่จัดสรรเงินส่วนหนึ่งเพื่อจัดเป็นสวัสดิการให้กับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส

- เด็กและเยาวชนของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน

- **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

- หมู่บ้านมีกิจกรรมการจัดการขยะ จัดระเบียบชุมชน ถนนปลอดฝุ่น มีสัญลักษณ์ต้นยางสูงเด่นเป็นสง่าและเป็นชุมชนเกื้อกูล เพิ่มพูนน้ำใจ สร้างวิถีไทยยั่งยืน โดยกิจกรรมสืบสานตำนานข้าว ที่อุโบสถโบราณนันทนเก่าแก่

- **ด้านการเมืองและการบริหารจัดการ**

- หมู่บ้านมีผู้นำชุมชนที่มีความสามัคคี มีจิตสาธารณะ และเสียสละ อุทิศตนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

- **ด้านโครงสร้างพื้นฐาน**

- ระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่มีความพร้อม และสามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีเพิ่มมากยิ่งขึ้นรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามมา

- **ด้านสาธารณสุข**

- ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย หรือการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลทำให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงเพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงโอกาสและอุปสรรคการทำงานของหมู่บ้าน

(๑) โอกาส

(๑.๑) มีการคมนาคมสะดวกในการสัญจรไปในตำบลใกล้เคียง / การขนส่งสะดวกรวดเร็ว

(๑.๒) นโยบายของรัฐให้ความสำคัญ และเปิดโอกาส ในการส่งเสริม/สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน

(๑.๓) นโยบายของรัฐให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสในการส่งเสริม/สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑.๔) รัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนเงินทุนให้กับหมู่บ้านในรูปของกทบ.และกองทุนสตรีฯ

(๑.๕) มีหน่วยงาน / เจ้าหน้าที่รัฐให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

(๒) อุปสรรค

(๒.๑) หน่วยงานในท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

(๒.๒) ชุมชนอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรม จึงทำให้ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนมีความเสี่ยงต่อปัญหาอาชญากรรม เพราะมีการล่อลวงได้สะดวก

(๒.๓) การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐมีความไม่ต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอน

(๒.๔) ความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติส่งผลกระทบให้เกิดความขัดแย้งในทุกระดับ นำมาซึ่งความแตกแยกในชุมชน

(๓) จุดอ่อนของหมู่บ้าน

๑) เป็นชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่จึงทำให้ส่งลูกหลานไปเรียนในเมือง ส่งผลให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนลดน้อยลง

๒) มีความเจริญทางวัตถุนิยม จึงทำให้คนในชุมชนมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

๓) หมู่บ้านมีเส้นทางเข้าออกหลายทาง ถูกใช้เป็นเส้นทางผ่านของกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงานของหมู่บ้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเกินความสามารถของหมู่บ้านที่จะดูแล เนื่องจากเป็นรอยต่อระหว่างหมู่บ้าน

(๔) ข้อจำกัดของหมู่บ้าน

๑) หน่วยงานท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอในการสนับสนุนกิจกรรมตามแผนการพัฒนาที่หมู่บ้านขอรับการสนับสนุน

๒) หมู่บ้านอยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ (จังหวัดลำพูน) และมีเส้นทางผ่านหลายเส้นทาง จึงทำให้คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชน มีความเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดที่สามารถลำเลียงผ่านเส้นทางของหมู่บ้านได้สะดวก

ทุนทรัพยากรมนุษย์ของบ้านแพะตันยางงาม พบว่ามีผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มองค์กรในชุมชนมีความเข้มแข็ง เสียสละ รับผิดชอบและมีความตั้งใจในการบริหารจัดการชุมชนพัฒนา เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความเอื้ออาทรและคำนึงถึงประโยชน์ของหมู่บ้าน ตลอดจนคนในชุมชนมีความสมัครสมานสามัคคีต่อกัน ซึ่งผู้นำในชุมชนประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน นายเกษม ปัญญาใหญ่ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่างๆ ดังนี้

๑) นายเกษม ปัญญาใหญ่ฝ่ายอำนวยการ

๒) นายสุพล สายเครื่อง

๓) นายกำธร บุตรดา

๔) นายอานุกาฬ ใจจิตแจ่ม ฝ่ายปกครอง

๕) นายจันทร์ศรี ปัญญาใหญ่

๖) นายจะรัฐ ปัญญาใหญ่

๗) นางผ่องจิต ปัญญาใหญ่ ฝ่ายแผนพัฒนา

๘) นายทองคำ ปัญญาใหญ่

๙) นางกฤษกร สายะเครื่อง

๑๐) นายบุญรอด ปัญญาใหญ่ ฝ่ายส่งเสริมเศรษฐกิจ

๑๑) นายประสิทธิ์ สิทธิใหญ่

๑๒) นางศรีทร ปัญญาใหญ่

๑๓) นางทองเพ็ญ วงศ์คม ฝ่ายสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

๑๔) นายประพัต ทะนันชัย

- ๑๕) นางชไมพร สุยะใหญ่
 ๑๖) นางนารี ปัญโญใหญ่ ฝ่ายการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม
 ๑๗) นางจันทร์พอง ปัญโญใหญ่
 ๑๘) นางวิไล มหาไม้
 ๑๙) ด.ญ. ศุภการต์ ปัญโญใหญ่ ฝ่ายเยาวชน
 ๒๐) ด.ญ. วาสนา ปัญโญใหญ่
 ๒๑) ด.ญ. ชนัญธิดา สายปัญญาไย
 ๒๒) นางแสงทอง ศรียาบ ฝ่ายสตรี
 ๒๓) นางสมหมาย ปัญโญใหญ่
 ๒๔) น.ส. นิภาพร วงศ์คม
 ๒๕) นายสวน ปัญโญใหญ่ ฝ่ายผู้สูงอายุ
 ๒๖) นายอำพบ ปัญโญใหญ่
 ๒๗) นายบุญช่วย ปัญโญใหญ่
 และมีหัวหน้าคุ้มบ้าน (ปือก) ช่วยในการบริหารจัดการชุมชน
- ๑) คุ้ม ๑ คุ้มเก้ายางสร้างสรรค์ หัวหน้าคุ้มชื่อ นางแสงทอง ศรียาบ
 - ๒) คุ้ม ๒ คุ้มหัวบ้านสดใส หัวหน้าคุ้มชื่อ นายอินลา ปัญโญใหญ่
 - ๓) คุ้ม ๓ คุ้มยอยตุงเพลินใจ หัวหน้าคุ้มชื่อนายทองคำ ปัญโญใหญ่
 - ๔) คุ้ม ๔ คุ้มหางบ้านเพลินตา หัวหน้าคุ้มชื่อนายอานุภาพ ใจจิตแจ่ม
- จุดเด่นด้านกลุ่มองค์กร (ทุนด้านเศรษฐกิจ/สังคม)
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 - กองทุนแม่ของแผ่นดิน
 - กองทุนหมู่บ้าน
 - กองทุนสวัสดิการชุมชน
 - กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์
 - กลุ่มปู้ยหมักชุมชน
 - กลุ่มน้ำดื่มชุมชน
 - กลุ่มปลูกผักปลอดภัย
 - กลุ่มเกษตรกรสืบสานตำนานข้าวบ้านแพะ
 - กลุ่มทำข้าวควบ
 - กลุ่มสิ่งประดิษฐ์จากกะลามะพร้าวและเศษไม้เก่า(ผู้สูงอายุ)
 - กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่า
 - กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์
 - กลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่
 - กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ
 - กลุ่มอาชีพทำผางประทีป
 - กลุ่มอาชีพทำขนมไทย
 - กลุ่มสตรีแม่บ้าน

• กลุ่ม อสม.

บ้านแพะตันยางยาม มีกลุ่มองค์กรแกนหลักในการพัฒนาหมู่บ้านที่หลากหลาย แต่ละกลุ่มมีความเชื่อมโยงให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อกัน ในรูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มองค์กร ทั้งกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่นกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกรสีสานตานาน ข้าวบ้านแพะและกลุ่มทางสังคม เช่นกลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มผู้สูงอายุ ฼าปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น มีจุดเด่นด้านภูมิปัญญาชุมชนเช่น

- การทำสิ่งประดิษฐ์จากกะลามะพร้าวและเศษไม้เก่า
- การทำนาแบบดั้งเดิม
- การทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่า
- การทำปุ๋ยหมักจากเมล็ดและเปลือกกล้วย
- การทำปุ๋ยน้ำหมักจากเศษอาหารและเศษวัสดุในครัวเรือน
- การทำข้าวควบ
- การทอผ้า
- การทำน้ำดื่มสมุนไพร

โดยชาวบ้านแพะตันยางงาม ได้ประยุกต์สิ่งที่เหลือใช้ไปสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่นการนำเศษวัสดุจากการทำอาหาร ไปรวมกันหมักเป็นปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ใช้ในการเกษตร การทำปุ๋ยหมักจากเมล็ดและเปลือกกล้วย รวมถึงน้ำชะล้างจากการคว้านลำไย ก่อให้เกิดรายได้ และทำให้ชุมชนมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย การพลิกฟื้นการทำนาแบบดั้งเดิมสร้างจุดขายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

จุดเด่นด้านประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยมความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นชุมชนที่มีการปกครองในรูปแบบของปึก หรือคุ้ม โดยมีหัวหน้าปึกดูแลสมาชิกครัวเรือน โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด ตลอดจนมีการถ่ายทอดกิจกรรมงานประเพณีจากรุ่นสู่รุ่นที่สืบสานอนุรักษ์ร่วมกันดำเนินกิจกรรมในชุมชน และมีกฎระเบียบ กติกาของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ยึดถือนำมาปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นเครือญาติกันสูง จึงทำให้การพัฒนาเป็นเอื้ออาทร มีความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ และเคารพผู้อาวุโส ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมในแต่ละปีจะมีการรดน้ำดำหัวแก่ผู้สูงอายุในช่วงสงกรานต์ (ปีใหม่เมืองทางล้านนาภาคเหนือตอนบน) การดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในหมู่บ้านทุกกิจกรรม

วิสัยทัศน์ (ทิศทางการพัฒนา) หมู่บ้านได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ดังนี้

“วัฒนธรรมดี ประเพณีงาม ตามรอยพ่ออยู่อย่างพอเพียง”

ยุทธศาสตร์

๑. พัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน
๓. สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันปัญหาเสพติด

กลยุทธ์

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- กลยุทธ์ ๑. อยู่อย่างพอเพียง โดยการปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเอง

๒. สร้างภูมิคุ้มกันตนเองโดยการออม

๒. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

กลยุทธ์ ๑. ให้ทุกคนเสนอความคิดเห็นในการประชุมชม/ประชุม

๒. อบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน

๓. ป้องกันปัญหาเสพติด

กลยุทธ์ ๑. ป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน (ตั้งด่านตรวจ)

๒. สร้างภูมิคุ้มกันในหมู่บ้านโดยใช้กระบวนการชุมชนบำบัด

๓. ส่งเสริมการเล่นกีฬา

จุดถ่ายภาพก่อนเข้าหมู่บ้าน

ต้นยางสูงใหญ่ เอกลักษณ์ของบ้านแพะ

เนื่องจากเป็นแหล่งพื้นที่ที่เหมาะสม มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เป็นพื้นที่ดอนและมีพื้นที่ราบสำหรับปลูกข้าวใช้บริโภคในครัวเรือน ด้วยความที่เป็นกลุ่มที่รักความสงบ ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ด้วยวิถีชีวิตพอเพียง จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในปี ๒๕๕๘ และด้วยการดำรงชีวิตของชาวไถลื้อที่อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี มีสิ่งดีๆ ในหมู่บ้านหลายสิ่งหลายอย่าง จึงได้รับการคัดเลือกจากกรมการพัฒนาชุมชน ให้เป็นหมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรมวิถีภายในหมู่บ้านมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย เช่น

พิธีบายศรีสู่ขวัญ...เป็นพิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวอันดับแรกที่เข้าสู่หมู่บ้าน ตามประเพณีโบราณที่สืบทอดกันมานานแล้ว เป็นการให้ขวัญและกำลังใจต่อผู้มาเยือน

บ้านพักแบบโฮมสเตย์...มีบ้านพักทั้งหมด ๗ หลัง สภาพที่พักมีหลายรูปแบบ บ้านพักติดกับทุ่งนา หากเป็นช่วงฤดูหนาวจะเห็นต้นข้าวเหลืองอร่ามทั่วท้องทุ่ง บ้านพักที่อยู่ติดกับพื้นที่ที่มีการปลูกพืชผัก นักท่องเที่ยวสามารถเดินไปร่วมเก็บพืชผักกับเจ้าของบ้าน มาปรุงอาหารรับประทานพร้อมกับครอบครัวที่นอนในบ้านพักโฮมสเตย์ สะพานเชื่อมต่อไปยังที่พักกลางทุ่งนา

กิจกรรมการตัดตุง...เป็นการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมการตัดตุง หรือธง ที่ใช้ในประเพณีต่างๆ เช่น ตุงที่ใช้ในงานวันสงกรานต์ ประกอบการปักตุงที่กองทรายในงานประเพณีสงกรานต์ ตุงใช้ในงานมงคลต่างๆ เป็นการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่รุ่นเยาวชน นักท่องเที่ยวจะได้รับการสอนและปฏิบัติด้วยตนเอง

การทอกระสวยดอกไม้...เป็นกระสวยทำจากใบตองกล้วย วิธีการพับให้เป็นรูปทรงแหลม เรียว โดยใบตองสวยงาม เพื่อใช้ในงานต่างๆ มากมาย ใช้น้ำไปให้พระ การขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมานาน

เครื่องจักสานจากไม้ไผ่...เพื่อใช้ตักน้ำจากบ่อน้ำ ที่มีมาแต่โบราณนับวันจะหายาก ปัจจุบัน ได้ถูกนำมาใช้ในการตกแต่งสถานที่ บรรจุไม้ดอกไม้ประดับ ทำเป็นโคมไฟฟ้า ฯลฯ ผู้สอนหรือวิทยากรยังมีอยู่ที่บ้านแพะตันยางงาม

ทอกล่องข้าวจากใบตาล...ใช้บรรจุข้าวเหนียวที่สุกแล้วไปกินในไร่นา ข้าวจะมีความนุ่ม นิ่ม ไม่มีเชื้อรา รักษาความร้อนของข้าวได้นาน เมื่อใช้แล้วทำความสะอาดด้วยน้ำเท่านั้น ใช้วัสดุจากต้นตาลที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยนำใบตาลมาตากแห้งแล้วใช้ใบมีดตัดเป็นทางยาวรวบรวมไว้เป็นมัด นำแบบวางไว้ก่อนจึงนำใบตาลไปชุบน้ำให้อ่อนตัว นำมาเสียบตามรอยช่องว่างตามแบบนั้น นับเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาจาก คุณยายทวดจันทร์ฟอง ปณฺญโญใหญ่ นักท่องเที่ยวสามารถฝึกหัดทำได้ด้วยตนเอง

ผลิตภัณฑ์จากกะลา...โดยใช้วัตถุดิบจากกะลามะพร้าว ทำเป็นอุปกรณ์ในครัวเรือน เช่น ตะหลิว ช้อนกะลา ถ้วยกะลา ของฝากที่ระลึก ในหมู่บ้านยังมีผู้ที่สามารถสอนให้นักท่องเที่ยวทำด้วยตนเองได้ ได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงรูปแบบกะลา เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ไข่ไก่เค็มสมุนไพร โดยนางกฤษกร สายเครื่อง ไข่(ไก่) เค็มสมุนไพรโดยนำวัตถุดิบจากชุมชนมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

กลุ่มการเลี้ยงไส้เดือนดินเพื่อการกำจัดขยะโดยนางสาวณพิตา ปัญโญใหญ่ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในการบำบัด ที่น่ายกย่อง ควรได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง

กลุ่มปลูกผักคอนโด ใช้พื้นที่ดินในการปลูกผักปลอดสารพิษ ไร้ริโรคและจำหน่าย เป็นรูปแบบที่เชิญชวนทุกคนเข้าไปชมและซื้อผักปลอดสารพิษ

กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า...กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานสำหรับแรงงานนอกระบบ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานอาชีพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และเทศบาลตำบลบ้านธิ นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้หญิงจะชื่นชอบกิจกรรมนี้ โดยการนั่งปักทอลวดลายต่างๆ ที่ต้องการลงบนผืนผ้า โดยเฉพาะที่นิยมกันมากคือ ย้อมสพายรูปแบบไต้ลื้อ

กิจกรรมขี่จักรยานท่องเที่ยว...จักรยาน นับเป็นพาหนะที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป ไม่ต้องสิ้นเปลืองน้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องมือออกกำลังกายราคาถูก ใช้ได้ตลอดจนถึงลูกหลาน ซ่อมแซมได้ง่าย ที่บ้านแพะตันยางงาม มีรถจักรยานแทบทุกบ้าน บ้านละ ๑-๒ คัน ใช้ปั่นไปซื้อของที่จำเป็นที่ตลาดทุกวัน ปั่นไปแวะเยี่ยมเยือนเพื่อนบ้าน ช่วยลดมลภาวะในชุมชนอีกด้วย นับเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีไว้ประจำบ้านโฮมสเตย์

อุโบสถบ้านแพะ...เป็นอุโบสถที่สร้างขึ้นก่อนที่ต้นตระกูลของพี่น้องได้อพยพมาจากสิบสองปันนา สถานที่แห่งนี้ใช้ประกอบพิธีทางศาสนาของคณะสงฆ์และพี่น้องตำบลบ้านธิ ในวันเข้าพรรษาและประเพณีตานก๋วยสลาก ในวันออกพรรษาของทุกปี เพื่อแสดงความรำลึกถึงบรรพบุรุษญาติมิตรผู้ล่วงลับ มีพื้นที่เป็นธรณีสงฆ์ จำนวน ๒๕ ไร่ เพื่อสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้ใหญ่บ้านแพะ ได้บริจาคพื้นที่รอบๆ บริเวณอุโบสถ ตกแต่งให้สวยงาม สร้างสะพานไม้ไผ่ยื่นออกไปกลางแปลงนา สร้างศาลาพักผ่อนและจุดถ่ายภาพ “เรารักบ้านธิ” บริเวณใช้เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลต่างๆ รวมถึงการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่สำคัญ

อาหารพื้นบ้าน...นักท่องเที่ยวจะได้ชิมอาหารพื้นบ้าน ฝีมือของกลุ่มแม่บ้านบ้านแพะต้นยางงาม เช่น น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู แกงหัวปลี น้ำพริกอ่อน ปลาหลาม ผักนึ่งจิ้มน้ำพริก ไข่ป๋าม คือไข่ที่ทอดลงบนใบตอง ไม่ใส่น้ำมันจะมีกลิ่นหอมของใบตอง ประธานกลุ่มแม่บ้านเล่าให้ฟังอย่างภาคภูมิใจว่าเมื่อครั้ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เยี่ยมชมผลงานจังหวัดลำพูนเมื่อเร็วๆ นี้ ยังชื่นชมว่าเป็นอาหารพื้นบ้านที่เอร็ดอร่อยดี

การละเล่นพื้นบ้าน...สิ่งที่น่าสนใจยิ่ง คือการแสดงพื้นบ้านแบบดั้งเดิมของได้อลื้อที่ถ่ายทอดกันมาแสดงได้ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน โดยมีผู้ที่คอยสนับสนุนออกแบบท่ารำ การแต่งกาย คือ **คุณชาเดฮัน** พื้นเดิมเป็นคนจาก กทม. และได้ย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอบ้านธิ มีความชื่นชอบขนบธรรมเนียม

ประเพณีของชนเผ่าไตลื้อ จึงอาสาสมัครช่วยงานทุกรูปแบบโดยไม่คิดมูลค่านอกจากนี้ยังมีการแต่งเพลงต้อนรับของชุมชนไตลื้อ“เพลงเส้ย” ซึ่งได้รับการสนับสนุนเนื้อร้องและทำนอง โดย **อาจารย์ธีรวัฒน์ หมื่นทา**จากวิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดเชียงใหม่

ติดต่อสอบถามผู้ใหญ่บ้าน (นายเกษม ปัญโญใหญ่) บ้านเลขที่ ๕๖/๑เบอร์โทร ๐๙๔ ๖๐๑๒๗๔๐ สมาชิก ทต. (นางผ่องจิต ปัญโญใหญ่) บ้านเลขที่ ๕๖/๑ เบอร์โทร ๐๘๘ ๒๖๑๐๘๐๙

๒.๑ การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตของชุมชน

การเรียนรู้จากปราชญ์ชุมชน ณ ศูนย์การเรียนรู้ฐานต่างๆ

นางจันทร์พอง ปัญโญใหญ่ กล่องข้าวสานจากใบตาล

นายอินตา ปัญโญใหญ่ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

นางกฤษกร สายเครื่อง ไช้(ไก่)เค็มสมุนไพร

นางสาวณพิตา ปัญโญใหญ่ การเลี้ยงไส้เดือนดินเพื่อกำจัดขยะ

๒.๒ การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ จำนวน ๑๓ กลุ่ม

กลุ่มทำน้ายาเอนกประสงค์	จำนวนสมาชิก	๗๐	คน
กลุ่มทำปุ๋ยหมัก	จำนวนสมาชิก	๗๕	คน
กลุ่มน้ำดื่มชุมชน	จำนวนสมาชิก	๗๗	คน
กลุ่มสตรีแม่บ้าน	จำนวนสมาชิก	๔๐	คน
กลุ่มร่ำวงย้อนยุค	จำนวนสมาชิก	๑๕	คน
กลุ่มผู้สูงอายุ	จำนวนสมาชิก	๖๑	คน
กลุ่มแม่ทำถักประทีป	จำนวนสมาชิก	๑๕	คน
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวนสมาชิก	๘๖	คน
กลุ่มจัดการขยะ	จำนวนสมาชิก	๗๗	คน
กลุ่มปุ๋ย (SML)	จำนวนสมาชิก	๓๐	คน
กลุ่มออม.	จำนวนสมาชิก	๑๑	คน
กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน	จำนวนสมาชิก	๒๔๘	คน
กองทุนหมู่บ้าน	จำนวนสมาชิก	๑๔๖	คน

กองทุนปุ๋ยหมัก	จำนวนสมาชิก	๗๕	คน
กองทุนสวัสดิการชุมชน	จำนวนสมาชิก	๑๑๗	คน
กองทุนเย็บผ้า	จำนวนสมาชิก	๒๐	คน
กองทุนน้ำดื่มชุมชน	จำนวนสมาชิก	๗๗	คน
กองทุนหมู่บ้าน	จำนวนสมาชิก	๑๔๖	คน

๒.๓ การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาชุมชน

๒.๓.๑ หน่วยงานในท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในชุมชนและความไม่เข้าใจในบริบทของชุมชน ถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนได้อีก

๒.๓.๒ ชุมชนอยู่ใกล้เขตนิคมอุตสาหกรรม จึงทำให้มีความเสี่ยงของเยาวชนต่อปัญหาเสพติด

๒.๓.๓. แผนงานโครงการที่ชุมชนได้รับสนับสนุนจากรัฐไม่ต่อเนื่องและไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน

๒.๓.๔ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการชุมชน อาทิเช่น การให้บริการการท่องเที่ยว การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

๒.๓.๕ การส่งเสริมชุมชนจากภาครัฐส่วนต่างๆขาดการบูรณาการ ความเชื่อมโยงกัน

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning

๑ ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

จากการศึกษาพบปะพูดคุยกับผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ไม่พบความเสี่ยงของบุคคล และครอบครัวเพราะชุมชนที่นี้เป็นชุมชนที่มีการปกครองในรูปแบบของป๊อก หรือคัม โดยมีหัวหน้าป๊อกดูแลสมาชิกครัวเรือน โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด ตลอดจนมีการถ่ายทอดกิจกรรมงานประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น

ที่สืบสานอนุรักษ์ร่วมกันดำเนินกิจกรรมในชุมชน และมีกฎระเบียบ กติกาของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ยึดถือ นำมาปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นเครือญาติกันสูง จึงทำให้การพัฒนาเป็นเอื้ออาทร มีความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ และเคารพผู้อาวุโส การดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในหมู่บ้านทุกกิจกรรม จะมีเพียงความเสี่ยงในระดับชุมชน ดังนี้

๒ ปัจจัยความเสี่ยงด้านวัฒนธรรม

ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้สนามกอล์ฟ และในอนาคตมีแผนงบประมาณก่อสร้างสนามบินนานาชาติ เชียงใหม่ – บ้านธิ แห่งใหม่ มีความเสี่ยงต่อการขาดการสืบสานวิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมถึงมีกลุ่มทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินรอบหมู่บ้านทำให้วิถีชุมชนหายไป
ชุมชนบ้านแพะ ยางงามแห่งนี้ นับเป็นชุมชนวัฒนธรรมไตลื้อแห่งเดียวของจังหวัดลำพูน ซึ่งล้อมรอบด้วยชุมชนพื้นเมือง มีความเสี่ยงต่อการถูกกลืนอัตลักษณ์อันโดดเด่นไป

๓.ปัจจัยความเสี่ยงด้านปัญหาสุขภาพ

ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมลำพูน สมาชิกชุมชนวัยทำงาน คนรุ่นหนุ่มสาวได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมด้านภัยจากยาเสพติดเข้ามาในชุมชนด้วย

วิถีไทยยังมีจำนวนน้อยไม่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี

๒) การสร้างการรับรู้ยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมทั้งพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนและการเชื่อมโยงกับหมู่บ้านใกล้เคียง

๓) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนมีข้อจำกัดเกี่ยวกับ วิถีชีวิตความเป็นอยู่การประกอบอาชีพ เช่น เมื่อมีคณะเข้ามาท่องเที่ยวตรงกับงาน

พิธีศพในหมู่บ้าน จะทำให้คนในชุมชนไปช่วยงานศพกันทั้งหมู่บ้านจึงทำให้เกิดความเสี่ยงในการบริหารจัดการหมู่บ้าน

๔) ผลกระทบในชุมชนและของที่ระลึกมีน้อยและมีรูปแบบที่ยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าได้

๕) เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนระบุไม่ชัดเจน ป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน

๖). การมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน ยังมีน้อยมาก อาจทำให้ภายหน้าจะไม่สามารถต่อยอดการท่องเที่ยวได้สำเร็จ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน"Community-based Tourism : CBT" เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญศักยภาพของคนศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ มีส่วนร่วม มีได้อย่างไร ซึ่งชุมชนบ้านแพะยังต้องได้รับการพัฒนาเสริมต่อเพื่อให้เดินได้ด้วยความมั่นคงและแข็งแกร่งต่อไป โดยต้องเสริมความรู้ ความเข้าใจในด้านท่องเที่ยวเพิ่ม ศักยภาพของคนในพื้นที่ นำศักยภาพของพื้นที่มาใช้ในการท่องเที่ยว โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไปด้วยกัน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ไปด้วยกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีวัตถุประสงค์หลักๆ ประกอบด้วย

๑. เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

๒. เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้เข้าใจ

ให้คุณค่า ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

๓. เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่เผชิญต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวแบบเดิม ให้เข้า

มีส่วนร่วมจัดการลดผลกระทบดังกล่าว และจัดระเบียบชุมชนให้เป็นระบบที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๔. เพื่อเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กับสาธารณชนภายนอก

จึงจำเป็นต้องมีการประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า

- ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสภาพปัญหาชุมชน
- การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด
- ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน
- การพิจารณาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น /ของดีในชุมชนเพื่อจัดปรับเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด
- ความพร้อมของผู้ที่สนใจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว จะมีบทบาทหลากหลายมากขึ้น คือจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร การดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย

- การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่ระรอนักท่องเที่ยว เพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม
- ประสบการณ์ทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องบูรณาการความต้องการ ความผลิตเพลิน ความตื่นตัวและการเรียนรู้ ให้เป็นโปรแกรมและกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

๑. กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization)
๒. สังคมสูงวัย (Aging society) ท
๓. สังคมเมือง (Urbanization)
๔. ชีวิตดิจิทัล (Digital lifestyle)
๕. ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
๖. สายการบินต้นทุนต่ำส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
๗. การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environment)
๘. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economics Community: AEC)
๙. การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism)

๓.๒ ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

๓.๒.๑) ความโดดเด่นของชุมชนไทลื้อ มีรากเหง้ามาจากวิถีชีวิตลักษณะอุปนิสัยรักสงบ รัก ความสะอาด มีระเบียบ ใจบุญสุนทาน เป็นชุมชนปลอดภัยโดยในหมู่บ้านไม่มีร้านค้าจำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรื มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ รวมถึงการรวมกลุ่มที่หลากหลาย อาทิ กลุ่มกองทุน กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน และมีส่วนร่วมของสังคม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังประจักษ์จากรางวัลในด้านต่างๆ อาทิ ชุมชน zero waste ประจำปี ๒๕๖๐ , หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขระดับจังหวัด ประจำปี ๒๕๕๙ , ชุมชนท่องเที่ยวหมู่บ้านโอท็อป นวัตกรรม , หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จากกองทัพภาคที่๓ , หมู่บ้านสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จังหวัดลำพูน , รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๑ บ้านสวย เมืองสุโขทัยระดับจังหวัด เป็นต้น

รายได้ของคนในชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวOTOPนวัตกรรม นวัตกรรม นอกจากรายได้ อาชีพหลัก และมีสวัสดิการชุมชนจากเดิมรายได้ต่อครัวเรือน ๗๐,๐๐๐ บาทต่อปี เพิ่มขึ้นเป็น ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ซึ่งในปีที่ผ่านมา พ.ศ.๒๕๖๑ มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในพื้นที่๑,๓๐๐ คน

คนในชุมชนไม่มีหนี้สินระบบไม่มีข้อพิพาทในหมู่บ้าน เพราะทุกคนอยู่ร่วมกันแบบเครือ ญาติ จะเห็นได้ว่าในชุมชนไม่มีร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทุกคนอยู่แบบพอเพียง จึงทำให้บ้าน แวะอยู่ดี มีสุข กันทั้งหมู่บ้าน

ความร่วมมือร่วมใจกันในของคนในบ้านแพะ เท่าที่รู้จักและพูดคุย ทุกคนจะพูดเสียง เดียวกันว่า ในหมู่บ้านมีความรักสามัคคีกันเสมอมา เมื่อหมู่บ้านมีงานศพ งานบุญ หรืองานอื่น ๆ ทุก บ้านจะไปช่วยกัน เหมือนอยู่บ้านเดียวกัน จึงทำให้บ้านแพะได้รับรางวัลมากมายจากหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องกับทั้งในและนอกพื้นที่ ท่านนายอำเภอบ้านธิ นายสิทธิศักดิ์ พรหมรัตน์สรณ ท่านได้กล่าวว่า บ้านแพะเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งอันดับหนึ่ง ท่านชื่นชมหมู่บ้านแพะมาก ในช่วงที่เราย้ายในหมู่บ้าน ท่านจะแวะเวียนมาให้กำลังใจและฝากทุกคนให้ช่วยแนะนำส่งเสริมการท่องเที่ยว บ้านแพะเสมอ ที่ได้มาใช้ชีวิตอยู่บ้านแพะหลายวันมานี้ สามารถบอกได้เลยว่าบ้านแพะเป็นบ้านที่น่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง ทุกคนมีน้ำใจไมตรี เป็นเจ้าบ้านที่ดี

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับในด้าน

๑.การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าคนในชุมชนเป็นคนที่มีความละเอียดรอบคอบ และรอบคอบ ชุมชนเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆมีประโยชน์มากมายที่น่ายกย่อง สมควรได้รับการยกย่อง เผยแพร่ให้คนชุมชนอื่น ได้เรียนรู้และมาศึกษาดูงาน เช่น

มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ประชาชนบ้านแพะ ยึดหลักการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีสติ รู้คิด ทำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง **ประชาชนในหมู่บ้านทุกครัวเรือนปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้** มีครัวเรือนต้นแบบการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยทำน้ายาเอนกประสงค์ใช้เอง ทั้งน้ายาล้างจาน น้ายาซักผ้า มีกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนในหมู่บ้านโดยการเก็บออมเงินของสมาชิกในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนสวัสดิการชุมชน

- มีการปลูกผักปลอดภัยเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภค เหลือจากนั้นก็จำหน่าย

- มีการปลูกผักรวมในแปลงผักของหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและเป็นจุดเรียนรู้ของชุมชน

- มีน้ำดื่มของชุมชนโดยให้คณะกรรมการบริหารงานกันเอง และจำหน่ายในราคาต้นทุน เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และมีน้ำดื่มที่ปลอดภัย

- มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในหมู่บ้าน ดำเนินการโดยคณะกรรมการ และมีการปันผลและช่วยด้านสวัสดิการ เพื่อช่วยให้คนในชุมชนรู้จักการออม

- มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชนใช้เอง โดยมีการทำปุ๋ยหมักร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถลดต้นทุนการผลิต สามารถเพิ่มรายได้

- มีกิจกรรมลดรายจ่ายในชุมชน โดยไม่เลี้ยงเหล้าในงานศพ งานบุญ ใช้น้ำสมุนไพรเลี้ยงผู้มาร่วมงานแทนโดยมีปราชญ์ด้านสมุนไพรของหมู่บ้านเป็นผู้คัดเลือกสมุนไพรมาต้ม

- มีการลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยกลุ่มน้ายาเอนกประสงค์

- มีการเพิ่มรายได้ของชุมชนโดยการเลี้ยงกบ, เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่

- มีการรวมกลุ่มเพื่อมีงานทำมีรายได้ของคนในชุมชน เช่นกลุ่มอาชีพทำขนมไทย กลุ่มทำผางประทีป กลุ่มผู้สูงอายุทำสิ่งประดิษฐ์จากกะลามะพร้าว กลุ่มทำข้าวควบ กลุ่มตลาดนัดชุมชนคนไต่ล้อ บ้านแพะ

มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

บ้านแพะเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

อยู่กันแบบญาติพี่น้อง มีการร่วมกันปลูกพืชผักสวนครัวตามที่สาธารณะต่างๆ ขอบรั้ว ริมทาง เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ ลดรายจ่ายในครัวเรือน การทำงานจะทำงานในรูปแบบของกลุ่ม การร่วมมือกันทำงาน เป็นรูปแบบที่ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของบ้านแพะ และมีการเรียนรู้ตนเองผ่านกิจกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์รายรับรายจ่ายของตนเอง จำนวน ๗๐ ครัวเรือน นำไปสู่การร่วมกันทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในหมู่บ้านเช่นการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทาน การทำน้ายาเอนกประสงค์ใช้ทั้งหมู่บ้าน รวมถึงการรวมกลุ่มทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมักไว้ใช้ในการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการผลิต

มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน เป็นแนวคิดในเรื่องการบริหารจัดการทุนในชุมชนอย่างเป็นระบบ ระเบียบ เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เน้นกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ซึ่งบ้านแพะมีการบริหารจัดการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน คือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแพะ เป็นการระดมทุนของชุมชน บริหารจัดการโดยคนในชุมชนและเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหมู่บ้าน และหมู่บ้านยังมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่สร้างงาน สร้างอาชีพ ดังนี้

(๑) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่า

(๒) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำสิ่งประดิษฐ์จากไม้เก่า

มีกิจกรรมการออมที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม/ชุมชน

บ้านแพะมีกิจกรรมการออมเพื่อก่อเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มต่อหมู่บ้านทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

๑.กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๒.กองทุนหมู่บ้านฯ

๓.กองทุนสวัสดิการ

๔.กองทุนผู้สูงอายุ

๕.กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

เป็นกองทุนทางสังคมที่ดูแลช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน โดยเก็บออมเงินครัวเรือนละ ๕๐ บาท สำหรับช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิตในหมู่บ้าน

มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

บ้านแพะเป็นหมู่บ้านที่ขับเคลื่อนกิจกรรมสุขภาพดี วิถีพอเพียง เน้นการออกกำลังกาย กินอาหารปลอดภัย ห่างไกลโรคและไม่มีการเลี้ยงสุราในงานศพ โดยให้บริการน้ำดื่มสมุนไพรเลี้ยงผู้มาร่วมงาน น้ำดื่มสมุนไพรเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เลือกสมุนไพรมาต้ม เช่นน้ำดื่มสมุนไพรรางจืดล้างพิษ เป็นต้น โดยมีปราชญ์ด้านสมุนไพรคือนายอินตา ปัญโญใหญ่ เป็นผู้มีควมเชี่ยวชาญเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน

- ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการเกษตร คัดเลือกสมุนไพรพื้นบ้านไปหมักกับเศษวัสดุที่แต่ละครัวเรือนเก็บรวบรวมไปหมัก ให้น้ำหมักอินทรีย์ชีวภาพ และให้ครัวเรือนสมาชิกนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรโดยมีปราชญ์ด้านสมุนไพรคือนายประพัต ทะนันชัย เป็นผู้มีควมเชี่ยวชาญเรื่องสมุนไพรพื้นบ้านเป็นผู้นำในการทำน้ำหมักสมุนไพรกับเศษวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน

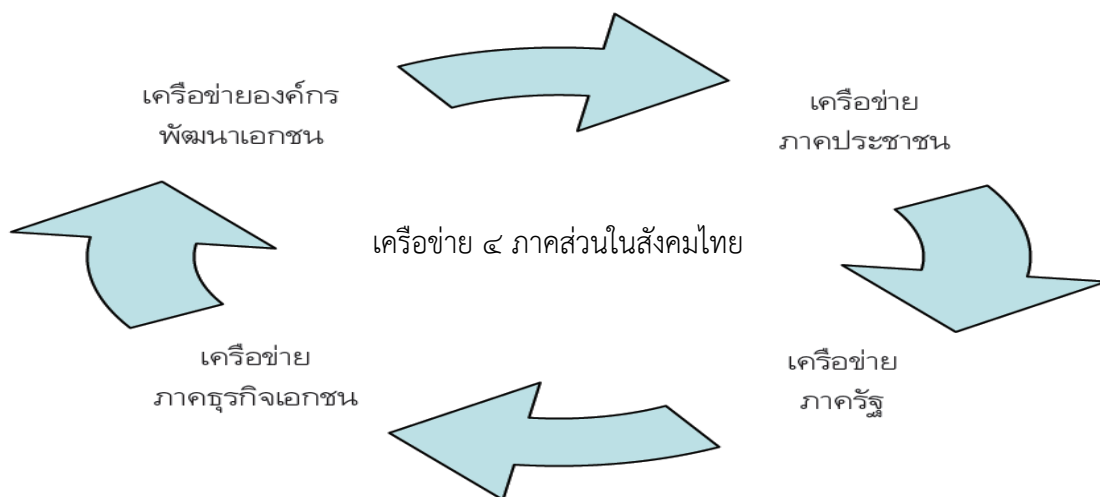
- ใช้ภูมิปัญญาทางการช่างเพิ่มมูลค่า สร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ ในการทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่า โดยมีนายบงการ ใจจิตแจ่ม เป็นผู้มีทักษะฝีมือการช่างและเป็นวิทยากรถ่ายทอดสู่ผู้สนใจ

๒.การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ

๒.๑) หน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเริ่มปี พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นหมู่บ้านต้นกล้า กองทุนแม่ของแผ่นดิน ปี ๒๕๕๘ เริ่มเป็นหมู่บ้านขยายผลเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเป็นหมู่บ้านสารสนเทศต้นแบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปี ๒๕๕๙ ได้รับรางวัลชนะเลิศ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับอยู่เย็นเป็นสุข จากกรมการพัฒนาชุมชน และรางวัล บ้านสวยเมืองสุข จากกรมการปกครอง ชุมชน zero waste ประจำปี ๒๕๖๐ ปี ๒๕๖๑ ได้รับการเสนอให้รับรางวัล ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมกองทุนหมู่บ้านมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับตำบล (ตำบลละ ๕ ตำบล)

ในส่วนการพัฒนาในระดับตำบล ขาดการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวในระดับหมู่บ้าน ตำบล บ้านนิ ขาดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ในระดับตำบล อำเภอ บ้านแพะสมควรได้รับการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว ยกย่องการให้บริการ เชื่อมโยงกับพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอต่อไป เพราะจะสามารถสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น เครือข่ายมีความสำคัญกับการพัฒนา ในทุกระดับและทุกด้าน

เครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน โดยมีการสื่อสารระหว่างกัน อย่างต่อเนื่องและจัดระเบียบโครงสร้างอย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเครือข่ายมีประโยชน์ ดังนี้

๓. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

จากการสอบถามข้อมูลจากผู้นำชุมชน ทราบว่าในพื้นที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลตามโครงการต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑ โครงการชุมชนท่องเที่ยว โอท็อปนวัตวิถี บ้านแพะเป็นหมู่บ้านเป้าหมายท่องเที่ยว โอท็อปนวัตวิถีของจังหวัดลำพูน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูนได้ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน อำเภอบ้านธิ จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหมู่บ้านดีลื้อ อำเภอบ้านธิ พัฒนาเมนูอาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่อุบะสบ้านแพะ ได้วางแผนพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวดำเนินการจัดกิจกรรมประกอบด้วย

- กิจกรรมการฝึกอบรมบุคลากรและผู้นำเกี่ยวข้องกับหลักสูตรประกอบกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ การต้อนรับ การฝึกปฏิบัติจัดทำจุดถ่ายภาพ จัดอาหารพื้นถิ่น การนวดแผนไทย แผนธุรกิจ

- สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดซื้อวัสดุ เช่น ร่ม หมอน เต็นท์ ชุมนประตู่ แฝงกันจรรยากรวย

- กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว

- กิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

- จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

ได้ดำเนินการประเมินผลสำรวจว่าประชาชนได้รับประโยชน์ ๗๗ ครั้วเรือน ๒๔๑ คนจัดเก็บรายได้จากการท่องเที่ยว ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท/ปี(ปี ๒๕๖๑) และผลที่ได้อีกประการหนึ่งคือประชาชนมีคุณภาพที่ดีขึ้นและได้รับรางวัลการประกวดการท่องเที่ยวชุมชน โอท็อปนวัตวิถีระดับประเทศ

๒.โครงการตามมาตรการส่งเสริมระดับความเป็นอยู่ระดับตำบล (ตำบลละ ๕ ล้านบาท) ได้สอบถามข้อมูลพบว่า ได้มีการจัดทำโครงการร่วมกันทั้งตำบล มี ๒๐ หมู่บ้าน โดยตำบลบ้านธิ ได้จัดทำโครงการตามมาตรการส่งเสริมระดับความเป็นอยู่ระดับ(ตำบลละ ๕ล้านบาท) ในการจัดทำปุ๋ยชีวภาพ โครงการนี้ก่อให้เกิดลดต้นทุน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ได้ค่าแรง ได้ปุ๋ยราคาถูกมาใช้ ประชาชนได้รับประโยชน์ ประมาณ ๑,๐๐๐ ครั้วเรือน สำหรับบ้านแพะนั้น ได้รับประโยชน์ ๕๐ ครั้วเรือน

๓.โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ตามแนวทางพระราชัฐ บ้านแพะ ได้จัดทำโครงการขุดเจาะน้ำบาดาล เพื่ออุปโภคและการเกษตร เนื่องจากบ้านแพะ ขาดแคลนน้ำอุปโภคในฤดูแล้ง เพราะอยู่ไกลจากชลประทาน เมื่อได้จัดทำโครงการนี้แล้ว ประชาชนได้รับประโยชน์ ๗๗ ครั้วเรือน ราษฎร มีอุปโภคเพื่อการเกษตร

๔.โครงการไทยนิยมยั่งยืน (หมู่บ้านชุมชนละ๒๐๐,๐๐๐ บาท) บ้านแพะ ได้จัดทำโครงการปรับพื้นผิวจราจรจากสภาพที่ถนนขรุขระ เป็นรุ่มเป็นบ่อ การเดินทางยากลำบาก เมื่อจัดทำโครงการแล้วประชากรได้รับประโยชน์ ๗๗ ครั้วเรือน เป็นเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

จากที่ได้ระดมสมองในกลุ่ม ได้เห็นพ้องต้องกันว่า หมู่บ้านแพะต้นยางงาม เป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่ เป็นหมู่บ้านปลอดภัยเป็นหมู่บ้านที่สามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการชุมชนโดยคนในชุมชนเองเป็นหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ประสานสามัคคี วิถีพอเพียงสมดังวิสัยทัศน์ทัศน์หมู่บ้าน ที่ว่า“วัฒนธรรมดี ประเพณีงาม ตามรอยพ่อ อยู่อย่างพอเพียง” น่าสนับสนุนต่อยอดให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะไว้ให้กับพื้นที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

๑. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว /การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านนำภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน มาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาว
 ๒. ไทยและต่างชาติได้มีโอกาสเข้ามาชื่นชมความเป็นชุมชนดั้งเดิม วิถีชีวิตที่อยู่กันแบบญาติพี่น้อง รักษาวิถีการแต่งกายแบบไทลื้อ ที่นับวันจะหาได้ยากยิ่ง เป็นเสน่ห์ของความเป็นท่องเที่ยวชุมชน
 - การนำประเพณีของชุมชน มาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลท่องเที่ยว เช่น งานลอยกระทง งานสงกรานต์ เป็นต้น
 - การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นการทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายสวยงาม ได้แนะนำให้ผู้ประกอบการเป็นแก้วไวน์ เพื่อเพิ่มมูลค่า ฝากให้ผู้นำชุมชนนำรูปแบบต่างๆ ไปให้กลุ่มได้ดูเป็นตัวอย่าง กลุ่มจักสาน แนะนำให้ทำเป็นรูปแบบกระเป๋าสำหรับวัยหนุ่มสาว และรูปแบบที่สามารถใช้งานได้สวยงาม

๒. การส่งต่อการท่องเที่ยวจากฐานฐาน เพื่อให้เด็กเยาวชนในหมู่บ้านเข้ามาเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ที่มีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน เป็นการสืบทอดข้อมูลภูมิปัญญาของชุมชน การนำเที่ยวโดยใช้เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุมานำเที่ยว จะได้ภาพลักษณ์และความเป็นท้องถิ่นที่ดี สามารถบรรยายถ่ายทอดความรู้ข้อมูลของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ดีกว่า ไกด์จากบริษัทนำเที่ยวสามารถสร้างงาน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้นนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

- การพัฒนาบุคลากรด้านการนำเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การฝึกทักษะภาษาต่างชาติที่จำเป็นสำหรับพื้นที่การท่องเที่ยว (ชุมชนบ้านแพะส่วนใหญ่รับนักท่องเที่ยวเป็นกรุ๊ปทัวร์จากต่างประเทศ)

๓. การจัดทำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดให้บริการด่านแรกที่นักท่องเที่ยวมาแล้วได้รับรู้รับทราบข้อมูลในการตัดสินใจเข้าไปเที่ยวชมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และเป็นจุดรวมพลของกรรมการ และนักท่องเที่ยว บ้านแพะมีสถานที่อยู่แล้วแต่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ จึงขอเสนอแนะไว้ ดังนี้

๓.๑ การจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวไว้ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยเส้นทางท่องเที่ยว / กิจกรรม การท่องเที่ยวทั้งหมดในชุมชนบ้านแพะ เส้นทางเดินทางชัดเจน นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวด้วยตนเองตามจุดท่องเที่ยวที่ตนเองสนใจ ในชุมชนมีบริการรถนำเที่ยว จักรยาน ไว้บริการอยู่แล้ว

๓.๒ การจัดทำมุมกาแฟชุมชนให้ดูสวยงามเข้ากับพื้นที่ชุมชน เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้พักผ่อน ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว ก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวต่อในชุมชน

๓.๓ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว รวบรวมผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งหมดไว้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา

๔. การจัดทำแผนงาน โครงการด้านการท่องเที่ยวแนะนำให้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาทั้งระบบ นำปัจจัย ทูทางสังคมที่มีอยู่มาวางกรอบการพัฒนา ต่อยอดด้านการท่องเที่ยว อาทิเช่น

๔.๑ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้าน ที่ยังมีน้อยมาก ป้ายสื่อความหมายตามจุดกิจกรรมต่างๆ ให้ชัดเจนและสวยงาม ถนนทางเข้าสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญเช่น อุโบสถ จุดที่นักท่องเที่ยวต้องไปเป็นต้น

๔.๒ การพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางในการให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ในพื้นที่

๔.๓ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

๔.๔ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

๔.๕ การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน

๔.๖ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

๕. ความรู้และความเข้าใจในการจัดทำแผนงานโครงการด้านการท่องเที่ยวเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณ
จากหน่วยงานภาครัฐมาพัฒนาในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนต่อไปได้อย่างถูกต้องและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามระบบของทางราชการ ที่ชุมชนสามารถขอรับสนับสนุนได้หลายช่องทาง เช่น จากบตท้องถิ่น งบจังหวัด งบกลุ่มจังหวัด (ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน) งบเขตอารยธรรมล้านนา ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย และพะเยา) งบจากกรมการท่องเที่ยว ในช่องของการเป็นท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น

ทุกคนขอให้ชุมชนได้คงความเป็นชุมชนต้นแบบทางด้านวัฒนธรรมรักษาความเป็นวิถีพื้นถิ่นให้ยาวนานที่สุดไปสู่ลูกหลานต่อไป

ฝากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าทำแล้วได้อะไรจากการท่องเที่ยวบ้างท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างไรกับคนในชุมชน หลักการทำท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วยอะไรบ้างเพื่อให้ชุมชนได้นำไปปรับใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านแพะต้นยางงามต่อไป

หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- ✓ ชุมชนเป็นเจ้าของ
- ✓ ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
- ✓ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- ✓ ยกระดับคุณภาพชีวิต

- ✓ มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- ✓ คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ✓ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- ✓ เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ✓ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- ✓ มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

- ▶ ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชน
- ▶ สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอากลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ▶ สำรวจทางกายภาพ /ประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีชุมชน
- ▶ วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง
- ▶ ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน
- ▶ วางรูปแบบการบริหารจัดการ
- ▶ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ▶ ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ▶ ประเมินผล
- ▶ พัฒนาองค์กร

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์ที่มีใจเพื่อประกอบอาชีพหรือรายได้

ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ความสำคัญต่อบุคคล การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสุข และช่วยให้มนุษย์ได้รับการพักผ่อนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติตามมติเอกราชในของสหประชาชาติในการประชุม ครั้งที่ ๒๑ พ.ศ. ๒๕๑๐ อันเป็นปีท่องเที่ยวสากลว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษยชาติต้องการที่สุด ควรที่รัฐบาลของทุกประเทศและมนุษย์ทุกคนจะส่งเสริมสนับสนุน

๑. การท่องเที่ยวเป็นการเปิดโลกทัศน์ช่วยให้มนุษย์มีทัศนคติที่กว้างไกล สามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริง จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษา ที่คนทุกระดับสามารถมีประสบการณ์ร่วมกันได้
๒. การท่องเที่ยวเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างมนุษยชาติก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทั้งระหว่างคนในชาติและนานาชาติ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

ความสำคัญต่อสังคม

๑. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมทำให้เจ้าของจินตนาถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีประจำถิ่นของตน พร้อมใจกันเชิดชูทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้มาเยือน
๒. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกิน ขนบประเพณีประจำถิ่นศิลปะพื้นฐาน เป็นต้น

๓. การท่องเที่ยวนำความเจริญไปสู่ท้องถิ่นทางด้านการคมนาคม การสาธารณสุข โภค และ มาตรฐานการครองชีพโดยเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
๔. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งเจ้าของที่ดินและนักท่องเที่ยว
๕. การท่องเที่ยวจะช่วยลดช่องว่างของสังคมส่งเสริมมาตรฐานสวัสดิการสังคมโดยตรง
๖. การท่องเที่ยวช่วยก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในสังคม

ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

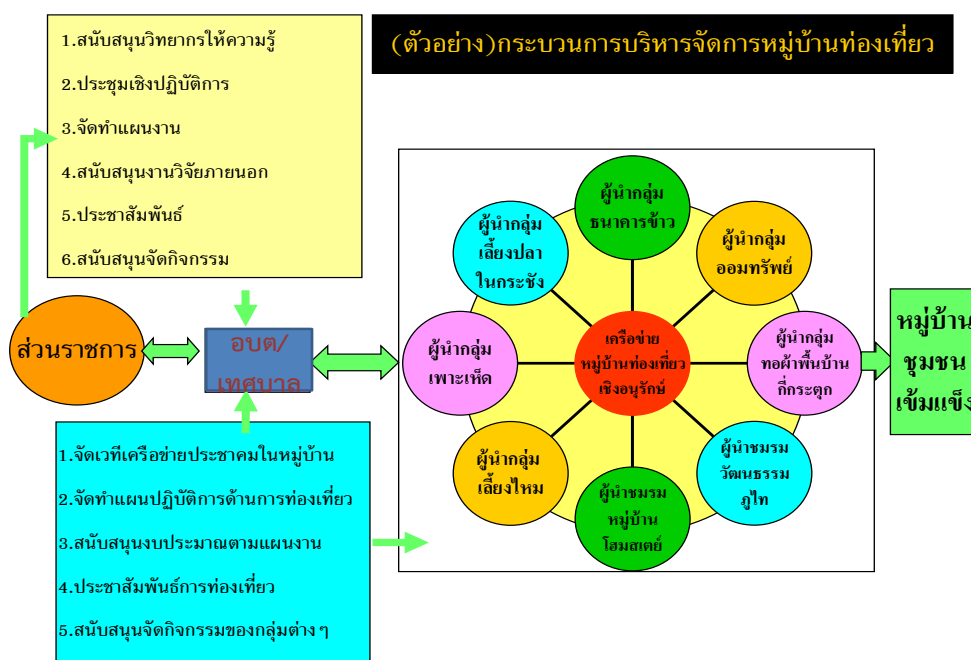
๑. การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับ ดุลการชำระเงินของประเทศ
 ๒. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลงทุนทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและที่เกี่ยวเนื่องกับการ ท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจการนำเที่ยว ธุรกิจอาหารและการพักผ่อน ธุรกิจการค้าของ ที่ระลึก ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัว
 ๓. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงาน ในธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้ง โดยตรงและโดยอ้อมทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น
 ๔. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมให้แก่ท้องถิ่น
 ๕. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาล
 ๖. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดการ หมุนเวียนทางเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเศรษฐกิจระดับรากหญ้ามีความเข้มแข็งมากขึ้น
- **ทรัพยากรการท่องเที่ยว** หมายถึง สิ่งดึงดูดใจให้ผู้เดินทางมาเยือนท้องถิ่นนั้นๆ อันจะมีทั้งสิ่ง ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งเทศกาลและงานประเพณีประจำปีที่มี อยู่ในท้องถิ่น

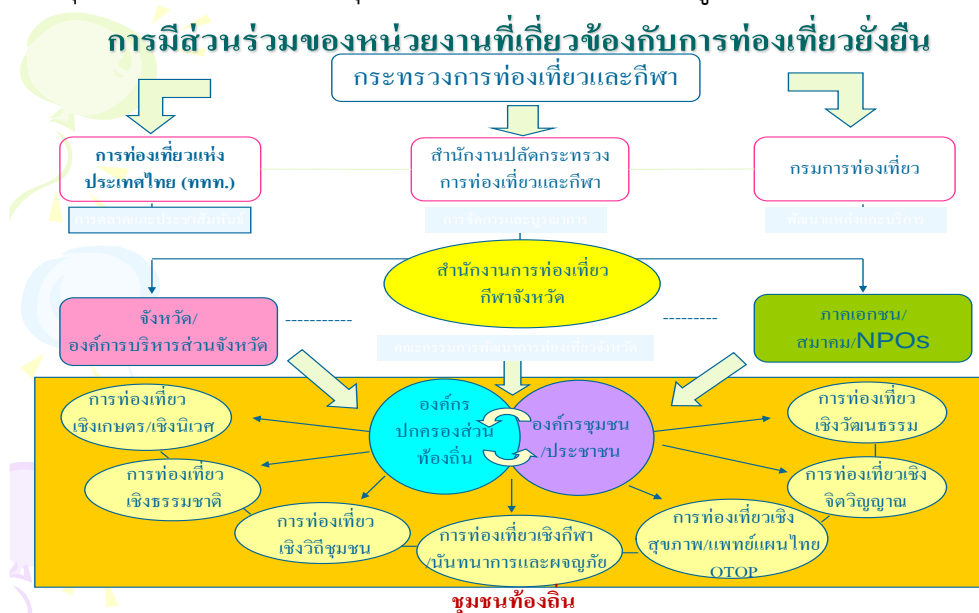

กิจกรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เป็นพี่เลี้ยงของชุมชนท่องเที่ยว สนับสนุนในด้านงบประมาณ ความรู้ เป็นต้น

ในปัจจุบันมีหลากหลายหน่วยงานเพิ่มมากยิ่งขึ้น ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว อาทิเช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเกษตร เพราะบ้านแพะต้นยางงาม เป็นหมู่บ้านที่มีทุนทางสังคมทั้งด้านวัฒนธรรมและด้านการเกษตร

บ้านแพะต้นยางงาม เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนให้
เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดียิ่ง
หากได้มีการต่อยอดด้านการท่องเที่ยว

ประเด็นหัวข้อที่ ๒

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หมู่บ้านหนองเจือก ตำบลแม่แรง อำเภอบำชาง จังหวัดลำพูน

การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีของชุมชน

หมู่บ้านหนองเจือก เป็นหนึ่งในหมู่บ้านของตำบลแม่แรงที่มีชื่อเสียงเรื่องผ้าฝ้ายทอมือ ถือเป็นแหล่งกำเนิดผ้าฝ้ายทอมืออันเลื่องชื่อของจังหวัดลำพูนมาแต่โบราณกาล โดยชาวยองที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตอำเภอบำชาง ได้มีการทอผ้าฝ้ายใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน ต่อมาเมื่อครอบครัวได้ขยายตัวกลายเป็นชุมชนใหญ่ ก็ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้ได้ โดยเฉพาะความโดดเด่นของหัตถกรรมการทอผ้าฝ้ายที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบ สี สัน และลวดลายให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาด กลายเป็นสินค้าหัตถกรรมจากผ้าฝ้าย อาทิเช่น เสื้อผ้า ปลอกหมอน ผ้า màn ผ้าปูโต๊ะ มีการผลิตออกจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกไปยังแหล่งต่างๆ มากมายทั้งในและต่างประเทศ นับเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาภูมิสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนองเจือก ทำให้ได้เห็นพัฒนาการและความเข้มแข็งของชุมชนที่ทำให้หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือยังคงสามารถสืบทอดและคงความมีความเอกลักษณ์ได้จนถึงทุกวันนี้

๑ ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านหนองเจือก

หมู่บ้านหนองเจือก เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากร ๑,๘๗๖ คน ๔๙๖ ครัวเรือน ตั้งอยู่ในเทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอบำชาง จังหวัดลำพูน บนที่ราบลุ่มแม่น้ำทา เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากชาวบ้านหนองเจือกสืบเชื้อสายมาจากชาวยอง ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในแถบมณฑลยูนนาน แคว้นสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน อพยพมาตั้งถิ่นฐานในที่ราบลุ่มแม่น้ำทา อำเภอบำชาง ในยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง ราวปี พ.ศ. ๒๓๔๘ - ๒๓๕๖ ตรงกับสมัยที่พระเจ้ากาวิละ เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ โดยชาวยองที่อพยพในช่วงเริ่มแรกมีประมาณ ๕ ครอบครัว เข้ามาตั้งหลักปักฐานกระจายกันบริเวณหนองน้ำอยู่ทางด้านตะวันออกของหมู่บ้าน ซึ่งมีตาน้ำที่เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำเหมืองกลาง มีเรื่องเล่าขานกันต่อมาว่ามีพญานาค (ภาษาถิ่น เรียกว่า เจือก) ขนาดใหญ่โตเท่าต้นตาลปรากฏกายขึ้นมา ที่หนองน้ำนี้ คนในหมู่บ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “หมู่บ้านหนองเจือก”

๒ จากวิถีชีวิตชาวยองสู่หัตถกรรมผ้าทอมือชั้นยอด

การตั้งหลักปักฐานของบรรพบุรุษชาวยอง ๕ ครอบครัว ได้ก่อกำเนิดงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของบ้านหนองเจือก โดยในช่วงแรกจะเป็นการทอผ้าฝ้ายเพื่อใช้เองภายในครอบครัว เนื่องจากในสมัยโบราณเครื่องใช้และเครื่องนุ่งห่มหาซื้อได้ยาก ดังนั้น เมื่อว่างจากการทำนาและการปลูกพืช ชาวยองจึงปลูกฝ้าย ส่วนหญิงสาวจะนำฝ้ายมาทอมือด้วยกี่แบบโบราณ ซึ่งเครื่องนุ่งห่มที่ทอจะมีตั้งแต่ เสื้อผ้า ผ้าห่ม ไปจนถึงผ้าเช็ดตัว นอกจากนี้ยังมีการทอ “ตุ่ง” หรือ “ธง” ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญา วัฒนธรรม คติความเชื่อทางล้านนาที่มีต่อพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน เนื่องจากตุ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของชาวยองในการแสดงที่ตั้งถิ่นฐาน และยังมีความเชื่อว่าหากได้ทอตุ่งถวายวัด ก็จะเป็น

บุญใหญ่ เมื่อเสียชีวิตไปจะได้เกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ โดยลวดลายของผ้าฝ้ายทอมือในช่วงแรกนี้จะเป็นลวดลายแบบโบราณ เช่น ลายขัดกันพื้นฐานสองตะกอลายเกล็ดเต่าแบบโบราณ ลายดี และลายดอกแก้ว เป็นต้น

๓ ความเปลี่ยนแปลงของงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือ

จากจุดเริ่มต้นของการทอผ้าฝ้ายเพื่อใช้เองภายในครอบครัว จนมีพัฒนาการมาสู่การทอผ้าฝ้ายเพื่อจำหน่ายให้กับชุมชนภายนอก สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ยุค ตามลำดับ คือ

๑) ยุคบุกเบิก เป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านหนองเงือกทอผ้าฝ้ายเพื่อส่งขายให้กับพ่อค้าในตลาดป่าซาง โดยคุณยายศรี ขาวดา ซึ่งเป็นช่างทอผ้าอยู่ที่บ้านหนองเงือกได้เคยเล่าไว้ว่า สมัยสาว ๆ ต้องเดินทางโดยใช้เกวียนรวมถึงต้องเดินเท้าพร้อมกับหาบกระบุงเพื่อไปรับจ้างทอผ้าฝ้ายกับพ่อค้าในตลาดป่าซาง โดยคุณยายศรีจะนำผ้าฝ้ายจากพ่อค้าใส่กระบุงขนกลับมาที่บ้านหนองเงือกเพื่อทอเป็นผ้าผืน เมื่อถึงเวลาที่นัดหมายก็จะนำผ้าฝ้ายที่ทอเสร็จแล้วเป็นผืนกลับไปส่งให้พ่อค้าในตลาดป่าซาง ผ้าที่เป็นที่นิยมในสมัยนั้น ได้แก่ ผ้าถุง และ ผ้าผืนที่ใช้ตัดเย็บเสื้อผ้า ลวดลายของผ้าถุงและผ้าผืนยังคงเป็นลวดลายดั้งเดิมตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

๒) ยุครุ่งเรือง เป็นยุคที่งานหัตถกรรมพื้นบ้านได้ขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมทอผ้าฝ้าย โดยในราวปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เข้าสู่ยุคชุมชนในอำเภอป่าซางมีชื่อเสียงในการทอผ้า เนื่องจากเส้นทางคมนาคม ที่จะใช้เดินทางเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่จะต้องใช้ถนนซึ่งผ่านอำเภอป่าซาง จึงทำให้ป่าซางเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว มีโรงงานทอผ้าเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก งานหัตถกรรมผ้าทอของป่าซางมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ใครก็ตาม ที่เดินทางมาเชียงใหม่จะต้องแวะซื้องานหัตถกรรมผ้าทอติดไม้ติดมือไปด้วย ความรุ่งเรืองของป่าซางให้หมู่บ้านหนองเงือกเป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่มีการขยายตัวของการทอผ้า มีการรับฝ้ายจากอำเภอป่าซางมาทอภายในหมู่บ้าน ในช่วงเวลานี้ หญิงสาวในหมู่บ้านหนองเงือกที่มีความสามารถในการทอผ้า จะทอผ้าด้วยมือโดยใช้กี่ทอแบบโบราณในบริเวณใต้ถุนบ้านเพื่อส่งไปยังอำเภอป่าซาง ลวดลายของผ้าฝ้ายทอมือยังคงอัตลักษณ์เดิมจากบรรพบุรุษ ด้วยความใส่ใจที่มีในทุกๆ ขั้นตอน และใจรักในงานทอผ้า ฝ้ายทอมือของหนองเงือกจึงมีความงดงาม เนื้อผ้ามีมิติ มีความเรียบความนูน ดูมีชีวิตชีวา ในยุคนี้นี้ผ้าฝ้ายทอมือจะมีทั้งแบบผืนที่ใช้ในการตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าถุง และผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย รวมไปถึงของที่ระลึก

๓) ยุคซบเซา เป็นช่วงเวลาที่เส้นทางคมนาคมมีการเปลี่ยนแปลงทำให้อุตสาหกรรมทอผ้าฝ้ายเข้าสู่ภาวะซบเซา เนื่องจากได้มีการตัดถนนสายใหม่เข้าไปสู่จังหวัดเชียงใหม่โดยไม่ผ่านอำเภอป่าซาง ทำให้ป่าซางเข้าสู่ยุคซบเซา และช่วงเดียวกันนี้ก็เป็นช่วงเริ่มต้นของนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ทำให้ชาวหนองเงือกบางส่วนหันไปทำงานโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม และมีเพียงบางส่วนที่ยังคงสืบสานงานฝ้ายทอมือ ทำให้งานหัตถกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมเริ่มสูญหายไป

๔) ยุคฟื้นฟู เกิดขึ้นจากที่ชาวหนองเงือกเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาฝ้ายทอมือให้คงอยู่ ประกอบกับในช่วงดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐ อาทิ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้เข้ามาเห็นความโดดเด่นของฝีมือฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือก จึงสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝ้ายทอมือหนองเงือก มีนางชื่นชม สุขรองช้าง เป็นประธานกลุ่มคนแรกและเป็นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะรวบรวมชาวหนองเงือกที่มีฝีมือในการทอผ้ากลับสู่หมู่บ้านจะได้คงไว้ซึ่งทักษะ การทอแบบโบราณและลวดลายผ้าที่สั่งสมกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีให้สืบทอดต่อไปยังรุ่นลูกหลาน

การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตของชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือ-ผ้าฝ้ายนาโนบ้านหนองเจือก

- วิถีชีวิตของชุมชนที่ทุกครัวเรือนทอผ้าฝ้าย (จากต้นฝ้ายที่ปลูกในไร่บ้าน) และตัดเย็บเสื้อผ้า (เสื้อผ้าชิ้น) เองและถ่ายทอดองค์ความรู้ในทุกขั้นตอนให้กับลูกสาว สืบต่อรุ่นต่อรุ่น
- จากการทอเพื่อใช้ในครัวเรือน ไว้แบ่งปันให้ญาติพี่น้องในเทศกาลประจำปี กลายเป็นผลิตภัณฑ์เด่นประจำหมู่บ้าน
- เปิดหมู่บ้าน/เทศกาลผ้าฝ้ายทอมือหนองเจือก งานประจำปีได้รับการรับรองมาตรฐาน มผช./OTOP 4 ดาว และ 5 ดาว
- รวมกลุ่มฯ จัดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปี 2559 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาบุคลากร และพัฒนาองค์กร
- ผลิตภัณฑ์เกิดจากธรรมชาติหลีกเลี่ยง ลด เลิก การใช้เคมีทุกขั้นตอน ดีต่อตนเอง ดีต่อผู้บริโภคและดีต่อสิ่งแวดล้อม
- ในปัจจุบันบ้านหนองเจือกได้รับคัดเลือกเป็นแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูน

ความสลับซับซ้อนและเล่นสีส่น ในลวดลาย เช่น ลายเกล็ดเต่าลูกอม ลายเกล็ดเต่าหมู ลายเกล็ดเต่าจิว ลายเกล็ดเต่าตา ลายดอกช้าง ลายดอกนก ลายดอกบัวเครือ ลายดอกขอลายไทย เป็นต้น ลวดลายของผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเจือกจึงหลากหลายและทันสมัยอยู่เสมอ โดยผลิตภัณฑ์เด่นของบ้านหนองเจือก แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

ผ้าฝ้ายทอมือ	ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือและของตกแต่งบ้าน
- ผ้าคลุมไหล่ ทอด้วยลายตุ้ม ซึ่งเป็นลวดลายโบราณ - ผ้าเช็ดตัว ทอด้วยลายสี่ตะกอก ซึ่งเป็นลวดลายโบราณ - เสื้อบุรุษ ทอด้วยลายเกล็ดเต่าตาราง ซึ่งเป็นลวดลายประยุกต์	- ปล็อกหมอน ทอด้วยลายเม็ดมะยม มีลักษณะเป็นลายนูนบนเนื้อผ้าคล้ายลูกมะยม - ผ้ามาน ทอด้วยลายเกล็ดเต่า มีลักษณะคล้ายลายบนกระดองเต่า - ผ้าปูโต๊ะ ทอด้วยลายเกล็ดเต่า - กล่องกระดาษทิชชูที่มีรูปร่างเป็นตัวไก่ ทอด้วยลายเกล็ดเต่า - รองเท้า - หมอนข้าง - ตุ๊กล้านนา - ตุ๊กผ้า - ลวดลายจำลอง นักษัตร ๑๒ ราศี - ลวดลายจำลองพระธาตุหริภุญไชยและช้าง โดยมีพระธาตุหริภุญไชยอยู่บริเวณกลางตุ๊ก และช้างเป็นริ้ว (แถว) บริเวณปลายตุ๊ก - ลายจำลองธรรมาสันทรงปราสาท - ตุ๊กसानจากไม้ไผ่ - หัวตุ๊กแบบธรรมดา (सानเป็นตาสามเหลี่ยมธรรมดา) - หัวตุ๊กแบบตาแหลว

ผ้าฝ้ายทอมือ	ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือและของตกแต่งบ้าน
	- ตุ๊กไม้ไผ่แบบที่พับเก็บได้ - ตุ๊กไม้ไผ่แบบที่พับเก็บไม่ได้ - ตาแห้วทำจากไม้ไผ่

๒. การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

จากการศึกษาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดลำพูน พบว่า กลไกการขับเคลื่อนสำคัญ ๒ ส่วน ที่ทำให้การอนุรักษ์และพัฒนาผ้าฝ้ายทอมือของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก ยังคงคุณภาพ มีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ต้องการตลาด จนกลายเป็นหนึ่งในแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย

๒.๑ ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหนองเจือก โดยมีครัวเรือน ชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และโรงเรียน เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนทั้งในด้านการหาปัจจัยการผลิต การผลิต การออกแบบ การบริหารจัดการตนเองในลักษณะการรวมกลุ่ม เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด พัฒนา และที่สำคัญเป็นการพึ่งพาตนเองที่มีความเข้มแข็งและใช้ผ้าฝ้ายทอมือเพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัวและชุมชน อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก ยังมีจุดอ่อนในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งยังเน้นรูปแบบและลายผ้าตามแบบดั้งเดิม จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้ง

ในและต่างประเทศ และในด้านการตลาดที่ยังขาดองค์ความรู้ในการรวมกลุ่มเพื่อกำหนดมาตรฐานของคุณภาพและราคาสินค้า การสร้างมูลค่า การบริหารจัดการคลังสินค้า การเงิน การหาช่องทางการค้าขายรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งในประเด็นเรื่องการส่งเสริมด้านการตลาด จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของกำลังการผลิตที่อาจยังไม่สามารถตอบสนองต่อคำสั่งซื้อหรือความต้องการของตลาดได้ทั้งหมด

๒.๒ บทบาท ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนต่อยอดการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือกให้ประสบความสำเร็จและนำไปสู่วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือกแบบก้าวหน้า โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาดูแลตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมด้านการตลาด ดังนี้

๑) ด้านกระบวนการผลิต เกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ควรมีการส่งเสริมการปลูกฝ้ายที่มีคุณภาพเพื่อให้ชุมชนได้มีปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมด้านการผลิต เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพการใช้ งาน และตรงกับความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตาม สวทช.ได้เข้ามาช่วยพัฒนาคุณภาพของฝ้ายตามนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ จึงได้มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ยกตัวอย่างเช่น การผลิตผ้าฝ้ายทอมือที่มีปัญหาตั้งแต่เรื่องการเตรียมผ้าฝ้ายก่อนนำไปย้อมที่ต้องนำฝ้ายมาลอกแป้งทำความสะอาดสิ่งสกปรก โดยจะนำไปต้มในความร้อนนานหลายชั่วโมง ซึ่งการต้มผ้าเป็นเวลานาน นอกจากจะทำให้เส้นใยเสียหายแล้ว ผ้าฝ้ายที่ได้จากการต้มยังมีปัญหาไหม้แ่งและ สิ่งสกปรกตกค้าง เมื่อย้อมจึงเกิดปัญหาสีต่าง ติดสีไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้แล้วตัวผ้าฝ้ายเองยังมีความหยابกระด้าง เวลาเก็บไว้นานๆ จะมี

กลิ่นอับ และสีซีดจางได้เร็ว เพื่อแก้ปัญหาเพิ่มคุณภาพในการผลิตผ้าฝ้ายและ ผ้าทอพื้นเมืองดังกล่าว สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โดยสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (สท.) ได้ลงพื้นที่จัดทำโครงการการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับ สิ่งทอพื้นเมือง นำองค์ความรู้งานวิจัยเรื่อง **นาโนเทค** เพื่อแก้ปัญหาผ้าฝ้ายที่แข็งกระด้างให้นุ่มลื่น ช่วยป้องกันสีซีดจาง ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง โดยชาวบ้านชุมชนบ้านหนองเจือกได้ส่งผ้าฝ้ายทอจำนวนมาก มาเคลือบเพิ่มคุณสมบัตินาโน ที่โรงงานต้นแบบสิ่งทอนาโน ของศูนย์นาโนเทค ให้เป็นผ้าฝ้ายที่มีสมบัติพิเศษ สะท้อนน้ำ กันยูวี ป้องกันสีซีดจาง และผ้านุ่มลื่นขึ้น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาผ้าฝ้ายได้อย่างตรงจุด เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์สิ่งทอนาโนที่หลากหลาย สร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างดี จนได้รับการประกาศให้เป็น **“หมู่บ้านสิ่งทอนาโน”** แห่งแรกของประเทศไทย

๒) ด้านการแปรรูป เนื่องจากรูปแบบและลายผ้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือกยังเน้น แบบดั้งเดิม แม้ว่าจะมีการนำลวดลายโบราณมาถักทอใหม่ลงบนผืนผ้าฝ้าย มีการนำลวดลายหลายๆ แบบมาทอร่วมกัน แต่ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน โดยหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มทอผ้าฝ้ายหนองเจือก ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งได้ดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) เพื่อช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีอัตลักษณ์เกิดมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพหลากหลายตรงกับความต้องการของตลาด รองรับการขายตัวของการท่องเที่ยวชุมชน เพิ่มความสลับซับซ้อนเล่นสีสันทันสมัย พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ให้เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น ส่วนกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้เข้าไปช่วยเหลือชุมชนบ้านหนองเจือกผ่านโครงการ OTOP นวัตกรรม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน อบรมให้ความรู้เรื่องการทอผ้าเพื่อให้คนในชุมชนได้มีอาชีพ และฝึกอบรมการเตรียมความพร้อมในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อรองรับการเป็นชุมชนท่องเที่ยวในอนาคต

๓) ด้านการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือกยังขาดองค์ความรู้ทางด้านการตลาด และการรวมกลุ่มเพื่อกำหนดมาตรฐานราคาสินค้า จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านการจัดหาวัตถุดิบเส้นฝ้ายประกอบ การบริหารจัดการคลังสินค้า การเงิน การหาช่องทางการค้าขายในรูปแบบใหม่ๆ เป็นต้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนและส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดหาช่องทางตลาด การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว ยังไม่ได้ส่งเสริมด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก (Home Stay) ให้มีความสะอาด ปลอดภัย อาหารพื้นบ้านที่ถูกลักษณะ และที่สำคัญปริมาณที่จัดควรเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดการทิ้งอาหาร และสามารถเป็นการลดค่าใช้จ่ายระดับหนึ่ง และการเจรจาต่อรองกับผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านตัวแทนแต่อย่างใด แม้ว่าจะมีความร่วมมือจากหน่วยงานข้างต้นในการจัดงาน “สืบสานตำนาน ผ้างามหนองเจือก” ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านหนองเจือก ที่จัดเป็นประจำทุกปี เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมกระตุ้นตลาดผ้าทอพื้นเมืองประจำถิ่น ปรากฏว่านักท่องเที่ยวให้ความสนใจบ้านหนองเจือกมียอดขายโดยรวมเป็นหลักล้าน ซึ่งจากการสอบถามจังหวัดพบว่าหมู่บ้านหนองเจือกเป็นอีกแหล่งที่ผลิตผ้าฝ้ายที่มีคุณภาพมีลวดลาย มีผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบเป็นที่ต้องการของตลาด ประกอบกับมีการ

ส่งเสริมให้ผ้าฝ้ายบ้านหนองเงือกเป็นผ้านาโน เป็นย่านการค้าในรูปแบบวัฒนธรรม เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ แต่การจัดงานดังกล่าว พบว่าเป็นการจัดงานใกล้เคียงกับการจัดงานของบ้านดอนหลวง ส่งผลให้มีการรองรับตลาดไม่ทัน ควรมีการปรับช่วงเวลา อย่างไรก็ตามยังเป็นข้อจำกัดตามประเพณีปีใหม่ไทยที่ทั้งสองหมู่บ้านได้กำหนด

๓. การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

นโยบายและโครงการสำคัญของภาครัฐ ที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน สรุปได้ดังนี้

๑) โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยภาครัฐพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ และเพื่อส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมีมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น เป้าหมายของโครงการ คือ สร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชน สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถคิดเอง ทำเองในการพัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือก ดึงเสน่ห์แห่งภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (นวัตกรรมด้านการผลิต) เกิดเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอนาโน จนได้รับการประกาศให้เป็น “หมู่บ้านสิ่งทอนาโน” แห่งแรกของประเทศไทย โดยมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำลวดลายดั้งเดิมมาประยุกต์ให้ทันสมัยด้วยการเพิ่มความสลับซับซ้อนและเล่นสีสันทันในลวดลาย เช่น ลายเกล็ดเต่าลูกอม ลายเกล็ดเต่าหมู ลายเกล็ดเต่าจิว ลายเกล็ดเต่าตา ลายดอกข่าง ลายดอกนก เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือกที่ได้รับการคัดสรรให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่น ระดับ ๓ ดาว ของจังหวัด คือ ผ้าผืนผ้าฝ้ายทอมือลายเกล็ดเต่า ซึ่งคุณชื่นชมสุขรุ่งช่าง เป็นผู้ออกแบบลวดลายและผู้ทอ ได้กล่าวถึงการทอผ้าผืนลาย

ดังกล่าวว่า ต้องใช้เวลาในการทอถึง ๒ วัน และใช้เวลาในการตัดเย็บออกมาเป็นผ้าผืนอีก ๑ วัน ลวดลายที่ทอเป็นการนำลวดลายโบราณมาประยุกต์ด้วยการเล่นสีเส้นและเพิ่มความซับซ้อนของลาย เพื่อให้แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากลวดลายโบราณที่คุณแม่ได้ทอไว้ นอกจากนี้ ในการผลิตคุณชื่นชมได้ใส่ใจในรายละเอียดทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกสีซึ่งใช้โทนสีน้ำตาล เพื่อให้สัมผัสถึงความนุ่มนวลอบอุ่นชวนให้นึกถึงคุณแม่ ไปจนถึงการทอซึ่งเพิ่มความโดดเด่นทางด้านลวดลายโดยสอดแทรกริ้วคลื่นสีขาวคาดบนบริเวณตารางสีน้ำตาล เพื่อให้สีขาวตัดกับโทนสีน้ำตาลช่วยให้รู้สึกถึงความอ่อนโยน และยังทำให้ได้ลวดลายใหม่ที่สวยงามแปลกตาจากแบบเดิม รวมถึงความประณีตในการตัดเย็บ จึงทำให้ผ้าผืนนี้มีคุณค่าโดดเด่นเฉพาะตัว

๒) โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ถูกขับเคลื่อนพัฒนาประเทศตามโครงการ “ไทยนิยม ยั่งยืน” มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งสร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๔ ในภูมิภาคทั่วประเทศ โดยยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้ขายสินค้าได้ อีกทั้งยังมุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล โดยต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตต้นขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชน สู่รายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการจำหน่ายสินค้าที่อยู่ในชุมชนจากการท่องเที่ยว มีการใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ รวมทั้งทำให้มีคุณค่าเพียงพอ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพ เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

“บ้านหนองเงือก” เป็นหนึ่งในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมและเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายแหล่งใหญ่ในภาคเหนือ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าทอมือและวัฒนธรรมจายยอง เป็นชุมชนท่องเที่ยวซึ่งได้รับมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว เมื่อก้าวสู่บ้านหนองเงือก นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงเอกลักษณ์ของชาวยองผ่านทางภาษา ความเชื่อทางศาสนา จารีต ประเพณีและการประกอบอาชีพ ทุกสิ่งล้วนบ่งบอกถึงเรื่องราวในการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย และเรียบง่าย ซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยเฉพาะภาษาของที่บ้านหนองเงือกยังคงใช้สื่อสารกันในปัจจุบันซึ่งเป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งของชาวนองเงือก และนักท่องเที่ยวจะได้พบตาแห้วที่มีลักษณะคล้ายตารอบทิศ เป็นศิลปะทางล้านนาที่เกิดจากภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชาวยอง แขนวนตามประตูบ้านเรือน โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่มีความอยู่ดีมีสุข นอกจากนั้น ยังสามารถพบเห็น ตุงล้านนา หรือ ธงพุทธบูชา แขนวนประดับอยู่ในวัดและตามบ้านเรือนในช่วงเทศกาล ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงถิ่นฐานของชาวยอง และสักการะบูชาพระรัตนตรัย โดยมีความเชื่อว่าจะป้องกันภัยอันตราย สะเดาะเคราะห์ และรับโชค รวมถึงหากผู้ใดได้ทอดุงถวายวัด ครั้นเมื่อหมดอายุขัยจะได้เกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ สำหรับภูมิปัญญาชิ้นเอกของชาวนองเงือกที่มีความโดดเด่นทั้งทางด้านความประณีตบรรจง และความสวยงาม สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวนองเงือกคือ หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือที่มีลวดลายที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชาวยอง ลวดลายบนผืนผ้าจะทำให้ชวนนึกถึงวิถีของบรรพบุรุษที่เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการปลูกฝ้าย จนกระทั่งได้เมล็ดฝ้าย การคิดค้นลวดลายที่งดงามล้นซับซ้อน รวมถึงเทคนิคการทอมือที่ได้ถ่ายทอดมาถึงรุ่นลูกหลาน

ซึ่งยังคงเห็นได้อยู่ในปัจจุบันกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือกยังมีที่ทอผ้าคู่รัก หรือที่ทอโบราณแบบทอ ๒ คน ที่เป็นการแสดงออกของคู่รักที่มีร่วมกันผ่านการทอผ้าได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวิถีการทอผ้าของชาวหนองเงือก สามารถทดลองทำเองโดยมีชาวบ้านที่ชำนาญงานช่วยสอนจนกว่าจะสำเร็จ และสามารถนำกลับบ้านไปเป็นที่ระลึกได้ ในทุกปีชาวหนองเงือกจะร่วมมือร่วมใจกันจัดงาน “สืบสานตำนานผ้าฝ้ายงามหนองเงือก” ขึ้นในช่วงต้นเดือนเมษายน (ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๒ เมษายน) ซึ่งปัจจุบัน ททท. ได้บรรจุงานเทศกาลนี้ลงในปฏิทินการท่องเที่ยวด้วย เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวให้ได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวยองที่เชื่อมโยงตั้งแต่สมัยอดีตจนกระทั่งปัจจุบันที่ยังคงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ผ่านลวดลายบนผืนผ้า สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้บ้านหนองเงือกมีเสน่ห์และสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองเงือก ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าฝ้ายทอมือ ซึ่งเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเปิดมุมมองใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ สัมผัสขั้นตอนการผลิตผ้าทอมือที่ประยุกต์เข้ากับนวัตกรรมได้อย่างลงตัว

๓) โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) กระทรวงอุตสาหกรรมได้ดำเนินการขยายผลโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านซึ่งจะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายใช้สอย เป็นผลดีต่อประชาชนในพื้นที่ชนบท โดยให้ดำเนินการขยายผลไปในทุกจังหวัดฯ ละ ๑ แห่ง เพื่อเป็นต้นแบบ เน้นต่อยอดจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงอยู่แล้ว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยใช้พื้นที่ เป็นตัวตั้งในรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) เพื่อดำเนินการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และบริการ โดยการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมโยงกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัด เป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดและรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามแนวนโยบายประเทศไทย ๔.๐

แผนพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ Creative Industry Village : CIV ภาคเหนือตอนบน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง โดยกำหนดอัตลักษณ์พร้อมชูเอกลักษณ์เด่นของหมู่บ้านอุตสาหกรรมแต่ละจังหวัด

ลำพูน “เลื่องลือหัตถกรรม นำเด่นผ้าฝ้าย วัฒนธรรมสืบสายชาติพันธุ์ไทยอง” หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) คือ บ้านหนองเงือกและบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน “เลื่องลือหัตถกรรม นำเด่นผ้าฝ้าย” ณ ถิ่นฐานแห่งนี้ เรื่องของหัตถกรรมการทอผ้าฝ้าย ซึ่งเป็นผ้าฝ้ายทอมือ มีลวดลายแบบโบราณที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานนับร้อยๆ ปี ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าไหมยกดอก หรือทอผ้าฝ้ายทอมือบ้านป่าซาง ที่มีเอกลักษณ์เด่นชัด และมีชื่อเสียงโด่งดัง “วัฒนธรรมสืบสาย ชาติพันธุ์ไทยอง” ซึ่งชาวหนองเงือกมีบรรพบุรุษเป็นชาวยอง อาศัยอยู่ในมณฑลยูนนาน แคว้นสิบสองปันนา ซึ่งปัจจุบันอยู่ในการปกครองของประเทศจีน อพยพมาตั้งถิ่นฐานในที่ราบลุ่มแม่น้ำทา อำเภอป่าซาง และได้นำประเพณีวัฒนธรรมอันงดงามที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษมาเผยแพร่ จนกลายเป็นภูมิปัญญาและของดีประจำจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน บ้านหนองเงือกได้รับคัดเลือกให้เป็นเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูน ร่วมกับบ้านดอนหลวง ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรม ได้สนับสนุนให้บ้านหนองเงือก และบ้านดอนหลวงเป็น

หมู่บ้านอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ (หมู่บ้าน CIV) ซึ่งทั้ง ๒ หมู่บ้านได้จัดตั้งถนนสายหัตถกรรมจำหน่ายสินค้าผ้าทอ ชุมชนมีโฮมสเตย์รับรองนักท่องเที่ยวด้วย

๔) ประเทศไทย ๔.๐ สวทช. ได้มีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยี และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เข้ามาช่วยการพัฒนาคุณภาพการผลิตผ้าฝ้าย เป็นผ้าฝ้ายนาโน ร่วมกับวิสาหกิจแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือ-ผ้าฝ้ายนาโนบ้านหนองเจือก ซึ่งสามารถทำให้เกิดตลาดในกลุ่มเป้าหมายใหม่ ที่เพิ่งหันมาใช้ผ้าฝ้ายที่ไม่ต้องเสียเวลาในการบำรุงรักษา จากการสอบถามประธานวิสาหกิจฯ และสมาชิกขณะนี้ตลาดใหม่ๆ เข้ามาซื้อ แต่ยังไม่สามารถผลิตได้ในปริมาณที่มาก และบางครั้งเป็นการทดลองผลิต ส่งผลให้ไม่สามารถขายแบบออนไลน์ได้ เพราะมีปัญหาหลักอยู่ ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) เรื่องสีของภาพที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง (๒) มีการผลิตเพียง ๑ ชิ้น ไม่ทันบางครั้งขายไปแล้ว ไม่มีสำรอง (๓) และที่สำคัญมีการถูกลอกเลียนแบบทำให้ไม่สามารถสะดวกในการที่จะใช้ช่องทางจำหน่ายทางออนไลน์ แต่ทางกลุ่มวิสาหกิจมีความเพียงพอในการขายเพราะสามารถกำหนดราคาและกำไรที่ต้องการได้ระดับหนึ่ง

๕) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ กิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเอง ครอบคลุม ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้การส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมและเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายแหล่งใหญ่ในภาคเหนือ มีพิพิธภัณฑ์ไทยยongบ้านหนองเจือก โดยกลุ่มทอผ้าบ้านหนองเจือก ซึ่งเป็นกลุ่ม OTOP ของจังหวัดลำพูน ชุมชนได้นำงบประมาณตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน มาใช้ในพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน อบรมให้ความรู้เรื่องการทอผ้าเพื่อให้คนในชุมชนได้มีอาชีพ และฝึกอบรมการเตรียมความพร้อมในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อรองรับการเป็นชุมชนท่องเที่ยวในอนาคต จากข้อมูลปัจจุบัน ณ เดือนมีนาคม ๒๕๖๒ มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน ๑๔ แห่ง และที่โดดเด่นจะเป็นวิสาหกิจชุมชนผ้าฝ้ายทอมือ และวิสาหกิจแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือ-ผ้าฝ้ายนาโนบ้านหนองเจือก

จากการศึกษานโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้

๒.๓ ผลกระทบเชิงบวกที่ทำให้ชุมชนมีจุดแข็ง ดังนี้

๑) เกิดการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าฝ้ายแบบโบราณ การนำวัตถุดิบที่ทำได้ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทอและการย้อมผ้าจากธรรมชาติ ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบ ตลอดจนลายของผ้าที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าไปยังกลุ่มสมาชิก และเยาวชน

๒) เกิดการแสวงหาช่องทางด้านการตลาดช่องทางใหม่ เพื่อระบายสินค้าของสมาชิกของกลุ่มเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน โดยการส่งผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายเข้าประกวดในงานต่างๆ เพื่อเปิดตลาดใหม่และเป็นการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่ และได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย เช่น รางวัล OTOP ๒ดาว รางวัลชนะเลิศออกแบบลวดลายผ้าฝ้าย ได้รับเกียรติบัตรผ่านเกณฑ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๓) ก่อให้เกิดการท่องเที่ยววิถีชุมชนทางด้านหัตถกรรมทำให้หมู่บ้านหนองเงือกเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

๔) ก่อให้เกิดการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้จนเกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

๒.๓.๑ ผลกระทบเชิงลบที่ยังทำให้ชุมชนมีจุดอ่อน ดังนี้

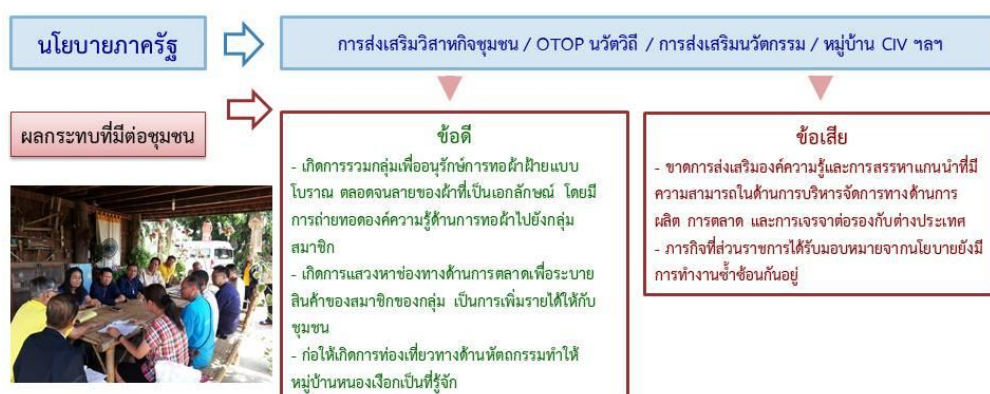
๑) ขาดการส่งเสริมองค์ความรู้และการสรรหาแกนนำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทางด้านการผลิต การตลาด สมาชิกในกลุ่มฯ ขาดความรู้ในการออกแบบสินค้าแฟชั่น และไม่มีชื่อผลิตภัณฑ์ (Brand name) เป็นของตนเอง กลุ่มฯ ไม่สามารถเชื่อมโยงกับตลาดสินค้าตกแต่งบ้าน และตลาดส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ภารกิจที่ส่วนราชการได้รับมอบหมายจากนโยบายยังมีการทำงานซ้ำซ้อนกันอยู่

๓) นโยบายที่ช่วยเหลือหรือให้สวัสดิการแก่ประชาชน หากทำบ่อยจนเกินไป จะทำให้ประชาชน หวังพึ่งพาภาครัฐมากเกินไป

นอกจากนี้ กลุ่มปฏิบัติการที่ ๓ ยังเห็นโอกาสในการขยายตลาดกับกลุ่มเป้าหมายใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานของวิสาหกิจแปรรูปผ้าฝ้ายทอมือ-ผ้าฝ้ายนาโนบ้านหนองเงือก แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการขายตัดราคากันระหว่างผ้าฝ้ายทอมือ กับผ้าฝ้ายนาโน และยังต้องมีการพัฒนากระบวนการผลิต การกำหนดราคา การกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้ชัด และก็การสื่อสารทางการตลาดให้ตรงกับกลุ่มผู้บริโภคต่อไป

การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning

จากการลงพื้นที่ศึกษาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอบำรุง จังหวัดลำพูน ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning ในแต่ละด้าน ประกอบด้วย

๑. ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กลุ่มปฏิบัติการที่ ๓ ได้กำหนดประเด็นความเสี่ยงและแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือก เพื่อนำมาวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกทั้ง ในปัจจุบันและอนาคต สรุปได้ดังนี้

(๑.๑) ด้านทรัพยากรน้ำ ดิน ป่า ไม่ยั่งยืน เนื่องจากภายในตำบลแม่แรงมีการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทั้งทรัพยากรน้ำ ดิน และป่าไม้ อย่างต่อเนื่องและ เป็นที่ประจักษ์ เช่น การใช้วัตถุดิบในการทอและการย้อมผ้าจากธรรมชาติที่ส่วนใหญ่หาได้ในท้องถิ่น ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและผู้คนที่ย้ายอยู่โดยรอบ และการยกเลิกการใช้สีเคมีย้อมผ้า โดยหันมาใช้ในการย้อมผ้า โดยวัสดุธรรมชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ประกอบกับได้มีการประชุมและมีประกาศกฎระเบียบของหมู่บ้านบ้านหนองเงือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอบำรุง จังหวัดลำพูน มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ ซึ่งกำหนดข้อปฏิบัติด้านการรักษาที่สาธารณประโยชน์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิทุกครัวเรือนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล หรือขยะที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ ในลำน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ที่สาธารณะ พื้นที่ส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับอนุญาตและบริเวณริมถนนภายในหมู่บ้าน โดยให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันรับผิดชอบ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท หรือห้ามตัดต้นไม้และล่าสัตว์ในเขตป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ฯลฯ ที่อยู่ในความดูแลและเขตปกครองของหมู่บ้านโดยเด็ดขาด หากฝ่าฝืนจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต

(๑.๒) ด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือก มีการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการผลิตสินค้าให้เป็นไปตามศักยภาพและกำลังการผลิตของกลุ่ม จึงทำให้สามารถผลิตสินค้าได้คุณภาพตามความต้องการของผู้บริโภค โดยปรับปรุงแบบให้มีความหลากหลาย ทำให้เกิดสินค้ารูปแบบใหม่ๆ รวมถึงมีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้า ควบคุมปริมาณสินค้าในช่วงเทศกาล ไม่ผลิต มากเกินไปจนเกิดภาวะสินค้าล้นตลาด ทำให้สินค้าได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค และได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้ง มผช. มอก. GNP เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ผู้ประกอบการรายย่อยหลายรายมีการใช้เครื่องจักรในการผลิตผ้าฝ้าย และยังใช้วิธีการย้อมสีสังเคราะห์ ทำให้ต้นทุนต่ำ ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณมาก รูปแบบที่เหมือนกันสามารถกำหนดราคาต่ำได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่เป็นการทอผ้าด้วยมือที่ไม่อาจตั้งราคาได้สูง ประกอบสมาชิกกลุ่มส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ปลูกไม้ผล เลี้ยงสัตว์ เมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยวสมาชิกจะไปเพาะปลูก และเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตรทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอกับการทอผ้าให้เสร็จตามการสั่งซื้อของลูกค้าได้

(๑.๓) ด้านตลาดและราคาที่ควบคุมไม่ได้ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภคและแหล่งจำหน่ายสินค้าและตลาดด้วยตัวเอง โดยมีหน่วยงาน

ราชการเป็นเครือข่ายสำคัญที่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาดและสนับสนุนข้อมูลในการพิจารณาผลิตสินค้า ประกอบกับ การรวมกลุ่มค่อนข้างมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินการผลิตให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ ในด้านของราคา กลุ่มจึงสามารถกำหนดราคาได้เอง จากต้นทุนบวกค่าแรง ค่าเสียงตลาด ราคาสินค้าขึ้นอยู่กับคุณภาพหรือระดับของสินค้า ดังนั้น **จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต** อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตบางประเภทขึ้นอยู่กับฤดูกาล ทำให้อาจไม่ได้สีตามที่ถูกค่าต้องการ หรือผลิตได้ในปริมาณที่จำกัด สมาชิกมีความรู้ในด้านการตลาดและการบริหารจัดการน้อย วิสัยทัศน์ไม่กว้างไกลและขาดความรู้ในการออกแบบ สินค้าแฟชั่นและไม่มีชื่อผลิตภัณฑ์ (Brand name) ของตนเองกลุ่มไม่สามารถเชื่อมโยงกับตลาดสินค้าตกแต่งบ้าน และตลาดส่งออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์ลอกเลียนแบบกันง่าย และผู้หญิงในพื้นที่ทุกหลังคาเรือนมีความสามารถในการทอผ้าเหมือนกัน ประกอบกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เช่น ค่าขนส่ง ค่าวัสดุ และค่าใช้จ่ายในการไปจำหน่ายสินค้า และมีการแข่งขันด้านราคาในพื้นที่สูง จึงทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาของสินค้าได้สูงมากนัก

(๑.๔) ด้านรายได้น้อย ไม่แน่นอน เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก เป็นผู้กำหนดราคาเองจึงทำให้สามารถกำหนดรายได้ในแต่ละเดือนได้ และถึงแม้บ้านหนองเจือกจะมีข้อจำกัดในเรื่องของทำเลที่ตั้ง โดยหากเปรียบเทียบกับบ้านดอนหลวงและบ้านดอนน้อยซึ่งอยู่ติดถนนสายหลัก ในขณะที่บ้านหนองเจือกอยู่ในพื้นที่ลึกกว่า ทำให้ไม่ค่อยมีผู้คนเข้าไปท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีรถโดยสารให้บริการ ภายหลังเมื่อมีการจัดงาน ผ้าฝ้ายประจำปี บ้านหนองเจือกจึงได้จัดกิจกรรมแยกกับบ้านดอนหลวงและบ้านดอนน้อย จากเดิมที่เคยจัดรวมกัน โดยบ้านดอนหลวงและบ้านดอนน้อยจะจัดงานทุกวันศุกร์แรกของเดือนเมษายนของทุกปีซึ่งจะใกล้กับช่วงเทศกาลสงกรานต์ และบ้านหนองเจือกจัดต่อบ้านดอนหลวงและบ้านดอนน้อย เป็นมิติที่ทั้งสามหมู่บ้านตกลงร่วมกัน ส่งผลให้ร้านค้าจากบ้านดอนหลวงและบ้านดอนน้อยมารับผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากบ้านหนองเจือกมาจำหน่าย ดังนั้น บ้านหนองเจือกจึงมีฐานะเหมือนเป็นแหล่งผลิตสินค้าเพื่อนำออกไปจำหน่ายตามร้านค้าในหมู่บ้านทั้งสอง ดังนั้น **จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต** แต่ทั้งนี้หากเศรษฐกิจของประเทศไม่ดี อาจส่งผลให้กลุ่มฯ มีรายได้ลดลง

(๑.๕) ด้านการออมไม่มาก เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือกไม่พึ่งพาทุนจากภายนอกอยู่แล้ว ทุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นทุนจากทรัพยากรในชุมชนและทุนทางปัญญาของชุมชน ประกอบกับการรวมกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือเริ่มจากกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ของหมู่บ้านที่มีหลากหลายอาชีพมารวมกลุ่มกันเพื่อออมเงิน ดังนั้น **จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต**

(๑.๖) ด้านทุน ที่ดิน หดหาย เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก มีทุน ที่ดิน เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นที่ดินมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังไม่พบปัญหาที่เกิดจากที่ดินทำกิน ดังนั้น **จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต**

(๑.๗) ด้านทุนการจัดการไม่มาก ทุนสังคมสั้นคลอน เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก ไม่ได้ยึดติดกับการเมือง สินค้าอุปโภค บริโภค ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด ประเด็นที่ ๒ ทัศนคติ นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยี ดังนั้น **จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต**

ประเด็น/ด้าน	แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มฯ	ความเสี่ยง		
		ปัจจุบัน		อนาคต
		คน/ครอบครัว	ชุมชน	
ทรัพยากรน้ำ ดิน ป่า ไม่ยั่งยืน	- มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้และได้ผลเป็นที่ประจักษ์ในตำบลนี้ (แม่แรง)	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
การผลิต ผลิตภัณฑ์	- กลุ่มฯผลิตตามแบบความต้องการ/ปรับปรุงแบบหลากหลาย - ควบคุมปริมาณตามเทศกาล ไม่ผลิตมากเกินไป	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
ตลาดและราคาที่ควบคุมไม่ได้	- กลุ่มฯเป็นผู้กำหนดราคาเอง จากต้นทุนบวกค่าแรง ค่าเสียตลาด ไม่เอาเปรียบลูกค้า - ไม่แข่งขันลดราคา - ราคาสินค้าขึ้นอยู่กับสินค้า เกรดสินค้า	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
รายได้น้อย ไม่แน่นอน	- เมื่อกำหนดราคาเองย่อมกำหนดรายได้ในแต่ละเดือนได้	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
การออมไม่มาก	- กลุ่มไม่พึ่งพาทุนภายนอกอยู่แล้ว	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
ทุน ที่ดิน หดหาย	- กลุ่มมีทุน, ที่ดิน เป็นของตนเอง, เป็นที่มรดก	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
ทุนการจัดการไม่มาก ทุนสังคมสั้นคลอน	- กลุ่มไม่ได้ยึดติดกับการเมือง สินค้าอุปโภคบริโภค ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด ประเด็นที่ ๒ หัตถกรรม นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยี	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
คุณธรรม ความซื่อตรง	- สมาชิกในกลุ่มทุกคนยึดหลักยึดความซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อผู้บริโภค	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
เสถียรนโยบายและโครงการของรัฐ	- นโยบายของรัฐไม่มีผลในกาดำเนินการต่อกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มยึดหลักพึ่งตนเองและทำเท่าศักยภาพตนเองที่ทำได้, พยายามศึกษาความรู้ พัฒนาตนเอง/กลุ่ม ตลอดเวลา	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย
กลายเป็นชุมชนที่มีมิติการต่อรองทางการเมืองสูงในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์	- กลุ่มได้นำเทคโนโลยีมาใช้แก้ไขปัญหาให้เข้าถึงผู้บริโภค	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงน้อย

ประเด็น/ด้าน	แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มฯ	ความเสี่ยง		
		ปัจจุบัน		อนาคต
		คน/ครอบครัว	ชุมชน	
การรักษาวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน	- มีการทำลายผ้าตัวอย่างและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ของชุมชน	-น้อย	-น้อย	มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น

(๑.๘) ด้านคุณธรรม ความซื่อตรง เนื่องจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกทุกคนมีคุณธรรม ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อตนเองและต่อผู้บริโภคนั้น **ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต**

(๑.๙) ด้านการเสพติดนโยบายและโครงการของรัฐ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกยึดหลักการพึ่งตนเอง ทำเท่าที่ศักยภาพของตนเองจะทำได้ โดยพยายามศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง/กลุ่ม ตลอดเวลา และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นในกลุ่มฯ จึงทำให้นโยบายของรัฐไม่มีผลในการดำเนินงานของกลุ่ม **ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต**

(๑.๑๐) ด้านการเป็นชุมชนที่มีมิติการต่อรองทางการเมืองสูงในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาในการเข้าถึงผู้บริโภคและปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุคสมัย **ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงน้อยทั้งในปัจจุบันและอนาคต**

(๑.๑๑) ด้านการรักษาวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน แม้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ของชุมชน แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว ของสภาพแวดล้อม สังคม ค่านิยม การดำรงชีวิต และแนวความคิด บวกกับการรับวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามา เยาวชนคนรุ่นใหม่หันไปให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างชาติ ไม่เห็นความสำคัญของการสืบทอดการทอผ้าฝ้ายทอมือ มองว่าเสียเวลา มีรายได้น้อย ผ้าไม่สวย ไม่ทันสมัย ส่วนมากจะไปศึกษาเล่าเรียนในเมืองใหญ่หรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าการอยู่ต่างจังหวัด รวมถึงผู้นำชุมชนและชาวบ้านบางส่วนไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิถีการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เห็นประโยชน์ของภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจะค่อยๆ เลือนหายไป **ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีความเสี่ยงน้อย แต่ในอนาคตอาจมีความเสี่ยงที่เพิ่มมากขึ้น** อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานของทางราชการให้ความสำคัญกับการแต่งกายด้วยชุดผ้าไทย หรือผ้าทอพื้นเมือง โดยส่งเสริม ให้เป็นนโยบายที่มีความต่อเนื่อง เพื่อเปลี่ยนค่านิยมการแต่งกายของคนไทย โดยหันกลับมาใช้ผ้าไทยหรือ ผ้าพื้นเมืองเพิ่มมากขึ้น นโยบายดังกล่าวจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถรักษาวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

๓.๒ ความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน

จากการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหนองเงือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ชุมชนบ้านหนองเงือกเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง และดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ให้

อยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่กำลังเร่งเร้าให้ชุมชนบ้านหนองเจือกเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีโลก โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านหนองเจือกอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ

๓.๒.๑ การกิจและหน้าที่ที่มีต่อชุมชน/หมู่บ้าน

ชาวชุมชนหมู่บ้านหนองเจือก มีการให้สัตยาบันหมู่บ้าน โดยพบว่า อดีตเจ้าคณะอำเภอบางซาง ท่านพระครูโพธิโสภิต (ครูบาศรีวิชัย) ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านหนองเจือก ได้วางแนวทางและหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่างๆ เช่น ลูกหลานที่ติดยาเสพติด/ลักขโมย จะประกาศชื่อให้รู้ทั่วกัน ในตลาด นอกจากนี้ยังพบว่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นต้นมา ได้มีการจัดทำกฎระเบียบของหมู่บ้าน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การร่างและผ่านการประชาคมของคนในชุมชน เพื่อให้ทุกคนในชุมชนถือเป็นกติกา ที่ปฏิบัติร่วมกัน ก่อให้เกิดความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน มี ๖ ด้านที่สำคัญ ได้แก่

๑) ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีการกำหนดว่า ผู้ใดมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพ/ค้า หรือใช้สถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้านของตนเองเป็นแหล่งมั่วสุมยาเสพติด ถ้าผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ดำเนินการจับกุมได้ ปรับครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท พร้อมส่งตัวดำเนินคดีตามกฎหมาย หรือหากผู้ใดที่ทำการค้าหรือมียาเสพติด หรือเป็นผู้เสพยาเสพติดเป็นประจำ ถ้าถูกจับกุมดำเนินคดี และให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและไม่ได้ได้รับสิทธิต่างๆ เช่น ตัดออกจากสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ของหมู่บ้านทันที ไม่นอมนัดให้กู้ยืมเงินกองทุนทุกกองทุนที่มีอยู่ ไม่ให้ร่วมในการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน จะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการหมู่บ้านอย่างเด็ดขาด เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ต้องโทษคดียาเสพติดและค้ายาเสพติด ถ้ามีการอุปสมบท ผู้ใหญ่บ้านจะไม่ให้การรับรองใบสมัครบรรพชาอุปสมบท และหลังจากถูกดำเนินคดี ถูกศาลตัดสิน หลังจากพ้นโทษมาแล้วต้องรายงานตัวต่อคณะกรรมการหมู่บ้านทุกเดือน (ทุกวันที่ ๑๐ ของเดือน) เป็นระยะเวลา ๑ ปี และขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเป็นระยะเวลา ๑ ปี ด้วยอักษรสีแดง ณ ศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน

๒) ด้านการดูแลทรัพย์สิน โทษการลักทรัพย์และทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย โดยได้มีการกำหนดข้อปฏิบัติและบทลงโทษ อาทิ ให้ผู้ที่ลักทรัพย์สินของมีค่าของผู้อื่น ปรับ ๓ - ๕ เท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น ผู้ที่ลักหรือเคลื่อนย้ายและทำลายหลักเขตที่ดิน จะต้องถูกปรับตั้งแต่ ๕๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท การปลูกต้นไม้ที่ยืนต้นแนวเขตร่วมกัน ต้องห่างจากแนวเขตข้างละ ๒๐ เซนติเมตร ผู้ที่ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายโดยเจตนา เช่น ตัดต้นไม้ต่างๆ ทำลายอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ทรัพย์สินมีค่า ฯลฯ ให้ใช้กฎข้อบังคับที่ ๒.๑ ทันทที (แล้วแต่ความเสียหายทรัพย์สิน) หรือผู้ที่เลี้ยงสัตว์ทุกชนิดและปล่อยสัตว์ให้ไปทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นให้มีความผิดและปรับค่าเสียหาย

๓) ด้านการรักษาความสงบ ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) มีการจัดเวรยามหรือลาดตระเวนในหมู่บ้าน อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ถ้ามีการทะเลาะวิวาทภายในบริเวณที่สาธารณะของหมู่บ้าน หรือในการจัดงานทุกงานของหมู่บ้าน โดยเป็นผู้ก่อเหตุจะถูกปรับเป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท ห้ามยิงปืนในหมู่บ้านโดยไม่มีเหตุจำเป็น ถ้ายิงเล่นปรับ ๕๐๐ บาท ต่อ ๑ นัด ห้ามมิให้เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เทียวเตร่ / จับกลุ่ม มั่วสุม

ภายในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านอื่น (กรณีไม่มีการจัดงานกิจกรรมใดๆของหมู่บ้าน) ตั้งแต่เวลา ๒๒.๐๐ – ๐๕.๐๐ น. ผู้ใดพบเห็นให้แจ้งผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) เพื่อตักเตือนและนำส่งผู้ปกครอง หากตักเตือนแล้วยังฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม จะมีโทษปรับตั้งแต่ ๒๐๐ บาท ถึง ๑,๐๐๐ บาท โดยปรับจากผู้ปกครอง หรือผู้ใดขับขี่รถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์เสียงดังบนท้องถนนหรือในซอยหมู่บ้าน หากตักเตือนแล้วยังฝ่าฝืน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านจะพิจารณาโทษกับผู้ขึ้น

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประชุม และการพัฒนาของหมู่บ้าน กำหนดให้ทุกครัวเรือนเมื่อผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกาศเรียกประชุมประจำเดือนหรือประชุมในการกิจเร่งด่วน ให้ส่งสมาชิกครัวเรือนละ ๑ คน เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง หากครัวเรือนใดเข้าร่วมประชุมทุกครั้งไม่ขาด จะได้รับสิทธิพิจารณาเสนอชื่อในการเข้ารับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ทุกครั้งก่อนไม่ว่ากรณีใดๆ ถ้าขาดการประชุมเกิน ๓ ครั้ง ติดต่อกัน ถือว่าไม่ให้ความร่วมมือกับหมู่บ้าน ทางผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านจะพิจารณาตัดสิทธิบางประเภทของหมู่บ้าน เช่น ไม่ให้กู้เงินจากกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ของหมู่บ้าน ไม่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อเดือดร้อนในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น อุทกภัย ภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น และเมื่อมีการประกาศให้ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้ส่งสมาชิกครัวเรือนละ ๑ คน เข้าร่วมพัฒนาทุกครั้ง หากไม่ไปร่วมพัฒนาซึ่งเป็นกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้านโดยไม่มีเหตุอันควร จะถูกปรับครั้งละ ๕๐ บาท

๕) ด้านการรักษาที่สาธารณประโยชน์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุกครัวเรือนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล หรือขยะที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ ในลำน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ที่สาธารณะ พื้นที่ส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับอนุญาตและบริเวณริมถนนภายในหมู่บ้าน โดยให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันรับผิดชอบ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ให้ทิ้งขยะลงถังขยะหรือภาชนะที่จัดไว้ ห้ามวางถุงขยะไว้ที่พื้น ยกเว้นขยะเต็ม ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับครั้งละ ๒๐๐ บาทห้ามผู้ใดบุกรุก ทำประโยชน์ ครอบครอง ในที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านโดยเด็ดขาด ห้ามระเบิดปลา วางยาปลา (เบือปลา) หรือซื้อตปลา ในลำน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ที่อยู่ในแนวเขตการปกครองของหมู่บ้าน หากฝ่าฝืนจะถูกปรับครั้งละ ๒๐๐ บาท และห้ามตัดต้นไม้และล่าสัตว์ในเขตป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ฯลฯ ที่อยู่ในความดูแลและเขตปกครองของหมู่บ้านโดยเด็ดขาด หากฝ่าฝืนจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

๖) ด้านการพนันห้ามเล่นการพนันทุกชนิดในงานพิธี งานสำคัญต่าง ๆ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับคนละ ๓,๐๐๐ บาท และถูกตัดสิทธิการกู้ยืมเงินจากกองทุนของหมู่บ้านทุกกองทุน รวมทั้งดำเนินคดีตามกฎหมาย

๓.๒.๒ ศักยภาพ หรือความสามารถของชุมชน

นอกจากการรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อพัฒนาให้สังคมของชาวบ้านหนองเงือกเป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และส่วนรวมแล้ว ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจก็นับเป็นเรื่องสำคัญที่จะสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน โดยพบว่า บ้านหนองเงือกเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาและสร้างรายได้ให้กับตนเอง ได้แก่

๑) เป็นแหล่งผลิตทอผ้าฝ้ายขนาดใหญ่ โดยได้รับคัดเลือกเป็นแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูนร่วมกับบ้านดอนหลวง เนื่องจากฝ้ายทอมือของหมู่บ้านหนองเงือกยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม ชาวหนองเงือกได้สืบสานการทอผ้าฝ้ายและกรรมวิธีจากบรรพบุรุษ และ

มากกว่านั้นชาวหนองเงือก มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำลวดลายดั้งเดิมมาประยุกต์ให้ทันสมัย โดยการเพิ่มความสลับซับซ้อนและเล่นสีสันทันในลวดลาย เช่น ลายเกล็ดเต่าลูกอม ลายเกล็ดเต่าหมู ลายเกล็ดเต่าจิ้ง ลายเกล็ดเต่าตา ลายดอกช้าง ลายดอกนก ลายดอกบัวเครือ ลายดอกขอลายไทย เป็นต้น ลวดลายของฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือกจึงหลากหลายและทันสมัยอยู่เสมอ

๒) มีศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น ภาพวาดฝาผนัง แท่นธรรมาสันหลวง มีสัตว์ในตำนาน “มอม” โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่

- **วัดหนองเงือก** เป็นวัดที่สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ เป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านศิลปกรรมแบบล้านนาและมอญ ภายในบริเวณวัดจะมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นอยู่ ๔ ที่ ได้แก่ บริเวณแรกจะอยู่ที่บริเวณซุ้มประตูวัดที่มีการประดับด้วยลวดลายศิลปะมอญที่วิจิตรตระการตาแสดงให้เห็นถึงฝีมือของช่างสถาปัตยกรรมในสมัยโบราณบริเวณที่สองคือ พระวิหาร เป็นทรงไทยล้านนา บานประตูไม้มีการแกะสลักลวดลายท้องถิ่นที่สวยงาม โครงหลังคาโบราณแบบมั่วต่าง ทำจากไม้ลักษณะเป็นชั้นๆ รูปสามเหลี่ยม เสาไม้สักที่มีความใหญ่โตโอฬารสูง ๑๒ ศอก ประดับด้วยลายคำ (ลายทอง) ภายในพระวิหารจะบรรจุปราสาทธรรมาสันไม้สักลายคำแสดงถึงศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่น และพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองแสดงถึงศิลปะล้านนาสมัยรัตนโกสินทร์ บริเวณที่สาม คือ พระเจดีย์ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะแบบมอญ ภายในพระเจดีย์มีการบรรจุพระแก้วมรกต และพระบรมสารีริกธาตุจำนวน ๑๑๑ ดวง เป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า และบริเวณสุดท้าย คือ คะตึกหอธรรม (หอพระไตรปิฎก) เป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความเก่าแก่กว่าทุกบริเวณที่กล่าวมาข้างต้น เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ๒ ชั้น ศิลปะแบบมอญภาพเขียนฝาผนังในชั้นล่างกะตึกหอธรรมเป็นภาพจิตรกรรมที่วาดเรื่องราวพุทธประวัติและเรื่องรามายณะ เป็นภาพ ๒ มิติที่มีความวิจิตรพิสดาร ส่วนชั้นบนเป็นที่เก็บพระธรรมและคัมภีร์ที่จารึกด้วยอักษรธรรมล้านนา นอกจากนั้นยังเป็นที่เก็บปูชนียวัตถุที่มีความสำคัญ และประมาณค่ามิได้

นอกจากนี้ วัดหนองเงือกยังเป็นที่เล่าลือของชาวบ้านถึงความศักดิ์สิทธิ์ ว่าพระเจดีย์ได้แสดงพระปาฏิหาริย์ให้สาธุชนจำนวนมากเห็นเป็นดวงไฟสว่างนวลลอยอยู่เหนือยอดเจดีย์ โดยเฉพาะในช่วงใกล้จะถึงวันพระ ทุกปีในวันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๙ ตามปฏิทินทางเหนือ ชาวหนองเงือกจะจัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกตและพระบรมสารีริกธาตุ

นอกจากนี้ วัดหนองเงือกยังเป็นที่เล่าลือของชาวบ้านถึงความศักดิ์สิทธิ์ ว่าพระเจดีย์ได้แสดงพระปาฏิหาริย์ให้สาธุชนจำนวนมากเห็นเป็นดวงไฟสว่างนวลลอยอยู่เหนือยอดเจดีย์ โดยเฉพาะในช่วงใกล้จะถึงวันพระ ทุกปีในวันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๙ ตามปฏิทินทางเหนือ ชาวหนองเงือกจะจัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกตและพระบรมสารีริกธาตุ

- **พิพิธภัณฑสถานไทย-ยอง** ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากโครงการวัฒนธรรมสายใยชุมชนบ้านหนองเงือกที่ต้องการจะอนุรักษ์วัตถุโบราณ เนื่องจากเห็นว่า “วัตถุหนึ่งชิ้นสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้หมื่นแสน” เรื่องราวในอดีตสามารถสะท้อนและถ่ายทอดถึงเส้นทางแห่งวิวัฒนาการจากรากเหง้าสู่ความเป็นอารยธรรมของบรรพบุรุษ จึงมีการขอรับโบราณวัตถุซึ่งเป็นผ้าโบราณ สิ่งของ

เครื่องใช้ และวัตถุโบราณจากพี่น้องประชาชน ในหมู่บ้านมาจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรก จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้เกี่ยวกับศาสนา ส่วนที่สองจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เขียนหมาก คนโทน้ำ และโบราณวัตถุ ส่วนสุดท้ายจัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิต กระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือ และการเกษตร นอกจากนี้ ยังมีโบราณวัตถุที่หาชมไม่ได้จากพิพิธภัณฑ์อื่น เช่น หมอนผา (หมอนสามเหลี่ยมที่ใช้ฟิงขณะนั่ง) ซึ่งมีลวดลายหน้าบันพระวิหารจำลองนักขัต ๑๒ราศีบริเวณหน้าหมอน ล้อมรอบด้วยเครือเถาวัลย์ ทำให้หมอนผามีความงดงาม วิจิตรบรรจง แบบโบราณ หมอนผานี้ในอดีตเป็นเครื่องใช้ของพระสงฆ์มีอายุกว่าร้อยปี คนโทน้ำหรือที่ใส่น้ำของคนในสมัยก่อนมีลักษณะคล้ายขวดน้ำ เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีอายุกว่า ๑๒๐ ปี โดยมีลวดลายพิถีพิถัน และมีรอยหยักคาดคั่นตามทรวดทรงของคนโทน้ำ แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลวดลายของคนในสมัยก่อน

- **หนองเงือก (หนองออกรู)** เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ทางด้านทิศตะวันออกของบ้านหนองเงือก มีตาน้ำ ที่มีน้ำไหลออกมาตลอดทั้งปี เป็นสถานที่ที่มีตำนานซึ่งเป็นที่มาของชื่อบ้านหนองเงือก ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ในปัจจุบันหนองน้ำนี้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศเป็นอย่างดีรอบๆ หนองน้ำมีต้นลำไยขึ้นอยู่ให้เห็นอย่างหนาแน่น บรรยากาศรอบๆ มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติ นักท่องเที่ยวที่มาเยือนสามารถสัมผัสได้ถึงความสะดวก และร่มเย็นของหนองน้ำนี้

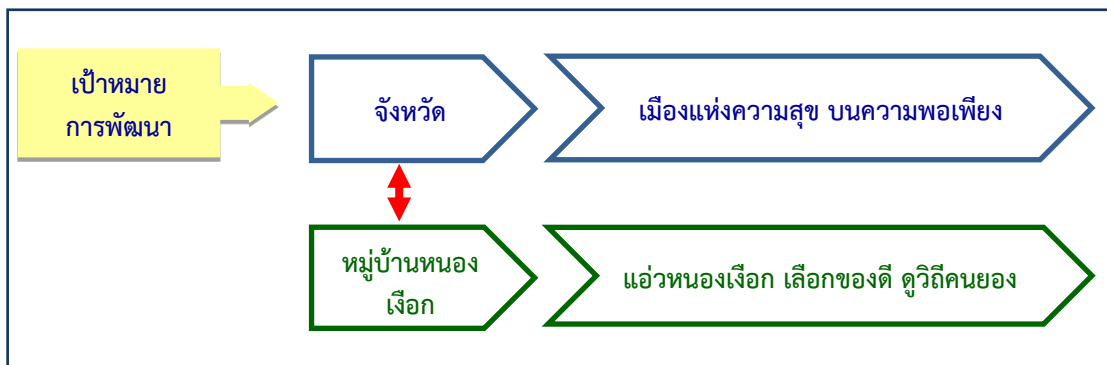
๓) เป็นชุมชนที่โดดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวและวิถีชุมชนท้องถิ่น ได้รับคัดเลือกให้อยู่ในโครงการ Creative Tourism ปี ๒๕๖๐ จัดขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับชุมชน โดยมีนักออกแบบ เจ้าของแบรนด์ดัง ไปให้ความรู้กับคนในหมู่บ้านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้ได้รับความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

๔) กิจกรรม ‘งานสืบสานตำนาน ฝ้ายงามหนองเงือก’ ที่จัดขึ้นทุกปีที่บ้านหนองเงือก โดยครั้งหนึ่งจัดประมาณ ๓-๔ วัน สร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่กว่า ๑๐ ล้านบาท และยัง เป็นกิจกรรมซึ่งได้รับการระบุไว้ในปฏิทินท่องเที่ยวของจังหวัดลำพูนและปฏิทินของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอีกด้วย

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับ

๓.๓.๑ การบริหารการพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และจังหวัด

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้ทบทวนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนพัฒนาภาคเหนือ รวมทั้งสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาของจังหวัดในระยะ ๕ ปี ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนให้บรรลุ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยได้กำหนดเป้าหมาย/วิสัยทัศน์ คือ **เมืองแห่งความสุข บนความพอเพียง** ซึ่งหมายถึง ประชาชนในจังหวัดลำพูนมีความสุขจากคุณภาพชีวิตและสภาวะแวดล้อมที่ดี และได้กำหนดประเด็นการพัฒนาไว้ ๕ ประเด็น โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

- ๑) เมืองหัตถนิวัตกรรม สร้างสรรค์ (Creative Craft Innopolis)
- ๒) เมืองเกษตรสีเขียว (Green Agricultural City)
- ๓) เมืองจุดหมายปลายทางแห่งการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์วัฒนธรรม (Cultural Experience Destination)
- ๔) เมืองแห่งคุณภาพชีวิต (Quality of Life)
- ๕) เมืองนิเวศน์ (Eco - Town)

ดังนั้น การพัฒนาบ้านหนองเงือก ให้ตอบสนองต่อประเด็นวิสัยทัศน์และประเด็นการพัฒนาของจังหวัดลำพูน จึงมุ่งเน้นการพัฒนาตามศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ บนพื้นฐานของความพอเพียง โดยได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาของหมู่บ้านไว้ว่า **แอ่วหนองเงือก เลือกของดี ตูวักคนยอง** ซึ่งได้มุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์วัฒนธรรม (Cultural Experience Destination) เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวสัมผัสความงามทางธรรมชาติของหนองเงือก ตูวักชีวิตของคนยอง และจับจ่ายซื้อสินค้าผ้าฝ้ายทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อันจะเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเมืองหัตถนิวัตกรรม สร้างสรรค์ (Creative Craft Innopolis) ซึ่งจากการศึกษาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือก หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า เมื่อมีการจัดทำโครงการในลักษณะห่วงโซ่คุณค่าตั้งแต่ต้นทาง (กระบวนการผลิต) กลางทาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์) และปลายทาง (การประชาสัมพันธ์และการตลาด) ซึ่งภาคส่วนต่างๆ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานส่วนกลาง ดำเนินการแล้ว และมีบางส่วนที่จะต้องได้รับการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

หน่วยงาน	ต้นทาง (การผลิต)	กลางทาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์)	ปลายทาง (การประชาสัมพันธ์และการตลาด)
กระทรวง/ กรม/ สวทช./พอช.	- การวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตในการทอผ้า - การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับชุมชน	- สนับสนุนและส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด	- ส่งเสริมและเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับชุมชนทั้งในและต่างประเทศ ในรูปแบบของการจัดแสดงสินค้า <u>work shop</u> เพื่อส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยว
จังหวัด	- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนให้เอื้อต่อการทำอาชีพสิ่งทอและรองรับการท่องเที่ยว	- สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์	- <u>ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งทางด้านหัตถกรรม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</u> - ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและการสงวนลิขสิทธิ์ของผ้าทอ
อำเภอ	- สร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับสิ่งทอ	- <u>การอบรมกลุ่มวิสาหกิจ/OTOP ในการออกแบบสิ่งทอ</u>	- ช่วยสร้างระบบในการบริหารจัดการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ - อบรมและให้ความรู้ด้านการตลาดแก่สมาชิก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- ส่งเสริมและปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต	- การดึงปราชญ์ชาวบ้านเพื่อส่งเสริมอาชีพการผลิตสิ่งทอ - <u>การสอนเพื่อขยายโอกาสในการสร้างอาชีพ</u>	- ส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
วิสาหกิจชุมชน	- การพัฒนากระบวนการผลิต/กิจกรรมกลุ่ม เพื่อดึงเอกลักษณ์ของพื้นบ้าน - การพัฒนาสิ่งทอนาโน - การยกระดับคุณภาพการผลิต - การส่งเสริมและการพัฒนาเครือข่าย	- ถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างสมาชิกและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด - ควบคุมคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน	- การสร้างแบรนด์สิ่งทอของชุมชน - การสร้างแบรนด์ตามคุณภาพของสิ่งทอ

หมายเหตุ

๑. สีน้ำเงิน เป็นโครงการที่ดำเนินการอยู่
๒. สีน้ำเงินขีดเส้นใต้ เป็นโครงการที่ดำเนินการ และควรปรับเนื้อหาและวิทยาการให้ตรงกับความต้องการของพื้นที่
๓. สีแดง เป็นโครงการที่เสนอใหม่ เพื่อเพิ่มเติมตามห่วงโซ่คุณค่า

๑) การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนต้นทาง (การผลิต)

ถึงแม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกจะมีความเข้มแข็งในด้านของกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มภายใต้ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อดึงเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นบ้านให้เป็นจุดขาย การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาพัฒนาสิ่งทอโนและการยกระดับคุณภาพการผลิต ตลอดจนการส่งเสริมและการพัฒนาเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิตระหว่างกัน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตให้กับกลุ่ม และหน่วยงานส่วนกลางเองก็ได้เข้ามาช่วยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตในการทอผ้า พร้อมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการตลาดอย่างรักก็ตาม มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านกระบวนการผลิตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถแข่งขันในตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยมีสรุปเป็นข้อเสนอให้หน่วยงานในแต่ละระดับเข้าไปดำเนินการ ดังนี้

๑.๑) จังหวัดต้องเข้ามาช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนให้เอื้อต่อการทำอาชีพสิ่งทอและรองรับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงถนนสายต่างๆ ที่เป็นเส้นทางเข้าสู่ชุมชนและเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆ การจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาสาธารณูปโภคทั้งน้ำประปาและไฟฟ้าให้มีความพร้อมรองรับทั้งการดำรงชีวิตของคนในชุมชนและการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

๑.๒) อำเภอต้องเข้ามาสนับสนุนในการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับสิ่งทอ เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดศูนย์การเรียนรู้ด้านสิ่งทอ ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจเข้าไปเรียนรู้การทอผ้าฝ้ายด้วยมือ ตั้งแต่ประวัติความเป็นมา พัฒนาการของการทอผ้า การเตรียมปัจจัยการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า กระบวนการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และองค์ความรู้ด้านการตลาด เป็นต้น

๑.๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เพื่อสร้างให้เกิดความน่าสนใจ โดยเชื่อมโยงประวัติความเป็นมาของชุมชนให้เห็นถึงพัฒนาการที่นำไปสู่การเป็นชุมชนที่มีการทอผ้าฝ้ายด้วยมือที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการส่งเสริมและปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นดังกล่าวควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจจัดแสดงการทอผ้า หรือการจัดกิจกรรม ทางวิชาการเพื่อให้ประชาชนชาวบ้านได้มาถ่ายทอดและเล่าเรื่องราวของการทอผ้าให้กลุ่มเยาวชน นักท่องเที่ยว และผู้สนใจได้รับฟังและซักถามหรืออาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดแสดงเพื่อให้เกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น

๒) การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนกลางทาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์)

การพัฒนาและต่อยอดการผลิตผ้าฝ้ายทอมือให้มีความทันสมัย มีรูปแบบที่มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความ

น่าสนใจ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขยายตัวของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือก ในปัจจุบันแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอำเภอ จะได้เข้ามาช่วยเหลือ โดยการจัดอบรมให้กับกลุ่มวิสาหกิจ และ OTOP ในการออกแบบ สิ่งทอ การดึงปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพการผลิตสิ่งทอ และขยายโอกาสในการสร้างอาชีพ แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ กลุ่มเองต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านการทอผ้าระหว่างสมาชิกและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และวางระบบในการควบคุมคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ทั้งนี้ หน่วยงานส่วนกลาง อาทิ กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ กระทรวงอุตสาหกรรม กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จะต้องช่วยสนับสนุนและส่งเสริมองค์ความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ในส่วนของจังหวัดจะต้องพิจารณาสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาของการเป็นเมืองหัตถอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ (Creative Craft Innopolis)

๓) การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนปลายทาง (การประชาสัมพันธ์และการตลาด)

ในปัจจุบันหน่วยงานส่วนกลาง จังหวัด และอำเภอ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกทั้งในด้านการส่งเสริมและเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับชุมชนทั้งในและต่างประเทศ ในรูปแบบของการจัดแสดงสินค้า work shop เพื่อส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งทางด้านหัตถกรรม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและการสงวนลิขสิทธิ์ของผ้าทอ การอบรมและให้ความรู้ด้านการตลาดแก่สมาชิก และการส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ดังนั้น อำเภอจึงมีความจำเป็นต้องช่วยสร้างระบบในการบริหารจัดการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่วนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเองก็ต้องสร้างแบรนด์สิ่งทอของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ โดยนอกจากจะต้องมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์แล้ว ยังต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานรวมถึงการสร้างแบรนด์ตามคุณภาพของสิ่งทอ

๓.๓.๒ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

จากการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือกได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และความช่วยเหลือ ตามนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนความร่วมมือจากชุมชนเอง ส่งผลให้ชุมชนบ้านหนองเงือกสามารถยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนที่สามารถสร้างรายได้แก่คนในชุมชน ทั้งยังได้รับคัดเลือกให้เป็นแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูนร่วมกับบ้านดอนหลวง เนื่องจากชาวหนองเงือกสามารถสืบสานการทอผ้าฝ้ายและกรรมวิธีจากบรรพบุรุษให้คงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ได้ และมากกว่านั้นชาวหนองเงือกมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำลวดลายดั้งเดิมมาประยุกต์ให้ทันสมัย ซึ่งผลจากการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเด็น ได้แก่

๑) **ความมีประสิทธิภาพ** เนื่องจากส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกันของกลุ่มทอผ้า ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ทั้งยังเปิดโอกาสให้เกิดการต่อรองราคาต้นทุนของวัตถุดิบกรณีต้องจัดหาจากภายนอกชุมชน ดังนั้น จึงทำให้สามารถควบคุมต้นทุนการผลิตให้อยู่ใน

ระดับที่ไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ กลุ่มยังสามารถกำหนดราคาขายสินค้าที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในชุมชนและสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการในชุมชนอื่นได้ อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมยังถือว่าประสิทธิภาพการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง เพราะยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือคำสั่งซื้อของตลาดได้ทั้งหมด

๒) ความมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนมากขึ้น เป็นวิสาหกิจที่มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการตนเองได้ตามศักยภาพของชุมชน ซึ่งต้องพัฒนาตนเองให้เป็นวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้าต่อไป

๔. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการลงพื้นที่ของกลุ่มปฏิบัติการฯ ที่ ๓ เพื่อศึกษาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก ทั้งในส่วนของภูมิสังคม วิถีของชุมชน การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน และผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน พบว่า ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก จำนวน ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำการบริหาร ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการบริหารตลาด ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ด้านการบริหารสมาชิก ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ และด้านผลลัพธ์ การดำเนินงาน ยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก กลับพบว่า วิสาหกิจชุมชนค่อนข้างมีความเข้มแข็ง เนื่องจากมีทุนในการบริหารจัดการตนเองด้วยการระดมทุนจากสมาชิก ไม่พึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกหรือหน่วยงานภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนยังมีจุดอ่อนในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการคลังสินค้า และการหาช่องทางด้านการตลาด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในการเพิ่มองค์ความรู้ตลอดจนการปรับปรุงและแก้ไขกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่การจัดเตรียมวัตถุดิบ การผลิต การบริหารจัดการ การแปรรูป การประชาสัมพันธ์ และการตลาด เพื่อพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือกสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็ง ภายใต้บริบทของการพึ่งพาตนเอง จนนำไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ซึ่งกลุ่มปฏิบัติการฯ ที่ ๓ ได้จัดข้อเสนอแนะในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเจือก สรุปได้ดังนี้

๔.๑ พัฒนาระบบการผลิตให้มีมาตรฐาน สามารถกำหนดต้นทุนที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต และกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตได้ชัดเจน ตลอดจนการสรรหาแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาตรฐาน รวมถึงการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป และเครื่องใช้สอยให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมปัจจุบัน

๔.๒ เพิ่มคุณค่าโดยการสร้างแบรนด์วิสาหกิจชุมชน ด้วยการสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ในชุมชน จากการนำลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน และมีการกำหนดส่วนแบ่งทางการตลาดระหว่างผ้าทอมือและผ้าทอนาโน

๔.๓ ส่งเสริมและอนุรักษ์ผ้าทอมือ ด้วยการเล่าเรื่องราว ประวัติ วิถีของชุมชน เพื่อให้ผู้บริโภคตระหนักในคุณค่าของผลิตภัณฑ์มากขึ้น รวมถึงการสืบสานต่อไปยังรุ่นลูกหลาน ด้วยการจัดทำผ้าตัวอย่างในการถักทอ และการจัดทำเป็นคู่มือเพื่อประกอบการศึกษาและพัฒนาต่อไป

๔.๔ ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ ในด้านการตลาด การบริหารจัดการ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองได้ตั้งแต่การหาช่องทางการตลาด การรับคำสั่งซื้อการหาวัตถุดิบเพื่อรองรับการผลิต การผลิต การบริหารคลังสินค้า และการจัดจำหน่าย เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ทั้งนี้ ได้จัดทำเป็นข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาและยกระดับวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเงือก

๑) จัดทำโครงการที่สำคัญและเร่งด่วน จำนวน ๓ โครงการ ได้แก่

ต้นทาง (การผลิต)	กลางทาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์)	ปลายทาง (การประชาสัมพันธ์และ การตลาด)
๑. โครงการสร้างศูนย์การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดผ้าฝ้ายทอมือของชุมชนบ้านหนองเงือก รับผิดชอบโดย อำเภอป่าซาง	๒. โครงการส่งเสริมการออกแบบและจัดทำผ้าฝ้ายทอมือในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน เพื่อรองรับตลาดประเทศ รับผิดชอบโดยกรมการพัฒนาชุมชน หรือกระทรวงอุตสาหกรรม	๓. โครงการฝึกอบรมการบริหารจัดการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือของชุมชนบ้านหนองเงือก รับผิดชอบโดยกรมการพัฒนาชุมชน

๒) จัดทำโครงการที่มีศักยภาพและความพร้อม จำนวน ๓ โครงการ (เป็นโครงการที่มีอยู่แล้วและเป็นโครงการที่ดำเนินการอยู่แล้วแต่ปรับให้ตรงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน) ได้แก่

ต้นทาง (การผลิต)	กลางทาง (การแปรรูปผลิตภัณฑ์)	ปลายทาง (การประชาสัมพันธ์และ การตลาด)
๑. โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ ทอผ้ามีชีวิต รับผิดชอบโดย เทศบาลตำบลแม่แรง	๒. โครงการอบรมเพื่อพัฒนา และสืบสานผ้าฝ้ายทอมือชุมชน บ้านหนองเงือก โดยปราชญ์ด้าน การทอผ้า รับผิดชอบโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด	๓. โครงการพัฒนาและยกระดับ ผ้าฝ้ายทอมือชุมชนบ้านหนอง เงือกให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ (GI) รับผิดชอบโดยสำนักงานพาณิชย์ จังหวัดลำพูน

หมู่บ้านป่าปวย หมู่ ๓ ตำบล บ้านโง้ง อำเภอสี บ้านโง้ง จังหวัดลำพูน

อำเภอบ้านโง้ง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามระยะทางถนนพหลโยธินถึงอำเภอบ้านโง้ง ๖๘๙ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดลำพูน ประมาณ ๔๐ กิโลเมตร เดิมเป็นตำบลบ้านโง้ง ขึ้นกับอำเภอป่าซาง แยกเป็นกิ่งอำเภอบ้านโง้ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐ และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๙ คำว่า "โง้ง" เป็นภาษาพื้นเมือง แปลว่า "ลุ่ม" หรือ "ต่ำ" สถานที่ที่พื้นที่อำเภอมีภูเขาทางทิศใต้ ลาดต่ำในทางทิศเหนือ จรดเขตกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง พื้นที่และเนื้อที่ จำนวน ๕๙๙.๘๔๐ ตร.กม

อำเภอบ้านโง้งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเวียงหนองล่อง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอป่าซางและอำเภอแม่ทา

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอเถิน และอำเภอฮอด (จังหวัดเชียงใหม่)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอจอมทอง (จังหวัดเชียงใหม่)

-๕-

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอบ้านโง้งแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๕ ตำบล ๖๒ หมู่บ้าน ได้แก่

บ้านโง้ง	๑๘	(ทต.บ้านโง้ง) (อบต.เวียงกานต์)
ป่าพลู	๑๔	(อบต.ป่าพลู)
เหล่ายาว	๑๓	(อบต.เหล่ายาว)
ศรีเตี้ย	๙	(ทต.ศรีเตี้ย)
หนองปลาสะวาย	๘	(อบต.หนองปลาสะวาย)

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอบ้านโง้ง ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๖ แห่ง ได้แก่

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของบ้านป่าปวย เป็นภูเขาและที่ราบระหว่างภูเขา ภูมิประเทศด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านติดกับเชิงดอยกาน

สภาพทางสังคมและการปกครอง

แบ่งเขตการปกครอง ๒ แห่ง ดังนี้

๑. เทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง
๒. องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงกานต์

จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น ๑,๑๖๘ คน

แยกเป็น ชาย ๕๔๓ คน หญิง ๖๒๕ คน

ผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น ๓๔๓ คน

แยกเป็น ชาย ๑๖๘ คน หญิง ๑๗๕ คน

คนพิการ รวมทั้งสิ้น ๘๗ คน

แยกเป็น ชาย ๔๓ คน หญิง ๔๔ คน

จำนวนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น ๓๖๙ ครัวเรือน

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพ	เกษตรกรรม	จำนวน	๑๐๙	ครัวเรือน
อาชีพ	รับจ้าง	จำนวน	๑๓๑	ครัวเรือน
อาชีพ	รับราชการ	จำนวน	๔๗	ครัวเรือน
อาชีพ	ค้าขาย	จำนวน	๖๘	ครัวเรือน
อาชีพ	ธุรกิจส่วนตัว	จำนวน	๑๔	ครัวเรือน

อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง

อาชีพ	นวดเพื่อสุขภาพ	จำนวน	๑๘	ครัวเรือน
อาชีพ	ลำไยอบแห้ง	จำนวน	๒๔	ครัวเรือน

อาชีพ กระเทียมเจียว	จำนวน	๑๖	ครัวเรือน
อาชีพ สมุนไพร	จำนวน	๒๔	ครัวเรือน
อาชีพ กล่องข้าวจากไบลาน	จำนวน	๑๓	ครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ.ปี ๒๕๖๑) จำนวน ๘๔,๔๙๒.๕๑ บาท/คน/ปี
ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง ๓๘,๐๐๐ บาท คน/ปี) ปี ๒๕๖๑ จำนวน ๒๐๑ ครัวเรือน

จำนวนกลุ่มกิจกรรม/อาชีพ มีจำนวน ๑๑ กลุ่ม ดังนี้

๑ กลุ่มปุ๋ยหมัก	จำนวนสมาชิก	๔๐ คน	ทุน	๒๐,๐๐๐ บาท
๒ กลุ่มเลี้ยงวัว	จำนวนสมาชิก	๘ คน	ทุน	๔๐๐,๐๐๐ บาท
๓ กลุ่มไร่นาสวนผสม	จำนวนสมาชิก	๒๑ คน	ทุน	๒๐๐,๐๐๐ บาท
๔ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านป่าปวยนวดเพื่อสุขภาพ	จำนวนสมาชิก	๙๐ คน	ทุน	๑๐,๐๐๐ บาท
๕ วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชผักสมุนไพร และผลไม้	จำนวนสมาชิก	๙๐ คน	ทุน	๑๐,๐๐๐ บาท
๖ กลุ่มออมทรัพย์ที่ ๑	จำนวนสมาชิก	๓๘ คน	ทุน	๙๐๐,๐๐๐ บาท
๗ กลุ่มออมทรัพย์ที่ ๒	จำนวนสมาชิก	๔๐ คน	ทุน	๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท
๘ กลุ่มออมทรัพย์ที่ ๓	จำนวนสมาชิก	๓๑ คน	ทุน	๕๐๐,๐๐๐ บาท
๙ กลุ่มออมทรัพย์ วันละบาท	จำนวนสมาชิก	๒๓๔ คน	ทุน	๑๕๐,๐๐๐ บาท
๑๐ กลุ่มออมทรัพย์สัจจะวันที่ ๕	จำนวนสมาชิก	๒๐๓ คน	ทุน	๒๐๐,๐๐๐ บาท
๑๑ กลุ่มเต้าเจี้ยว	จำนวนสมาชิก	๑๑๕ คน	ทุน	๒๐,๐๐๐ บาท

กลุ่มอาสาสมัครในหมู่บ้าน จำนวน ๒ กลุ่ม

อาสาสมัครสาธารณสุขฐานประจำหมู่บ้าน (อสม.)	จำนวนสมาชิก	๔๐ คน
ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.)	จำนวนสมาชิก	๑๘ คน

กลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้าน จำนวน ๕ กลุ่ม

กลุ่มประปาห้วยมะพร้าว

กลุ่มประปาห้วยเหนือ

กลุ่มประปาโรงเรียนบ้านป่าปวย

กลุ่มประปา อบต.เวียงกานต์

กองทุนอื่นๆ ในหมู่บ้าน จำนวน ๒ กองทุน ดังนี้

กองทุนหมู่บ้าน บ้านป่าปวย มینگบประมาณรวม ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน บ้านป่าปวย มینگบประมาณรวม ๒๐๐,๐๐๐ บาท

คมนาคม/สาธารณูปโภค**การเดินทางเข้าหมู่บ้าน/ตำบล**

เดินทางจากจังหวัดลำพูนมาบ้านป่าปวย ระยะการเดินทาง ประมาณ ๕๐ นาที ๔๕.๔ กิโลเมตร โดยใช้เส้นทาง ๑๐๖ สายลำพูน – ลี้ ระยะทางจากที่ว่าการอำเภอบ้านโฮ่ง ประมาณ ๑๕ นาที ๕ กิโลเมตร โดยใช้เส้นทาง ๑๐๖ สายลำพูน – ลี้ มุ่งหน้าไปทางอำเภอแล้วเลี้ยวขวายูเทิร์นที่ตลาดไชยวานิช ตรงมาอีก ๓๐๐ เมตร จะเห็นหอนาฬิกาเลี้ยวซ้ายจะเห็นไปรษณีย์ ให้ตรงเข้าในหมู่บ้านป่าปวย มีไฟฟ้า มีครบทุกครัวเรือน

โทรศัพท์สาธารณะ

จำนวน ๗ แห่ง

ประปาหมู่บ้าน

จำนวน ๕ แห่ง

ที่อ่านหนังสือพิมพ์

จำนวน ๑ แห่ง

วัด

จำนวน ๒ แห่ง

วัด ป่าปวย**วัด ป่าขันติธรรม**

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

จำนวน ๑ แห่ง

โรงเรียนบ้านป่าปวย

จำนวน ๑ แห่ง

วิทยาลัยการอาชีพบ้านโฮ่ง

จำนวน ๑ แห่ง

ศาลาผู้สูงอายุ	จำนวน ๑ แห่ง
สำนักงานกลุ่มแม่บ้าน	จำนวน ๑ แห่ง
ที่ทำการไปรษณีย์	จำนวน ๑ แห่ง
สำนักงานขนส่งอำเภอบ้านไธสง	จำนวน ๑ แห่ง
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนวดแผนไทย	จำนวน ๑ แห่ง
ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแบบองค์รวม	จำนวน ๑ แห่ง
หน่วยควบคุมพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ้านไธสง	จำนวน ๑ แห่ง

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

ลำห้วย	จำนวน ๔ แห่ง
คลอง	จำนวน ๓ แห่ง
สระ	จำนวน - แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน

บ่อบาดาล	จำนวน ๑๐ แห่ง
สระน้ำ	จำนวน - แห่ง
อ่างเก็บน้ำ	จำนวน ๑ แห่ง

การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของชุมชน เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความรู้ประสิทธิภาพของชุมชน ประสิทธิภาพเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของชุมชน ความเจริญก้าวหน้าที่เป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในชุมชนซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ การบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถ

นายวันชัย	เดชอุป	ตำแหน่ง	ผู้ใหญ่บ้าน
นายพงษ์เดช	จันทร์หลวง	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายบุญช่วย	เมายศ	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายบุญส่ง	ชมภูป่า	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายดำรงค์	วรรณภีระ	ตำแหน่ง	รองประธานสภาเทศบาล
ตำบลบ้านโอง และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน			
นายอุดมศักดิ์	มูลรังษี	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านโอง
นายรังสรรค์	แสนไชย	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงกานต์
นายกฤษณะ	วงศ์ผืน	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงกานต์
นายนิรันดร์	วงศ์ผืน	ตำแหน่ง	ประธานชมรมผู้สูงอายุ
นางเยาวเรศ	หลวงมูล	ตำแหน่ง	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
นางขวัญใจ	เดชอุป	ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
นางรจนา	วรรณภีระ	ตำแหน่ง	รองประธานอสม/แม่บ้าน และเลขานุการหมู่บ้าน
นายสุเทพ	คำบุญมา	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๑
นายกสินชัย	เซ็นกลาง	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๒
ร.ต.ท.ธาทอง	เชียงปวน	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๓
นายสองเมือง	พันวัน	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๔
นายชัยชนะ	สมบูรณ์กุลไธ	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๕
นายคิด	เหมือนฟู	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๖
นายดำรงศิลป์	พิระลัย	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๗
นายกฤตภัค	บุญสุทธิ	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๘
นางคำใบ	ชมภูป่า	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๙
นายสุรินทร์	วรรณภีระ	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๑๐
นายสนิท	สิทธิไค่ง	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๑๑
นายสมชาย	อนุพงศ์	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๑๒
นายเตียง	เชื่อนควบ	ตำแหน่ง	หัวหน้าหมวดพัฒนาที่ ๑

หมู่บ้านป่าปวย มีวิสาหกิจชุมชน ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มบ้านป่าปวยนวดเพื่อสุขภาพ (แผนไทย) ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน มีสมาชิกในกลุ่มงาน จำนวน ๑๒ คน คอยให้บริการ

๒. ขนมเค้กลำไย (ค้ำจูน) ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๘๕ ม.๓ ต.บ้านโอง อ.บ้านโอง จ.ลำพูน เริ่มดำเนินการเมื่อมีนาคม ๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมี น.ส.รัชดาพร เชื้อนขบ ผู้ดำเนินการ/ผู้จัดการ ซึ่งอยู่ในรูปบริษัท มีการจัดจำหน่าย ทั้งในหมู่บ้าน,อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน และจังหวัดข้างเคียง

๓. เอื้อ บ้านป่าปวย ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๕ บ้านป่าปวย หมู่ที่ ๓ ต.บ้านโอง อ.บ้านโอง จ.ลำพูน เริ่มดำเนินการเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๕๖ โดยมีนายบุญช่วย สิทธิมา เป็นผู้ดำเนินการ จนถึงปัจจุบัน

๔. ฐานเรียนรู้บ้านสมุนไพรและการสานกลองข้าวด้วยใบตาล ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๐๘ บ้านป่าปวย หมู่ที่ ๓ ต.บ้านโอง อ.บ้านโอง จ.ลำพูน เริ่มดำเนินการเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๕๘ โดยมีคุณยายแดง ทะสุใจ เป็นผู้ดำเนินการ จนถึงปัจจุบัน มีต้นสมุนไพร จำนวนมากกว่า ๒๐ ชนิด และมีการสานกลองข้าวด้วยใบตาล เป็นรายได้เสริมอีกด้วย

๕. วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชผักสมุนไพรและผลไม้ ใบตาล ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๔๑/๑

บ้านป่าปวย หมู่ที่ ๓ ต.บ้านโฮ้ง อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน เริ่มดำเนินการเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๔๖ โดยมี ว่าที่ ร.ต.ชนะ ไชยชนะ เป็นประธาน/เป็นผู้ดำเนินการ จนถึงปัจจุบัน มีสมาชิกในกลุ่ม ๓๓ คน โดยมีการดำเนินการ ทำการเกษตรอินทรีย์ มีการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ทั้งสดและแห้ง เพื่อนำออกไปจำหน่ายทั่วประเทศไทย

๒.๓ การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

หมู่บ้านป่าปวยเป็นชุมชนเกษตร โดยพิจารณาจากวิวัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพที่ตั้งของบ้านป่าปวยอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนของคนบ้านป่าปวยโดยทั่วไปเป็นชุมชนในชนบทเป็นส่วนใหญ่และสังคมชนบทเป็นครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และมีลักษณะเบ็ดเสร็จช่วยกันทำงาน วัด เป็นสถานที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ชาวบ้านป่าปวยส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับประเพณีเดิม เชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอัตราการเกิดระดับปานกลาง ระดับการศึกษาและเทคนิคในอาชีพปานกลาง เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กันตามประเพณี การปกครอง ธุรกิจการค้าและอื่นๆ ไม่มีการแข่งขันแย่งชิงกันสูงนัก ไม่วิ่งตามกระแส วัตถุนิยม ดังนั้น ความแตกต่างระหว่าง ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการสื่อสาร การคมนาคม เปลี่ยนไปจากการพัฒนาชนบทแบบกระแสหลักให้ชนบทหลุดพ้นจากความล้าหลัง เมื่อชุมชนได้รับการพัฒนาไประดับหนึ่งและมีความเป็นชุมชนเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อยๆ เกิดปัญหาในด้านต่างๆ บ้านป่าปวยเน้นการพัฒนาแบบทางเลือกไม่เน้นให้มีการพัฒนามากเกินไป

การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน โดยสภาพแวดล้อมภายในจะทำให้หมู่บ้านทราบถึงความสามารถหรือความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน

จุดอ่อนด้านเศรษฐกิจ

- ดินในการเพาะปลูกเสื่อมโทรมเนื่องจากใช้สารเคมีกันมาเป็นระยะเวลานาน
- ราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตด้อยคุณภาพ
- เกษตรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชในการทำการเกษตรทำให้ต้นทุนสูง
- ปัญหาการว่างงานและประชาชนมีรายได้น้อย
- ประชาชนบางกลุ่มยังขาดที่ดินทำกิน

จุดอ่อนด้านสังคม

- ประชาชนยังนิยมดื่มสุรา และสูบบุหรี่
- ยังมีผู้เสพยาเสพติดในชุมชน

จุดอ่อนด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

- มีการจัดเวรยามประจำหมู่บ้าน แต่ยังคงขาดงบประมาณสนับสนุน

จุดอ่อนด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ไม่มีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำหรับจัดระบบฐานข้อมูลหมู่บ้าน
- ไฟฟ้าสำหรับการเกษตรยังไม่ทั่วถึง
- น้ำดื่ม (ประปาหมู่บ้าน) สำหรับบริโภคยังไม่ได้มาตรฐาน

จุดอ่อนด้านสาธารณสุข

- ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์เพียงพอ เช่น เครื่องวัดความดันโลหิต
- ประชาชนป่วยเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคมะเร็ง เป็นต้น

จุดแข็ง ศักยภาพความสามารถ ข้อเด่นเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น/ตำบลอื่น

- มีการรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพ
- เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้ปุ๋ยชีวภาพมากขึ้น
- มีแหล่งเงินทุน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน

จุดแข็งด้านสังคม

- มีการรณรงค์ ลด ละ เลิก บุหรี่
- ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคี
- มีการประชาสัมพันธ์ให้ใช้สื่อในทางที่ถูกต้อง
- ด้านทรัพยากรบุคคล/ด้านภูมิปัญญาชุมชน

จุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- มีหน่วยควบคุมพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ้านโอง
- มีแหล่งน้ำที่มีทรัพยากรสัตว์น้ำหลากหลาย
- มีศูนย์การเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาชุมชน
- สถานที่ท่องเที่ยวหมู่บ้าน/โบราณสถาน/โบราณวัตถุ
หอไตรวัดป่าปวยอายุกว่า ๑๑๖ ปี

จุดแข็งด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

- ชาวบ้านช่วยกันสอดส่องดูแลความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- มีการรณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง

จุดแข็งด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- มีการจัดประชุมทำแผน โครงการเพื่อขอรับงบประมาณทุกๆ ปี
- ใช้การประชาสัมพันธ์ ผ่านการประชุมประชาคม
- งบประมาณจากเทศบาลตำบลบ้านโอง

จุดแข็งด้านสาธารณสุข

- มี อสม. ในหมู่บ้านที่เข้มแข็งสามารถจัดการบริการดูแลสุขภาพประชาชนเบื้องต้นได้
- ประชาชนเริ่มตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยสภาพแวดล้อมภายนอก จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงโอกาสและอุปสรรคการทำงานของหมู่บ้าน

โอกาส

- นโยบายของภาครัฐส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้านกองทุนประชากรรัฐ โครงการไทยนิยมยั่งยืน
- ระบบการสื่อสารเทคโนโลยีทันสมัยทำให้การติดต่อสื่อสารได้รวดเร็ว
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน สามารถทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

อุปสรรค

- สภาพภูมิอากาศหรือฤดูกาลมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ
- สภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำ ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

ข้อมูลสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning

วิสัยทัศน์ (ทิศทางการพัฒนาสิ่งที่หมู่บ้านมุ่งหวังอยากให้เป็นในอนาคต)

เศรษฐกิจดี ประชาชนมีอาชีพ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป “หมู่บ้านป่าวัย พัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ สถานที่น่าท่องเที่ยวครอบครัวมีความอบอุ่นและสงบสุข ชุมชนมีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการบริหารจัดการที่ดี โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน”

- สร้างการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้าน

โดยให้ประชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนพัฒนา การตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารการปกครอง

- การพัฒนาศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ควบคู่กับการ

พัฒนาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน/ชุมชน

- การพัฒนาหมู่บ้าน ให้เป็นเมืองน่าอยู่มีความสงบ สวยงาม มีความปลอดภัยในชีวิต

และทรัพยากรและมีเสน่ห์ดึงดูดให้คนมาท่องเที่ยว

- จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารและการบริการแก่ประชาชน ให้มี

ประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารจัดการที่ดี

พันธกิจ

- การมอบหมายหน้าที่ภายในหมู่บ้านให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ
- การประสานงานระหว่างกัน เพื่อให้แผนงาน / โครงการในชุมชนบรรลุตามวัตถุประสงค์
- การประชุมวางแผนการดำเนินงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน

- การสรุปและประเมินผลการดำเนินการต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการครั้งต่อไป

ยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านเศรษฐกิจ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านบริหารจัดการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านโครงสร้าง

กลยุทธ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ ๑ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่ประชาชน

กลยุทธ์ ๒ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

กลยุทธ์ ๓ การส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุนด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๔ การสร้างระบบเครือข่าย การจัดตั้งตลาดกลาง และศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่นของหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๕ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

กลยุทธ์ ๑ การทำนุบำรุงศาสนาและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๒ การสืบสาน ฟื้นฟู เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๓ การอนุรักษ์ สืบค้น และพัฒนาแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุและภูมิทัศน์ วัฒนธรรม

กลยุทธ์ ๔ การส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง และยกระดับคุณภาพชีวิตสู่ความยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ ๑ เปิดโอกาสให้เยาวชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมได้แก่ การปลูกและดูแลรักษาต้นไม้

กลยุทธ์ ๒ อนุรักษ์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เยาวชนและประชาชนในการป้องกันและลดปัญหาหมอกควันและไฟป่า

กลยุทธ์ ๓ การพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สาธารณะในหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๔ การจัดการให้มีระบบกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสียรวม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

กลยุทธ์ ๑ การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและการจัดระเบียบสังคม

กลยุทธ์ ๒ เสริมสร้างความมั่นคงพื้นที่หมู่บ้านและความสัมพันธ์กับหมู่บ้านใกล้เคียง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านบริหารจัดการ

กลยุทธ์ ๑ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๒ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๓ การส่งเสริมสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ

กลยุทธ์ ๔ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๕ การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล

กลยุทธ์ ๖ การปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้และสถานที่ปฏิบัติงาน

กลยุทธ์ ๗ การปรับปรุงและพัฒนารายได้ของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านโครงการสร้างพื้นฐาน

กลยุทธ์ ๑ การปรับปรุงและพัฒนาการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนน สะพาน ทางเท้า ทางระบายน้ำ

กลยุทธ์ ๒ ขยายเขตการให้บริการสาธารณะอันได้แก่ การติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะ/การขยายเขตไฟฟ้าในหมู่บ้าน/การติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะ/ก่อสร้างหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน/เสียงตามสาย/ก่อสร้าง ซ่อมแซมระบบประปาหมู่บ้าน

กลยุทธ์ ๓ แนวทางการพัฒนา และจัดหาแหล่งน้ำ

กลยุทธ์ ๔ แนวทางการจัดทำและวางระบบผังเมือง

จึงต้องดำเนินกลยุทธ์การเฝ้าระวังสถานการณ์ต่างๆ โดยข้อมูลที่มีความเชื่อมั่นในระดับสูง เพื่อการประเมินสถานการณ์ในปัจจุบัน และแนวโน้มหรือความน่าจะเป็นที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพื่อเป็นทิศทางในการกำหนดนโยบายที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๓.๑ ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ความเสี่ยงของหมู่บ้านป่าปวย มิได้จำกัดอยู่เฉพาะปัญหาจากปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม หรือ ปัญหาความเครียดจากการดำเนินชีวิต เท่านั้น ยังมีปัญหาที่แฝงตัวอยู่อีกมากมาย เช่น ปัญหาด้านความพร้อมทางการรองรับการพัฒนาหรือความเจริญอย่างรวดเร็ว เป็นต้น อันเป็นที่มาของปัญหาความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ความเสี่ยงด้านข้อมูลบ่งชี้สภาพ ขนาด และความรุนแรงของปัญหา

- ไม่ปลอดภัยในทรัพย์สินและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- พื้นที่คับแคบต้องขยายพื้นที่
- มีงานรองรับคนไม่ค่อยได้มาก
- ประชาชนบริโภคน้ำซึ่งไม่มีคุณภาพ อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายในระยะยาว
- ประชาชนบางกลุ่มซึ่งประกอบอาชีพด้านการเกษตรไม่มีไฟฟ้าสำหรับใช้ในการเกษตร
- ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการสัญจรไปมาและการขนส่งพืชผลทางการเกษตร
- ประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน ต้องหันไปทำอาชีพรับจ้าง และออกนอกพื้นที่เพื่อสร้างรายได้
- ประชาชนขาดการเรียนรู้ และการรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพหรือสำหรับเตรียมตัว/ปรับตัวกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
- ประชาชนไม่มีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐานสำหรับการออกกำลังกาย
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นสิ่งที่คุณค่าควรแก่การรักษา อาจถูกลืมและเลือนหายไป

ด้านการเศรษฐกิจ

- ประชาชนไม่ค่อยสนใจการทำบัญชีครัวเรือน
- ทำให้เศรษฐกิจในครอบครัวไม่มีความสมดุลกัน ระหว่างรายได้และรายจ่าย

การพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม

- เยาวชนปัจจุบันไม่ให้ความสนใจ และมีค่านิยมทางด้านตะวันตก และไม่สนใจในภูมิ

ปัญหาของท้องถิ่น

- ชนบทธรรมเนียมประเพณีไทยถูกลืม และไม่ได้รับการสืบสาน และเผยแพร่ต่อไป

ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

- การเผาขยะในชุมชนเกิดมลภาวะเป็นพิษในชุมชนเพื่อย่อยอาศัย และเกิดภาวะโลกร้อนโดยรวมขึ้นบรรยากาศเป็นพิษส่งผลเสียต่อภาวะอากาศและสุขภาพของคนในชุมชน
- ประชาชนไม่ตระหนักถึงผลเสียอันเกิดจากการเผาขยะ

ด้านการศึกษาและการกีฬา

การสนับสนุนด้านการศึกษา, ข่าวสารข้อมูล, การปลูกจิตสำนึก, การถ่ายทอดภูมิ

ปัญญา, ส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาในหมู่บ้าน

- ประชาชนไม่มีศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆของชุมชน
- ในชุมชนไม่มีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐาน สำหรับการออกกำลังกาย
- ไม่มีการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชุมชนรุ่นหลังได้สืบทอดและอนุรักษ์ไว้

ให้กับชุมชนและท้องถิ่น

- ประชาชนขาดการเรียนรู้ และการรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพหรือสำหรับเตรียมตัว/ปรับตัวกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นสิ่งที่คุณค่าควรแก่การรักษา ก็อาจถูกลืมและเลือน

หายไป

ด้านสาธารณสุข

สุขภาพ, การป้องกันรักษาโรค, การสนับสนุนองค์กร, โรคติดต่อ, โรคระบาด, สุขนิสัย

ด้านสาธารณสุข

- ประชาชนในชุมชนไม่ตระหนักและไม่ให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ
- ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการออกกำลังกาย

ด้านการเมืองการบริหาร

- ประชาชนให้ความสนใจในกิจกรรมของครอบครัวการทำงานสร้างรายได้ จนเจือครอบครัวไม่มีเวลาและไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและพัฒนาท้องถิ่น
- ประชาชนบางส่วนในหมู่บ้านยังขาดความร่วมมือในการพัฒนา หมู่บ้านไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรม

ด้านการจัดทำระบบฐานข้อมูลหมู่บ้าน

- ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้และรับผิดชอบข้อมูลของหมู่บ้าน โดยจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและไม่สามารถนำข้อมูลนั้นไปประมวลใช้สำหรับการพัฒนาท้องถิ่น
- ไม่มีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำหรับจัดระบบฐานข้อมูลหมู่บ้าน
- ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการระบบฐานข้อมูลของหมู่บ้าน
- ขาดงบประมาณสำหรับจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์

๓.๒ ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน ขึ้นอยู่กับ “เงื่อนไขและภาวะของสังคมที่เอื้ออำนวยให้มนุษย์ สามารถแสวงหาและบรรลุถึงสิ่งที่เขาปรารถนา โดยที่การกระทำของคน ครอบครัว และชุมชนเอง ไม่ได้ลดทอนความอยู่ดีมีสุขของผู้อื่น”

องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม จำแนกได้ดังนี้

การจำแนกความสุขของคน ครอบครัว และชุมชน บ้านป่าปวย

- ด้านสุขภาพอนามัย
- ด้านความรู้
- ด้านชีวิตการทำงาน
- ด้านรายได้ และการกระจายรายได้ ดัชนีที่แสดงถึงระดับรายได้ของชุมชน
- ด้านชีวิตครอบครัว
- ด้านสภาพแวดล้อม
- ด้านบริการจัดการที่ดีของภาครัฐ

ด้านสุขภาพอนามัย

ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากการสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดีการรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเอง และสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะทำให้คนมีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ

ด้านความรู้

เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเพราะความรู้จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่คนเราจะมีความรู้ได้ นั้นจะต้องได้รับการศึกษา การศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาส และพัฒนาสติปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของคนให้สามารถ คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง และใช้ประสบการณ์ศักยภาพ และทักษะของตนให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการกิจในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ด้านชีวิตการทำงาน

การกำหนดความสุขของคน ครอบครัว และชุมชน นอกจากจะต้องมี รายได้ สุขภาพ การศึกษาดีแล้ว การทำงานจะเป็นที่มาของอำนาจการซื้อ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและความปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้อย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลให้คนเราสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้ และยังประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

ด้านรายได้ และการกระจายรายได้

ความขัดสนในด้านรายได้และการยังชีพ การมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง และความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในระดับสูง ย่อมสะท้อนการอยู่อย่างเป็นทุกข์ในสังคม ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขที่สำคัญประการแรก คือการเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ ต่อประชาชนให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอำนาจซื้อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ได้มาตรฐาน และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่ความสุขของคน ครอบครัว และชุมชนอย่างแท้จริง

ด้านชีวิตครอบครัว

ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ ความอยู่ดีมีสุขครอบครัวอยู่ดีมีสุข คือครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น อบอุ่นหน้าที่ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการเกื้อกูลชุมชนอย่างเป็นธรรม

ด้านสภาพแวดล้อม

ในการดำรงชีวิต เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เอื้อต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม การมีสภาพแวดล้อมที่ดีหมายถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

การได้รับบริการสาธารณสุขที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิตให้เกิดการสนับสนุนความอยู่ดีมีสุขของคน

ด้านบริการจัดการที่ดีของภาครัฐ

ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในให้มีสิทธิ และเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนา และตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่ชุมชนที่คนในสังคมจะอยู่ดีมีสุขตลอดไป

จากการเรียนรู้ กล่าวโดยสรุปความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน คือการที่มีสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ดี มีความรู้ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบการบริหารจัดการของรัฐ องค์ประกอบทั้งหมดครอบคลุมในทุกมิติ

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับในด้าน

การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

มุ่งเน้นแนวคิดพึ่งตนเองเป็นหลัก

เป้าหมายชุมชน การมีสุขภาพที่ดีเป็นเป้าหมายสูงสุด คือ ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชน และชุมชนต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายชีวิตให้ถูกทิศทาง

การจัดการ จะต้องมองตนเอง (ทั้งประชาชนในระดับตำบลและอำเภอ) ในเชิงบูรณาการทั้งหมด และมองให้ครบถ้วน มนุษย์มีความสัมพันธ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อวัยวะทุกส่วนถ้าเกิดเหตุที่ใดก็จะกระทบทั้งหมด และมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบจะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เกิดเหตุที่ส่วนใดก็กระทบกระเทือนกันทั้งระบบ การจัดการจึงต้องจัดการให้ดีทุกภาคส่วนและทุกระบบ และประชาชนหรือชุมชนจะต้องจัดการด้วยตนเองเป็นหลัก

การบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นที่ดี

- การมีส่วนร่วมของประชาชน
- การทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ
- การวัดผลสำเร็จของชุมชน

ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง หรือไม่ ดูจาก

- ชุมชนท้องถิ่นนั้น มีอำนาจในการตัดสินใจ/กระทำการต่างๆ หรือไม่
- ชุมชนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิในการตัดสินใจ/กระทำการต่างๆหรือไม่
- ชุมชนมีความสามารถในการตัดสินใจ/กระทำการต่างๆ เพียงใด

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะเดินหน้าหรือก้าวไปในทิศทางใด จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ด้วยแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หลักการพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ สิ่งแวดล้อม และรวมทั้งภาวะการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดการพลวัตตลอดเวลา เป็นตัวแปร

การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ

- มีการพัฒนาเป็นระบบ และเกื้อกูลกัน
- เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าของอำเภอ

บ้านป่าบวยเป็นหมู่บ้านซึ่งมีลักษณะดั้งเดิม คือตั้งอยู่ในเขตชุมชนของอำเภอบ้านโฮ่ง เป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการค้าของอำเภอ มีการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

ด้วยเพราะหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ จนทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีความเข้มแข็งในชุมชนการที่ตำบลจะพัฒนาไปในทิศทางใด จำเป็นต้องมีการกำหนด วิสัยทัศน์ หรือภาพ ในอนาคตของตำบลก่อน และแปลงมาสู่การปฏิบัติ ดังนั้น การจัดทำและประสานแผนพัฒนา เชื่อมโยงตำบลไปสู่อำเภอ จำเป็นจะต้องบูรณาการแบบองค์รวม เน้นที่ความต้องการของชุมชน กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อนำแผนชุมชนไปประสานกับอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดประเภทของแผนพัฒนาต่อไป เช่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาตำบล เป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน (Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวน และจัดทำทุกปีจนกว่าตำบลนั้นจะถึงขีดความสามารถที่พอเพียง และยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการ การจัดทำงบประมาณเพื่อส่งเสริมชุมชน ต่อไป

การพัฒนาจะส่งผลให้สมาชิกในหมู่บ้านร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน สรรวจข้อมูลที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ทำให้รู้จุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำมาวิเคราะห์ หาสาเหตุ และแนวทางในการแก้ไข ปัญหา หมู่บ้าน/ชุมชน รู้ปัญหาของตนเอง และวิธีการแก้ไข เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย จากประชาชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งทำให้ชุมชนเป็นที่น่าไว้วางใจให้มากที่สุด แล้วปล่อยให้ชุมชนทำงาน เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

พันธกิจ (MISSION) อำเภอบ้านโฮ่งได้ กำหนดพันธกิจหลัก ได้ ๓ อย่างได้แก่

- ๑) **การพัฒนาภาคเกษตรกรรม** ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอบ้านโฮ่ง ให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยใช้การตลาดนำการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลำไย มะม่วงรวมถึงพืชผักและอื่น ๆ และปศุสัตว์ เป็นต้น เพื่อการบริโภคในจังหวัดและกลุ่มจังหวัดล้านนา
- ๒) **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในเชิงนิเวศน์ เชิงการเกษตร** เพื่อสร้างรายได้กับประชาชนและธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น
- ๓) **การมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน** ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน และสังคมให้มีศักยภาพด้านสติปัญญา สุขภาพร่างกายและจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและ

สังคมได้อย่างเข้มแข็งคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้และการมีจิตวิญญาณประชาธิปไตยที่เป็นเอกลักษณ์ของคนลำพูน รวมทั้งมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ บ้านเมืองมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้อาศัยและเยี่ยมเยือน

เป้าประสงค์รวม

ลดการใช้สารเคมี ใช้เกษตรอินทรีย์ เพื่อผลผลิตทางเกษตรที่ปลอดภัย สุขุมวิทที่มีสุขภาพดีแบบยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอำเภอบ้านโฮ่ง

ยุทธศาสตร์

จากวิสัยทัศน์ (VISION) และเป้าประสงค์ (GOALS) ของอำเภอบ้านโฮ่งดังกล่าว อำเภोजึงได้นำมากำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่จะต้องดำเนินการพัฒนาอย่างมีทิศทาง เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ สรุปดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาอำเภอบ้านโฮ่งนำเศรษฐกิจชุมชน สู่มือง เศรษฐกิจสร้างสรรค์และ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์

- เพิ่มศักยภาพ และมูลค่าการผลิตภาคอุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจชุมชน

ตัวชี้วัด

- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)
- จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

กลยุทธ์ของแต่ละเป้าหมาย

- พัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถรองรับการพัฒนามนพื้นฐานความรู้ความคิดสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- เสริมสร้างความเข้มแข็ง และขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการ

อุตสาหกรรม SME และผู้ประกอบการชุมชน

- เพิ่มประสิทธิภาพ และส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมสู่ฐานการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- สร้างความพร้อมภาคเศรษฐกิจในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรอำเภอบ้านโฮ่งสู่มืองเกษตรปลอดภัย

เป้าประสงค์

- เพิ่มศักยภาพ และมูลค่าผลผลิตของสินค้าเกษตรปลอดภัย

ตัวชี้วัด

- ร้อยละของจำนวนฟาร์มที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
- จำนวนกลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน/ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการแปรรูป

รูป

ผลผลิตการเกษตรที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย

กลยุทธ์ของแต่ละเป้าหมาย

- การพัฒนาดินและน้ำอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการผลิตสินค้าการเกษตร
- การพัฒนาประสิทธิภาพและกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่การ

รับรอง

มาตรฐานเพื่อการบริโภคและการส่งออก

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันเกษตรกรและองค์กรเครือข่ายผู้ผลิตสินค้า

เกษตรปลอดภัย

- การพัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓

การพัฒนาอำเภอบ้านโฮ่งสู่เมืองแห่งวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแบบ สมดุลและยั่งยืน

เป้าประสงค์

- แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมได้รับการฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ
- รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

- จำนวนแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการฟื้นฟู
- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวของอำเภอ

กลยุทธ์ของแต่ละเป้าหมาย

- ส่งเสริมกระบวนการทำนุบำรุงและการธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม

ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

- อนุรักษ์ ฟื้นฟู และการจัดการความรู้แหล่งมรดกวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมในการผลักดันมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จัก
- พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและเกิดความยั่งยืน
- การสร้างความเชื่อมั่น และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์บนฐานสังคม

และ วัฒนธรรมท้องถิ่น**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔**

การส่งเสริมและพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิตและความมั่นคงอำเภอบ้านโฮ่ง

เป้าประสงค์

- อำเภอบ้านโฮ่งมีคุณภาพชีวิต (Quality of life) ที่ดีขึ้นของประชาชน ทุก

กลุ่มเป้าหมาย

ตัวชี้วัด

- การเสริมสร้างความอบอุ่นให้แก่สถาบันครอบครัวและสร้างความเข้มแข็งทางร่างกาย

และจิตใจให้แก่ชุมชน/หมู่บ้าน

- พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

กลยุทธ์ของแต่ละเป้าหมาย

- พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับสังคม
- การพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- เสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพื่อให้เกิด

สังคมคุณภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ การอนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและ
การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ อำเภอบ้านโฮ่ง

เป้าประสงค์

- อำเภอบ้านโฮ่งมีการอนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- อำเภอบ้านโฮ่งมีการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการเกษตรอุตสาหกรรม และลดปัญหามลพิษธรรมชาติอย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด

- จำนวนคนที่เข้าร่วมเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
- ร้อยละของปริมาณขยะที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการในพื้นที่
- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าไม้
- สัดส่วนพื้นที่ชลประทานเพื่อการเกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้น
- จำนวนพื้นที่การเกษตรที่ประสบปัญหามลพิษลดลง
- การใช้จ่ายเงินฯ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยลดลง
- จำนวนเครือข่ายในการเตือนภัยน้ำท่วมและดินถล่มเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ของแต่ละเป้าหมาย

- กลยุทธ์อนุรักษ์ ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เพิ่มขีดความสามารถ และศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง ในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเพื่อสนับสนุนการเกษตรลดปัญหาน้ำท่วม และภัยแล้ง

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

การกำหนดนโยบายของรัฐบาล การนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบายของรัฐ ต่อชุมชน

- ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามัคคี และยั่งยืน
- การมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น และทุกองคาพยพที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบาย

- ความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่บรรลุวัตถุประสงค์
- ความสอดคล้องของนโยบาย
- การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- คุณภาพและมาตรฐาน
- ความคุ้มค่าในการบริหารงบประมาณ
- ภาวะสมดุลของภาวะแวดล้อม
- จริยธรรมาภิบาล

พร้อมกับการแก้ไขปัญหาต่างๆ สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ชุมชน

- การขอสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ
- การขอความสนับสนุน และงบประมาณในการปรับปรุงคุณภาพน้ำ
- การประสานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และหน่วยงานของรัฐช่วยสนับสนุน
- การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน
- การให้หน่วยงานรองรับช่วยส่งเสริมการมีอาชีพ
- การส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ครัวเรือน
- การรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนได้มองเห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยดั้งเดิมและร่วมสืบสานต่อไปจนถึงลูกหลาน รุ่นหลังๆ
- การสร้างจิตสำนึกรักในท้องถิ่นและให้ทุกคน ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สรุป ศักยภาพในภาพรวมจะเห็นได้ว่าหมู่บ้านป่าปวย หมู่ ๓ ตำบล บ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัด ลำพูนมีพื้นที่ การเกษตรมากมีแหล่งน้ำต้นทุนเพียงพอและแหล่งกักเก็บน้ำที่จะช่วยทางการเกษตร ได้มาก ดินมีความอุดม สมบูรณ์มีเกษตรกรที่มีความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพการเกษตร และ ผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ บางอย่างเป็นสินค้ามีชื่อเสียง มีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตคนลุ่มน้ำลี้ มีโครงข่ายถนนเพื่อการขนส่ง ผลผลิตและการท่องเที่ยวเข้าถึงทุกหมู่บ้าน แต่พบว่าประชาชน บางส่วนมีความยากจน เนื่องจากมีรายได้ต่ำ ค่าใช้จ่ายสูง มีหนี้สินมาก ผลผลิตปศุสัตว์ขนาดเล็ก

กลาง (วัว) ขนาดเล็ก (สุกร,ไก่) และ สัตว์น้ำยังมีน้อย เมื่อเทียบพื้นที่การเกษตรและจำนวนเกษตรกร การตลาดยังไม่ครบวงจร น้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งไม่เพียงพอ เนื่องจากแหล่งน้ำไม่สามารถเก็บกักน้ำได้นาน ในด้านโอกาสรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนกองทุนหมู่บ้าน ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยเป็นที่ต้องการของ ตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ พื้นที่เพาะปลูก สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจยืนต้นได้ดี มีอากาศเหมาะสมสามารถปลูกผลไม้ มีพื้นที่บางส่วนประสบปัญหาอยู่บ้างแต่ได้รับการแก้ไขปัญหาในระดับดีขึ้นเรื่อยๆ

การดำเนินงานเพื่อมุ่งเน้นเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย ซึ่งเชื่อมโยงมิติเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มุ่งเน้นการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทั้งด้านร่างกาย และด้านจิตใจ ความพอใจในสิ่งที่ตนมี และส่งผลถึงการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ รวมถึงความหมายถึงการมีความมั่นคงของชีวิตได้อย่างเต็มภาคภูมิ จึงเป็นการดำเนินการพัฒนาชุมชน และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ชุมชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง และประเทศชาติมั่นคงในที่สุด

บ้านทุ่งข้าวหาง หมู่ที่ ๑ ต.ตะเคียนปม อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

๒.๑ การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตชุมชน

๒.๒ การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

๒.๓ การวิเคราะห์ ผลกระทบของนโยบายรัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

๒.๑ การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตชุมชน

ข้อมูลทั่วไปบ้านทุ่งข้าวหาง หมู่ที่ ๑ ต.ตะเคียนปม อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

บ้านทุ่งข้าวหาง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน “ทุ่งข้าวหาง” เป็นชื่อที่ตั้งตามลำน้ำหางน้อย และแม่หางหลวงและบริเวณสองฝั่งน้ำ ชาวบ้านใช้เป็นที่ทำนาปลูกข้าว จึงนำสองสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต มาเป็นชื่อเรียกของหมู่บ้าน

บ้านทุ่งข้าวหาง ก่อตั้งมานานเกือบ ๒๐๐ ปี โดยแรกเริ่ม ได้มีกลุ่มคนนำวัว ควาย มาเลี้ยงตามป่าพร้อมสร้างที่พักแรมขึ้น เนื่องจากสภาพพื้นที่มีแหล่งน้ำ อาหารอุดมสมบูรณ์ จึงได้ชักชวนเพื่อนบ้านและญาติ ให้มาอาศัยอยู่ เพื่อทำการเกษตร ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ บอกว่า ผู้ที่ชักชวนเพื่อนบ้านมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านนี้เป็นคนแรก คือ พ่อน้อยปัญญา บ้านเดิม อยู่บ้าน มะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน ต่อมาพ่อหลวงสาร พ่อหลวงน้อยเงินโดยพากันอพยพครอบครัวมาจากอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เพิ่มขึ้น ขยายจนกลายเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ประมาณ ๑๕ หลังคาเรือน จนถึงปัจจุบันมีครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ จำนวน ๑๖๖ ครัวเรือนที่ตั้ง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๑ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง ห่างจากที่ว่าการอำเภอทุ่งหัวช้างไปทางทิศเหนือ

ประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดลำพูน ประมาณ ๖๕ กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดกับ บ้านป่าก่อ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ประชากร

จำนวนทั้งหมด ๔๒๐ คน แยกเป็น ชาย ๒๒๐ คน หญิง ๒๐๐ คน

ชาติพันธุ์

ชาวบ้านทุ่งข้าวหางเป็นชาวไทยยอง หรือที่เรียกกันตามภาษาพื้นเมืองว่า “คนยอง” ภาษาที่ใช้สื่อสารกันภายในหมู่บ้านจะใช้ภาษายอง แต่ถ้าสื่อสารกับคนภายนอกจะใช้ภาษาพื้นเมืองทั่วไป

การปกครอง

บ้านทุ่งข้าวหาง แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๒ หมู่ โดยแต่ละหมู่มีสมาชิกครัวเรือนที่รับผิดชอบหมู่ละ ๑๓ - ๑๕ ครัวเรือน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ดูแล สนับสนุน และให้คำปรึกษาภายใต้การบริหาร

จัดการชุมชน ของ นายบุญธรรม กันต์ ผู้ใหญ่บ้านทุ่งข้าวหาง

เศรษฐกิจ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ปลูกข้าวนา ข้าวไร่ เพื่อบริโภค เลี้ยงวัวควาย หมู ไก่ พืชเศรษฐกิจที่ปลูก ได้แก่ ลำไย ข้าวโพด มันฝรั่ง ดอกดาวเรือง หอม กระเทียม และถั่วลิสง เป็นต้น รายได้ของ ประชากร ตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี ๒๕๕๗ เฉลี่ยครัวเรือนละ ๔๔,๙๑๒ บาทต่อปี

สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

ชาวบ้าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อยู่รวมกันเป็นกลุ่มญาติ จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือและมีความสามัคคีกัน โดยยึดถือประเพณี วิถีชีวิต ดำเนินสืบต่อมาถึงปัจจุบัน ประเพณีและวิถีชีวิตที่สำคัญ มีดังนี้

๑.การเลี้ยงผีเหมือง ผีฝาย จะทำกันในช่วงฤดูเพาะปลูก (ช่วงเดือน ๙ เหนือ หรือเดือน มิถุนายนของทุกปี)

๒.การเลี้ยงผีไร่ หรือ ผีนา จะทำกันในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต นิยมเลี้ยงด้วยไก่กับเหล้าขาว

๓.การเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน จะทำกันในช่วงเดือน ๔ เหนือ (เดือนมกราคม) และ ช่วงเดือน ๙ เหนือ (เดือนพฤษภาคม) โดยนำไก่เป็นเครื่องเซ่นไหว้พร้อมกับเหล้าขาว

๔.การเลี้ยงผีปู่ย่า บรรพบุรุษ พิธีนี้จะทำกันตามสายเครือญาติในช่วงเดือน ๙ เหนือ (พฤษภาคม) นอกนั้นก็ทำในกรณีบุคคลในเครือญาติ มีงานมงคล เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่หรือการกระทำที่เป็นมงคล

๕.การรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ และการสืบทอดประเพณีหมู่บ้าน จะทำในช่วงสงกรานต์ของทุกปี

๖.การทานข้าวใหม่ จะทำกันในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวนาเสร็จ คือ เดือน ๔ เบ้ง (มกราคม)โดยการนำข้าวเปลือก ข้าวสาร ข้าวจี และข้าวหลาม ไปถวายวัด

๒.๒ การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

กลุ่มและองค์กรของหมู่บ้านที่ร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการ ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน)

บ้านทุ่งข้าวหาง มีกลุ่ม องค์กร ต่างๆ ดังนี้

๑.กลุ่ม องค์กร ด้านเงินทุนชุมชน

๑.๑ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทุ่งข้าวหาง

-ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๔๑ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๐๓ คน เงินสัจจะสะสม บาท ให้บริการการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน กองทุนปุ๋ย และการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

๑.๒ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านทุ่งข้าวหาง

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๔๔ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๑๗ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๒,๒๐๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ ๑๒ ราย ให้บริการการกู้ยืมเงิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

๑.๓ กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) บ้านทุ่งข้าวหาง

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๓๘ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๖๐ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๒๘๗,๐๐๐บาท คณะกรรมการ ๙ ราย ให้บริการการกู้ยืมเงิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

๑.๔ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์บ้านทุ่งข้าวหาง

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๑๓ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๒๖ คน ดำเนินกิจกรรมให้เงินสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือการฌาปนกิจศพแก่สมาชิก

๑.๕ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านทุ่งข้าวหาง

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕๑ คน ดำเนินกิจกรรมในการบริการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน และการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

๒.กลุ่ม องค์กร ด้านสังคมและวัฒนธรรม

๒.๑ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน(อสม.)

- คณะกรรมการ ๑๙ คน ดำเนินกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชน

๒.๒ คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน(กพสม.)

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๒๐ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๖๕ คน คณะกรรมการ ๖ ราย มีเงินกองทุน ๑๕,๐๐๐ บาท

๒.๓ กองทุนแม่ของแผ่นดิน

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๔๙ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๖๕ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๓๐,๕๐๔ บาท คณะกรรมการ ๗ ราย ให้บริการการกู้ยืมเงิน และจัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติด

๒.๔ กลุ่มซอพื้นบ้าน

- จัดตั้งเพื่อสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น มีคณะกรรมการ ๕ ราย

๓.กลุ่ม องค์กร ด้านเศรษฐกิจ

๓.๑ กลุ่มเลี้ยงสุกร

- ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๔ คน ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรแก่สมาชิก เพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว

๓.๒ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านทุ่งข้าวหาง

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๔๔ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๒ คน คณะกรรมการ ๗ ราย ดำเนินกิจกรรมการทอผ้าไหม พัฒนาสู่สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สร้างรายได้แก่สมาชิก

๓.๓ กลุ่มผู้ใช้น้ำแม่หางน้อย

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๓๖ ปัจจุบันมีสมาชิก ๕๓ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๘๙,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ ๗ ราย ให้บริการการกู้ยืมเงิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

๓.๔ กลุ่มปุ๋ยหมัก

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๕๐ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๐ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๑,๒๐๐ บาท ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักแก่สมาชิก ลดการใช้สารเคมี

๓.๕ กลุ่มจักสาน

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๓๘ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๙ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๔,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ ๑๒ ราย ส่งเสริมอาชีพจักสานแก่สมาชิก สร้างรายได้แก่สมาชิก

๔.กลุ่ม องค์กร ด้านสิ่งแวดล้อม

๔.๑ อาสาสมัครรักษาป่าและสิ่งแวดล้อม(รสป.)

- ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๔๑ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๐๐ คน เงินกองทุนรวมทั้งสิ้น ๔,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ ๑๒ราย มีหน้าที่ดูแลรักษา อนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้าน

๒.๓ การวิเคราะห์ ผลกระทบของนโยบายรัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

จากการศึกษา ข้อมูลของหมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์ ผลกระทบ สรุปประเด็นได้ ดังนี้

ปัญหา/อุปสรรค

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ๑.การคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ถนนบางสายในหมู่บ้านยังไม่ได้ลาดยาง
- ๒.ปัญหาน้ำประปาไม่เพียงพอ

ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้

- ๑.สินค้าที่เป็นการผลิตผลทางการเกษตรมีราคาต่ำ เช่น ลำไย ข้าวโพด ทำให้รายได้ลดลง
- ๒.ขาดตลาดรองรับสินค้าที่มีมาตรฐานในอำเภอ/จังหวัด

ด้านสุขภาพอนามัย

- ๑.ประชาชนยังขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างถูกต้อง

ด้านสังคม

- ๑.สังคมเมืองแพร่ขยายเข้าสู่หมู่บ้าน

ด้านวัฒนธรรม

- ๑.เด็ก – เยาวชน นำสื่อมาใช้ในทางที่ผิดทำให้สังคม,วัฒนธรรมเปลี่ยนไป

ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- ๑.สภาพป่าเริ่มถูกทำลาย
- ๒.ปัญหาด้านการจัดการขยะ
- ๓.ปัญหาไฟป่า

แนวทางแก้ไข

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ๑.สร้างถนนภายในหมู่บ้าน ให้เป็นถนนลาดยาง ได้มาตรฐาน
- ๒.จัดทำน้ำดื่มชุมชน

ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้

- ๑.ส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้นลดการใช้ปุ๋ยเคมีใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน
- ๒.รวมกลุ่มขายสินค้าทางการเกษตรเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง

ด้านวัฒนธรรม สังคม การศึกษา

- ๑.ขอรับการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน
- ๒.สนับสนุนด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น
- ๓.ส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ

ด้านสุขภาพอนามัย

- ๑.จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ราษฎร ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ๑.สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้แก่เด็ก-เยาวชนประชาชนในหมู่บ้าน
- ๒.แก้ไขปัญหายขยะอย่างเป็นระบบ

ความต้องการของหมู่บ้าน

๑. ต้องการให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น
๒. ต้องการให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
๓. ต้องการให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด ประชาชนมีสุขภาพดี
๔. ต้องการให้ประชาชนในหมู่บ้านอยู่อย่างพอเพียง
๕. ต้องการให้มีการสาธารณสุขที่ดี มีมาตรฐาน
๖. ต้องการให้ประชาชนในหมู่บ้านลด ละ เลิก อบายมุขทุกชนิด
๗. ต้องการให้มีระบบประปาที่เพียงพอ ถูกสุขลักษณะ
๘. ทำระบบน้ำในไร่ ในนา ให้เป็นระบบ

ศักยภาพของหมู่บ้าน (จุดแข็งของหมู่บ้าน)

ด้านบริการสาธารณะในหมู่บ้าน

๑. สวนเศรษฐกิจพอเพียง, โรงสีข้าวชุมชน
๒. คณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง
๓. จัดทำบัญชีครัวเรือนต้นแบบที่เข้มแข็ง
๔. มีการกระจายการทำงาน ตามคุ้มต่าง ๆ และการให้บริการอย่างทั่วถึง บำบัดทุกข์

บำรุงสุข

๕. มีสถาบันแหล่งเงินทุน อยู่ในหมู่บ้าน อย่างเป็นระบบ
๕. มีฐานการเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน

ด้านการประกอบอาชีพ

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทั้งทำไร่ ทำสวน เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ โดยทำการเกษตรใน พื้นที่ของหมู่บ้านทุ่งข้าวหาง
๒. ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
๓. ในครัวเรือนมีการปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพรพื้นบ้าน เพื่อไว้ใช้ประโยชน์และเป็นการลดรายจ่ายด้านอาหารและยาโรค
๔. ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๕. ครัวเรือนมีการประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ที่เอื้อต่อการมีงานทำของคนในชุมชน
๖. ครัวเรือนมีอาชีพค้าขายที่เอื้อต่อการมีรายได้ต่อคนในหมู่บ้านสูง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อาทิ แม่น้ำ แม่หางน้อย ห้วยหลวง ห้วยกำปอง
๒. มีทรัพยากรป่าไม้ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าร้อยละ ๘๐ ของพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้าน ทำให้เกิดความชุ่มชื้นในหมู่บ้าน และชุมชนยังสามารใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างเต็มที่ เช่น การหาสมุนไพรและอาหารจากป่ามาบริโภคและจำหน่าย

๓. มีดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก

๔. มีกิจกรรมการบวชป่า และการทำแนวกันไฟป่า เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

๕. มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการบริการท่องเที่ยว

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน

๑. มีการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น การตานข้าวใหม่ การทำบุญสลากภัต การแห่ไม้ค้ำโพธิ์ในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

๒. มีกิจกรรมการบวชป่า ซึ่งเป็นกุศลบายในการดูแลรักษาป่าของชุมชนโดยใช้ความเชื่อและวัฒนธรรมด้านศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินการ

๓. มีวัฒนธรรมการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจในงานสาธารณะ(งานหน้าหมู่บ้าน)ของประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องสวัสดิการสังคมและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

๔. มีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ชำนาญด้านต่าง ๆ หลากหลายอาทิ

- ปราชญ์/ผู้ชำนาญด้านหมอพื้นบ้าน
- ปราชญ์/ผู้ชำนาญดนตรีพื้นเมือง (สะล้อ ซอ ซึง)
- ปราชญ์/ผู้ชำนาญด้านการจักสาน
- ปราชญ์/ผู้ชำนาญด้านการทำปุ๋ยหมัก,ชีวภาพ
- ปราชญ์/ผู้ชำนาญด้านการปลูกพืชผัก สวนครัว
- ปราชญ์/ผู้ชำนาญด้านการออมทรัพย์

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ (Action Learning)

๓.๑ ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

๓.๒ ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับในด้าน

- การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ
- ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐ

๓.๑ ประเด็น ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว ชุมชน (ศักยภาพของหมู่บ้าน)

การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงความสามารถหรือความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน

(๑) จุดอ่อน คือ ลักษณะหรือข้อด้อยของหมู่บ้านเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น

(๑.๑) คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจการทำงานเพื่อชุมชน

(๑.๒) การทำเกษตรกรรมของคนในชุมชนขาดทุนรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย

(๑.๓) คนในชุมชนเข้าไปทำงานหารายได้ให้ครอบครัว ขาดการสำนึกรักบ้านเกิด

โดยสามารถแยกออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

ด้านเศรษฐกิจ

- รายได้ของครัวเรือนในหมู่บ้านไม่เพียงพอกับรายจ่าย
- ครัวเรือนมีหนี้สินอันเกิดจากรายได้ทางการเกษตรไม่สมดุลกับรายจ่าย
- งบประมาณที่ดำเนินการขอจากหน่วยงานของรัฐมีจำกัด
- คนในชุมชนว่างงานหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว
- ในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา

ด้านสังคม (เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม)

- เด็กและเยาวชนในชุมชนไม่อนุรักษ์ความเป็นไทย หันไปสนใจและตามกระแสตะวันตก
- ผู้สูงอายุได้รับการจัดสวัสดิการจากหน่วยงานของรัฐแต่ยังไม่ทั่วถึง
- เด็กและเยาวชนขาดการเรียนรู้นอกห้องเรียน การเรียนด้านภาษาต่างประเทศยังไม่ทั่วถึง

และครอบคลุม

-วัฒนธรรมการแต่งกายในชุมชนไม่มีการอนุรักษ์การแต่งกายแบบไทย วัยรุ่นในชุมชนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยน้อยลง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

-สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเริ่มร่อยหรอ เนื่องจากคนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

-เกษตรกรในชุมชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ดิน เนื่องจากใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีที่ทำลายธาตุดิน

-เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยเคมีแทนการใช้ปุ๋ยชีวภาพทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ

-แหล่งน้ำตามธรรมชาติเกิดการตื้นเขิน อากาศร้อนและมีมลพิษมากขึ้น

ด้านการเมืองและบริหารจัดการ

-คนในชุมชนไม่ค่อยสนใจด้านการบริหารจัดการในบ้านเมือง จะเกิดการตื่นตัวเมื่อถึงคราวเลือกตั้งเท่านั้น

-คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองและระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

-ในชุมชนไม่มีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองและการบริหารจัดการที่ถูกต้อง

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

-งบประมาณที่ขอสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชนในเรื่องความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐาน

-โครงสร้างพื้นฐานด้านถนนและการคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

-การพัฒนาด้านแหล่งน้ำยังไม่เพียงพอ ชุมชนยังขาดน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ถูกต้องสุขลักษณะ

-ประปาในหมู่บ้านขาดเรื่องคุณภาพน้ำที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

-เกิดน้ำท่วมขังตามถนนในช่วงฤดูฝน ถนนบางสายไม่มีแสงสว่างทำให้การเดินทางในตอนกลางคืนไม่สะดวก

ด้านสาธารณสุข

- ในชุมชนไม่มีเครื่องมือในการปฐมพยาบาลขั้นต้น
- ในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดี
- ในชุมชนเกิดปัญหาการติดบุหรี่
- ในชุมชนขาดการรณรงค์เรื่องการเลิกเหล้าและบุหรี่

(๒) จุดแข็ง คือ ศักยภาพความสามารถหรือข้อเด่นของหมู่บ้านเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น

- (๒.๑) มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์
- (๒.๒) เป็นหมู่บ้านที่เป็นแบบอย่างการเดินรอยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (๒.๓) มีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมนอกภาคการเกษตร
- (๒.๔) มีสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง และมีการหมุนเวียนทางการเงินที่เป็นระบบ

โดยสามารถแยกออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

ด้านเศรษฐกิจ

- ในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อทำอาชีพนอกฤดูเก็บเกี่ยว
- มีการทำเกษตรแบบหมุนเวียน
- ในชุมชนมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตด้านสังคม

(เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)

- มีการจัดตั้งกองทุนออมวันละบาทเพื่อจัดสวัสดิการให้ในชุมชน
- ส่งเสริมการศึกษาให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง
- อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่
- วัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคนในชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- รณรงค์ให้คนในชุมชนปลูกป่าสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน
- รณรงค์ให้คนในชุมชนหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพในภาคการเกษตร
- คนในชุมชนเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะในชุมชนให้ถูกวิธี

ด้านการเมืองและการบริหารจัดการ

- ในชุมชนส่งเสริมให้ทุกคนเคารพสิทธิหน้าที่ของกันและกัน
- เมื่อเกิดการขัดแย้งหรือมีการประชาคมมีการนำหลักประชาธิปไตยเข้ามาใช้ในชุมชน
- มีการบังคับใช้กฎหมายหมู่บ้านเมื่อเกิดเหตุทะเลาะวิวาทในชุมชน

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- มีการเสนอโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในการปรับปรุงระบบ

ประปาหมู่บ้าน

- มีการสำรวจโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนที่ชำรุดเพื่อเสนองบประมาณปรับปรุงแก้ไข
- มีการเสนอโครงการเพื่อขอขยายเขตไฟฟ้าทั้งภาคการเกษตรและภาคครัวเรือน

ด้านสาธารณสุข

- ส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชน
- มีการเสนอโครงการเพื่อขอสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยคนในชุมชน
- เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านชุมชนปลอดภัย

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงโอกาสและอุปสรรคการทำงานของหมู่บ้าน

(๑) โอกาส

(๑.๑) เนื่องจากเป็นหมู่บ้านต้นแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานของหมู่บ้านอื่นๆที่สนใจ

(๑.๒) เป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

(๑.๓) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านต้นแบบ.

(๑.๔) มีกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง มีสินค้าโอท็อปที่สามารถออกจำหน่ายในการแสดงสินค้าตามงานต่างๆได้

(๒) อุปสรรค

(๒.๑) แม้จะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ ทำให้การทำมาหากินมีข้อจำกัด

(๒.๒) มีผลผลิตทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์แต่เนื่องจากต้องผ่านพ่อค้าคนกลางทำให้สินค้าได้ราคาต่ำ

(๒.๓) ด้วยงบประมาณของรัฐมีจำกัดทำให้การเสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณไม่ได้ตามที่ต้องการทำให้การดำเนินโครงการต่างๆไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๓.๒ ประเด็น ศึกษาความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว ชุมชน (ทิศทางการพัฒนา)

วิสัยทัศน์ (ทิศทางการพัฒนา)

ชุมชนเข้มแข็ง เป็นแหล่งวัฒนธรรม ก้าวล้ำด้านเศรษฐกิจ ชีวิตปลอดภัยในด้านทรัพยากร สุขภาพดี

ยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์ด้านการปลูกป่า จัดทำแนวกันไฟ ขุดลอกลำห้วย การจัดการขยะที่ถูกต้อง อนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทำธนาคารขยะ ธนาคารเมล็ดพันธุ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมสินค้าโอท็อปในชุมชน ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน ปรับปรุงถนนเพื่อใช้ขนส่งสินค้าทางการเกษตร

กลยุทธ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กลยุทธ์ ๑. มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

๒. ส่งเสริมการออมในชุมชน มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ในครัวเรือน
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กลยุทธ์ ๑. รณรงค์ให้คนในชุมชนหันมาปลูกป่าทดแทน

๒. มีการจัดทำธนาคารขยะ และอบรมการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง

๓. ร่วมกันจัดทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันปัญหาไฟป่า

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ ๑. ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนางานด้านอาชีพ

๒. เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์โอท็อปให้ตรงกับความต้องการของตลาด

ผลการดำเนินงานการพัฒนา

๑. การมีสุขภาพ

ปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ กินเอง เลี้ยงไก่ ปลา เป็ด หมู กบ ไข่กินเอง ออก
กำลังกายเพื่อสุขภาพ

๒. เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม

มีกลุ่มอาชีพและกองทุนต่างๆ มีกลุ่มออมทรัพย์ และสถาบันการสถาบันการจัดการ
เงินทุนชุมชน มีฐานการเรียนรู้ของชุมชนไว้ให้ศึกษาและดูงานได้

๓. ครอบครัวอบอุ่น

ส่งเสริมให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุขทั้งงานใจ ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวพร้อม
หน้าเป็นประจำ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและชุมชน

๔. ชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี

มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ เดือนละ ๒ ครั้ง มีการพัฒนาหมู่บ้าน วัด
หรือสาธารณะเป็นประจำ มีการจัดเวทีประชาคม และร่วมกับภาครัฐ เอกชนต่างๆอย่างต่อเนื่อง ร่วม
กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

๕. มีสภาพแวดล้อมดี และระบบนิเวศสมดุล

ไม่เผาตอซัง และหญ้าหลังการเก็บเกี่ยวการผลิต ปลูกต้นไม้บริเวณบ้านหรือที่
สาธารณะ ประหยัดน้ำไฟ/และลดการใช้สารเคมีหรือสารพิษอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
และป่าชุมชน

๖. มีชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมมาภิบาล

ยึดมั่นในศีลธรรม กฎ กติกา ของหมู่บ้านและวินัย มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ทุก
คนทราบ มีคณะกรรมการหมู่บ้านช่วยแก้ไขปัญหา และสร้างความปรองดองในชุมชน

การพัฒนาที่สำคัญๆ ตามนโยบายรัฐ ที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

๑. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านทุ่งข้าวหาง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

สถาบันจัดการเงินทุนชุมชนบ้านทุ่งข้าวหาง จัดตั้งขึ้นโดยมีการบูรณาการเชื่อมโยงกลุ่ม
องค์กรกองทุนการเงินต่างๆ ร่วมกันบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนโดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
เป็นแกนนำในการบริหารจัดการทุนชุมชนเกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด
โดยมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการจัดตั้งสถาบันจัดการเงินทุนชุมชน

๑. เพื่อให้ชุมชน/หมู่บ้าน มีองค์กรที่มีการบริหารจัดการเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (๑ ครั้ง/เดือน ๑ สัญญา)

๒. เพื่อเป็นแหล่งเงินออมของชุมชน

๓. เพื่อเป็นแหล่งทุนและสวัสดิการของชุมชน

๔. เพื่อเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน

๒. กองทุนแม่ของแผ่นดิน บ้านทุ่งข้าวหาง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
วัตถุประสงค์

๑. เพื่อขยายพลังแห่งความดี ของในชุมชน

๒. สนับสนุนกิจกรรมแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน

การบริหารจัดการกลุ่ม

ได้รับเงินพระราชทานขวัญฤกษ์จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ จำนวน ๘,๐๐๐ บาท เงินบริจาคจากบุคคลภายนอกและเงินสมทบจากกองทุนในหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น ๔๓,๔๔๒ บาท นำเงินฝากไว้ที่ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ๑,๕๐๐ บาท

กิจกรรมของกลุ่ม

๑. ทหารายได้สมทบกองทุนแม่ โดยจัดตั้งผ้าป่าในหมู่บ้าน

๒. นำเงินบริจาคให้ชุมชนจ่ายค่าชุด ข.ร.บ. คณะกรรมการออกตรวจเวรยามในหมู่บ้าน

๓. นำเงินสมทบค่าไปศึกษาดูงาน ที่อำเภอฝาง เพื่อนำความรู้มาพัฒนาชุมชน

๔. นำเงินไปพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ชุดบ่อขยะ พัฒนาถนนลาดยาง ประเพณีดำหัวผู้สูงอายุวันสงกรานต์ทุกปี

๕. จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การประชุม,อบรม,หอกระจายข่าว เป็นต้น เป็นประจำทุกเดือน

๖. มีการจัดกิจกรรมกองทุนแม่ของแผ่นดินเพื่อเด็ก เยาวชนและกลุ่มเสี่ยง ให้มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดกีฬา

๗. ร่วมกิจกรรมเดินรณรงค์เพื่อต่อต้านยาเสพติด

๘. ให้ความร่วมมือในการค้นหา/สำรวจผู้เสพยาเสพติดในชุมชน

๙. ช่วยเหลือและให้โอกาสสำหรับผู้ที่เสพยา ได้รับการบำบัด,ฟื้นฟูจิตใจ

๑๐. มีการส่งเสริมอาชีพเพิ่มทักษะให้กลุ่มเสี่ยงให้มีงานทำและมีรายได้

๓. โรงสีข้าวชุมชนบ้านทุ่งข้าวหาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ในบ้านทุ่งข้าวหาง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือทำนา ซึ่งที่ผ่านมาหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เกษตรกรจะนำข้าวไปสีที่โรงสีข้างนอกหมู่บ้าน โดยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งข้าวไปที่โรงสี และบางครั้งพบปัญหาเรื่องโรงสีมีการปลอมปนข้าวคุณภาพต่ำลงไปในข้าวที่เกษตรกรนำมาสี ทำให้ข้าวที่ผ่านการสีจากโรงสีข้าวมีคุณภาพต่ำ และเมื่อนำข้าวสารที่ผ่านการสีจากโรงสีไปจำหน่ายก็ทำให้ข้าวมีราคาต่ำลงตามไปด้วย จึงมีแนวคิดในการสร้างโรงสีข้าว เพื่อให้ชุมชนผลิตข้าวกินเอง มีการผลิตร่วมกันเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

สมาชิกในชุมชนมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการและจัดสรรผลประโยชน์
อย่างยุติธรรมให้กับสมาชิก **กิจกรรมของกลุ่ม** การรับจ้างสีข้าว

๔. กลุ่มทอผ้าไหมยกดอกบ้านทุ่งข้าวหาง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว

๕. น้ำดื่มชุมชนบ้านทุ่งข้าวหาง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ก่อตั้งเมื่อ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕ ก่อนหน้านี้ชาวบ้านต้องซื้อน้ำดื่มจากพ่อค้ามาดื่มกิน ซึ่ง
นอกจากจะราคาสูงแล้วยังไม่มั่นใจถึงความสะอาด อีกทั้งเงินที่จ่ายไปผลกำไรก็ไม่ได้กลับคืนสู่ชุมชน
ดังนั้นชาวบ้านจึงทำเวทีประชาคมกันว่าอยากจะตั้งโรงงานน้ำดื่มขึ้น เพื่อเป็นของชุมชน โดยชุมชน
เพื่อชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๑๐๐ คน มีเงินทุนหมุนเวียน ๖,๐๐๐ บาท ฝากไว้ที่สถาบันการ
จัดการเงินทุนชุมชน โดยจำหน่าย ลังละ ๒๕ บาท ถึงละ ๑๕ บาท มีการจ้างคนในชุมชนให้มาทำงานใน
เวลารว่าง แผนงานอนาคต เมื่อสามารถเก็บยอดจำหน่ายไว้มากแล้ว จะมีทุนเป็นค่าสำรองค่าใช้จ่าย
อุปกรณ์ ๖๐ % เป็นค่าสวัสดิการของสมาชิก ๒๐ % ค่าบริหารจัดการภายในโรงน้ำดื่ม ๒๐ %

๖. จักสาน งานผู้เฒ่า

เริ่มจากการรวมตัวของคนแก่ คนเฒ่า บ้านทุ่งข้าวหาง ได้รวมตัวทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์
ต่อตนเองและสังคม งานจักสาน เป็นสิ่งที่ผู้เฒ่า ผู้แก่ มีความชำนาญ และใช้เวลาว่างผลิตชิ้นงาน หวัง
อนุรักษ์พื้นฟูภูมิปัญญาไว้ให้ลูกหลานมากกว่ารายได้และเป็นสถานที่พบปะพูดคุย คลายความเหงา
สร้างความสามัคคี โดยนำไม้ไผ่ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงมาจักสานเป็นเครื่องใช้ต่างๆ เช่น
ตะกร้า กระด้ง ตะแกรง ไซดักปลา ตะล้องใส่ปลา เข่ง ฯลฯ ต่อมามีคนในหมู่บ้านมาขอซื้อไปใช้ จึง
เกิดแนวคิดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุจักสานขึ้นมา

๗. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านทุ่งข้าวหาง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์

เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สำหรับการลงทุน พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือ เพิ่ม
รายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน สมาชิก ๑๒๔ คน

การบริหารจัดการกลุ่ม

ปัจจุบันมีเงินงบประมาณ ๒,๒๐๐,๐๐๐ บาท ปล่อยกู้ไป ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท ใช้หลักธรรมาภิ
บาลในการบริหารจัดการ สามารถสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน

กิจกรรมของกลุ่ม

ปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกยืมไปประกอบอาชีพ

๘. โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) บ้านทุ่งข้าวหาง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัด ลำพูน

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ วัตถุประสงค์

๑. กระจายโอกาสให้คนยากจนระดับครัวเรือนในหมู่บ้านมีเงินทุนในการประกอบอาชีพเพื่อ
เพิ่มรายได้

๒. พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนยากจนให้ดีขึ้นตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.)

กิจกรรมของกลุ่ม

ให้บริการการกู้ยืมเงิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ประโยชน์ของการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.)

๑. ต่อตัวครัวเรือนยากจนทำให้มีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครัวเรือนเป้าหมายมีรายได้ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ครัวทุกครัวเรือน มีพฤติกรรมที่ไม่กลัวเจ้าหน้าที่ ยิ้มแย้ม มีระเบียบวินัย รับผิดชอบ

๒. ต่อชุมชนและสังคมทำให้เกิดการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันกัน ประชาชนในชุมชนก่อให้เกิด ความสามัคคีในชุมชน รู้จักตนเอง ค่อยเป็นค่อยไป ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่โลภหลง มีส่วนร่วมในชุมชน มีหนี้้น้อยลง

๓. ต่อหน่วยงานหรือนโยบายรัฐเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนต่อรัฐบาลที่มุ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็น คนยากจนในชนบท เป็นผู้ด้อยโอกาสจึงเป็นความเอื้ออาทรที่รัฐบาลหยิบยื่นให้

๙. การขับเคลื่อนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านทุ่งข้าวหาง ได้มุ่งพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีเสถียรภาพโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนพออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี และมีศรีสุข ตามศักยภาพของชุมชนโดยใช้ กลยุทธ์ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประกอบอาชีพ และดำรงชีวิต โดยมีกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน คิดเป็น ๑๐๐ %

๒. ครัวเรือนมีการวิเคราะห์ข้อมูลรายรับรายจ่าย และจัดทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็น ๙๔ %

๓. ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้าในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

๔. มีกิจกรรมการออมที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชน ดังนี้ ๑) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ๒) กองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน ๓) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๔) กลุ่มจักสาน ๕) กลุ่มผู้ใช้น้ำ ๖) กลุ่มสตรี ๗) โรงสีชุมชน ๘) น้ำดื่มชุมชนบ้านทุ่งข้าวหาง ๙) กองทุนแม่ของแผ่นดิน

๕. มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสามารถสร้างรายได้เสริม และมีการบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ที่สำคัญคือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยากให้คนรุ่นหลังได้มาสืบต่อ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า และการจักสานไม้ไผ่

๖. มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน และมีกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้บริเวณอาคารเอนกประสงค์หน้าวัดทุ่งข้าวหาง เป็นสถานที่ดำเนินการ เช่น สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เป็นศูนย์จัดการเงินทุนชุมชนที่เป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ สามารถแก้ปัญหา พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

๗. หมู่บ้านทุ่งข้าวหาง เป็นชุมชนปลอดยาเสพติด มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน และจัดกิจกรรมการดำเนินงานด้านยาเสพติด อย่างต่อเนื่อง

๘. มีการรณรงค์ ลด และประหยัดพลังงาน ตลอดจนประดิษฐ์จักรยานสูบน้ำ เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประหยัดพลังงานไฟฟ้า โดยใช้แรงปั่นของคน สามารถรดน้ำผัก และต้นไม้ในสวนเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน แทนการใช้พลังงานไฟฟ้า

๙. คริวเรือนมีการใช้วัตถุดิบในการประกอบอาชีพที่ไม่เป็นอันตรายต่อคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ การใช้สารจับใบไล่แมลง โดยใช้ผสมสารเคมีฉีดพ่นใส่ผักต้นไม้ ทำให้พืชผักเจริญเติบโต ไม่มีแมลงศัตรูพืชและไม่เป็นอันตรายต่อคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ของทุกปี

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับในด้าน

- การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ
- ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐ

(สรุป วิเคราะห์ บทเรียน จากการศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ (Action Learning) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการชุมชนท้องถิ่น การบริหารการพัฒนาในระดับตำบล ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

ปัจจัยภายในปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐ

๑. ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกองทุนชุมชนต่างๆ มีภาวะ ความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ มีความตั้งใจ เสียสละในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และทำงานเป็นทีม

๒. คนในชุมชนมีความสามัคคี ซื่อสัตย์ เสียสละ มีความรับผิดชอบ

๓. มีระบบการบริหารจัดการที่ดี เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ

๔. ชุมชนในตำบลตะเคียนปม มีความสัมพันธ์เอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูล มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของกองทุน

๕. มีความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐาน คือ อาคารสำนักงาน วัสดุ และอุปกรณ์

ปัจจัยภายนอก การสนับสนุนจากภาคีภาคส่วน

การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทุ่งหัวช้าง สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งหัวช้าง โรงเรียนทุ่งหัวช้าง วัดทุ่งหัวช้าง หน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม หน่วยงานธนาคาร ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สาขาอำเภอทุ่งหัวช้าง ได้เข้าร่วมให้คำแนะนำคำปรึกษาแก่คณะกรรมการสถาบัน ตลอดจนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการ

ปัจจัยทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ บทบาทผู้นำในหมู่บ้านทุ่งหัวช้าง ซึ่งนำโดย นายบุญธรรม กันตี เป็นผู้นำโดยตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนที่สามารถทำงานร่วมกับประชาชนได้โดยอาศัยหลักการปกครองแบบพี่น้อง ญาติมิตร การตัดสินใจในการดำเนินงานของหมู่บ้านต้องผ่านกระบวนการประชาคมเพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และที่สำคัญคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ได้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงเป็นแบบอย่างให้แก่ชาวบ้าน โดยมีการปฏิบัติตนและครอบครัวให้อยู่อย่างพอเพียง ไม่เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น เมื่อพื้นฐานครอบครัวมีความอบอุ่นแล้วจึงสามารถเป็นแกนนำที่จะผสานทุกภาคส่วน ทั้งผู้นำธรรมชาติและคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านประสบผลสำเร็จจนได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ระดับอำเภอ

ทุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่ไว้วางใจกันมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้การขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างเต็มใจและอีกประการหนึ่งคือ การหมั่นศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นอย่างสม่ำเสมอ การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ศึกษาดูงานเพื่อให้แนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ การจักสาน การทอผ้า การชอ การทำพิธีต่าง ๆ ซึ่งเป็นสื่อเชื่อมโยงในการสร้างความสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกัน

ปัจจัยด้านศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากหลักศาสนาทำให้คนเรา

ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม ซึ่งชาวบ้านทุ่งข้าวหางให้ความสำคัญกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และการจรโลงพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนพิธี การก่อสร้างศาสนสถาน และความศรัทธาที่มีต่อเจ้าอาวาสวัด ทุ่งหัวช้าง

ปัจจัยการรวมกลุ่มและชุมชนเข้มแข็ง

ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มและหมู่บ้านทุ่งข้าวหาง คือมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งผู้แทนครัวเรือนจะมาประชุมกันมากกว่าร้อยละ ๘๐ หรือบางเดือนอาจมีการเรียกประชุมเพิ่มได้ หากมีเรื่องเร่งด่วนที่ต้องการแนวทางร่วมกัน และขอมติในที่ประชุมผู้นำจะใช้เวทีประชาคมเป็นหลักในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน อีกทั้งหมู่บ้านยังมีแผนชุมชนที่เกิดจากการระดมความคิดของผู้นำและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานตามแผนการ และมีกระบวนการจัดการแผนการเรียนรู้ของชาวบ้านทุ่งข้าวหาง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จากการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน การศึกษาทดลอง ปฏิบัติโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ถ่ายทอดแบ่งปันความรู้หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น มีศูนย์กลางที่เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สวนเศรษฐกิจพอเพียง โรงสีชุมชน สวนสมุนไพร ครัวเรือนต้นแบบ

นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังมีปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านอีก ได้แก่ การมีนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น โครงการต่าง ๆ ที่รัฐจัดสรรให้ เช่น กองทุนหมู่บ้าน โครงการ SML การสร้างวิถีประชาธิปไตยในครอบครัว การมีบทเรียนจากวิกฤติเศรษฐกิจ โครงการการมีต้นแบบแห่งการเรียนรู้ โครงการเรียนรู้ ชวนร่วมคิดปรับเปลี่ยนชีวิต ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง งบประมาณจากผู้ตรวจราชการกรมการพัฒนาชุมชน ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากนายอำเภอทุ่งหัวช้าง จำนวน ๑๕,๐๐๐ บาท โครงการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนเป้าหมายหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากสำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งหัวช้าง ซึ่งสามารถนำมาสนับสนุนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ทั้งระดับครัวเรือน และระดับหมู่บ้าน

จากความภาคภูมิใจของชาวบ้านทุ่งข้าวหางทำให้ทุกครัวเรือนมีความตื่นตัวและพอใจในการที่ได้มีคณะกรรมการคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมาให้ความสำคัญการดำเนินการตามวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านทุ่งข้าวหาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ และเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและที่สำคัญที่ชาวทุ่งข้าวหางภาคภูมิใจอีกประการหนึ่งในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ คือ นายอำเภอทุ่งหัวช้าง นายอำเภอสุภาพรณ บุญถนอม ได้มาร่วมกิจกรรมและให้กำลังใจชาวบ้านทุ่งข้าวหาง การได้รางวัลหรือไม่ ไม่สำคัญ แต่ที่สำคัญเรามีดี เราต้องอวดเราทำดีเราต้องได้ดี

และที่สำคัญที่สุด คือ การที่หมู่บ้านได้เผยแพร่วิถีชีวิตหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งบ้านทุ่งข้าวหางได้ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนเดินตามรอยพ่อ เพื่อให้รู้จักประหยัด รู้จักออม ให้เกิดการเรียนรู้ ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการดำรงชีวิต รักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมอยู่กันแบบเอื้ออารีซึ่งกันและกัน สมดังวิสัยทัศน์หมู่บ้าน ที่ว่า “เศรษฐกิจสังคมดี สังคมมีความสุข ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์”

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา การศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ (Action Learning)

๑. เพื่อสืบสานความเป็นชาติภูมิ ควรอนุรักษ์การแต่งกายในโอกาสต่างๆ เช่น งานบุญ
๒. เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรมีการส่งเสริมถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่สู่เยาวชนคนรุ่นหลัง
๓. เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควรให้เยาวชนหรือคนรุ่นหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนมากขึ้น
๔. ด้านการเกษตรควรมีการพัฒนาเกษตรแนวใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่าให้มากขึ้น
๕. ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพที่ดี การส่งเสริมช่องทางทางการตลาด
๖. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ที่กว้างขวางมากขึ้น เพื่อรับนักท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุด

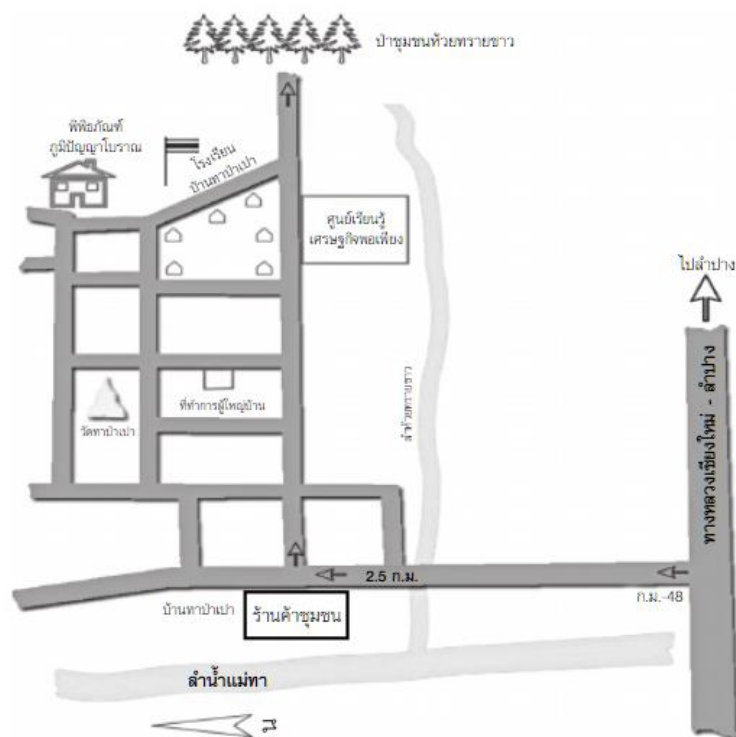
ชาติพันธุ์ ภูมิปัญญา

ประเด็นหัวข้อที่ ๓

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

การเรียนรู้ภูมิสังคมและวิถีชีวิตของชุมชน

แผนที่บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ชุมชนบ้านทาป่าเปาก่อตั้งมา ๒๐๐ กว่าปี ประชากรบ้านทาป่าเปามีเชื้อสายไตลื้อ ไตยอง นับถือศาสนาพุทธ มีพื้นที่รวมทั้งหมด ๑๕,๒๕๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ๕๐๐ ไร่ ที่ทำกิน ๑,๗๕๐ ไร่ และพื้นที่ป่าชุมชนห้วยทรายขาวพื้นที่ ๑๓,๐๐๐ ไร่ โดยเป็นป่าที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ แห่งหนึ่งของหมู่บ้าน มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะป่าไม้มีค่า เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้เต็ง ชื่อของหมู่บ้านมาจากบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านในสมัยก่อนตั้งหมู่บ้านใหม่ๆ จะเต็มไปด้วยป่าไม้ โดยเฉพาะ “ต้นเปา” จากภูมิประเทศของหมู่บ้านที่เต็มไปด้วยต้นเปาหรือต้นรัง หมู่บ้านจึงถูกเรียกชื่อเป็นบ้านทาเปา ประกอบกับมีแม่น้ำทาไหลผ่านอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำทา หมู่บ้านจึงได้ชื่อว่า “บ้านทาป่าเปา” ตามลักษณะของภูมิประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ผู้นำหมู่บ้านได้ริเริ่มการจัดการป่าชุมชนห้วยทรายขาว โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาป่า ออกกฎระเบียบต่างๆ ในการจัดการป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติขึ้น ห้ามตัดไม้ทำลายป่า ถ้าฝ่าฝืนจะถูกปรับ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากประชาชน

เป็นอย่างดี ชุมชนมีความเชื่อเรื่องผีเสื้อบ้าน ผีเจ้านาย และผีขุนน้ำ ทุกๆ เดือนเก้า แรมเก้าค่ำเหนือจะมีการเลี้ยงผีเสื้อบ้าน เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีความเชื่อไปถามไถ่อยู่ การประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้างหลังจากทำนาเสร็จ ทำสวนลำไยแทบทุกหลังคาเรือนเป็นอาชีพหลัก การเก็บของป่า คนในชุมชนอยู่กับป่า พึ่งพาป่าชุมชน ห้วยทรายขาวมาตลอด ทำให้วิถีชีวิตคนอยู่กับป่า-ป่าอยู่กับคนได้อย่างยั่งยืน

ลักษณะเด่น ชุมชนบ้านทาป่าเปามีภาษาพูดที่เป็นภาษาไทยลื้อ มีเพื่อนเจียงที่หาชมได้ยาก การพ้อนเล็บของชาวล้านนา และการรับประทานอาหารพื้นเมืองแบบขันโตก บ้านป่าเปาประกอบด้วยชาวบ้าน ๘๓๔ คน จาก ๒๑๕ หลังคาเรือน ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เน้นการดำรงชีวิตแบบพื้นที่ย่างเรียบง่าย ด้วยการยึดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปลูกพืชแบบธรรมชาติ ไม่ใช้ยาฆ่าแมลงหรือสารเร่งความเจริญเติบโต อีกทั้งการอนุรักษ์และหาของจากป่า โดยมีแหล่งน้ำป่าห้วยทรายขาว เป็นเสมือนเส้นใยชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนมีของป่าบริโภคในครัวเรือนและออกจำหน่ายได้ทุกช่วงฤดู ด้วยความโดดเด่นด้านความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทำให้ชุมชนได้รับรางวัลมากมาย ทั้งรางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวดีเด่น จังหวัดลำพูน รางวัลโลกสีเขียว รางวัลคนรักป่า ป่ารักชุมชน ฯลฯ เป็นหลักประกันความน่าเชื่อถือที่เป็นรูปธรรม โดยกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวนั้นมีตั้งแต่การศึกษาดูงานและแสวงหาความรู้ด้วยกิจกรรมที่แสดงถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชาวบ้านและวัฒนธรรมชุมชน เช่น การเดินป่าและพักแรมในป่าศึกษาธรรมชาติระบบนิเวศน์ ส่องกล้องดูนกและสัตว์ป่า ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงแปลงผักเกษตรปลอดสารพิษ ตลอดจนการรับประทานอาหารแบบขันโตกพร้อมรับชมการแสดงดนตรีพื้นบ้าน โดยกิจกรรมทั้งหมดอยู่ภายใต้สโลแกนว่า “กินอ้ม นอนอ่อม หลับสบาย”

บ้านทาป่าเปามีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการติดต่อเชื่อมประสานและแสวงหาภาคีในการสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน มีปราชญ์ภูมิปัญญาหลายสาขา ได้แก่ ปราชญ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการจัดพิธีตามประเพณีต่าง ๆ ช่างฝีมือในการจักสาน การทอผ้า การก่อสร้าง การพ้อนเล็บและดนตรีพื้นบ้าน ปราชญ์ด้านการเกษตร เช่น การทำนาข้าวอินทรีย์ การเลี้ยงกบ ด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร

ด้านวัฒนธรรมประเพณี มีรูปแบบการปกครองแบบป๊อกรหรือคุ้ม โดยมีหัวหน้าป๊อกรดูแลสมาชิกครัวเรือน แบ่งเป็น ๑๐ หมวด มีการถ่ายทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การรำพ้อนเล็บ พ้อนเจียง เลี้ยงผีเสื้อบ้าน การรดน้ำดำหัวตามประเพณีล้านนาภาคเหนือตอนบน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของบ้านทาป่าเปาดังนี้

๑) ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๙ โปรแกรมให้นำเข้าข้อมูลเฉพาะร้อยละที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (เฉพาะข้อที่ตกเกณฑ์) ตามข้อคำถาม จปฐ. ทั้งหมด ๓๐ ตัวชี้วัดโดยบ้านทาป่าเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลทาปลาดุกมีข้อมูล จปฐ. ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ เพียง จำนวน ๖ ตัวชี้วัดคือ

๑.๑) จปฐ.หมวดที่ ๑ สุขภาพดี ข้อ ๔ ทุกคนในครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย ข้อ ๕ คนในครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น

๑.๒) จปฐ.หมวดที่ ๒ มีบ้านอาศัย ข้อ ๑๔ คนในครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ข้อ ๑๕ ครัวเรือนมีความอบอุ่น

๑.๓) จปฐ.หมวดที่ ๕ ปลุกฝังค่านิยมไทย ข้อ ๒๕ คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา ข้อ ๒๖ คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่

๒) ข้อมูล กชช.๒ ค. ปี ๒๕๕๘ โปรแกรมให้นำเข้าค่าคะแนนตามระดับปัญหาของแต่ละข้อ คือ ๑ ปัญหามาก หรือ ๒ ปัญหาปานกลางหรือ ๓ ปัญหาน้อย โดยภาพรวมบ้านทาป่าเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลทาปลาดุก มีปัญหาในระดับปานกลางถึงน้อย สรุปได้ดังนี้

๒.๑) ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีปัญหาปานกลางในข้อ ๔ น้ำเพื่อการเกษตร ข้อ ๕ การไฟฟ้า ข้อ ๗ การติดต่อสื่อสาร

๒.๒) ด้านที่ ๒ ด้านสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีปัญหาปานกลางในข้อ ๑๔ การได้รับประโยชน์จากการมีสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหามาก ในข้อ ๑๒ ผลผลิตจากการทำการเกษตรอื่นๆ

๒.๓) ด้านที่ ๓ สุขภาพอนามัย มีปัญหาปานกลางในข้อ ๑๖ การป้องกันโรคติดต่อ และมีปัญหามากในข้อ ๑๗ การกีฬา

๒.๔) ด้านที่ ๔ ความรู้และการศึกษา มีปัญหามากในข้อ ๑๘ การได้รับการศึกษา และมีปัญหาปานกลาง ในข้อ ๒๐ ระดับการศึกษาของประชาชน

๒.๕) ด้านที่ ๕ ด้านการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน มีปัญหาปานกลางในข้อ ๒๔ การรวมกลุ่มของชุมชน และข้อ ๒๕ การเข้าถึงแหล่งทุนของประชาชน

๒.๖) ด้านที่ ๖ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีปัญหามากในข้อ ๒๙ การใช้ประโยชน์ที่ดิน

๒.๗) ด้านที่ ๗ ความเสี่ยงของชุมชนและภัยพิบัติ มีปัญหามากในข้อ ๓๒ ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ และมีปัญหาปานกลางในข้อ ๓๑ ความปลอดภัยจากยาเสพติด

๓) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอาชีพมีข้อมูลดังนี้

๓.๑) ต้องการรับการสนับสนุนอาชีพเสริม	ไม่มีปัญหา
๓.๒) ต้นทุนในการผลิตสูง	มีปัญหาในระดับปานกลาง
๓.๓) ปรับปรุงคุณภาพดิน	ไม่มีปัญหา
๓.๔) ลดการใช้สารเคมี	มีปัญหาในระดับปานกลาง
๓.๕) ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	ไม่มีปัญหา

บ้านทาป่าเปา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ร่วมกันภาพรวมหมู่บ้านที่พบปัญหาในระดับปานกลาง เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้นำเสนอข้อมูลที่มีปัญหาปานกลางคือ ข้อ ๓.๒ ต้นทุนในการผลิตสูง และข้อ ๓.๔ ลดการใช้สารเคมี

๔) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการทุนมีข้อมูลดังนี้

๔.๑) การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	มีปัญหาในระดับปานกลาง
๔.๒) การฟื้นฟูและการปลูกป่า	ไม่มีปัญหา
๔.๓) การรักษาพันธุ์พืช/สัตว์	ไม่มีปัญหา
๔.๔) กลุ่มเครือข่ายกองทุนในชุมชน	มีปัญหาในระดับปานกลาง
๔.๕) ต้องการสนับสนุนเงินทุน	มีปัญหาในระดับปานกลาง

บ้านทาป่าเปาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ร่วมกันภาพรวมหมู่บ้านที่มีปัญหาในระดับปานกลาง เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้นำเสนอข้อมูลที่มีปัญหาปานกลางคือ ๔.๑ การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ๔.๔ กลุ่มเครือข่ายกองทุนในชุมชน ๕ และ ๔.๕ ต้องการสนับสนุนเงินทุน

๕) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการความเสี่ยงชุมชนมีข้อมูลดังนี้

๕.๑) ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน	มีปัญหาในระดับปานกลาง
๕.๒) การรักษาความสะอาดในชุมชน	ไม่มีปัญหา
๕.๓) สุขภาพร่างกายของคนในชุมชนอ่อนแอ มีโรคภัย(เบาหวาน)	ไม่มีปัญหา
๕.๔) การอนุรักษ์กำจัดลูกน้ำและยุงลาย	ไม่มีปัญหา

บ้านทาป่าเปาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ร่วมกันภาพรวมหมู่บ้านมีปัญหาระดับสูงเพื่อการจัดการความเสี่ยงชุมชน โดยได้ร่วมกันนำเสนอข้อมูลที่มีปัญหาปานกลางคือ ข้อ ๕.๑ การทำบัญชีครัวเรือน

๖) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน มีข้อมูลดังนี้

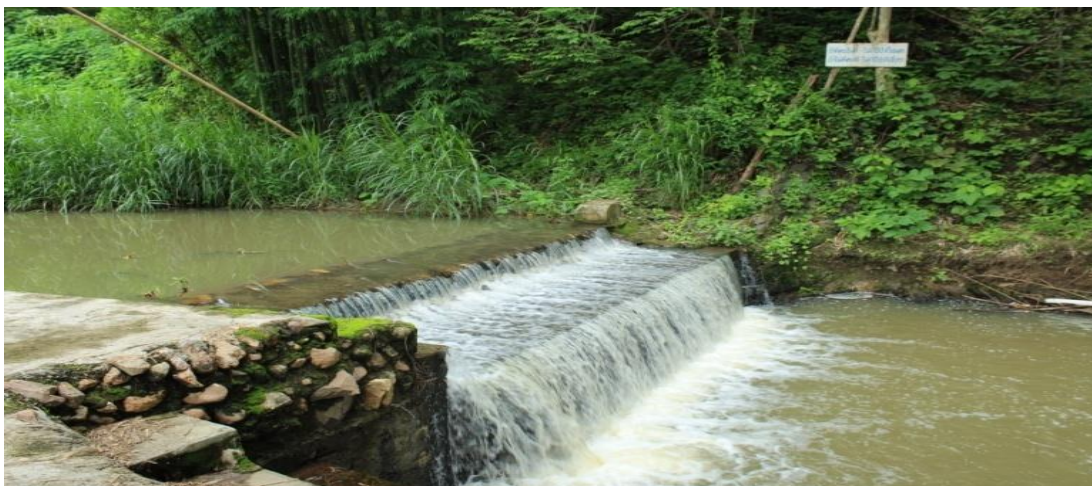
๖.๑) หนี้สิน	ไม่มีปัญหา
๖.๒) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของคนยากจน	ไม่มีปัญหา
๖.๓) ราคาสินค้าการเกษตรต่ำ	มีปัญหาในระดับปานกลาง
๖.๔) ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	ไม่มีปัญหา

บ้านทาป่าเปา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ร่วมกันภาพรวมหมู่บ้านมีปัญหาระดับสูงเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน โดยได้ร่วมกันนำเสนอข้อมูลที่มีปัญหาปานกลาง คือ ข้อ ๖.๓ ราคาสินค้าการเกษตรต่ำ

๒.๒ การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

๒.๒.๑. จุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และลำธารต้นน้ำ บ้านทาป่าเปาตั้งอยู่บนเนินเขาที่มีป่าไม้โอบรอบหมู่บ้าน มีลำธารที่เป็นต้นน้ำและลำน้ำธรรมชาติ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่

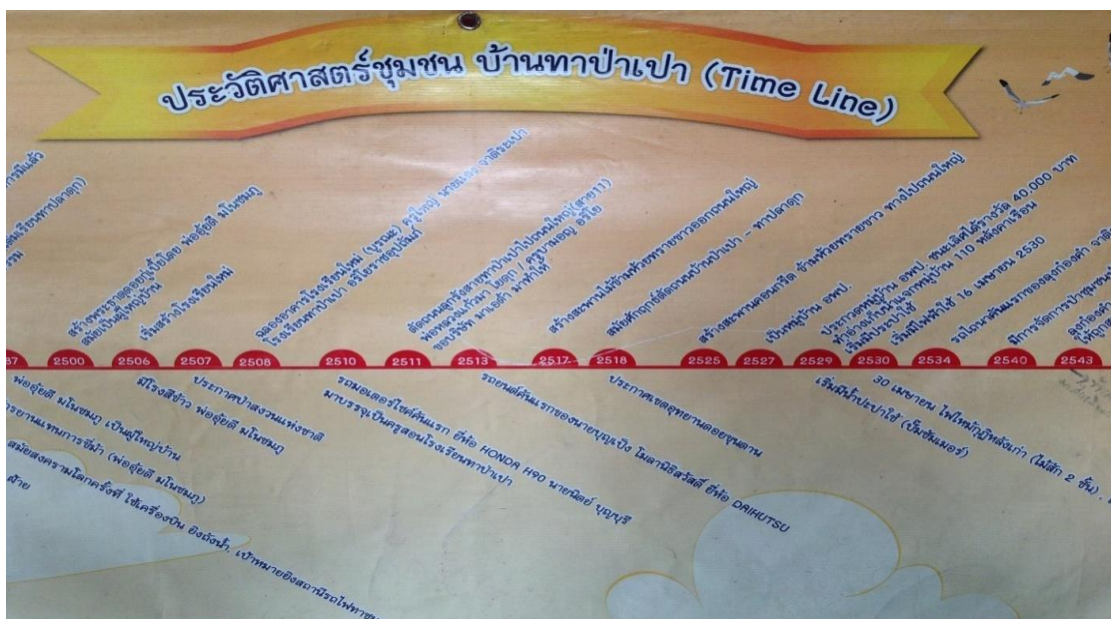
- ๑) ลำน้ำห้วยทรายขาว เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และแหล่งอาหาร
- ๒) ลำน้ำแม่ทา เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และแหล่งอาหาร
- ๓) อ่างเก็บน้ำห้วยทราย ขนาดความจุ ๓๓๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการท่องเที่ยว
- ๔) ป่าชุมชนห้วยทรายขาว เป็นป่าต้นน้ำในพื้นที่ ๑๓,๐๐๐ ไร่

๒.๒.๒. จุดเด่นด้านประเพณีวัฒนธรรม ค่านิยมความสัมพันธ์ของชุมชน

บ้านทาป่าเปา เป็นชุมชนที่มีประวัติการจัดตั้งหมู่บ้านมายาวนาน และมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ปัจจุบันมีการปกครองในรูปแบบของป๊อก หรือคุ้ม โดยมีหัวหน้าป๊อกดูแลสมาชิกครัวเรือน โดยแบ่งเป็น ๑๐ หมวด ตลอดจนมีการถ่ายทอดกิจกรรมงานประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น ที่สืบสานอนุรักษ์ร่วมกันดำเนินกิจกรรมในชุมชน และมีกฎระเบียบกติกาของหมู่บ้าน/ชุมชนที่ยึดถือนำมาปฏิบัติร่วมกันนอกจากนี้คนในชุมชนยังมีลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นเครือญาติกันสูง จึงทำให้การพัฒนาเป็นเอื้ออาทร มีความสมัคสมานสามัคคีในหมู่คณะและเคารพผู้อาวุโส ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมในแต่ละปีจะมีการรดน้ำดำหัว แก่ผู้สูงอายุในช่วงสงกรานต์ (ปีใหม่เมืองทางล้านนาภาคเหนือตอนบน) การดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในหมู่บ้านทุกกิจกรรม

๒.๒.๓. จุดอ่อนของหมู่บ้าน

- ๑) เป็นชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากจังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง จึงทำให้ส่งลูกหลานไปเรียนในเมือง ส่งผลให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนลดน้อยลง
- ๒) ความเจริญทางวัตถุนิยม จึงทำให้คนในชุมชนมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น
- ๓) สินค้าของชุมชนมีน้อย และไม่มีสินค้าหัตถกรรม

๒.๒.๔. โอกาสของหมู่บ้าน

- ๑) การคมนาคมทางบก ถนนในหมู่บ้าน ถนนนอกหมู่บ้าน สะดวก ทำให้การสัญจรไปภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงมีความสะดวก ทำให้มีการขนส่งผลผลิตได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

๒) มีทุนชุมชนในหมู่บ้านทั้งทุนมนุษย์ ทุนภูมิปัญญา ทุนทางกายภาพ ทุนการเงิน และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชน มีความรัก สามัคคี เกื้อกูลกัน

๓) ผู้นำหมู่บ้านมีทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการทุนชุมชน

๔) หมู่บ้านสามารถใช้ทุนของชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

๕) มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ให้การสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากความเข้มแข็งของแกนนำกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สามารถที่จะปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลง

๒.๒.๕. ข้อจำกัดของหมู่บ้าน

๑) หน่วยงานท้องถิ่น มีงบประมาณไม่เพียงพอในการสนับสนุนกิจกรรมตามแผนการพัฒนาที่หมู่บ้านขอรับการสนับสนุน

๒) หมู่บ้านมีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ต้องมีการจัดเวรยามดูแลเรื่องการบุกรุกแผ้วถางป่า และตัดโค่นต้นไม้

ชาวบ้านชุมชนบ้านทาป่าเปาเดิมอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา เนื่องจากเห็นว่า บริเวณแถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์ใกล้แม่น้ำทา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้อย่างสะดวกและมีป่าไม้มากมาย เช่น ไม้สักทอง ไม้เต็ง ไม้รังหรือไม้เปา ไม้แดง ไม้จามจุรี เป็นต้น มีสัตว์ป่า เช่น เสือ หมี กวาง หมูป่า ไก่ป่า และนกยูง เป็นต้น ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ มีอาชีพหาของกินของใช้จากป่า โดยมีวัดทาป่าเปาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน ต่อมาภาครัฐโดยการรถไฟแห่งประเทศไทยเห็นว่า บริเวณแถบนี้มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เหมาะกับนำไปใช้ในการทำฟืนและไม้หมอนรถไฟ สำหรับใช้กับรถจักรไอน้ำ ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ จึงได้มีการสัมปทานตัดไม้ในพื้นที่เพื่อใช้ในกิจการดังกล่าว โดยชาวบ้านซึ่งได้รับการรับจ้างจากการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นลูกจ้างเข้าไปตัดไม้ในป่า โดยแรกๆ ก็เป็นการตัดไม้ส่งการรถไฟตามปกติ แต่ต่อมาชาวบ้านได้เห็นว่า ในป่าดังกล่าวมีไม้ป่าที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้สักทอง ไม้เต็งรัง ซึ่งเป็นไม้ที่มีราคาและเหมาะสำหรับการปลูกบ้าน จึงได้ลักลอบตัดไม้กันเองและได้มีการชักลากไม้ในป่าโดยรถยนต์และนำมาปลูกบ้านของตนเอง บางส่วนได้มีการนำไปขายให้แก่เพื่อนบ้านที่ต้องการนำไม้ไปปลูกบ้าน จึงเกิดการเลียนแบบ และเกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้ามาจับกุมมิให้มีการตัดไม้ทำลายป่า แต่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวมากนัก เพราะชาวบ้านในพื้นที่จะสกัดกันและขานาญพื้นที่มากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น มีการลักลอบตัดไม้ในเวลากลางคืน บางส่วนมีการส่งข่าวความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ให้ชาวบ้านที่ลักลอบตัดไม้ได้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ต้นไม้ใหญ่ๆ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจถูกตัดทำลายลงไปอย่างรวดเร็ว

เมื่อไม่มีต้นไม้ใหญ่ก็เกิดความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ไม่มีน้ำในการเพาะปลูก ดินเสื่อมโทรม หน้าฝนเกิดน้ำท่วม หน้าแล้งไม่มีน้ำใช้ เกิดไฟไหม้ป่าง่าย เพราะมีแต่หญ้า ไม่สามารถทำการเกษตรได้ ขาดรายได้จากการเก็บของป่า ทำให้เกิดความแห้งแล้งอย่างร้ายแรง เกิดความแตกแยกในชุมชน สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ถูกทำลาย ส่งผลให้หลายครอบครัวทนอยู่ไม่ได้ ทำให้บางครอบครัวได้อพยพไปหาที่ทำกินใหม่ เช่น อพยพไปจังหวัดลำปาง เชียงราย เป็นต้น

สำหรับชาวบ้านที่ไม่ได้อพยพออกไปจากพื้นที่ ภายใต้การนำของผู้ใหญ่บ้าน (ในขณะนั้น) คือ นายไพฑูรย์ จำหงส์ ได้ไปปรึกษากับเจ้าอาวาสวัดทาป่าเปา จึงได้นำหลัก “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามาแก้ไขวิกฤติของหมู่บ้าน รวมทั้งนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนบ้านทาป่าเปา ด้วยการปรับวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำ นำสู่วิถีพอเพียง

แผนการฟื้นฟู-ป่าชุมชน

- บวชป่า 3-5 ปี ต่อ ครั้ง
- เลี้ยงผีขุนน้ำ ปีละครั้ง เดือน 9 แรม 9 ค่ำ (เหนือ)
- จัดตลาดตระเวน - ทำป้ายกำขวัญเตือนสติ
- ทำแนวกันไฟ สร้างแนวกีดไม่จุดไฟเผาป่าเพื่อล่าสัตว์
- ปูลูกต้นไม้ที่คนและสัตว์กินได้ในวันสำคัญ
- ให้ความรู้การใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการกับชุมชนและพื้นที่ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีการนำความคิดทางด้านความเชื่อเพื่อรวมใจประชาชนในหมู่บ้านให้รู้จักการสำนึกรักบ้านเกิดผ่านโครงการแผนพื้นที่ป่าชุมชน ด้วยการบวชป่า ๓-๕ ปีต่อครั้ง เลี้ยงผีขุนน้ำปีละครั้งเดือน ๙ แรม ๙ ค่ำ (เหนือ) จัดชุดลาดตระเวน/ทำป้าย คำขวัญเตือนคติ ทำแนวกันไฟสร้างแนวคีดไม่จุดไฟเผาป่าเพื่อล่าสัตว์ ปลุกต้นไม้ที่คนและสัตว์กินได้โดยใช้ วันสำคัญในการปลูก ให้ความรู้การใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายให้ชาวบ้านรักษาต้นไม้ที่เหลือรอดอยู่ในป่า ซึ่งมีจำนวนไม่มากและเป็นต้นไม้ที่มีขนาดเล็ก ไม่เหมาะสำหรับการปลูกสร้างบ้านอีกแล้ว โดยใช้กลอุบายทางศาสนา ด้วยการนำผ้าเหลืองไปผูกต้นไม้ต้นที่ตนเองพร้อมจะดูแล ไม่ให้ถูกตัดทำลายออกไป ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านในการตั้งกฎระเบียบข้อบังคับของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า จำนวน ๕ ข้อได้แก่

- ๑) ห้ามตัดไม้ทำลายป่า/ฝ่าฝืนจับได้ปรับนับละ ๕๐๐ บาท
- ๒) ห้ามล่าสัตว์ป่า จับได้ปรับโดยชั่งสัตว์กิโลกรัมละ ๒๐๐ บาท
- ๓) ห้ามบุกรุกป่า จับได้ปรับตารางเมตรละ ๕๐๐ บาท
- ๔) ห้ามคนนอกพื้นที่เข้ามาตัดไม้ทำลายป่า ครั้งแรกจับได้ว่ากล่าวตักเตือน ครั้งต่อไปจับได้จับส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินคดี
- ๕) ห้ามจุดไฟเผาป่าเพื่อล่าสัตว์โดยเด็ดขาด

โดยมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมและอยู่ในความครอบครองของชาวบ้านที่ได้ขออนุญาตเริ่มแรกจำนวน ๑๓,๐๐๐ ไร่ อนึ่ง จากการสำรวจในสมัยนั้น พบว่าในพื้นที่ดังกล่าวได้มีราษฎรบางส่วนเข้าไปจับจองเป็นที่ทำกิน เช่น ทำนา ทำสวนลำไย และมีแนวโน้มว่า จะเกิดการบุกรุกและขยายเขตทำกินต่อไปเรื่อย ๆ จึงได้นำเงินที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการอนุรักษ์พื้นที่ป่า (รางวัลลูกโลกสีเขียว) มาซื้อที่ดินเป็นของ ป่าชุมชนของหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ

ร่วมมือร่วมใจสร้างพังกั้นน้ำ
ตลอดลำน้ำจากห้วยทรายขาว
เพื่อนำน้ำสู่หมู่บ้านสำหรับ
การเกษตร

ที่นา...ควักทุนหมู่บ้านซื้อเพื่อปลูกป่า

ต่อมาชุมชนได้สังเกตเห็นว่า น้ำที่ไหลมาจากลำห้วยทรายขาว ซึ่งเป็นห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ตลอดฤดูกาล จึงมีแนวความคิดร่วมมือกัน ระหว่างชุมชน วัด และโรงเรียนเพื่อ ร่วมไม้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาวิกฤติของหมู่บ้าน ด้วยการจัดทำฝาย ๓ ประเภท ได้แก่ ฝายชะลอน้ำ โดยใช้หินทิ้งเป็นตัวชะลอไม่ให้น้ำไหลเร็วเกินไป และในช่วงที่มีแอ่งน้ำสามารถกักเก็บน้ำได้ก็จะทำฝาย ปูน โดยใช้งบประมาณการบริจาคจากภาคเอกชน ราคาประมาณ ๔,๐๐๐ บาท และฝายที่ใหญ่ขึ้น ราคาประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้งได้บ้างเท่านั้น ต่อมาป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น กรรมการชุมชนจึงมีความคิดที่จะนำสัตว์ป่า เช่น กวาง เม่น และหมูป่า มาเลี้ยงในป่า และเมื่อชาวบ้านมา ตั้งรกรากมากขึ้นจึงมีความจำเป็นต้องใช้ทุนในการ ประกอบอาชีพ จึงมีแนวคิดพึ่งตนเองด้วยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตโดยชักชวนผู้ที่มีฐานะ ดีในหมู่บ้านมารวมตัวเพื่อเป็นสมาชิกแรกตั้ง โดยตั้งสัจจะในการฝากเงินของตนเอง ทั้งนี้ สมาชิกตั้ง สัจจะว่าจะฝากรายเดือน ๆ ละ ๕๐ – ๕๐๐ บาท โดยมีสมาชิกก่อตั้ง ๗๔ คน เงินสัจจะ ๗,๐๐๐ บาท ในระยะแรกสมาชิกมีความต้องการกู้มากกว่าวงเงินที่มีอยู่ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการจับฉลาก เพื่อให้เกิด ความยุติธรรม มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ๑.๒๕ บาท/เดือน ปัจจุบันเงินทุนหมุนเวียนในกองทุนสัจจะของ หมู่บ้านทั้งสิ้น ๑๐.๓ ล้านบาท ต่อมาหมู่บ้านได้มีการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความพอเพียง

ต่อมาคณะกรรมการชุมชนได้พัฒนาชุมชนเป็นหมู่บ้านรักษารัฐปภากาศธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่การดูแลรักษาและตั้งกฎระเบียบของชุมชน อย่างเคร่งครัด เช่น มีการเปิดและปิดประตูเป็นเวลา เพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกเข้าไปทำลายป่าและ กิจกรรมอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง จนชุมชนได้รับรางวัล เช่น รางวัลลูกโลกสีเขียว จากบริษัท ปตท. รางวัล

จากมูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์คัดเลือกเป็นตำบลเขียวขจีดีเด่น รางวัลของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คัดเลือกเป็นป่าพื้นบ้านอาหารชุมชนดีเด่น และรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พระราชทานรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานในหมู่บ้านทาป่าเปาหลายคณะ คณะกรรมการชุมชนจึงคิดเป็นโอกาสที่จะให้ประชาชนมีรายได้จากผู้เดินทางมาศึกษาดูงาน โดยจัดชุมชนเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดป่าชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ๔ ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย ฐานเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เช่น การทำนา การเก็บผลผลิตลำไย ฐานที่ ๒ ฐานการปลูกป่าเพื่อชดเชยต้นไม้ที่ตาย ฐานที่ ๓ ฐานการทำ ฝายชะลอน้ำ ฐานที่ ๔ การเรียนรู้สมุนไพรในป่าและส่งเสริมให้ชาวบ้านพัฒนาตนเองเป็นหมู่บ้านพัฒนา โฮมสเตย์ จนได้รับรางวัล Home Stay Standard Thailand จาก กรมการท่องเที่ยว

ร่วมแรงร่วมใจ

ปลูกป่า

มีน้ำกิน..น้ำใช้ ได้ประปาภูเขา

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก ชุมชนเกรงว่าจะมีปัญหาทางด้านขยะมูลฝอย ชุมชนจึงได้จัดทำโครงการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ด้วยหลักการ ๓ R คือ Reduce โดยการลดการใช้โฟม (No Foam) ตามนโยบายของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ส่วนขยะเปียก เช่น เศษอาหารในบ้านให้นำมาทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร Reused และ Recycle โดยในแต่ละบ้านได้มีการเก็บเงินครัวเรือนละ ๒๐ บาทเพื่อใช้ในการจ้างคนภายในหมู่บ้านนำขยะไปเผาด้วยเตาที่จัดซื้อโดยงบประมาณโครงการพระราชรัฐ ในส่วนขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้จะนำไปขายเพื่อนำเงินเข้ากองทุนบริหารจัดการขยะของหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านมีความสะอาดและสวยงาม

ปัญหา...คนเลิกตัดไม้ไร้ที่พึ่ง

คนที่เลิกตัดไม้

เกิดปัญหาขาดแหล่งทุนประกอบอาชีพไม่ได้

ประชาคม

เกิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

เกิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
ก่อตั้งเมื่อ
วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๑
มีสมาชิกวันแรก ๗๔ คน
มีเงินออมเพียง ๕,๑๐๐ บาท

หลักการทำงาน
๑.มีสัจจะและมีวินัย
๒.ให้เกิดมีการออม
๓.แหล่งเงินทุนกู้ยืม
๔.มีปันผลให้สมาชิก
๕.เกิดเป็นสวัสดิการ

ในด้านสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน พบว่าในอดีตเกิดหมอกควันอยู่บ้าง เนื่องจากมีความเชื่อเปรียบเปรยตั้งแต่อดีตว่า “ไม้ดีผา ป่าดีเผา” ความหมายคือ ธรรมชาติมีความคงอยู่และดับไปตามอายุขัย จึงได้เกิดการบริหารไฟป่าโดยการทำแนวกันไฟและจังหวัดลำพูนได้มีมาตรการในการเผาป่า ปัจจุบันการเผาป่า จึงน้อยลง ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ด้วยการบริหารจัดการภายในชุมชนเอง

บ้านทาป่าเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยที่ นายไพบูลย์ จำหงส์ ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านทาป่าเปา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นกำนันตำบลทาปลาดุก พ.ศ. ๒๕๔๓ และได้รับการคัดเลือกให้เป็นกำนันดีเด่นจังหวัดลำพูน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มติจากเวทีประชาคมหมู่บ้านในการเอาชนะวิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อรักษาแหล่งน้ำ และการมีแหล่งเงินทุนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริม/สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีอาชีพ และรายได้ ตามวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันกำหนด คือ “อนุรักษ์ป่า รักษาต้นน้ำ บริหารจัดการทุน เกื้อหนุนสัมมาชีพ ตามรอยพ่อแบบพอเพียง” รางวัลต่างๆ ที่หมู่บ้านได้รับได้แก่

พ.ศ. ๒๕๔๕ - รางวัลโล่พระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

“ลูกโลกสีเขียว” ป่าชุมชนห้วยทรายขาว ชนเผ่าเลีระดับประเทศ

- รางวัลกลุ่มมอثرพื้เพื่อการผลิตดีเด่นระดับจังหวัด จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. ๒๕๔๗ - รางวัลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนดีเด่นเศรษฐกิจพอเพียง จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

- รางวัลตำบลพัฒนาดีเด่น ประจำปี ๒๕๔๗ จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. ๒๕๔๙ - โล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข”

พ.ศ. ๒๕๕๐ - รางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว ในโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- พ.ศ. ๒๕๕๑ - Thailand Tourism Awards ๒๐๐๘ ครั้งที่ ๗
Awards of Outstanding Performance for Ecotourism
- พ.ศ. ๒๕๕๒ - สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศ โครงการ
อนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ระดับประเทศ ป่าชุมชน
บ้านทาป่าเปา โดยกรมป่าไม้ร่วมกับบริษัทผลิต
ไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน)
- “โฮมสเตย์ห้วยทรายขาว” ได้รับรางวัลเป็นชุมชน
ท่องเที่ยวชั้นนำระดับ ๑ ของจังหวัดลำพูน
ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาแล้ว
โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- พ.ศ. ๒๕๕๕ - รางวัล “หมู่บ้านท่องเที่ยวต้นแบบเชิงนิเวศ” ภายใต้โครงการเที่ยวหลากหลาย
สไตล์ภาคเหนือ (Miracle Lanna) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ เชียงใหม่
ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน โดยสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

๒.๓ การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

๒.๓.๑ การบริหารจัดการทุนชุมชน ใช้นโยบายการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคน โดยใช้สัจจะในการสร้างวินัยคน โดยใช้หลักการในการทำงานดังนี้ มีสัจจะและมีวินัย ให้เกิดการออม แหล่งเงินทุนกู้ยืม มีปันผลให้สมาชิกและเกิดเป็นสวัสดิการ และการให้สวัสดิการชุมชน เช่น สมาชิกป่วยนอนโรงพยาบาลคืนละ ๑๐๐ บาท ไปหาหมอครั้งละ ๕๐ บาท ๑ ปีไม่เกิน ๑๐ ครั้ง สมาชิกที่มีเด็กคลอดใหม่ เปิดบัญชีโอนให้ ๑,๐๐๐ บาท สมาชิกเสียชีวิตมอบเงินให้ญาติ ๒,๐๐๐ บาท ให้ทุนการศึกษาแก่บุตร สมาชิกที่เรียนดี ใช้ใน การพัฒนาหมู่บ้านตามที่คณะกรรมการฯ เห็นสมควร รวมทั้งการใช้กฎระเบียบในการบริหารสมาชิกทำให้เกิดวินัย มีความพอเพียง เกิดความรัก ความสามัคคี เอื้ออาทร และเอาใจใส่ในหมู่สมาชิกในชุมชนด้วยกัน

๒.๓.๒. การจัดตั้งร้านค้าชุมชน เกิดจากการรวมหุ้นของคนในหมู่บ้าน เป็นการฝึกหัดให้ชาวบ้านซื้อได้ขายเป็น เป็นการรวมกันเพื่อปันผลสวัสดิการภายในชุมชน เกิดการรวมกลุ่มพื้นฐานในการจัดตั้งกลุ่มการเงินอื่นๆ ต่อไป มีสมาชิกร้านค้าภายในชุมชนประมาณ ๒๐๐ กว่าราย มีการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ คณะกรรมการตรวจสอบ ทำให้เกิดการบริหารจัดการดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดลำพูน

๒.๓.๓. การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีหน่วยราชการเข้ามาทำงานโดยมีการบูรณาการกันหลายหน่วยงาน เช่น เทศบาลตำบลดุก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น กทท. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (อพท.) เป็นต้น ก่อให้เกิดงบประมาณสนับสนุนเป็นรูปธรรมในด้านการท่องเที่ยว ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดีเกิดแหล่งเรียนรู้ การท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning

๓.๑ ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

๓.๑.๑ จุดเด่นของหมู่บ้านป่าเปามีดังนี้

(๑) จุดเด่นด้านบุคคล บ้านทาป่าเปา มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการติดต่อเชื่อมประสานและแสวงหาภาคีในการสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน มีปราชญ์ภูมิปัญญาหลายสาขา ได้แก่ ปราชญ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปราชญ์ด้านการจัดพิธีตามประเพณีต่างๆ ปราชญ์ช่างฝีมือในการจักสาน การทอผ้า การก่อสร้าง การฟ้อนเล็บ และดนตรีพื้นเมือง ปราชญ์ด้านการเกษตร เช่น การทำนาข้าวอินทรีย์ การเลี้ยงกบ การเพาะชำกล้าไม้ ปราชญ์การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ปราชญ์ด้านการแปรรูปอาหาร

(๒) จุดเด่นด้านกลุ่มองค์กร (ทุนด้านเศรษฐกิจ/สังคม)

- สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน
- กองทุนหมู่บ้าน
- กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.)
- กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

- ศูนย์เรียนรู้ชุมชน
- ร้านค้าชุมชน
- กลุ่มปทุมักษ์ชุมชน
- กลุ่มปลูกผักปลอดภัย
- กลุ่มทำข้าวควบ(OTOP)
- กลุ่มแปรรูปอาหารจากเนื้อหมู (OTOP)
- กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์
- กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน
- กลุ่ม อสม.
- กลุ่มผู้สูงอายุ
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มโฮมสเตย์

บ้านทาป่าเปา มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายและเข้มแข็ง แต่ละกลุ่มมีความเชื่อมโยงให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อกัน ในรูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มองค์กร ทั้งกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ร้านค้าชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มอาชีพเลี้ยงกบ/เลี้ยงปลา OTOP และกลุ่มทางสังคม เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ ฼าปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น และที่สำคัญ บ้านทาป่าเปา มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน ที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการ แก่ประชาชนในหมู่บ้าน และผู้สนใจทั่วไป ในการเข้ามาเรียนรู้สัมผัสมาชีพชุมชน และเป็นสถานที่ให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาทำกิจกรรมในการพัฒนา การส่งเสริม/สนับสนุนความรู้ ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

(๓) จุดเด่นด้านภูมิปัญญาชุมชน

- การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร การทำน้ำต้มสมุนไพร
- การทำนาแบบดั้งเดิม และการอนุรักษ์ป่า
- ช่างฝีมือและช่างก่อสร้าง การทำบล็อกรประสาน
- การทำปทุมักษ์จุลินทรีย์
- การทำข้าวควบ
- ด้านการเกษตร เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา
- ด้านการเพาะพันธุ์ และขยายพันธุ์ ไม้ และการปลูกพืชผักสวนครัว
- การแปรรูปอาหารจากเนื้อสัตว์ และการทำขนมไทย
- ด้านศิลปะการฟ้อนรำพื้นเมือง และดนตรีพื้นเมือง

โดยชาวบ้านทาป่าเปา มีการจัดฐานการเรียนรู้โดยมีปราชญ์ภูมิปัญญา จำนวนทั้งสิ้น ๑๑ ฐานเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งให้การเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน และผู้สนใจทั่วไป โดยหมู่บ้านได้มีการจัดโฮมสเตย์ เป็นที่พักให้กับผู้สนใจนอกหมู่บ้านที่เข้ามาเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

๓.๑.๒ จากการเรียนรู้ในพื้นที่จริงพบข้อมูลความเสี่ยงดังนี้

(๑) ความเสี่ยงเกี่ยวกับบุคคล

- การย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ ราษฎรบ้านทาป่าเปารุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป ได้อพยพไปทำงานในชุมชนเมือง ในหมู่บ้านจะเห็นราษฎรวัยกลางคน ผู้นำครอบครัว หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่กับบ้าน ซึ่งเป็นเหมือนกับสังคมชนบททั่วไป

- ความเสี่ยงด้านหนี้สินครัวเรือน พบว่า ราษฎรภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านหนี้สิน แต่ยังคงมีราษฎรส่วนน้อยยังคงมีปัญหาเรื่องหนี้สินอยู่ ซึ่งเกิดจากปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน

- ความเสี่ยงด้านสุขภาพ พบว่าราษฎรยังประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจ

- การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องมีแผนงาน มาตรการรองรับในการที่จะให้การดูแลที่เหมาะสมในอนาคตต่อไป

(๒) ด้านครอบครัว

แม้ว่าโดยพื้นฐานครอบครัวของบ้านทาป่าเปา จะเป็นสังคมครอบครัวที่มีความพึงพาอาศัย มีเมตตาริฉัตรและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในชุมชน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสังคมจากสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทำให้สถาบันครอบครัวของบ้านทาป่าเปาเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน เนื่องจากต่างต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นหรือปล่อยให้ลูกอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายเป็นผู้เลี้ยงดู ทำให้ครอบครัวโดยเฉพาะเด็กขาดความอบอุ่นหันไปพึ่งพายาเสพติด ปัญหาการมั่วสุมของเด็กวัยรุ่น แต่อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ปัญหาเหล่านี้ยังเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงและยังพบจำนวนน้อย

(๓) ด้านชุมชน

ก.) การสืบทอดเจตนารมณ์ของคนรุ่นใหม่ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการบริหารจัดการป่าชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้นำเกี่ยวกับ

การจัดการป่าชุมชนพบว่า การเกิดขึ้นของป่าชุมชนจนได้รับรางวัลด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หลายรางวัล เกิดจากคนของบ้านทาป่าเปายุคปัจจุบันที่ได้รับผลกระทบจากการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า เพื่อทำการเกษตรและการจัดสัมปทานป่าของภาครัฐ ทำให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนตามมามากมาย เช่น อาหารอันอุดมสมบูรณ์จากป่า ความอุดมสมบูรณ์ของน้ำจากป่า จนคนที่ได้รับผลกระทบได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และตระหนักถึงภัยพิบัติของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ได้ลุกขึ้นมารวมพลังกันเพื่อที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์ผืนป่าชุมชนจนเป็นหมู่บ้านสีเขียว เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันเยาวชนรุ่นใหม่ยังขาดการมีส่วนร่วมในจิตสำนึกและร่วมดำเนินการ ทำให้เกิดความเสี่ยงว่าเยาวชนรุ่นลูกหลานจะสืบทอดอนุรักษ์ป่าไม้ให้ยั่งยืนต่อไปหรือไม่

ข.) การดำรงอยู่ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความเจริญของชุมชนเมือง จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันรัฐบาลได้พัฒนาเส้นทางคมนาคมในการก่อสร้างขยายถนนสี่เลนเส้นทางเชียงใหม่-ลำปาง เป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่สะดวกสบายในการเดินทางโดยบ้านทาป่าเปาตั้งอยู่ห่างถนนสี่เลนดังกล่าวประมาณ ๒.๕ กิโลเมตรเท่านั้น ประกอบกับได้มีการย้ายศูนย์ราชการของจังหวัดลำพูนมาตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่อำเภอแม่ทาและบ้านทาป่าเปา ด้วยลักษณะทางกายภาพดังกล่าวอาจทำให้มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างที่อยู่อาศัยตลอดทั้งการขยายการตั้งถิ่นฐานของประชาชนเข้ามาใกล้พื้นที่หมู่บ้านทาป่าเปา ซึ่งเป็นชุมชนชาติพันธุ์ไทลื้อที่มีความเจียบสงบท่ามกลางป่าไม้อันอุดมสมบูรณ์ได้

๓.๒ การอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

๓.๒.๑ บ้านทาป่าเปา เป็นชุมชนที่มีความเอื้อเฟื้อเอื้ออารีต่อกัน เป็นชุมชนชาติพันธุ์ไทลื้อ ทั้งหมู่บ้าน เป็นชุมชนที่รักความสงบอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุขพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอย่างกลมกลืน

๓.๒.๒ ชุมชนที่มีความสุข ดำรงชีวิตสืบสานวิถีแห่งความพอเพียงจนได้รับรางวัลมากมาย เช่น รางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของกระทรวงมหาดไทย มีกลุ่มอาชีพศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากมาย เช่น

- กลุ่มผลิตทองม้วนสูตรโบราณ
- กลุ่มอาชีพทำปลอกประสาน
- กลุ่มแปรรูปจากเนื้อหมู (หมูทุบ)
- แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงกบ
- สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน
- แหล่งเรียนรู้การทำน้ำหมักชีวภาพ
- กลุ่มทำสมุนไพร

๓.๒.๓ ชุมชนที่มีความสุขในการอยู่กับธรรมชาติป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์

บ้านทาป่าเปาได้เคยเกิดวิกฤติในเรื่องการตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อทำเป็นที่ทำกิน เช่น ปลูกข้าว ปลูกกล้วย ซึ่งจากวิกฤตดังกล่าวในห้วงปี ๒๕๑๒-๒๕๓๗ ทำให้ชาวบ้านทาป่าเปาได้ลุกขึ้นมาเพื่อแก้วิกฤติ ด้วยการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม จนเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีรางวัลที่ได้มากมาย เช่น

- รางวัลลูกโลกสีเขียว
- รางวัลตำบลสีเขียวดีเด่น

- รางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับในด้าน

๓.๓.๑ การบริหารการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น ได้รับบทเรียนที่สำคัญ จากการศึกษาบ้านทาป่าเปา ดังนี้

(๑) เรื่องการบริหารจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมป่าชุมชนห้วยทรายขาว โดยมีกระบวนการคิด และทำมีความต่อเนื่องยั่งยืน และเป็นกระบวนการตั้งแต่เกิดเหตุการณ์วิกฤตจากป่าไม้ถูกทำลาย คนเกิดจิตสำนึกและตระหนัก การศึกษาดูงานการอนุรักษ์ป่า การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ การสร้างกฎกติกา ในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนด้วยตนเอง รวมถึงการต่อยอดไปถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเดินป่า ศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน การสร้างฝายชะลอน้ำ การปลูกป่า การศึกษาพืชสมุนไพร เป็นต้น

(๒) การบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ในบ้านทาป่าเปา ปัจจุบัน มีเงินทุนทั้งหมด ๑๐,๓๓๒,๐๐๐ บาท มีการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกดอกเบี้ยต่ำ มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิก ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เปิดบัญชีรับขวัญเด็กแรกเกิด ๑,๐๐๐ บาท สมาชิกเสียชีวิต ญาติได้รับ ๒,๐๐๐ บาท สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล คินละ ๑๐๐ บาท ค่าเดินทางไปหาหมอครั้งละ ๕๐ บาท

(๓) การจัดตั้งร้านค้าชุมชน เกิดจากการรวมหุ้นของคนในหมู่บ้าน เป็นการฝึกหัดให้ชาวบ้านซื้อได้ขายเป็น เป็นการรวมกันเพื่อปันผลสวัสดิการภายในชุมชน เกิดการรวมกลุ่มพื้นฐานในการจัดตั้งกลุ่มการเงินอื่น ๆ ต่อไป มีสมาชิกร้านค้าภายในชุมชนประมาณ ๒๐๐ กว่าราย มีการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ คณะกรรมการตรวจสอบ ทำให้เกิดการบริหารจัดการดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดลำพูน

(๔) การบริหารหมู่บ้านโฮมสเตย์ เป็นกิจกรรมต่อเนื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการฟื้นฟูป่าไม้ให้กลับมาสู่สภาพเดิม โดยได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาดูงานด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่ จะมีการพักค้างในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาศึกษาเรียนรู้ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน จนเกิดมีการพัฒนาเรียนรู้และได้รับการส่งเสริมจากส่วนราชการให้เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ จนได้รับรางวัล หมู่บ้านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๗ เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวต้นแบบเชิงนิเวศน์ จากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑

๓.๓.๒ การบริหารการพัฒนาในระดับตำบล และระดับอำเภอ เนื่องจากตำบลทาปลาตุกมีการทำการเกษตรที่สำคัญ คือ ปลูกกล้วย ข้าวนาปี และพืชรอง ได้แก่ ข้างโพต พืชผัก หอม กระเทียม และมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า คือ เลี้ยงโคเนื้อและโคนม ทำให้พื้นที่ทาปลาตุก เป็นแหล่งผลิตอาหารสัตว์จากเปลือกข้าวโพดฝักอ่อน ประชาชนจึงมีอาชีพและรายได้จากการผลิตดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละปีก็มักจะมีปัญหาราคาผลิตรายต่ำราคาในตลาดมาก ราคาในท้องตลาดตกต่ำ ประกอบกับปัจจุบันต้องใช้สารเคมีและแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนทุก ๆ ปี ปัญหาการไม่มีตลาดกลางในพื้นที่สำหรับการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรโดยตรง เกษตรกรต้องนำผลผลิตออกไปจำหน่ายนอกพื้นที่ ทำให้มีต้นทุนสูงและถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางที่มีรับซื้อในพื้นที่

ปัญหาการใช้ทรัพยากรดินอย่างไม่เหมาะสม มีการใช้ปุ๋ยเคมีและการใช้น้ำยาเคมี ฉีดพ่นฆ่าแมลง มีการชะล้างหน้าดินสูง

ปัญหาการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้เกิดโรคติดต่ออุบัติใหม่เข้าสู่คน

ปัญหาด้านสังคม มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เดิมเป็นชุมชนชนบทอยู่อาศัยกันเป็นกลุ่ม มีความรู้จักและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง การพัฒนาที่ผ่านมา มุ่งเน้นโครงสร้างพื้นฐานวัตถุมากเกินไป สังคมจึงเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองหรือกึ่งเมือง การคมนาคมติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็ว มีการเลียนแบบสื่อต่าง ๆ ทำให้สถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานของตัวเอง เพราะต้องการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น เยาวชนบางส่วนหันไปพึ่งพาสาเสพติด ออกเที่ยวเตร่ มีการมั่วสุมเกิดความเดือดร้อนแก่สังคม สังคมขาดการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน

ปัญหาด้านการรักษาความสะอาด มีการใช้วัสดุพลาสติกเพิ่มขึ้น มีขยะมากขึ้น และมี การลักลอบไปทิ้งที่ต่าง ๆ ทำให้จังหวัดต้องประกาศนโยบาย No Foam เพื่อควบคุมปริมาณขยะ มีการเผาป่า ลักลอบตัดไม้ไปใช้ประโยชน์ ป่าถูกทำลาย ไม่มีน้ำไหลผ่านแม่น้ำ ลำห้วย ตลอดปีเช่นแต่ก่อน ทำให้หมู่บ้านรวมตัวกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น บ้านทาป่าเปา มีการรวมตัวกันสร้างป่าชุมชนเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้นเพื่อให้เกิดการกลับมาของแม่น้ำหล่อเลี้ยงหมู่บ้านต่อไป จึงเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีเด่นของจังหวัดลำพูน

มีการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อ การผลิต กลุ่มสินค้าโอท็อป สามารถสร้างและเพิ่มพูนรายได้ในครัวเรือนและลดปัญหาการว่างงาน

มีแหล่งประวัติศาสตร์เป็นที่รู้จักแพร่หลายและเป็นแหล่งท่องเที่ยวมาอย่างยาวนาน เช่น อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน อุโมงค์ขุนตาน และสะพานขาวทาชมพู เกิดการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประชาชน

๓.๓.๓ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

จากการศึกษาพื้นที่จริง กลุ่มพิจารณาเห็นว่าบ้านทาป่าเปาได้ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลจนเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คือ เรืองนโยบายการดำเนินตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จนได้ผลเป็นรูปธรรม จนส่งผลให้เกิดความอยู่ดีมีสุข คุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การดำเนินงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การส่งเสริมกลุ่มอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

๒.๑ การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่อำเภอ

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างบริการขั้นพื้นฐาน ทั้งถนนมาตรฐาน ระบบไฟฟ้า โทรศัพท์และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ฯลฯ ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ

ด้านเศรษฐกิจ

๑. ภาคการเกษตรยังไม่สามารถวางแผนการผลิต และการตลาดที่เหมาะสม ครัวบวงจรหรือนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาวะการตลาด ยังไม่มีตลาดกลางในพื้นที่เพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรม

๒. เกษตรกรถือครองพื้นที่เพื่อการผลิตน้อยและส่วนใหญ่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และมีปัญหาการพังทลายของดิน หน้าดินเสื่อมสภาพและการบุกรุกพื้นที่ป่าจากการทำการเกษตรในพื้นที่สูงชัน

๓. สินค้าเกษตรไม่มีเสถียรภาพและราคาจะตกต่ำในฤดูการผลิต
๔. ขาดการรวมกลุ่มบริหารจัดการและยังมีการนำเทคโนโลยีเพื่อการผลิตที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้น้อย
๕. การผลิตสินค้าหัตถกรรมผ้าทอยังขาดแคลนช่างผู้ชำนาญการในออกแบบ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนทั้งกระบวนการผลิต การจัดการและเงินทุน
๖. ความปลอดภัยจากมลพิษ สารเคมีทางการเกษตรตกค้างในร่างกาย อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษาและการสาธารณสุข

๑. เด็กจบการศึกษาภาคบังคับไม่ครบ ๑๐๐%
๒. อุปกรณ์สื่อการเรียน การสอน และการกีฬา ไม่เพียงพอและเท่าทันต่อเทคโนโลยี
๓. ทักษะชีวิตของผู้ปกครองและชุมชนไม่เห็นความสำคัญต่อการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษ
๔. การศึกษาขาดการสนับสนุนจากชุมชนและท้องถิ่น
๕. ขาดบุคลากรทางการสื่อสารภาษาชนเผ่า และขาดความเข้าใจในการสื่อสารภาษาชนเผ่า
๖. ขาดการส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
๗. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและของชนเผ่าสู่ภายนอกมีน้อย
๘. ขาดการส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชน
๙. สังคมชนบทมีแนวโน้มเสื่อมด้านคุณธรรมและจริยธรรม
๑๐. องค์กรประชาชน ชุมชน ยังไม่เข้มแข็ง หรือเข้ามามีบทบาทร่วมกับภาคราชการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควร
๑๑. การแพร่ระบาดของโรคเอดส์และยาเสพติดมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน
๑๒. การบริโภคอาหารยังไม่ถูกหลักโภชนาการอย่างที่ควร
๑๓. ประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้
๑๔. ปัญหาการฆ่าตัวตายสูง
๑๕. ประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น
๑๖. ประชาชนขาดความรู้ในการใช้ยา

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. ป่าถูกบุกรุกเพื่อทำการเกษตรและตัดไม้เพิ่มขายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
๒. ป่าถูกเผาเพื่อการล่าสัตว์และเก็บของป่าเพื่อบริโภคและจำหน่าย
๓. ขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
๔. ขาดแหล่งกำจัดขยะ
๕. แหล่งกักเก็บน้ำไม่เพียงพอ
๖. ค่านิยมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลง
๗. แนวโน้มการเกิดปัญหามลพิษเพิ่มสูงขึ้น

ด้านการเมืองการปกครอง

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระดับที่เหมาะสม

๒. ระบบราชการยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๓. การเลือกตั้งทุกระดับยังมีการทุจริต ซื่อสิทธิขายเสียงหรือใช้อิทธิพลแทรกแซงแอบแฝงอยู่

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานเพื่อประชาชนเท่าที่ควร

๒.๒ การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ของพื้นที่อำเภอ (SWOT ANALYSIS)

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้านเศรษฐกิจ	- พืชเศรษฐกิจสำคัญคือ มันฝรั่ง ถั่วแระ ชিং ข้าว ลำไย - มีรายได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจ - มีแม่น้ำลี้ไหลผ่านในพื้นที่	- ผลผลิตราคาตกต่ำ ขาดการรวมกลุ่มการผลิต - มีการเกษตรแบบพันธสัญญาขาดการควบคุมคุณภาพที่มีมาตรฐาน - มีการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้น	- มีเส้นทางขนส่งที่สะดวก - มีแหล่งทุนที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้	- ขาดการสนับสนุนงบประมาณ - การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการ
ด้านสังคม	- หมู่บ้านมีการรวมกลุ่มอยู่อาศัยเป็นระบบเครือข่าย - มีการเฝ้าระวังทางสังคมที่เข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในพื้นที่	- มีถนนสายหลักตัดผ่านมีเส้นทางแยกตัดเข้าสู่อำเภอและจังหวัดข้างเคียง - หลายเส้นทางจึงเป็นช่องทางในการลำเลียงสิ่งผิดกฎหมายได้ง่าย - มีการว่างงานตามฤดูกาล	- นโยบายและมาตรการของรัฐบาลที่สนับสนุน	- เยาวชนและราษฎรเสี่ยงต่อปัญหาสังคม ต่าง ๆ
ด้านการศึกษา / วัฒนธรรม	- มีการยึดถือจารีตประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างเคร่งครัด - มีสถานศึกษาดั้งกระจายตัวในพื้นที่	- มีราษฎรชนเผ่ากระเหรี่ยงที่ยังมีฐานะยากจน และมีความรู้พื้นฐานในเกณฑ์ที่ต่ำ	- นโยบายรัฐบาล/ระเบียบกฎหมายที่ชัดเจน	- คนรุ่นใหม่ไม่สนใจวัฒนธรรมชนเผ่า - ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการศึกษาต่อ
ด้านการเมือง	- ประชาชนมีความตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง	- ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจด้านการเมืองที่ถูกต้อง	- ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออกตามระบอบประชาธิปไตย	- ปัญหาความขัดแย้งที่ความคิดทางการเมือง

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	- มีแหล่งป่าไม้ที่อุดม สมบูรณ์ เป็นต้นกำเนิด แม่น้ำลี้	- มีการบุกรุก ทำลายทรัพยากร ป่าไม้เพิ่มขึ้น	- บังคับใช้ระเบียบ กฎหมายที่เคร่งครัด	- ขาดการสนับสนุน งบประมาณ

๒.๓ การวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อำเภอทุ่งหัวช้าง (The TOWS Matrix)

จุดแข็ง	- มีโบราณสถานเก่าแก่ทางพระพุทธศาสนาที่โดดเด่น - มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น วัฒนธรรมชนเผ่าปกาเกอะญอ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง - เป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตร - สถานศึกษามีการกระจายตัวครอบคลุมทุกพื้นที่ - เส้นทางคมนาคมเข้าถึงทุกหมู่บ้านชุมชน รวมถึงสามารถเดินทางติดต่อกับจังหวัดและอำเภอข้างเคียงได้สะดวก
จุดอ่อน	- ประชากรบางส่วนยังไม่เข้ารับการศึกษิตตามเกณฑ์ฯ - ขาดแคลนแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตร - ปัญหาการว่างงาน และยาเสพติด - การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค สาธารณูปการยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ - ที่ดินขาดเอกสารสิทธิ - การบุกรุกทำลายป่าไม้ - แรงงานขาดทักษะฝีมือ - ขาดตลาดกลางสินค้าการเกษตร
อุปสรรค	- เกิดปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง วาตภัย และอุทกภัย เป็นประจำ - ข้อจำกัดของระเบียบ กฎหมาย และงบประมาณ - ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจทั้งในด้านภาษาการสื่อสาร และการรับรู้ข่าวสารทางราชการ จนทำให้ได้รับความร่วมมือน้อย
โอกาส	- การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - การส่งเสริมการผลิตสินค้าการเกษตรปลอดภัย - การพัฒนาเป็นตลาดกลางพืชผลทางการเกษตร - การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งน้ำ

บ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓

ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

แนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนานและก่อให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความหมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถกระทำได้หลายวิธีทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

(๑) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งปฏิบัติได้ในระดับบุคคล องค์กร และระดับประเทศ ที่สำคัญ

- การใช้อย่างประหยัด คือ การใช้เท่าที่มีความจำเป็นเพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้นาน และเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

- การนำกลับมาใช้ซ้ำอีกสิ่งของบางอย่างเมื่อมีการใช้แล้วครั้งหนึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ซ้ำได้อีก เช่น กระจกพลาสติก กระดาษ เป็นต้น หรือสามารถที่จะนำมาใช้ใหม่โดยผ่าน กระบวนการต่างๆ เช่น การนำกระดาษที่ใช้แล้วไปผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อทำเป็นกระดาษแข็ง เป็นต้น ซึ่งเป็นการลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและการทำลายสิ่งแวดล้อมได้

- การบูรณซ่อมแซม สิ่งของบางอย่างเมื่อใช้เป็นเวลานานอาจเกิดการชำรุดได้ เพราะฉะนั้นถ้ามีการบูรณะซ่อมแซม ทำให้สามารถยืดอายุการใช้งานต่อไปได้อีก

- การบำบัดและการฟื้นฟู เป็นวิธีการที่จะช่วยลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ด้วยการบำบัดก่อน เช่น การบำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือนหรือโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

- การฟื้นฟูเป็นการรื้อฟื้นธรรมชาติให้กลับสู่สภาพเดิม เช่น การปลูกป่า เพื่อฟื้นฟูความสมดุลของป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

- การใช้สิ่งอื่นทดแทน เป็นวิธีการที่จะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ใบตองแทนโฟม การใช้พลังงานแสงแดดแทนแร่เชื้อเพลิง การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี เป็นต้น

- การเฝ้าระวังดูแลและป้องกัน เป็นวิธีการที่จะไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เช่น การเฝ้าระวังการทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำคูคลอง การจัดทำแนวป้องกันไฟป่า เป็นต้น

(๒) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

- การพัฒนาคุณภาพประชาชน โดยสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ถูกต้องตามหลักวิชา ซึ่งสามารถทำได้ทุกระดับอายุ ทั้งในระบบโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ และนอกระบบโรงเรียนผ่านสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรักความหวงแหน และให้ ความร่วมมืออย่างจริงจัง

- การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย การจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนการให้ความร่วมมือทั้งทางด้านพลังกาย พลังใจ พลังความคิด ด้วยจิตสำนึกในควมมีคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีต่อตัวเรา เช่น กลุ่มชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน นักศึกษา ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร มูลนิธิโลกสีเขียว เป็นต้น

- ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษา ให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับประชาชน ให้มีบทบาทหน้าที่ในการปกป้อง คุ้มครอง ปันฟูการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

- ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ค้นหาวิธีการและพัฒนาเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มาจัดการวางแผนพัฒนา การพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้มีการประหยัดพลังงานมากขึ้น การค้นคว้าวิจัยวิธีการจัดการ การปรับปรุง พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นต้น

- การกำหนดนโยบายและวางแผนทางของรัฐบาล ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นหลักการให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องยึดถือและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม

แนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาชนบทแนวใหม่

การพัฒนาชนบทแนวใหม่ คือ การปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ตามชนบท และการทำให้กระบวนการพัฒนานั้นเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินต่อไปได้ด้วย กระบวนการปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ในระยะยาวเพื่อสวัสดิการ (Welfare) และเพื่อการผลิตโดยการให้ประชาชนชาวชนบทมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เกิดมีทักษะและความสามารถในการดำเนินการพัฒนาเพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนา และแก้ปัญหาการพัฒนาชนบทมุ่งเน้นการพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาการเกษตร (Rural Development as Agricultural Development) การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาชุมชน (Rural Development by Community Development) การพัฒนาชนบทแบบมีบูรณาภาพ (Integrated Rural Development-IRD) การพัฒนาชนบทเน้นปัญหาความยากจน (Poverty-Focused Rural Development) ซึ่งการพัฒนาชนบทมีเป้าประสงค์เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพสามารถพึ่งตนเองได้ (Self - Reliance Community Development) โดยรัฐสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นประการสำคัญ หากสิ่งใดเกินกว่าความสามารถของประชาชน เช่น ทางด้านวิชาการ และวัสดุที่จำเป็น รัฐบาลยอมเข้าให้การช่วยเหลือเพื่อโครงการ กิจกรรมของราษฎรบรรลุผลด้วยดี ทั้งนี้โดยวิธีการ “ทำงานกับประชาชน (work with people) หมายถึงร่วมคิด ร่วมปรึกษา และร่วมกันทำงาน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน (Work for people) แต่ฝ่ายเดียว”

ดังนั้นแนวความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาชนบทแนวใหม่ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) คือ การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนชนรุ่นต่อไปในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเอง ซึ่งหมายถึงขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงความยุติธรรมในสังคมระหว่างชนรุ่นเดียวกันกับชนรุ่นต่อไป โดยการพัฒนากำหนดการกับหลักการพัฒนามบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ผลิดเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ในระดับชีวิตที่ประหยัด ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้นที่ ๒ รวมกลุ่ม เพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สร้างสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

ขั้นที่ ๓ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ทุกฝ่ายต้องได้รับประโยชน์การพัฒนาชนบทในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการใช้ “คน” เป็นเป้าหมายและเน้น “การพัฒนาแบบองค์รวม” หรือ “การพัฒนาแบบบูรณาการ” หรือการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญา ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ โดยใช้ “พลังทางสังคม” ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในรูปของกลุ่ม เครือข่ายหรือประชาสังคม กล่าวคือเป็นการผนึกกำลังทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนตำบลในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถจำแนกได้เป็น ๔ ลักษณะ ได้แก่ บทบาทด้านดำเนินการบทบาทด้านการส่งเสริมบทบาทด้านการประสานงาน และบทบาทด้านสนับสนุน

๑) บทบาทด้านการดำเนินการในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ ดังนี้

- จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีการจัดทำแผนงานโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่และความต้องการของประชาชน

- จัดทำโครงการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอเข้าสู่ระบบแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

- คุ้มครอง ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการดูแลรักษาที่สาธารณะการบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และการระบายน้ำ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

- ป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เช่นการกำจัดมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย

๒) บทบาทด้านการส่งเสริมทุกรูปแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่

- ส่งเสริมสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพและในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๓) บทบาท ด้านการประสาน

- ประสานจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามกรอบแนวทางของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อไปจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดในภาพรวมต่อไป

- ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่คาบเกี่ยวซ้อนกัน เช่น มีพื้นที่ป่าไม้คาบเกี่ยวหลายพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔) บทบาทด้านสนับสนุน

- สนับสนุนการดำเนินงาน หรือ งบประมาณให้แก่หน่วยงานภาครัฐในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเฉพาะ ซึ่งจะต้องใช้เทคนิควิชาการสูง หรือ ในกรณีที่เร่งด่วนและจำเป็นในการจัดการสิ่งแวดล้อม หากไม่ดำเนินการจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประชาชนในเขตพื้นที่ และหน่วยงานอื่นสามารถดำเนินการได้ดีกว่าให้การสนับสนุนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของประชาชน

- สนับสนุนงบประมาณให้แก่ประชาคมองค์กร ประชาชนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการดำเนินการโดยให้ประชาคม/องค์กรประชาคมใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์มากกว่าการสนับสนุนในลักษณะของการให้สิ่งของหรือการเข้าไปดำเนินการแทนซึ่งเป็นการดำเนินการ ระยะสั้นและไม่ยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของโอคเลย์ (Oakley, ๑๙๘๔ : ๑๗) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

๑) ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, ๑๙๘๑ : ๖) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน ๔ มิติ ได้แก่

(๑) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร

(๒) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

(๓) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

๒) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น อย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation. ๑๙๘๑ : ๕) และรีเดอร์ (Reeder. ๑๙๗๔ : ๓๙) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม นอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (ออนไลน์. ๒๕๔๗) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

(๑) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบ ในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชน ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

(๒) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- (๑) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
- (๒) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
- (๓) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
- (๔) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเข้าให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

(๑) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

คูฟแมน (Koufman. ๑๙๔๙ : ๗) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (๒๕๔๒ : ๕) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน ๓ ปัจจัย คือ

(๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
 (๒) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้และการเป็นสมาชิก
 กลุ่ม

(๓) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล
 จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้
 (๑) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ
 (๒) ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
 (๓) การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร
 ๓) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้
 เกิดประโยชน์ต่อชุมชน นั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ฟอรันาโรฟ (Fornaroff. ๑๙๘๐ : ๑๐๔) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
 มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

(๑) การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้
 ตลอดจนการติดตามประเมินผล

(๒) การดำเนินงาน

(๓) การใช้บริการจากโครงการ

(๔) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (๒๕๔๔ : ๑๔ - ๑๕) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วม
 ของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน ๔ ขั้นตอน คือ

(๑) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
 ภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

(๒) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการ
 ดำเนินงานรวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

(๓) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วม
 ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

(๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าการดำเนินงานบรรลุ
 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่อง หรือประเมินผล
 รวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (๒๕๔๗ : ๔๙) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

(๑) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

(๒) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา

(๓) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

(๔) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ออนไลน์. ๒๕๔๗) ได้สรุป
 และนำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ ๑ มีขั้นตอน ดังนี้

- (๑) การคิด
 - (๒) การตัดสินใจ
 - (๓) การวางแผน
 - (๔) การลงมือปฏิบัติ
- ลักษณะที่ ๒ มีขั้นตอน ดังนี้
- (๑) การกำหนดปัญหา
 - (๒) การวางแผน
 - (๓) การดำเนินงาน
 - (๔) การประเมินผล
 - (๕) การบำรุงรักษา และพัฒนาให้คงไว้

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมดสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน นั้น มี ๗ ขั้นตอน ได้แก่

- (๑) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
- (๒) ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
- (๓) ลำดับความสำคัญ
- (๔) วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
- (๕) วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
- (๖) ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
- (๗) ประเมินผล

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึง วิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชน มีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น ๕ ขั้นตอนคือ ๑) การวิเคราะห์ – สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน ๒) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ๓) การกำหนดกิจกรรม ๔) การดำเนินกิจกรรม และ ๕) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย จากหลักการและความจำเป็นอย่างยิ่งดังกล่าว ทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมา ได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับ

กระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” ในส่วนภาคราชการ การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจ ดอกสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศ อย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมาย หลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิด กับ ประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็น บทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างไ้ทุกตาม การบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาค ประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการ ต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม ของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบ ราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากร อย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญ ที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบ ราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง

การสร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็น ระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่หน่วยงานภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่ กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติด ประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๒) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟัง ความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๓) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วม เสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและ ความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

๔) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

๕) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์และโทษโดยตรงจากการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ความร่วมมือของประชาชนเริ่มตั้งแต่ “ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ (ร่วมรับผิดชอบ) ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์” ถ้าประชาชนให้ความร่วมมือถือว่างานนั้น ๆ สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ดังนั้น การทำงานใด ๆ ถ้าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้งานนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เนื่องจากประชาชนจะเกิดความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

กล่าวโดยสรุป นักบริหารงานทั่วไปจะต้องสร้างให้บุคลากรในสังกัดและในองค์กรเป็นผู้ที่มีจิตใจให้บริการ (Service Mind) ตามหลักการที่ว่า “ยิ้มแย้มแจ่มใส ตั้งใจสนทนา วาจาไพเราะ สงเคราะห์เกื้อกูล” เพื่อประชาชนผู้รับบริการเกิดความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรละเลยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยการ “ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ (ร่วมรับผิดชอบ) ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์” เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน และเมื่อประชาชนเกิดความพึงพอใจก็จะเกิดการยอมรับ “องค์กร ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน”

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี (๒๕๔๓) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน แสดงออกถึงความประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือเพื่อให้กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไปโดยปกติสุข” ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนถูกกระทบจากสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมทำให้เกิดสภาพการต่างคนต่างอยู่มุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองให้อยู่รอดไปในแต่ละวันไม่มีความสนใจต่อสังคมรอบข้าง ทำให้ปัญหาตามมามากมายด้านที่นับวันจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ตรงกับความต้องการของทุกคน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (๒๕๒๓) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ และสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัคร ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๒๖) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๓๗) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุทำให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

สุจินต์ ดาววิระกุล (๒๕๒๗) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเองและมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนา ทั้งนี้ ต้องมิใช่เป็นการกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (๒๕๒๒) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการนั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนเราสามารถรวมกันได้ ควรจะต้องมีความตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องกันโดยใช้ความรู้ความสามารถ วัสดุอุปกรณ์เข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (๒๕๒๗) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

๑. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชน

๒. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

๓. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๖. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๘. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำได้

ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๕) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

พัณณ์ บุญยรัตน์พันธ์ (๒๕๒๗) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขั้นตอนตั้งแต่ การวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

กรณีการ ชุมติ (๒๕๒๔) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๑๐ รูปแบบ คือ

๑. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at meetings)
๒. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial contribution)
๓. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on committees)
๔. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of leadership)
๕. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
๖. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
๗. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
๘. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneur)
๙. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง (Employee)
๑๐. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material contribution)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๓๗) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจ ที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มที่ที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วย เป็นต้น

๓. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับ ให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส เป็นต้น

จากแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม คือ ความศรัทธา ความเกรงใจต่อสิ่งที่เคารพนับถือ หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า รวมทั้งปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจสูง จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ (Active Learning)

จากการศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ (Action Learning) “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” กรณีศึกษา : บ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒ สรุปผลที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

๑) ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ได้แก่

๑. ภัยแล้ง

๑.๑ ไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำ เช่น ระบบประปาหมู่บ้านมีน้อย ไม่มีฝายกั้นน้ำ (ชำรุดเสียหายใช้การไม่ได้)

๑.๒ การบริหารจัดการน้ำ การใช้น้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น

๒. ไฟป่า: การเผาบุกรุกทำการเกษตร การสะสมใบไม้แห้ง

๓. ขยะ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

๒) ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

๑. การรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น: การทำบุญในโอกาสต่างหาก

๒. ความศรัทธาต่อผู้นำ

๓. ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน

๔. ความเชื่อมโยงของ “บวร”

๓) การบริหารจัดการชุมชนร่วมกันของชาวบ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง ด้านการดูแล และการจัดการป่าไม้

๑. มีการรักษาป่าโดยใช้วาจา เป็นที่ยึดถือ และปฏิบัติกันมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๗

๒. ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าปละสิ่งแวดล้อม

๓. เดินสำรวจป่า เดือนละ ๓ ครั้ง

๔. ทำแนวกันไฟป่าเป็นประจำทุกปี ปีละ ๑ ครั้ง

๕. จัดการอบรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๖. ปลุกป่าในวันสำคัญต่างๆ

๗. เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ ทำการบวป่าที่ขุนน้ำห้วยหลวงน้ำ ซึ่งเป็นเขตต้นน้ำ

๘. อบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

๙. อบรมการรณรงค์เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อเดือน เมษายน ๒๕๔๗

๔) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

เนื่องจากบริเวณนี้มีพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณนี้ มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ มีจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น การนับถือเจ้าป่าเจ้าเขา เพราะเชื่อว่าป่ามี เจ้าป่าเจ้าเขาคอยปกป้องคุ้มครอง เมื่อมนุษย์มาอาศัยบริเวณป่าจึงต้องช่วยกันปกป้องและอนุรักษ์ป่า จนมาถึงในยุคปัจจุบัน จารีตประเพณีและความเชื่อดังกล่าว ก็ยังมีหลงเหลืออยู่บ้างแต่อาจจะไม่เคร่งครัด เหมือนในอดีต ราษฎรบ้านทุ่งหัวช้าง จึงยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อมของบ้านทุ่งหัวช้าง โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยแต่ก่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด คือ

๑. การใช้อย่างประหยัด คือ การใช้เท่าที่มีความจำเป็น เพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้นาน และเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

๒. การนำกลับมาใช้ซ้ำอีก สิ่งของบางอย่างเมื่อมีการใช้แล้วครั้งหนึ่งสามารถที่จะ นำมาใช้ซ้ำได้อีก หรือสามารถที่จะนำมาใช้ได้ใหม่ ซึ่งเป็นการลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและการทำลาย สิ่งแวดล้อมได้

๓. การใช้สิ่งอื่นทดแทน เป็นวิธีการที่จะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ใบตองแทนโฟม การใช้พลังงาน แสงแดดแทนแร่เชื้อเพลิง การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี

๔. การเฝ้าระวังดูแลและป้องกัน เป็นวิธีการที่จะไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เช่น การเฝ้าระวังการทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ คูคลอง การจัดทำแนวป้องกัน ไฟป่า

๕. การพัฒนาคุณภาพประชาชน โดยสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา ทั้งในระบบโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ และนอกระบบโรงเรียนผ่านสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและ ความจำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรักความหวงแหน และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

๖. การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย การจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนการให้ความร่วมมือ ทั้งทางด้าน พลังกาย พลังใจ พลังความคิด ด้วยจิตสำนึกในความมีคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีต่อตัวเรา

๗. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ให้มีบทบาทหน้าที่ในการปกป้อง ค้ำครอง พื้นฟูการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

๕) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำโครงการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ได้แก่ โครงการจัดหาถังขยะรองรับขยะให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ โครงการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ รวมทั้งโครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนให้ร่มรื่นสวยงาม ให้เป็นเมืองน่าอยู่ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

๑) การให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บ้านทุ่งหัวช้างภายใต้เงื่อนไขของการรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด (Wise Use) และมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นระบบอย่างเหมาะสม โดยจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน (Sustainable Utilization) เพราะหากมีการตัดวงจรใช้ประโยชน์ที่มากเกินไป และขาดความระมัดระวังในการใช้ ก็ย่อมจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนกลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ย้อนกลับมาส่งผลกระทบต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายขาดส่งผลให้แคลนแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาที่ดินเสื่อมโทรมและขาดคุณภาพ ปัญหาภัยอุทกภัยธรรมชาติและไฟป่า

๒) แนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. ต้องมีความรู้ในการที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จะให้ผลแก่มนุษย์ ทั้งที่เป็นประโยชน์และโทษ และคำนึงถึงเรื่องความสูญเสียถ้าในการจะนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้

๒. ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและหายากด้วยความระมัดระวัง ตระหนักเสมอ ว่าการใช้ทรัพยากรมากเกินไปจะเป็นการไม่ปลอดภัยต่อสภาพแวดล้อม

๓. ปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ ในการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและพยายามค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ทดแทนการใช้ทรัพยากรจากแหล่งธรรมชาติให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ของประชากร

๔. ให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาสมดุลธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อการทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดี โดยปรับความรู้ที่จะเผยแพร่ให้เหมาะสมแก่วัย คุณวุฒิ บุคคล สถานที่หรือท้องถิ่น ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๕. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

บทเรียนที่ได้รับด้าน

- การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เพื่อให้การพัฒนาบ้านทุ่งหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เป็นไปตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดเด่นของหมู่บ้าน แคนนำ และประชาชนในหมู่บ้าน ร่วมกับหน่วยงานและภาคีการพัฒนา จึงต้องมีการพัฒนาหมู่บ้าน ในลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. พัฒนาระบบการเรียนรู้และการแสดงออกของคนในหมู่บ้านโดยมีการประชุม แคนนำชุมชนและชาวบ้านในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งมีการปรับปรุงแผนชุมชนให้มี คุณภาพมากยิ่งขึ้นและนำโครงการกิจกรรมที่มีอยู่ในแผนชุมชนมาดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๒. สนับสนุนแคนนำชุมชน ชาวบ้านไปศึกษาดูงานหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการ พัฒนา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านทำอิฐ

๓. ส่งเสริมการรวมทุนแล้วพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน และเครือข่าย

๔. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ

๕. สนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มสตรีในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การแปรรูปผลผลิตทาง การเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มี ในพื้นที่และส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๖. สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมการรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยการวางแผนร่วมกันกับหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานราชการต่างๆ

- การบริหารพัฒนาระดับตำบลและอำเภอ

การพัฒนาตามแผนพัฒนาอำเภอทุ่งหัวช้างที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่เมื่อเทียบกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนศักยภาพของหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณ อย่างจำกัดแล้ว อาจประมาณได้ว่า การพัฒนายังสามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของ ประชาชนในพื้นที่ได้ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

อย่างไรก็ตามทิศทางการพัฒนาที่ผ่านมาปรากฏว่า หน่วยดำเนินการให้ความสำคัญ กับการจัดทำแผนตามหลักวิชาการน้อย ไม่มีการนำแผนพัฒนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง เหมาะสม ประกอบการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการพัฒนาในองค์กรรวมแล้วส่วนใหญ่จะขาดความสมดุล ในการกระจายการงบประมาณสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งทุกองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์ประสาน สอดคล้องเชื่อมโยงกัน การจัดสรรงบประมาณที่ผ่านมาส่วนมากจะกระจุกตัวอยู่แต่ในด้านโครงสร้าง พื้นฐานที่เน้นการก่อสร้างถนนและระบบประปาหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางกรณีอาจเป็นสิ่งที่ยังมีใช้ ความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชน นอกจากนี้ยังปรากฏว่า การรักษาวินัยทางการคลังไม่เป็นไปตามหลักการ จัดทำงบประมาณ ซึ่งจะเห็นได้ว่างบประมาณรายจ่ายประจำจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเกินอัตราส่วน ระหว่างรายจ่ายประจำกับรายจ่ายเพื่อการพัฒนาที่ควรจะเป็น

- ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

(การประเมินประสิทธิผลของแผนพัฒนาในเชิงคุณภาพ : แผนพัฒนาสามปี

พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๒ เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง)

การบริการจัดเก็บภาษีเคลื่อนที่

คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีหรือรายได้ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนให้ตระหนักถึงหน้าที่ในการชำระภาษี ทำให้การจัดเก็บภาษีครบถ้วน ส่งผลให้เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มีรายได้ที่จัดเก็บเองมากขึ้น จึงจัดเจ้าหน้าที่ออกบริการจัดเก็บภาษีเคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความสะดวกในการชำระภาษีให้แก่ประชาชน และเพิ่มรายได้ให้แก่เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

ผู้สูงอายุ ได้รับการดูแลและมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง

สุขภาพที่แข็งแรง เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิต ดังคำที่ว่า “ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง จึงมีแนวนโยบายในการเพิ่มคุณภาพระบบควบคุมและป้องกันการรักษาสุขภาพพลานามัยให้มีประสิทธิภาพ ปราศจากโรคภัย ไข้เจ็บ ดูแลให้ผู้สูงอายุมี สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าทางสังคม โดยส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ (สมวัยวิทยา) และให้การตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกเดือน

ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลเอาใจใส่

คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหัวช้าง เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเอาใจใส่ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) ทุกหมู่บ้าน ปฏิบัติงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อให้การช่วยเหลือ พันฟู และดูแลเอาใจใส่ ผู้สูงอายุ รวมถึง ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชน

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มีหน้าที่หนึ่งในการส่งเสริมและเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้ได้รับโอกาสในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลเบิกไพร

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มักจะประสบกับปัญหาภัยแล้งอยู่เสมอ เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง ได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยจัดรถบรรทุกน้ำเพื่อบริการประชาชนที่ประสบปัญหาอย่างต่อเนื่องทุกคร้วเรือน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน โดยให้บริการนอกเวลาราชการและไม่เว้นวันหยุด อีกทั้งปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้านให้ใช้การได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีน้ำไว้อุปโภคบริโภค

การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน ทั้งภัยอาชญากรรมและภัยจากยาเสพติด เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง ได้ร่วมกับผู้นำท้องที่ (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) และเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเฝ้าระวังและป้องกันภัย ทั้งอาชญากรรม อุบัติเหตุ และยาเสพติด โดยการตั้งจุดตรวจ และเข้าตรวจพื้นที่ในทุกหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและปลอดภัย และหากตรวจพบผู้เสพยาเสพติดก็ดำเนินการส่งเข้ารับการบำบัดเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

ประเด็นหัวข้อที่ ๔

การพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่

บ้านศรีลาภรณ์ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง

เดิมมีฐานะเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอลำปาง แยกเป็นกิ่งอำเภอบ้านโฮ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐ และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙ ในสมัยพระเจ้ากาวิละฟื้นฟูบ้านเมือง ได้กวาดต้อนผู้คนจากเมืองยองและเมืองใกล้เคียงมาไว้ที่เมืองลำพูน โดยตั้งเมืองลำพูนขึ้นใหม่ใน พ.ศ. ๒๓๔๘ ส่วนทางเมืองยองเองเจ้านายของเมืองยองก็ไม่คิดขึ้นกับล้านนาแต่ยังยินยอมสวามิภักดิ์กับพม่าพาผู้คนจำนวนหนึ่งกลับไปตั้งเมืองใหม่เป็นเมืองยองสืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน ในการฟื้นฟูเชียงใหม่ที่พระเจ้ากาวิละได้เทครัวคนจากเมืองอื่นๆมาหลายครั้ง สำหรับชาวยองมีการเทครัวลงมาจากเมืองยองราว พ.ศ. ๒๓๕๑-๒๓๕๓ และ พ.ศ. ๒๓๕๖ หลังจากนั้นก็ยังมียกแต่ไม่เด่นชัด

การอพยพผู้คนมายังล้านนา พวกเจ้าก็จะให้อยู่ในเมืองพร้อมไพร่ที่คอยรับใช้บางส่วน ไพร่ที่ถูกกวาดต้อนมา หากเป็นช่างฝีมือหรือไพร่ชั้นดีกำหนดให้อยู่ในเมือง เช่น กลุ่มไทใหญ่มีฝีมือในการปั้นหม้อให้อยู่บริเวณ ช้างเผือก ช้างม่วย วัวลาย (ในตัวเมืองเชียงใหม่ปัจจุบัน) ส่วนไพร่ไร้ฝีมือจะให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่นอกเมืองเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกร เช่น ยองที่ลำพูนและสันกำแพง เมื่อตั้งถิ่นฐานแล้วสักกระยะหนึ่งชุมชนขยายใหญ่ขึ้นก็เกิดการกระจายตัวออกจากเวียงยองสู่ป่าซางและบ้านโฮ่ง พวกที่มาตั้งถิ่นฐานใหม่จะตั้งชื่อบริเวณที่ตนมาอยู่อาศัยใหม่ตามชื่อหมู่บ้านเดิมที่ถูกกวาดต้อนลงมา แต่บางแห่งก็ตั้งชื่อตามลักษณะทางกายภาพของทำเลที่ตั้งใหม่

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอบ้านโฮ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอยะโฮงล่อง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอลำปางและอำเภอแม่ทา
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอยะโฮงล่อง อำเภอลี้ และอำเภอฮอด (จังหวัดเชียงใหม่)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอจอมทอง (จังหวัดเชียงใหม่)

อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

สภาพทางภูมิศาสตร์

เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มี ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน

จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น ๔๙๐ คน

แยกเป็นชาย ๒๔๘ คน

เป็นหญิง ๑๓๕ คน

การประกอบอาชีพ

๑. อาชีพหลักทำการเกษตร จำนวน ๑๖๙ ครัวเรือน

๒. อาชีพเสริมหรืออาชีพสำรอง

- รับจ้างในชุมชน จำนวน ๘๕ ครัวเรือน
- รับจ้างเอกชน จำนวน ๓๐ ครัวเรือน
- ค้าขาย จำนวน ๑๕ ครัวเรือน
- รับราชการ จำนวน ๑๐ ครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี ๒๕๖๒) จำนวน ๔๒,๐๐๐ บาท/คน/ปี มี ครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี มี ๑ ครัวเรือน)

กิจกรรมกลุ่มอาชีพ มีจำนวน ๔ กลุ่ม ดังนี้

- ๑. กลุ่มจักรสาน จำนวนสมาชิก ๕ คนทุน ๘,๐๐๐ บาท
- ๒. กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร จำนวนสมาชิก ๔๐ คนทุน ๑๕,๐๐๐ บาท
- ๓. ทำดอกไม้จันทน์ จำนวนสมาชิก ๓๕ คนทุน ๕,๕๐๐ บาท
- ๔. วิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวนสมาชิก ๒๙๕ คนทุน ๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท

มีกองทุนต่างๆในหมู่บ้านจำนวน ๓ กองทุน ดังนี้

- ๑. กองทุนหมู่บ้าน (กทบ.) จำนวนสมาชิก ๓๐๕ คน
มีงบประมาณรวม ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท
- ๒. กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวนสมาชิก ๘๐ คน
มีงบประมาณรวม ๑๕,๐๐๐ บาท
- ๓. กองทุนแม่ของแผ่นดิน จำนวนสมาชิก ๑๓๐ คน
มีงบประมาณรวม ๘,๕๐๐ บาท

ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์มวลรวม

น้ำส้มควั่นไม้, ถ่านลบ, น้ำดื่มสะอาด, ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด, ไวน์ดีศรีลาภรณ์, ผลิตภัณฑ์จักรสาน, ผลิตภัณฑ์การแปรรูปผลผลิตลำไย

ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน

- ๑. การทำดอกไม้จันทน์ จำนวน ๓๕ คน
- ๒. การทำขนม จำนวน ๔๐ คน
- ๓. การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ จำนวน ๕๐ คน
- ๔. การเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน จำนวน ๕๐ คน

ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว/สถานบริการ

วัดศรีเตี้ย, ฝายน้ำล้น, ดงวัดน้อยและดงวัดหลวง, วัดดอยหลังถ้ำ และทางรถไฟเก่า (ก๊วคอควย)

๒.๒ การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

หมู่บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ที่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง ได้มีการสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้วยปัจจัยสำคัญ ๔ ประการ ประกอบด้วย

๑. สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี มีโอกาสในอาชีพ และกิจกรรมที่หลากหลาย รวมไปถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ความอบอุ่น ความสุข ความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนในอนาคตด้วย

๒. ระบบการศึกษาของชาติ มีเป้าหมายในการผลิตคนเพื่อการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น ให้เป็นที่พึงปรารถนาของท้องถิ่น

๓. รัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐ ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนที่พึงปรารถนา

๔. บทบาทของชุมชน มีสิ่งสำคัญ ๓ ประการ คือ ความรักและความดี การเรียนรู้ที่มากกว่าความรู้ และการจัดการกับปัจจัยชุมชนต่างๆ ดังนั้น จึงได้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการยั่งยืนแก่ชุมชน ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต

รหัสทะเบียน ๖-๕๑-๐๓-๐๔/๑-๐๐๔๗

ที่ตั้ง ๔๙/๑ หมู่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการอดออมเสียสละ เอื้ออาทร เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต ไว้ดังนี้

- (๑) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- (๒) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
- (๓) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- (๔) เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก
- (๕) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ๔ ประการคือ
 ๑. เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 ๒. เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 ๓. เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
 ๔. เป็นคนรู้จักสามัคคี

แหล่งที่มาของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- (๑) เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐ
- (๒) เงินกู้ยืม
- (๓) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆที่เกิดขึ้นจากเงินกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต
- (๔) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต
- (๕) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก

- (๖) เงินค่าหุ้น เงินสัจจะ
- (๗) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- (๘) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆที่กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใด

คุณสมบัติของสมาชิก

- (๑) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต
- (๒) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต
- (๓) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิกได้
- (๔) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตเป็นสำคัญ
- (๕) มีเงินฝาก และถือหุ้นรายละไม่เกิน ๕๐๐ หุ้น หุ้นละ ๑๐๐ บาท

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- (๑) ยื่นคำขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตได้ที่คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต
 - (๒) ผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๗ สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตได้เดือน ละ ๑ ครั้ง พร้อมชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากในวันอาทิตย์ของเดือน เว้นแต่ คณะกรรมการกำหนดเป็นอย่างอื่น
 - (๓) คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม
- สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่างๆดังต่อไปนี้
- (๑) ตาย
 - (๒) ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิตศรีลาภรณ์
 - (๓) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
 - (๔) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม
 - (๕) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตไม่ว่าด้วยประการใด
 - (๖) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
 - (๗) ไม่ชำระหนี้สินแก่กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตฯตรงตามกำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน
 - (๘) ขาดการฝากเงินติดต่อกันเกิน ๑๒ เดือนหรือขาดประชุมใหญ่ติดต่อกัน ๓ ครั้ง จำนวนเงินในบัญชี ตกเป็นกรรมสิทธิ์ ของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตฯ

ประเภทการกู้ยืม

สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต เพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้

- (๑) การพัฒนาอาชีพ

- (๒) การสร้างงาน
- (๓) การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้
- (๔) ลดรายจ่าย
- (๕) บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน

อัตราดอกเบี้ย

- (๑) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไม่เกินร้อยละ ๑๒ ต่อปี
- (๒) อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ไม่เกินร้อยละ ๓ ต่อปี

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตและได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชี ที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ดังนี้

- (๑) เป็นเงินสมทบกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตในอัตรา

ร้อยละ ๑๐ บาท

- (๒) เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละ ๑๐ บาท
- (๓) เป็นเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการ ในอัตราร้อยละ ๑๐ บาท
- (๔) เป็นเงินค่าบริหารจัดการในกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต ในอัตรา

ร้อยละ ๑๐ บาท

- (๕) เป็นเงินปันผลค่าหุ้นให้แก่สมาชิก ในอัตราร้อยละ ๒๐ บาท
- (๖) เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ ในอัตราร้อยละ ๒๐ บาท
- (๗) เป็นเงินที่คณะกรรมการเห็นสมควร ในอัตราร้อยละ ๒๐ บาท

ข้อมูลการเงิน

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน	ปริมาณ/เงินทุน
๑. การรับฝากเงินสัจจะ	สมาชิกฝากเงินสัจจะ จำนวน ๕๗๓ คน	รวมเงิน ๑๓๗,๕๒๐ บาท
๒. การรับฝากเงินออมทรัพย์	สมาชิกฝากเงินออมทรัพย์ทุกวัน อาทิตย์	รวมเงิน ๓,๐๒๕,๑๖๐ บาท
๓. การลงหุ้นของสมาชิก	สมาชิกลงหุ้น จำนวน ๒,๒๙๗หุ้น	รวมเงิน ๒๒๙,๗๐๐ บาท
๔. การกู้ยืมเงิน จาก ธกส.เพื่อ การลงทุน	คณะกรรมการได้กู้ยืมเงินมาเพื่อ เป็นทุนหมุนเวียน	เป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท
๕. การให้สินเชื่อแก่สมาชิก	สมาชิกกู้ยืมเงิน จำนวน ๒๗๒ คน	รวมเงิน ๔,๕๕๐,๐๐๐ บาท

การประชุม

กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้าน มีการประชุม ๒ ประเภท ดังนี้

(๑) การประชุมใหญ่สามัญประจำปี

(๒) การประชุมวิสามัญ

ให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีสำหรับสมาชิก อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน การชี้แจงงบดุลประจำปี /งบกำไรขาดทุน- งบการเงิน หรือการรับรองกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตที่ได้รับการคัดเลือกใหม่ หรืออื่นๆวิธีการเรียกประชุมให้ดำเนินการโดยหนังสือแจ้งแก่สมาชิกทราบหรือด้วยวิธีการตามความเหมาะสม

นอกจากการประชุมใหญ่สามัญประจำปีแล้ว คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้านอาจเรียกประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้หรือเมื่อสมาชิก ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวน สมาชิกทั้งหมด เข้าชื่อร้องขอให้เปิดการประชุมวิสามัญ เมื่อมีเหตุต้องขอมติหรือความเห็นชอบ

ในการประชุมแต่ละครั้ง ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะครบองค์ประชุม

ความเกี่ยวพันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการกับกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต

การดำเนินการใด ๆ ที่คณะกรรมการ หรือผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต กระทำไปตามอำนาจในระเบียบกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต หรือตามวัตถุประสงค์โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ขัดต่อความสงบและศีลธรรมอันดีต่อประชาชน เมื่อเกิดความเสียหายจากการดำเนินการนั้นๆ โดยเป็นเหตุพัวพันวิสัยคณะกรรมการหรือผู้แทนนั้นๆ ไม่ต้องรับผิดชอบต่อกกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้าน

การดำเนินการใด ๆ ที่บุคคลภายนอก ฟ้องร้องกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้าน ให้รับผิดชอบทางคดีแพ่งและอาญา จากกรณีที่คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต หรือผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้านได้กระทำให้ไปตามอำนาจหน้าที่ – วัตถุประสงค์- ระเบียบ-กฎหมาย หรือไม่ขัดต่อความสงบและศีลธรรมอันดี คณะกรรมการ หรือผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต พ้นจากความรับผิดชอบในการดำเนินการนั้นๆ และไม่ต้องรับผิดชอบต่อกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต

ถ้าความเสียหายใดๆ ที่คณะกรรมการ หรือ ผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิต จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นทางคดีแพ่งหรือคดีอาญา ต้องรับผิดชอบต่อกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตจากความเสียหายที่ก่อเกิดจากการกระทำดังกล่าว ซึ่งไม่ตัดสิทธิ์กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตในการเรียกค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายจากการกระทำดังกล่าว

ถ้าความเสียหายใดๆ ที่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้านก่อขึ้น โดยมีเจตนา ก่อให้เกิดความเสียหายโดยมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่า กรณีจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้านได้รับความเสียหายทั้งทางคดีแพ่งและคดีอาญา ไม่ตัดสิทธิ์กลุ่มออมทรัพย์ศรีลาภรณ์เพื่อการผลิตหมู่บ้านในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ค่าเสียหายจากการกระทำดังกล่าว

ด้านการบริหารการตลาด

๑) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ทางเสียงตามสายของหมู่บ้านทุกเช้าวันเสาร์หรือวันอาทิตย์

๒) มีการแนะนำอาชีพเสริมให้กับสมาชิกโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และฝึกทักษะ

๓) มีการติดตามเงินที่สมาชิกกู้ยืมเพื่อการลงทุนประกอบวิชาชีพอย่างต่อเนื่องทุกราย

๔) จัดให้มีการประชุมชี้แจงและติดตามการชำระหนี้สินของสมาชิกอย่างน้อย ปีละ ๑ ครั้ง

๒. วิสาหกิจชุมชนลำไยสีทองศรีลาภรณ์

มิติใหม่ของผลไม้อบแห้ง (The New Dimension of Dried Fruits)

ผลไม้อบแห้ง ตรา ศรีลาภรณ์ 黄金龙眼干

ผลไม้อบแห้ง เป็นทางเลือกเพื่อสุขภาพอีกทางหนึ่ง สำหรับผู้รักสุขภาพ ผลไม้อบแห้งที่ดีนั้น ควรมีคุณลักษณะ คือ ต้องสะอาด ไม่มีวัตถุเจือปน ไม่มีกลิ่นคาว มีสีส้มเป็นธรรมชาติ รสชาติดีตามลักษณะของผลไม้

การที่จะได้ผลไม้อบแห้งที่มีคุณภาพ เราเริ่มต้นตั้งแต่ การคัดสรรผลไม้สดสำหรับการแปรรูป ใส่ใจในความสะอาด และ กรรมวิธีการผลิตทุกขั้นตอน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ จนถึงการบรรจุ และการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้คงคุณภาพอยู่เสมอ ภายใต้ชื่อผลิตภัณฑ์ "ศรีลาภรณ์"

ใบอนุญาตผลิตอาหาร เลขที่ ๕๑-๒-๐๑๓๕๐

ที่ตั้ง เลขที่ ๗๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ๕๑๑๓๐

โทรศัพท์ ๐๘-๙๑๙๑-๙๗๒๙, ๐๘-๕๖๒๑-๐๑๗๑ โทรสาร ๐-๕๓๕๒-๘๖๓๙

Email : n_palata@hotmail.com

www.srilaporn.com

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น ลำไย แก้วมังกร มะม่วง มะเขือเทศ
๒. เพื่อยกระดับคุณภาพ และราคาของผลผลิตทางการเกษตร
๓. เพื่อรองรับผลผลิตลำไยในชุมชน
๔. เพื่อรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรของเครือข่าย รองรับความต้องการของตลาด
๕. เพื่อสร้างงาน และรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน
๖. เพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทุกระดับ

ทุน

๑. ที่มาของเงินทุน

๑.๑ เปิดให้สมาชิกทุกคนถือหุ้น

๑.๒ เงินกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

๑.๓ เงินกู้ยืมจากโครงการคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.)

๑.๔ ขอรับการอนุเคราะห์จากหน่วยงานต่างๆ

๑.๕ สะสมทุนสำรองจากผลกำไรจากการประกอบการ

๒. การออกหุ้น สามารถออกหุ้นโดยไม่จำกัดจำนวน โดยมีมูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท

๓. การถือหุ้น

สมาชิกถือหุ้นครั้งแรกไม่ต่ำกว่า ๑ หุ้น หรือ ๑๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๑,๐๐๐ หุ้น หรือ ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยสามารถเพิ่มหรือถอนหุ้นได้ปีละ ๑ ครั้ง(แต่ไม่เกินจำนวนที่กำหนด) ในการประชุมสามัญประจำปี ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ของทุกปี หรือวันปิดบัญชีประจำปีฤดูกาล

การบริหารจัดการ

วิสาหกิจชุมชนลำไยสีทองศรีลาภรณ์มีการดำเนินงานโดยเริ่มจากการรับซื้อผลผลิตของสมาชิก การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมีการเชื่อมตลาดให้กับสมาชิก จุดแข็งคือกระบวนการผลิตใช้ลมร้อน อินฟราเรดในการไล่ความชื้นของผลไม้ทำให้ได้รสชาติของผลไม้คงเดิม และเป็นแหล่งรองรับวัตถุดิบของชุมชน ในกรณีการผลิตของชุมชนล้นตลาด โดยผลผลิตที่วิสาหกิจชุมชนลำไยสีทองศรีลาภรณ์รับซื้อ ได้แก่ มะม่วงพันธุ์มหาชนก, ฝรั่งกะเหวิน, R๒ ,E๒ และแดงจักรพรรดิ ลำไยพันธุ์อู๊ดอ และแก้วมังกรพันธุ์ Super big

กระบวนการผลิตแปรรูปด้วยการใช้แรงคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ใช้วิธีการผ่านการอบโดยไม่ใช้สารเคมี เป็นการใช้อยู่บนทางอ้อมของความร้อนจากรังสีอินฟราเรด ไล่ความชื้นของผลไม้ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ผลไม้อบแห้งที่มีคุณภาพ สะอาดและปลอดภัยต่อผู้บริโภค จนทำให้สินค้าของกลุ่มได้รับการยอมรับจากผู้ซื้อ เช่น ในแบรนด์ศรีลาภรณ์ได้รับการจำหน่ายในบริษัทสุพรรณชาติ คือ ร้าน Golden place เป็นร้านค้าส่วนพระองค์ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ และยังได้จัดจำหน่ายภายใต้แบรนด์ภัทรพัฒน์ ของมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังได้รับการจำหน่ายภายใต้แบรนด์อื่นในห้างสรรพสินค้าชั้นนำ เช่น King Power และมีการส่งออกในหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและรัสเซีย

แรงงานในการผลิต ๓๐-๔๐ คน กำลังการผลิต/วัน ๕,๐๐๐ ตัน ฤดูกาลหนึ่งใช้วัตถุดิบประมาณ ๑๐๐ ตัน สัดส่วน ๑๐:๑ (๑๐๐ได้๑๐) ผลตอบแทนในการผลิต ผลิตในเกรดพรีเมียม จึงทำให้ได้ผลตอบแทนในอัตราที่ น่าพอใจ คือ ๑๐๐% จึงทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกอยู่ได้โดยไม่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน และใช้ชีวิตในครอบครัวได้อย่างอบอุ่น มีรายได้ให้กับสมาชิก จำนวน ๑๔๖,๐๐๐ – ๑๘๒,๕๐๐ บาท/คน/ปี ทำให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้และครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข

ระเบียบข้อปฏิบัติของกลุ่ม

๑. สมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมสามัญประจำปีทุกครั้ง

๒. สมาชิกทุกคนต้องถือหุ้นตามที่ระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้

๓. กลุ่มฯ แบ่งสมาชิกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. สมาชิกผู้ปฏิบัติงาน

๒. สมาชิกหุ่นลอย

สมาชิกสามารถเปลี่ยนสถานะการถือหุ้นได้ปีละ ๑ ครั้ง ในวันปิดบัญชีประจำปีฤดูกาล/ก่อนฤดูกาล ผลิตลำไย

๔. สมาชิกผู้ปฏิบัติงานเมื่อกลุ่มมีการดำเนินงาน ตามที่ได้รับมอบหมาย

๕. กลุ่ม มีคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน ๓ คน มีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้แล้ว และมีอำนาจในการตัดสินใจกระทำการแทนกลุ่มฯ โดยใช้มติของที่ประชุมคณะกรรมการเป็นหลักเกณฑ์

การจัดสรรรายได้

เมื่อครบรอบปีบัญชี ให้มีการปิดบัญชี งบรายได้-รายจ่าย และงบดุล เสนอที่ประชุม เมื่อกลุ่มมีกำไร ให้จัดสรรดังนี้

๑. ปันผลตามหุ้น	ร้อยละ ๑๐
๒. หุ้นปฏิบัติงาน	ร้อยละ ๗๕
๓. คณะกรรมการ	ร้อยละ ๑๐
๔. อื่น ๆ	ร้อยละ ๕

หมายเหตุ : อื่นๆ ได้แก่ การสนับสนุนการขาย การสนับสนุนการผลิต การพัฒนาความรู้ในด้านการผลิต การสนับสนุนกิจกรรมชุมชน กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การให้ความรู้และความช่วยเหลือในฐานะกลุ่มฯ เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และคุณภาพในการผลิตลำไยอบเนื้อสีทอง, การสนับสนุนกิจกรรม การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา การส่งเสริมด้านการศึกษาฯ ซึ่งต้องใช้มติความเห็นที่ประชุมของคณะกรรมการในการจัดการทุกครั้งไป ทั้งนี้ ให้มีการปันผลในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ของทุกปี/วันปิดบัญชีประจำปีฤดูกาล และให้บันทึกรายละเอียดเป็นหลักฐานในบันทึกการประชุม

โดยกำหนดให้คณะกรรมการของกลุ่มมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง/ประชุมตามความจำเป็นเร่งด่วนในช่วงฤดูกาลการดำเนินการผลิต การดำเนินงาน และคณะกรรมการทุกคนต้องร่วมประชุมทุกครั้ง

จากการสัมภาษณ์แบบสำรวจสภาพเศรษฐกิจ - สังคม ของประชาชนหมู่บ้านศรีลาภรณ์ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จากการตอบแบบสำรวจ พบว่า มีผู้ให้การสัมภาษณ์ ทั้งหมดจำนวน ๑๑๗ คน ๔๐ ครั้วเรือน เป็นชาย ๕๙ คน เป็นหญิง ๕๘ คน จากกลุ่มอายุ ๑ - ๘ ปี จำนวน ๕ คน อายุ ๑๙ - ๕๐ จำนวน ๓๘ คน และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๔ คน ระดับการศึกษา พบว่า ไม่ได้เรียน จำนวน ๔ คน ระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๔ คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๐ คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๐ คน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน ๒ คน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน ๕ คน ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๙ คน และระดับปริญญาโท จำนวน ๓ คน ในการประกอบอาชีพส่วนมากผู้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน ๕๖ คน อาชีพรับจ้าง จำนวน ๒๗ คน อาชีพค้าขาย จำนวน ๗ คน รับราชการ ๕ คน และอื่นๆ เช่น ว่างงาน, เยวชน จำนวน ๒๒ คน

ข้อมูลพื้นฐานที่อยู่อาศัยพบว่า มีที่อยู่อาศัย จำนวน ๓๙ ครั้วเรือน และไม่มีที่อยู่อาศัย จำนวน ๑ ครั้วเรือน บ้านมีไฟฟ้าใช้ทุกครั้วเรือน มีการใช้วัสดุในการสร้างบ้านด้วยปูน จำนวน ๑๒ ครั้วเรือน สร้างด้วยปูนและไม้ จำนวน ๒๖ ครั้วเรือน และสร้างด้วยไม้ จำนวน ๒ ครั้วเรือน

ในปี ๒๕๖๑ ผู้ให้การสัมภาษณ์มีรายได้เฉลี่ย ๖๓,๐๐๐ บาทต่อปี รวมต้นทุนในการทำการเกษตรเฉลี่ย ๒๒,๐๐๐ บาท/ปี มีกำไรสุทธิเฉลี่ย ๔๑,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๓ การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๕) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ของภาคบริการ อีกทั้งพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ ๔ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็ง ของชุมชน

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านศรีลาภรณ์ ซึ่งมีอาชีพทางการเกษตรกรรม มีความพึงพอใจต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ตลอดจนค่าตอบแทนของ อสม. เป็นการช่วยเหลือประชาชนที่ตรงประเด็นมากที่สุด นอกจากนี้การเกิดกองทุนหมู่บ้านที่พัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และช่วยเหลือส่งเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการระดมทุน

นโยบายหนึ่งของรัฐบาลคือการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน สินค้าของชุมชน ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ในพื้นที่ของหมู่บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ที่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ในครั้งนี้ มีการสร้างเครื่องหมายการค้า “SRILAPORN” เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่เกิดจากจุดแข็งของการเป็นแหล่งผลิตลำไย ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้ ในฤดูเก็บเกี่ยวจะมีผลผลิตออกสู่ตลาด เป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ค้าคนกลาง (ลัง)

ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนแห่งนี้ ถือเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน สามารถยกระดับการผลิตและกระตุ้นการบริโภคที่สำคัญให้เกิดขึ้น ลำไยอบแห้ง ภายใต้เครื่องหมายการค้า “SRILAPORN” จึงเป็นผลิตภัณฑ์ ที่สนองตอบนโยบายของรัฐบาล สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การเกิดวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านที่เจริญเติบโตด้วยกรอบการคิดใหม่ๆ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง สามารถตอบโจทย์ ซึ่งเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาล ผลักดัน ให้เกิดความเข้มแข็งต่อยอดไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแรงผลักดันของผู้นำชุมชนยุคใหม่ การเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้วยการพัฒนาเยาวชนให้มีระเบียบวินัยในระดับโรงเรียน การต่อยอดการให้การศึกษาในระดับปริญญาตรี ตลอดจนการสร้างเครือข่ายทางการตลาดและในโซเชียลมีเดีย สามารถผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ OTOP ก้าวหน้าไปอย่างยั่งยืนด้วยผู้นำยุคใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ Action Learning

การพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่

บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านโอง จังหวัดลำพูน

๑. ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน
๒. ความอยู่ดี มีสุขของบุคคล ครอบครัว และชุมชน
๓. บทเรียนที่ได้รับ
 - การบริหาร การพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น
 - การบริหาร การพัฒนาระดับตำบลและอำเภอ
 - ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานภายใต้อำนาจของรัฐบาล

๓.๑ ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

บ้านศรีลาภรณ์ หมู่ที่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน

ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเพาะปลูก ลำไยและมะม่วง เป็นหลัก และมีอาชีพเสริมรับจ้าง อยู่อย่างพอเพียง อย่างมีความสุข รายได้จากการทำเกษตรกรรมอาจไม่เพียงพอ ได้มีการทำการเกษตร โดยการปลูกลำไยให้มีผลผลิตนอกฤดู เพื่อเพิ่มรายได้ ในขณะเดียวกันการผลิตลำไยตามฤดูกาล ก็มีทางเลือก คือ การนำลำไยแปรรูป เช่น การอบลำไยแห้ง เป็นผลิตภัณฑ์ Brand New ของบ้านศรีลาภรณ์ ซึ่งเป็นจุดแข็งของชุมชน คือ โรงงาน PN โดยคุณนรินทร์ ปาละตา ประธานผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ของบ้านศรีลาภรณ์ จัดทำ Brand ลำไยอบแห้งส่งขายในสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ และในอนาคตจะทำการขายออนไลน์ต่อไป

ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ของหมู่บ้านศรีลาภรณ์ คือ การมีปัญหามาจากภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ความเสี่ยงจากการใช้ยาฆ่าศัตรูพืช(ยาฆ่าแมลง) ซึ่งมีปริมาณการใช้มากในการปลูกพืชนอกฤดู อีกทั้งการขายลำไยขึ้นอยู่กับราคาขายส่งจากรัฐ เป็นผู้กำหนดราคาและการค้าขาย (Demand & Supply) นำไปสู่ปัญหาที่ตามมา เช่น การเจ็บป่วย , ยาเสพติด อีกทั้งเยาวชนรุ่นใหม่ไม่อยู่ในพื้นที่ของจังหวัดไปทำการศึกษาต่อนอกพื้นที่ ต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ประกอบกับแรงงานย้ายไปทำงานในพื้นที่ย่านอุตสาหกรรมของจังหวัดลำพูน ไปเผชิญกับปัญหาอื่น เช่น ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมต่างๆ เช่น การหย่าร้าง เป็นต้น

๓.๒ ความอยู่ดี มีสุขของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

จุดแข็งของชุมชน คือ ไม่มีปัญหาอาชญากรรม บ้านรั้วติดกัน อยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แม้ในการลงแขก เกี่ยวกับการผลิตลำไย ถึงแม้จะมีการจ้างแรงงานบ้าง แต่ก็เป็นการสมัครใจและมีค่าตอบแทน ให้มีการพูดคุยกันและมีส่วนร่วมกัน

จุดแข็งของชุมชนแห่งนี้เองนำไปสู่การอยู่ดีมีสุข ความร่วมมือ ร่วมแรงกัน ช่วยเหลือ พึ่งพาซึ่งกันและกัน พื้นฐานแห่งความพอเพียง กล่าวคือ วิถีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนอยู่ได้ด้วยวิถีการเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม บนพื้นฐานความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่มีการพัฒนา มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิต ความต้องการพื้นฐานมีมากขึ้น ความสุข ความสงบ เป็นผลให้ชุมชนแห่งนี้มีหนี้สินลดลง เกิดการพัฒนาการศึกษาของบุคคล และการลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น บัญชาแมลง ทำให้เกิดหนี้สิน

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับ

การเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้านหรือวิสาหกิจของชุมชน ที่เป็นการออมและการลงทุนที่สำคัญของชุมชน ที่มีการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วม มีการตรวจสอบอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งได้เริ่มจากผู้ที่มีความรู้ (อาจารย์ ครู) และจะถ่ายทอดให้กับผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ ที่จะมาสานต่อ ให้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบได้ในระดับหนึ่ง

การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- นโยบายการออมแห่งชาติของรัฐบาล สามารถดำเนินการในวิสาหกิจชุมชน (ครอบครัว,ชุมชน) โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการเพิ่มทางเลือกในการกู้หนี้ยืมสินและเป็นสมาชิกของกองทุน

การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ

- ผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ของหมู่บ้านมีโครงการ แบรินต์ศรีลาภรณ์ โดยคุณนรินทร์ ปาละตา เป็นแบบอย่าง ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนา ต้องการผลิตผล “ลำไยอบแห้ง” มีการสร้างโรงงานอบลำไยและสร้าง Brand New ของตนเอง สามารถส่งลำไยอบแห้งเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน GI Thailand = สินค้าที่บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยในอนาคต Brand คือ SRILAPORN จนถูกมองว่าเป็นที่มาของหมู่บ้าน ๗ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

- การสร้างผู้นำยุคใหม่ของบ้านศรีลาภรณ์ หมู่ ๗ ตำบลศรีเตี้ย อาจเริ่มต้นจากการสร้างระเบียบวินัยของเด็กนักเรียน ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดภายในโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนา การปลูกลำไยของโรงเรียน และรายได้จากลำไยของโรงเรียนเป็นส่วนผลักดันการพัฒนาโรงเรียนด้านต่างๆ สร้างความสุขและรอยยิ้มให้กับชุมชน ลดปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดในสังคม สร้างความรับผิดชอบต่อสังคม

การพัฒนาในโรงเรียนนี้เป็นส่วนสำคัญนำไปสู่การสร้างผู้นำและเยาวชนรุ่นใหม่ ต่อยอดไปสู่การศึกษา ในระดับปริญญาตรี

กรอบแนวคิดการพัฒนาเยาวชน ซึ่งจะเติบโตมาสู่การพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด ภายใต้กรอบ “ความสุขและความพอเพียง” ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ที่มีความคิด มีความรักชุมชน พัฒนาหมู่บ้านนี้ด้วยการนำจุดแข็งของหมู่บ้านมาต่อยอด การพัฒนานำผลผลิตผลิตภัณฑ์ ลำไยอบแห้ง ที่เป็นความภาคภูมิใจ ความสามัคคี ความเอื้ออาทร ด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมแรงกันในการแก้ไขปัญหา นั่นคือ จุดแข็ง ของชุมชน ซึ่งนำความสุข ด้วยความพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

จุดแข็งของชุมชน คือ ผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน สามารถนำผลผลิตของชุมชน มาปรับปรุง พัฒนา ต่อยอด ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ Brand Name ของบ้านศรีลาภรณ์ ลำไยอบแห้ง ซึ่งเกิดจาก การประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ การสร้างเสริมการตลาด การค้าขาย Online หรือการส่งออก

จุดแข็งของชุมชน คือ ความสามัคคี ความมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำผลผลิตชุมชน เป็นความรับผิดชอบต่อชุมชน ส่งผลต่อความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าไปด้วยกัน

การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ความเข้มแข็งและความแน่วแน่ของทุกคนที่มีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โปร่งใสและตรวจสอบได้ ตลอดจนการสร้างศักยภาพผู้นำที่แก้ไขปัญหา การร่วมมือของภาคีเครือข่าย การสนับสนุนด้านการตลาด การปรับปรุงประสิทธิภาพของสินค้า ตลอดจนการ

สร้างคนรุ่นใหม่ที่จะช่วยผลักดัน การทำงานที่ร่วมมือ ร่วมแรงกันและรับผิดชอบร่วมกัน จะทำให้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนเชิงรุกจะช่วยลดความยากจนและสร้างความสุขให้กับชุมชนด้วย

ภาครัฐบาล คอยช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมการทำงาน อีกทั้งนำมาดูแลอำนวยความสะดวก หากพบปัญหา ในด้านการตลาด หรือเสริมสร้างให้ความรู้การศึกษาอบรม ต่อยอดการประกอบอาชีพ ยกระดับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการภาครัฐที่มีอยู่ จะทำให้ชุมชน ท้องถิ่น พัฒนาก้าวหน้า ในศักยภาพของชุมชน ในความสุขบนความพอเพียง

การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ โดยเริ่มจากโรงเรียนในการทำหน้าที่บ่มเพาะนักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ให้สามารถเข้าใจกลไกในการปลุกลำไยอย่างแท้จริง เช่น

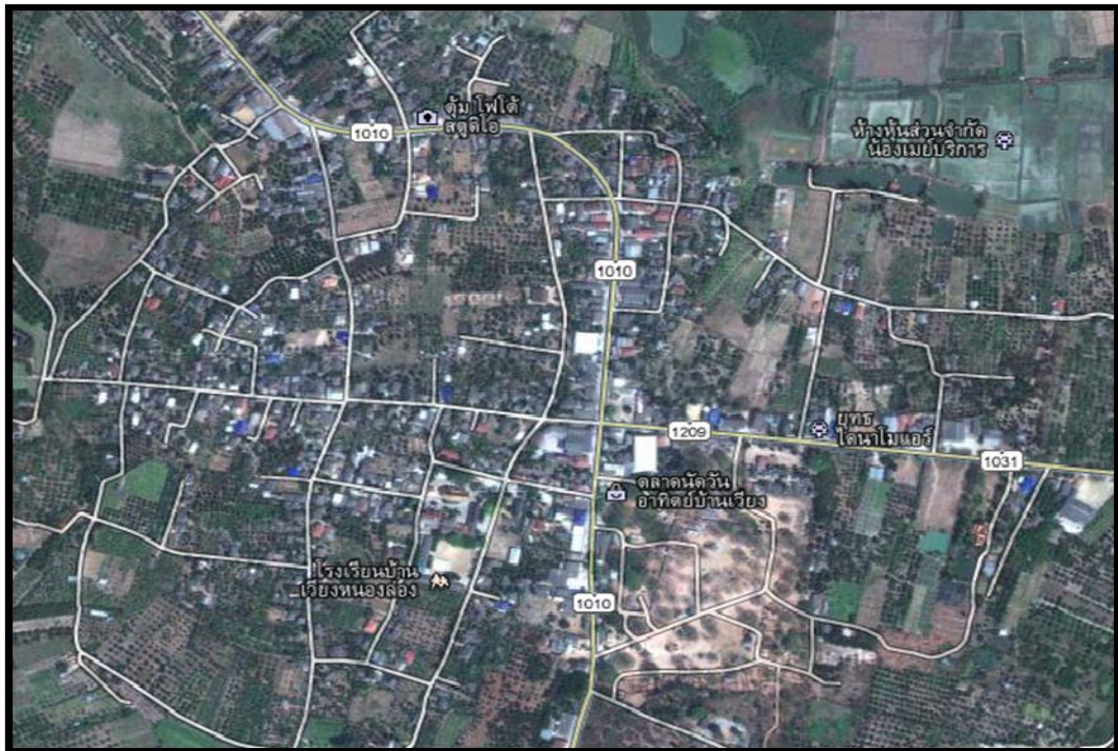
- ลักษณะดินในตำบลศรีเตี้ย
- ในพื้นที่ ๑ ไร่ ควรปลุกลำไยกี่ต้น ระยะห่างของแต่ละต้นควรห่างกี่เมตร ในหนึ่งกิ่งควรมีลำไยกี่ช่อถึงจะได้ผลผลิตที่มีขนาดตรงตามที่ตลาดต้องการ
- ควรใส่ปุ๋ยไนโตรเจน ฟอสฟอรัส หรือโพแทสเซียม กี่กิโลกรัมในหนึ่งไร่ ผสมผสานกับปุ๋ยอินทรีย์
- ควรสร้างจุดเด่นของลำไยลำพูน ให้มีตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ตลาดอย่างไร เช่น ลำไยที่ใช้การปลูกแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทุกขั้นตอน
- ทางการตลาดลำไยลำพูน ที่มีความแตกต่างของสายพันธุ์ อาทิ อีตอ สีชมพู เบี้ยวเขียว กระจุกโลก จึงควรสร้างจุดเด่นของลำไยแต่ละชนิด เพื่อเพิ่มมูลค่าในการขาย เช่น ลำไยอีตอ ส่งขายตลาดประเทศจีน ลำไย สีชมพู มีจุดเด่นคือ มีกลิ่นหอม เนื้อกรอบ และมีผิวสีชมพู เหมาะสำหรับขายให้กับกลุ่มวัยรุ่น โดยมีการสร้างเครื่องหมายค้า (Brand “SRILAPORN”) ให้กลุ่มลูกค้าสามารถจดจำลำไยจากบ้านศรีลาภรณ์ ตำบลศรีเตี้ย จังหวัดลำพูน

บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไปของ บ้านเวียงหนองล่อง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ต.วังผาง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน ประวัติก่อนเคยเป็นเมืองเก่าหน้าด่านสมัยต่อสู้กับพม่ายุค ๓๑๕ ปีก่อน จากนั้นเป็นเมืองร้างรวมกว่า ๒๐๐ ปี ก็มีเจ้าจันราชาหรือเจ้าจันราชาได้นำราษฎรสมัยนั้นบุกเบิกสร้างหมู่บ้านขึ้นใช้ชื่อว่าบ้านเวียงจันทรบุรี ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านมาเป็น บ้านเวียงหนองล่อง รวม ๑๑๕ ปี ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อพ่อหลวงคำ ครองรัตน์ จนถึงปัจจุบันมีผู้ใหญ่บ้านรวม ๙ คน ประชากรส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมและค้าขาย บ้านเวียงหนองล่อง เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีประชากร ๑,๘๘๔ คน ๖๐๗ หลังคาเรือน แยกเป็นชาย ๙๒๙ คน หญิง ๙๕๕ คน มีสถานศึกษามีจำนวน ๑ แห่ง คือ โรงเรียนวัดบ้านเวียงหนองล่อง และวัดจำนวน ๑ แห่ง คือ วัดบ้านเวียงหนองล่อง มี นายสาทิพย์ ศรีฤกษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านและดำรงตำแหน่งกำนันตำบลวังผาง คนปัจจุบัน

แผนที่หมู่บ้าน

พื้นที่ หมู่ที่ ๖ บ้านเวียงหนองล่อง มีพื้นที่ประมาณ ๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓,๑๒๕ ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ

มีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงแอ่งเชิงใหม่ลำพูน พื้นที่ราบและลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีแม่น้ำลี้และน้ำปิงตอนบนฝั่งซ้ายเป็นแม่น้ำสายหลัก มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๓๕๐ เมตร

ลักษณะสภาพทั่วไปของชุมชน

ที่ตั้งบ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน บ้านเวียงหนองล่อง ซึ่งเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ที่ตอนไม่มีน้ำท่วมซึ่งจะมีปัญหาในช่วงฤดูฝนเท่านั้นจะมีปัญหาน้ำข้างบางแห่งแต่ไม่นาน

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อ หมู่ที่ ๙ บ้านกลางทุ่ง
 ทิศใต้ ติดต่อ หมู่ที่ ๕ บ้านสันเหมือง ต.หนองล่อง
 ทิศตะวันออก ติดต่อ หมู่ที่ ๒ บ้านเหล่าปงเสือ
 ทิศตะวันตก ติดต่อ หมู่ที่ ๑ บ้านหนองล่อง ต.หนองล่อง

ลักษณะภูมิอากาศ

บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผางมีลักษณะอากาศทั่วไป ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน ฤดูร้อนจะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยประมาณ ๓๖.๕๗ องศาเซลเซียส ฤดูหนาว จะมีอากาศค่อนข้างหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ ๑๔.๖๓ องศาเซลเซียส ส่วนฤดูฝนจะเริ่มประมาณปลายเดือนพฤษภาคม

จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น ๑,๗๐๙ คน ชาย ๘๐๓ คน หญิง ๙๐๖ คน

จำนวนครัวเรือน ๓๗๖ หลังคาเรือน

การประกอบอาชีพ

รายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่า คนละ ๓๐,๐๐๐ ต่อปี (จากข้อมูลการจัดเก็บ จปฐ)

อาชีพหลักของชุมชน ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม เช่น ทำสวนลำไย มะม่วง กระเทียม หอมแดง ผักคะน้า ฯลฯ

อาชีพรองของชุมชน ประชาชนประกอบอาชีพรอง คือ รับจ้างทั่วไป และค้าขาย

ข้อมูลศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

บ้านเวียงหนองล่องหมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีกิจกรรม ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ (ไม้ค้ำสะหลีมหาโพธิ์)

“แห่ไม้ค้ำโพธิ์” หรือ “ไม้ค้ำสะหลี” (สะหลี ภาษาเหนือ หมายถึง ต้นโพธิ์) ตามความเชื่อของชาวพุทธ ต้นไม้ใหญ่มีเทวดาอารักษ์สิงสถิตอยู่ โดยเฉพาะต้นโพธิ์ ซึ่งนอกจากจะเป็นต้นไม้ใหญ่ที่ส่วนมากจะปลูกไว้ในวัดแล้ว ยังเป็นต้นไม้ในพุทธประวัติ โดยพระพุทธเจ้าได้ประทับใต้ต้นโพธิ์เมื่อตรัสรู้ อีกด้วยต้นโพธิ์เมื่อเจริญเติบโตจะมีกิ่งก้านสาขาทอดยาว บางกิ่งโน้มเอียงจนเกรงว่าจะหักโค่นยามลมพัดแรง จึงมีคนนำไม้ง่ามมาค้ำยันกิ่งไว้ ไม้ง่ามนั้นเรียกว่า “ไม้ค้ำโพธิ์” หรือ “ไม้ค้ำสะหลี” ซึ่งนอกจากจะเป็นการค้ำยันกิ่งไม่ให้ล้มแล้ว ยังมีความหมายไปถึงการค้ำชูพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวสืบต่อไป อีกทั้งเชื่อกันว่ากุศลในการถวายไม้ค้ำโพธิ์จะช่วยคุ้มครองดวงชะตาให้เจริญขึ้น ไม่ตกต่ำ มีคนช่วยเหลือค้ำชูไปตลอด ความเชื่อดังกล่าวเป็นที่ศรัทธาเชื่อถือโดยทั่วไปในกลุ่มชาวล้านนาทางภาคเหนือของไทย วัดต่างๆ ในภาคเหนือหากมีต้นโพธิ์ใหญ่ ก็มักจะมีผู้นำไม้ค้ำสะหลีไปค้ำยันไว้ และในบ้านเวียงหนองล่อง

ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ก็ถือเป็นสถานที่ ที่เรียกได้ว่ามีความเชื่อและศรัทธาในการถวายไม้ค้ำสะหลี โดยมีการจัดงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ขึ้น ในช่วงของวันที่ ๑๕ เมษายน ของทุกปี

ปัจจุบัน งานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของบ้านเวียงหนองล่อง ยังคงเป็นงานใหญ่ที่ชาวบ้านยังคงสืบสานไว้อย่างดี ในวันแห่ไม้ค้ำสะหลี ลูกหลานไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนต่างก็จะพากันกลับบ้านมารดน้ำดำหัว บุษการีและร่วมกันแห่ไม้ค้ำสะหลียังวัดบ้านเวียงหนองล่อง กันอย่างเนืองแน่น โดยแต่ละคุ้มบ้าน ชุมชนต่างๆ จะจัดขบวนรถ แห่ไม้ค้ำสะหลีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ไปรอบหมู่บ้าน ก่อนจะมุ่งหน้าไปยังวัดบ้านเวียงหนองล่องทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่และผู้เฒ่าผู้แก่จะมาร่วมขบวนแห่พร้อมทั้งฟ้อนรำอย่างสนุกสนานตามจังหวะเสียงดนตรีพื้นเมืองอีกด้วย

เมื่อถึงวัดบ้านเวียงหนองล่อง ทุกคนจะร่วมกันถวายไม้ค้ำสะหลี ค้ำตันโพธิ์ให้มั่นคงแข็งแรง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองอีกด้วย นอกจากนั้นยังมี ประเพณีลอยกระทง, ประเพณีเข้าพรรษา และ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุบ้านเวียงหนองล่อง

พระธาตุวัดบ้านเวียงหนองล่อง หรือ อีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “ พระมหาธาตุเจดีย์ ศรีลำพูน ” (เจดีย์ขาว) เป็นปูชนียสถานที่สำคัญยิ่งของอำเภอเวียงหนองล่อง เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่เป็นที่สนใจของพุทธศาสนิกชนในอำเภอเวียงหนองล่องและในจังหวัดใกล้เคียง ประเพณีนี้ยึดถือและปฏิบัติมาเป็นประจำทุกปี ราวเดือนพฤษภาคม หรือวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ จัดงาน ๓ วัน ๒ คืน ซึ่งน้ำที่นำมาสรงองค์พระธาตุนั้นเป็นน้ำสรงพระราชทาน น้ำทิพย์จากตอยชะม้อ และน้ำสรงของประชาชน **ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุบ้านเวียงหนองล่องจัดขึ้น ในวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี เป็นวันไม้ค้ำสี่ขาว ปลอดภัยตลอด** เพราะมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับประเพณีโบราณเก่าแก่ ประเพณีนี้แสดงถึงความยึดมั่นในพระพุทธศาสนาและพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสรณะของประชาชน ด้วยการแสดงคารวะต่อพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ยังแสดงถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในครอบครัวและชุมชน มาร่วมสักการะบูชา องค์พระธาตุร่วมกัน พร้อมกับแสดงความยินดีปรีดา ด้วยการแสดงพื้นบ้าน มหรสพต่าง ๆ กิจกรรมภายในงาน เช่น มัจฉาพาโชค การประกวดร้องเพลง การแข่งขันกีฬา นอกจากนี้ยังมีการแสดงทางวัฒนธรรม ตอนกลางวันจะเป็นประกวด ตีกลองสะบัดชัย และกลางคืนจะมีการประกวดฟ้อนยอ ฟ้อนเล็บ

ประเพณีเอามื้อ (ลงแขก)

ประเพณีเอามื้อ (ลงแขก) ประชาชนในล้านนาไทย มีความสมัครสมานกันดียิ่ง โดยเฉพาะในชนบททั่วไป เมื่อมีงานอะไรเกิดขึ้นที่เป็นของสมาชิกในหมู่บ้าน ชาวบ้านถือเป็นภาระจะต้องช่วยเหลือแบ่งเบาความเดือดร้อน เช่น งานสร้างบ้านใหม่ งานศพ งานปลูกข้าวดำนา เกี่ยวข้าว มัดข้าว หาบเข้าหลาว ตีข้าว งานบวช ฯลฯ สมาชิกในหมู่บ้านทุกครัวเรือนต้องไปช่วยเหลือกัน เรียกว่า การเอามื้อ โดยเฉพาะ

การเอามือเอารันของพี่น้องชาวสวนลำไยที่จะต้องช่วยกันเก็บลำไยในฤดูเก็บเกี่ยว เพราะแรงงานในพื้นที่จะหายากมาก

ข้อมูลศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๙ และศาสนาอื่น ร้อยละ ๑ เป็นศาสนาคริสต์

สภาพทางสังคม

- ครั้วเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร
- ครั้วเรือนมีความอบอุ่น ผู้พิการและผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว
- เด็กได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน
- คนในหมู่บ้านที่อายุ ๑๕ - ๖๐ ปี อ่านออกเขียนได้ทุกคนและได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๕ ครั้ง
- ครั้วเรือนมีน้ำประปา ไฟฟ้า ใช้ทุกครั้วเรือน
- การคมนาคมไป - มา มีความสะดวก มีถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต

การเรียนรู้ระบบการบริหารจัดการชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT ANALYSIS) ของหมู่บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนได้นำมากำหนดประเด็นเพื่อการวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาของ บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง โดยอาศัยเทคนิค SWOT Analysis การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength - S) จุดอ่อน (Weakness - W) อันเป็นปัจจัยภายในหรือสถานะแวดล้อมภายในหมู่บ้าน (Internal Factors) และการวิเคราะห์ถึงโอกาส (Opportunity - O) และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด (Threat - T) อันเป็นปัจจัยภายนอกหรือสถานะแวดล้อมภายนอก (External Factors) ซึ่งรายละเอียดเป็นไปตามตารางการวิเคราะห์ดังนี้

- การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน

๑. จุดแข็ง (Strength - S)

- (๑.๑) มีการคมนาคมสายหลักเชื่อมโยง ๑ สาย คือสายท่าลี่ - ม่วงโตน
- (๑.๒) เป็นฐานการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลำไย รวมทั้งพืชผัก กระเทียม หอมแดง
- (๑.๓) มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ ประชาชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดง่ายสงบสุข น่าอยู่น่าอาศัย

๒. จุดอ่อน (Weakness - W)

- (๒.๑) การให้บริการด้านการขนส่งสาธารณะ ยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง
- (๒.๒) ผลผลิตทางการเกษตรขาดการบริหารจัดการทางด้านการตลาดอย่างเป็นระบบ

(๒.๓) ผู้ประกอบการรายย่อยวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ด้านการผลิตการตลาดสู่มาตรฐานสากล และไม่นิยมสร้างมูลค่าเพิ่ม

- การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก

๑. โอกาส (Opportunity - O)

(๑.๑) นโยบายการพัฒนาของรัฐบาลเร่งรัด การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยเร่งสร้างความพร้อมให้กับท้องถิ่นสามารถจัดการภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากส่วนกลางรวมวางระบบ ตรวจสอบความโปร่งใสอย่างมีประสิทธิภาพ

(๑.๒) นโยบายรัฐบาลที่ลงสู่ท้องถิ่นมีส่วนเอื้อประโยชน์ ทั้งทางด้านการค้า การลงทุน รวมทั้งกระตุ้นส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและการตัดสินใจ แบบมีส่วนร่วมของ ประชาสังคม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

(๑.๓) ผลผลิตลำไยซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ หลักที่สำคัญและสร้างรายได้ให้กับ เกษตรกรเป็นอย่างมาก มีโอกาสสูงที่จะขยายตลาดไปยังต่างประเทศ

(๑.๔) การส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลโดยเฉพาะการจัดตั้ง IT CITY เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านการเรียนรู้

๒. อุปสรรค (Threat - T)

(๒.๑) มีการขยายพื้นที่ปลูกลำไยในหลายจังหวัด รวมทั้งประเทศจีน ที่เป็นคู่แข่งทางการค้าลำไย

(๒.๒) ปัญหาการขาดโรงเรียนในระดับมัธยมทำให้เด็กต้องเดินทางไปศึกษาต่อที่อื่นโดยมีภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

ศักยภาพของหมู่บ้านและทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านทรัพยากรและต้นทุนของหมู่บ้าน

๑. การลดรายจ่าย

ระดับหมู่บ้าน	ระดับครัวเรือน
๑. ชุมชนมีการปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในการบริโภค	๑. ครัวเรือนมีการปลูกพืชผักสวนครัวเลี้ยงไก่ เลี้ยงโค เลี้ยงสุกร ไว้เพื่อบริโภคที่เหลือก็นำไปจำหน่าย
๒. มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อผลิตสินค้า เช่น ทางมะพร้าวในการทำไม้กวาด กะลามะพร้าวทำกระบวนตักน้ำ	๒. เกษตรกรรมเริ่มหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพง และทำให้ดินเสียหากใช้ติดต่อกันนานๆ
๓. มีการลดรายจ่ายของชุมชนที่ไม่จำเป็น เช่น การจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น	๓. มีการใช้ไม้ไผ่ มาทำเป็นเครื่องจักสานเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน
๔. ประชาชนในชุมชนช่วยกันรักษาสาธารณสุขสมบัติของชุมชน	๔. มีการประหยัดค่าใช้จ่าย ชื่อของเท่าที่จำเป็น
	๕. มีการดูแลสุขภาพสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพพยาบาล และการส่งเสริมการออกกำลังกาย

๒. การเพิ่มรายได้

ระดับหมู่บ้าน	ระดับครัวเรือน
๑. มีกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้กลุ่มอาชีพที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มแปรรูปลำไย	๑. เกษตรกรใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด เช่น ปลูกข้าว ปลูกพริก ปลูกมะเขือเทศ ๒. มีการพัฒนาการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพ โดยนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการประกอบอาชีพ ๓. มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าในสินค้า เช่น การอบลำไย เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าอบแห้ง

๓. การออม

ระดับหมู่บ้าน	ระดับครัวเรือน
๑. มีกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน	๑. มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเงินออม ๒. มีกิจกรรมการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน

๔. การดำรงชีวิต

ระดับหมู่บ้าน	ระดับครัวเรือน
๑. มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ผู้นำมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม ๒. ประชาชนในหมู่บ้านมีจิตใจที่ยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา ๓. ยึดหลักการประชาธิปไตยโดยถือเสียงส่วนใหญ่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ๔. มีกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน ๕. มีการสืบทอด ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานเข้า-ออกพรรษา งานปอยหลวง และมีการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยปราชญ์ชาวบ้าน ๖. มีการร่วมงานกีฬาต่อต้านยาเสพติดที่จัดโดยเทศบาลตำบลวังม่วง และการจัดกิจกรรมออกกำลังกายตอนเย็น เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี	๑. ครัวเรือนในหมู่บ้านเวียงหนองล่อง ได้ปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา ๒. สมาชิกครัวเรือนสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่น ๓. สมาชิกครัวเรือนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน มีคุณธรรม ๔. มีการสนับสนุนให้สมาชิกเลิกลาอบายมุข ๕. มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ๖. มีการวางแผนครอบครัว ๗. มีการรับฟังข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ๘. รู้จักพอประมาณในการลงทุนประกอบอาชีพตามกำลังทรัพย์และศักยภาพตนเอง

ระดับหมู่บ้าน	ระดับครัวเรือน
๗. ชุมชนมีความสุข ไม่มีโจร ผู้ร้าย และมี เอกลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ๘. มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในชุมชน	

สรุปผลการพัฒนาในปีที่ผ่านมาของบ้านเวียงหนองล่อง ตำบลวังผาง

วิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาเทศบาลเวียงหนองล่อง

จากการจัดทำแผนพัฒนา (Base Line Data) ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพการณ์ในทุกด้านการพัฒนาโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis ซึ่งจะต้องทำการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strength = S) จุดอ่อน (Weakness = W) โอกาส (Opportunity = O) และอุปสรรค (Threat = T) ดังผลการวิเคราะห์ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นรายประเด็นนโยบายตามยุทธศาสตร์การพัฒนา รวม ๖ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

จุดแข็ง (Strength)

สามารถใช้เส้นทางสายหลัก สายรองที่รองรับการเดินทางสัญจรไปมา และการคมนาคมที่สะดวกเชื่อมโยงในทุกหมู่บ้าน

จุดอ่อน (Weakness)

การทำงานของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำโดยแยกส่วนเส้นทางคมนาคมถนนสายหลักเป็นของแขวงทางหลวง โดยเทศบาลจะมีถนนที่อยู่ในความดูแล คือ ถนนภายในหมู่บ้าน ส่วนถนนสายหลักถ้าเกิดชำรุดเสียหายก็ไม่สามารถเข้าดูแลได้เนื่องจากไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง และการให้บริการน้ำประปายังไม่ได้มาตรฐานน้ำไม่สะอาดพอที่จะใช้บริโภค

โอกาส (Opportunity)

การบริการโครงสร้างพื้นฐานดำเนินการได้ครอบคลุมแล้วทุกพื้นที่ จึงส่งผลให้ความจำเป็นในด้านการก่อสร้างลดลง และคงเหลือเพียงภาระการบำรุงรักษาให้คงสภาพที่ใช้งานได้สะดวกซึ่งภาระในการบำรุงรักษานั้นมีค่าใช้จ่ายไม่มากทำให้สามารถซ่อมบำรุงให้มีสภาพใช้งานได้ดีโดยตลอด

อุปสรรค (Threat)

ปัจจุบันการจราจรในเขตหมู่บ้านมีอย่างคับคั่งถนนสายหลักที่มีอยู่คับแคบ ทำให้ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้ การขยายเขตไฟฟ้าและโทรศัพท์ก็อยู่ในอำนาจหน้าที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและองค์การโทรศัพท์ ซึ่งการดำเนินการแก้ไข ปัญหา ต้องผ่านกระบวนการ ขั้นตอน ตามระเบียบข้อบังคับ ทำให้ไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ในทันที

๒. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การแก้ไขปัญหาด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม

จุดแข็ง (Strength)

ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคม และการเมืองโดยได้กำหนดไว้ในนโยบายอย่างชัดเจน ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส นอกจากนั้นท้องถิ่นผู้รับผิดชอบคือ เทศบาลเวียงหนองล่อง ยังมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประชาชนมีความสมานฉันท์ที่ไม่มีความแตกแยกในการนับถือศาสนา และมีความสามารถในวิชาชีพจนสามารถรวมเป็นกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

จุดอ่อน (Weakness)

ยังปรากฏการเอารัดเอาเปรียบทางสังคมการไม่รู้สิทธิของตนเองประชาชนยังมีทัศนคติต่อผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการในส่วนของการเสริมสร้างสุขภาพยังขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในการออกกำลังกายอย่างถูกต้อง เยาวชนขาดความสนใจในหลักธรรมคำสอนของศาสนาประกอบกับด้านการส่งเสริมอาชีพการผลิตสินค้ายังไม่ได้มาตรฐาน และสินค้าที่ผลิตได้ยังขาดสถานที่จำหน่ายรองรับ

โอกาส (Opportunity)

มีสถานศึกษาในเขตพื้นที่ สถานประกอบการ สถานพยาบาล ตลอดทั้งสถาบันทางศาสนา ที่สามารถรองรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต

อุปสรรค (Threat)

ยังไม่มี สถานที่พักผ่อนและออกกำลังกายยังไม่ได้มาตรฐานประชาชนขาดการออกกำลังกายที่ถูกต้อง และปัญหาด้านคุณภาพชีวิตประชาชนส่วนใหญ่ยังประสบกับภาวะปัญหานี้สั่นทั้งในระบบและนอกระบบ

๓. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การแก้ไขปัญหาด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย

จุดแข็ง (Strength)

ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสังคมระบบเครือญาติ มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายสงบสุข จึงทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่มีน้อย ในทางการเมืองถึงแม้ว่าความเป็นสังคมชนบทที่สูงแต่ในขณะเดียวกันประชาชนก็มีความตื่นตัวทางการเมืองค่อนข้างสูงเช่นเดียวกันความร่วมมือทางการเมืองของประชาชนส่งผลให้เกิดความไว้วางใจกันระหว่างประชาชน กับราชการ นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลวังผางเป็นไป ในลักษณะที่เสริมประสิทธิภาพซึ่งกันและกันมีความสัมพันธ์และประสานงานกันเป็นอย่างดีจึงส่งผลให้การเมืองภายในพื้นที่มีความเข้มแข็ง

ในด้านการบริหารผู้บริหารท้องถิ่นได้เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยยึดหลักคิดการทำงาน เชิงยุทธศาสตร์ที่เน้นผลงานเป็นหลักการกำหนดแผนงาน โครงการ และเป้าหมายการทำงาน

เป็นการกำหนดร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายบริหาร สภาเทศบาล ข้าราชการ และประชาชน นอกจากนั้นข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และเป็นผู้มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานในส่วนที่รับผิดชอบ

จุดอ่อน (Weakness)

ถึงแม้ประชาชนจะมีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย สงบสุข แต่ชุมชนยังไม่มี ความเข้มแข็งพอที่จะต้านทานปัญหาสังคมด้วยตัวเอง คือ การขาดจิตสำนึกที่ดีของคนในชุมชนเอง เช่น ปัญหาวัยรุ่นก่อความเดือดร้อนวุ่นวาย การทิ้งขยะในที่สาธารณะ ไม่กล้าแจ้งเบาะแสเรื่องยาเสพติด ในการเมืองการปกครองประชาชนยังให้ความสนใจค่อนข้างน้อยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและผู้บริหารเทศบาลครั้งที่ผ่านมาประชาชนยังไปใช้สิทธิไม่มาก

โอกาส (Opportunity)

ส่วนราชการ ตั้งแต่ระดับประเทศ จังหวัด ให้ความสำคัญในการพัฒนาสังคมให้น่าอยู่ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของชุดรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ ให้มีความเข้มแข็งเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม การแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน

อุปสรรค (Threat)

การจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรัฐบาลกลางยังขาดความแน่นอนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถวางแผนดำเนินงานระยะยาวในพื้นที่หมู่บ้าน นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับราชการบริหารส่วนภูมิภาคและส่วนกลางยังเป็นลักษณะของการควบคุม ท้องถิ่นไม่ได้มีอิสระในการดำเนินงานที่จะตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะระเบียบราชการของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหลายฉบับที่ต้องแก้ไข เพราะการยกเว้นระเบียบราชการเป็นอำนาจจากกรมหรือผู้ว่าราชการจังหวัด จึงมักมีการยกเว้นระเบียบเฉพาะ บางโครงการที่สั่งการมาจากส่วนกลางเท่านั้นแต่ไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

๔. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การแก้ไขปัญหาด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ

จุดแข็ง (Strength)

เทศบาลเวียงหนองล่องเป็นเทศบาลในพื้นที่ที่มีคณะผู้บริหารที่ประชาชนส่วนใหญ่เคารพและยอมรับซึ่งกันและกัน ในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลมักจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้านคณะกรรมการประชาคมหมู่บ้านร่วมแสดงความคิดเห็น ปัญหา ความต้องการผ่านเวทีประชาคม ทำให้การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลมีความครอบคลุมในทุกด้าน

จุดอ่อน (Weakness)

ในการพัฒนาและการส่งเสริมการลงทุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ซึ่งก็คือเทศบาลตำบลเวียงหนองล่องเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีความถนัดในด้านการใช้แรงงานและเป็นฝ่ายผลิตมากกว่าเป็นผู้จัดจำหน่าย ทำให้การส่งเสริมในด้านการลงทุนเป็นไปในลักษณะช้าค่อยเป็นค่อยไป

โอกาส (Opportunity)

ในการพัฒนาของท้องถิ่นคือเทศบาลตำบลเวียงหนองล่องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานในการพัฒนาศักยภาพการผลิตและเป็นการยกระดับฝีมือแรงงานให้มีความรู้ความสามารถ และหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ได้ประสานให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการลงทุนการสร้างอาชีพ รายได้ ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค (Threat)

ในการพัฒนาการส่งเสริมการลงทุนท้องถิ่นประสบปัญหา เนื่องจากปัญหาด้านแหล่งเงินทุนในการลงทุน ทำให้ราษฎรประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดทุน ขาดเงินทุนหมุนเวียนในกิจการตลอดจนต้องประสบปัญหาด้านหนี้สินเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายและมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า คู่แข่งขัน

๕. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การแก้ไขปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ท้องถิ่น คือ จุดแข็ง (Strength)

เทศบาลตำบลเวียงหนองล่องมีศักยภาพและมีความได้เปรียบเนื่องจากอยู่ติดกับแม่น้ำ ๒ แม่น้ำ คือ แม่น้ำปิง และแม่น้ำลี้ ซึ่งประชาชนได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำดังกล่าวในการอุปโภคบริโภคตลอดจนใช้ในภาคการเกษตรและการเลี้ยงปลากระชัง สองฝั่งแม่น้ำในด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้วางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นอย่างดี เช่น จัดทำเขื่อนป้องกันตลิ่งพังเพื่อการอนุรักษ์บริเวณแม่น้ำเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน โดยมีประชาชนในเขตหมู่บ้านเป็นแนวร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์

จุดอ่อน (Weakness) – หมู่บ้าน

โอกาส (Opportunity)

เนื่องจากหมู่บ้านเวียงหนองล่องมีพื้นที่ติดแม่น้ำปิงและแม่น้ำลี้ทำให้การพัฒนาและการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปลากระชังริมแม่น้ำปิงและแม่น้ำลี้ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ตลอดจนมีหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมเจ้าท่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ให้การสนับสนุนงบประมาณ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค (Threat)

เขตแม่น้ำปิงและแม่น้ำลี้ ตัดผ่านระหว่างจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การพัฒนาโครงการดังกล่าวต้องเป็นในลักษณะได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่ายและการดำเนินกิจกรรม/โครงการ มักจะเป็นไปได้ช้าและน้อยเนื่องจากต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกภาคส่วนและทั้งสองจังหวัด และการพัฒนาโครงการไม่ต่อเนื่อง

๖. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การแก้ไขปัญหา ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จุดแข็ง (Strength)

บ้านเวียงหนองล่องเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นดังจะเห็นได้จากประเพณีต่างๆ ที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน เช่น ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ประเพณีสงฆ์พระวัดบ้านเวียง และประเพณีเดือน ๖ เป็น ซึ่งหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ให้คงอยู่กับชุมชน

จุดอ่อน (Weakness)

การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องของจิตใจ ไม่สามารถบังคับได้ ทำให้กลุ่มเยาวชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสืบสานขนบธรรมเนียมในชุมชนเท่าที่ควร

โอกาส (Opportunity)

บ้านเวียงหนองล่องเป็นแหล่งแห่งศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้รับโอกาสในการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดลำพูน และสนับสนุนส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นที่ยุ้มนักท่องเที่ยวมากขึ้น ตลอดจนเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

อุปสรรค (Threat)

การสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณียังไม่ได้รับความสนใจจากเยาวชนเท่าที่ควรตลอดจนการบูรณะเจดีย์ กู่ขาว ซึ่งท้องถิ่นยังขาดงบประมาณ ทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุในพื้นที่บูรณะได้ไม่มากนัก

การวิเคราะห์ผลกระทบนโยบายภาครัฐที่มีต่อศักยภาพและการพัฒนาของชุมชน

นโยบายสำคัญที่เกิดขึ้นในปี ที่ผ่านมา ได้แก่

๑.นโยบายไทยนิยมยั่งยืน ซึ่งกระจายไปทุกส่วนราชการได้นำไปปฏิบัติ “โครงการไทยนิยมยั่งยืน” คือแผนการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ผ่านการขับเคลื่อนบูรณาการของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ที่สำคัญคือภาคประชาชน ตามแนวทางประชารัฐ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน สามารถแก้ปัญหาทั้งด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ถือว่ามีส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชากรจำนวนมากของประเทศ

โครงการไทยนิยม ยั่งยืน เป็นการดำเนินการที่มีกลไกการขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับชาติสู่ระดับพื้นที่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบประชารัฐ โดยการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของประชาชน ส่วนผลกระทบต่อเกษตรกร วัดจากผลได้ที่เกษตรกรได้รับจากกิจกรรมโครงการต่างๆ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เช่น รายได้เกษตรกรที่เพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตที่ลดลง และโครงสร้างพื้นฐานที่ก่อสร้างเพิ่มขึ้นหรือพัฒนาให้ดีขึ้น นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำเกษตรในอนาคต ทั้งในพื้นที่นอกเขตชลประทาน และพื้นที่ ส.ป.ก.

๒. โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนไทยในกลุ่มที่ด้อยโอกาสสังคมทุกกลุ่มได้รับความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกันในทุกด้าน โดยความประสงค์ของนายกรัฐมนตรีที่ว่า จะไม่เหลือใครสักคนไว้ข้างหลังในการนำพาประชาชนคนไทยทุกคนก้าวพ้นจากกับดักแห่งความยากจน และนำพาทุกคนสู่ความเท่าเทียมกันในทุกๆ เรื่องด้วยนโยบายปฏิรูปประเทศไทยไม่เพียงแต่การช่วยเหลือในเบื้องต้นที่ประสงค์จะลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของผู้คนด้วย บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แต่ยังมีสวัสดิการอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่รัฐบาลจะเข้ามาเติมเต็มสิ่งที่เคยขาดหายไปให้กับประชาชนคนไทย ชุมชนบ้านเวียงหนองล่องได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ตามนโยบายของรัฐบาล ถือว่าเป็นผลกระทบทางบวก ชุมชนได้ใช้จ่ายใช้สอยทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น การหมุนเวียนเงินในครัวเรือนดีขึ้น ซึ่งในตำบลเวียงหนองล่องมี ร้านธงฟ้า ๒ แห่ง

๓. โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทั้งระบบประกันสังคม ระบบ๓๐ บาทรักษาทุกโรค ยังมีความสำคัญและเป็นนโยบายที่ดีที่ชุมชนได้รับอย่างถ้วถึง

๔. นโยบายส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ แผนงานพัฒนาและยกระดับเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้หลุดพ้นความยากจน ด้วยการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ส่งเสริมพัฒนา อาชีพและแผนงานสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้เกษตรกร บ้านเวียงหนองล่องมีการรวมกลุ่มปลูกลำไย และมะม่วงเป็นเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อต่อรองกับกลุ่มนายทุน

๕. นโยบาย เพิ่มศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นแหล่งเงินหมุนเวียนในการลงทุน สร้างงานและอาชีพ สร้างรายได้และลดรายจ่ายให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน พัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีการบริหารจัดการที่ดี ให้สามารถยกระดับเป็นธนาคารหมู่บ้านและชุมชน เป็นนโยบายที่ดีที่ชุมชนยังมีความต้องการ

๖. จัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากร (Small Medium Large: SML) ให้ครบทุกหมู่บ้านและชุมชน เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง และพัฒนาโครงการที่จะก่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาสินทรัพย์ชุมชน อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัด อย่างมีประสิทธิภาพ

๗. สานต่อโครงการธนาคารประชาชน เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย สร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยตนเอง

๘. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะสนับสนุนให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้สมัยใหม่ แหล่งเงินทุน และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการและการตลาด เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ของดีบ้านเวียงหนองล่อง ได้แก่ ลำไยอบแห้งทั้งเปลือก

๙. **พักน้ำของเกษตรกรรายย่อยและยากจน** ที่ผ่านกระบวนการจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสให้เกษตรกรสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างรายได้และอาชีพที่มั่นคง

๑๐. นโยบายขยายพื้นที่ชลประทานและเพิ่มประสิทธิภาพระบบชลประทาน โดยฟื้นฟูและขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมทั้งพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน โดยดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เพื่อประโยชน์ในการปรับโครงสร้างภาคการเกษตร การบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง ทั้งในพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งระบบประปาที่ถูกละเลย เพื่อการอุปโภคและบริโภคแก่ประชาชนให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายน้ำโดยการพัฒนา ระบบชลประทานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ชลประทานระบบท่อ เป็นต้น นั้น ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากชุมชน เวียงหนองล่อง เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ไร่ละ ๘๐ ไร่ ทำให้ยังขาดแหล่งน้ำต้นทุนที่จะนำไปสนับสนุนการเกษตรได้ทั้งฤดูกาล โดยเฉพาะฤดูแล้งยังขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตร ชาวเวียงหนองล่องจึงมีความต้องการให้ภาครัฐ สนับสนุนการก่อสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากปัจจุบันมีแหล่งน้ำที่ภาครัฐสร้างขึ้นในพื้นที่เวียงหนองล่องเพียง เล็กน้อย จากการพบปะผู้นำชุมชน พบว่าต้องการให้ภาครัฐเร่งรัดหาแนวทางพัฒนาแหล่งน้ำโดยเร่งด่วน โดยการนำน้ำจากแม่น้ำลี้ กับแม่น้ำปิงมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๑๑. นโยบายอินเทอร์เน็ตประชารัฐ ชุมชนเวียงหนองล่องยังมีความต้องการให้เกิดอินเทอร์เน็ตประชารัฐ ให้เข้าถึงครัวเรือน เพื่อประโยชน์ในการสื่อสาร และค้าขายพืชผลทางการเกษตร

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะจากการเรียนรู้ (Action Learning)

จากการศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ ๒๒-๒๖ เมษายน ๒๕๖๒ กลุ่มปฏิบัติ ป ๔ (กป.๔) ได้วิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้านในทุก ๆ ด้าน และมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๓.๑ ความเสี่ยงของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

๓.๑.๑ ความเสี่ยงของบุคคล

(๑) ด้านความมั่นคง : ตามเรื่องบุคคลมีต่อต้านความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย จะมีในด้านต่างๆ ดังนี้

ก. ความปลอดภัยต่อทรัพย์สิน มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ในหมู่บ้าน เนื่องจากมีถนนสายหลัก ผ่านชุมชน (สาย) ระยะทางประมาณ ๑๐ กม. รถยนต์สัญจรไปมาด้วยความเร็วสูง ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้

ข. การแพร่ระบาดของยาเสพติด วัยรุ่นขาดจิตสำนึกที่ดี แก้ไขปัญหาของตนเอง ไม่ได้มักใช้ยาเสพติดในการตัดสินใจ

(๒) ด้านความมั่งคั่ง : ความเสี่ยงของบุคคลที่มีต่อต้านความมั่งคั่ง การ.....การเพิ่ม/การกระจายรายได้/ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีดังนี้

ก. ราคาสินค้าทางการเกษตรมีราคาไม่แน่นอน ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่าย ชำระหนี้ต่างๆ

ข. อาชีพการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เป็นการปลูกกล้วย มะม่วง ซึ่งต้องลงทุนค่อนข้างสูง และไม่มีคนในรุ่นต่อไปสนใจงานด้านนี้ ทำให้ขาดความต่อเนื่อง

(๓) ความยั่งยืน : ความเสี่ยงของบุคคลในด้านความยั่งยืน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีดังต่อไปนี้

ก. การใช้ที่ดินทำกิน ยังขาดองค์ความรู้ในการบำรุงดินเท่าที่ควร ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตเป็นหลัก

ข. กิจกรรมภายในครอบครัว คนรุ่นใหม่เมื่อจบการศึกษาในระดับที่สูงแล้ว ไม่กลับมาทำงานในอำเภอ/หมู่บ้าน ทำให้เกิดการสูญเสียบุคลากรและกิจกรรมภายในครอบครัว ไม่สามารถขยายหรือดำรงอยู่ของความเป็นกิจกรรมภายในครัวเรือนได้

๓.๑.๒ ความเสี่ยงของครอบครัว/ชุมชน

(๑) ด้านความมั่นคง : มีความเสี่ยงในระดับครอบครัว/ชุมชน ดังนี้

ก. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีปัญหาคล้ายกับในความเสี่ยงของบุคคล คือ ความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุในชุมชนมากขึ้น

ข. การแพร่ระบาดของยาเสพติด การแพร่ระบาดในระดับหมู่บ้านยังคงมีอัตราค่อนข้างสูง แต่ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น/นักศึกษา/นักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากขาดความเข้มแข็งของชุมชน/ครอบครัว

(๒) ด้านความมั่นคง : ความเสี่ยงในระดับครอบครัว/ชุมชน มีดังนี้

ก. ขาดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพหลัก เช่น การปลูกกล้วย การปลูกมะม่วง ทำให้ขาดอำนาจต่อรองในราคาสินค้ากับผู้ค้า

ข. ขาดความต่อเนื่องของอาชีพ จากรุ่นสู่รุ่น เกิดจากคนรุ่นใหม่ไม่สนใจต่ออาชีพของครอบครัว โดยเฉพาะการเกษตรกรรม และปัญหาขาดแคลนองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะหลักการด้านการเกษตรจากคนรุ่นใหม่

๓.๒ ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน

ความอยู่ดีมีสุขของคน ครอบครัว และชุมชน วิเคราะห์ในหัวข้อพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยจุดแข็งของบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยสามารถแยกได้ดังนี้

๓.๒.๑ ด้านความมั่นคง

ก. ระบบการอยู่อาศัยเป็นชุมชนเก่า มีความสัมพันธ์ ในระบบเครือญาติ ไม่มีการขัดแย้ง รุนแรง ประชากร ๑,๗๐๐ กว่าคน ไม่มีแนวความคิด ในการแยกหมู่บ้าน ทำให้เกิดการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นทุนทางสังคม ในการพัฒนา ในขั้นต่อไป

ข. ผู้นำชุมชน รุ่นเก่า เห็นความสำคัญของการพัฒนาคนในรุ่นต่อไป และให้ความสำคัญ กับ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน

๓.๒.๒ ด้านความมั่งคั่ง

ก. การคมนาคมสะดวก ทำให้การติดต่อสัญจร การค้าขายสะดวกสบาย มีผู้คนสัญจรไปมา จำนวน มาก ทำให้มีการค้าขาย เป็น เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ มากขึ้น

ข. การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการรวมกลุ่มกันจำหน่ายในระบบเครือญาติ ทำให้มีการถ้อย ที่ถ้อยอาศัยกัน เอื้อเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลการเกษตร/ค้าขาย กันเป็นประจำ

๓.๒.๓ ด้านความยั่งยืน

ความอยู่ดีมีสุข ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เช่น

ก. มีการรวมกลุ่มกันดำเนินการในด้านการบริหารกันในชุมชนอย่างเข้มแข็ง มีการส่งต่อ เรียนรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ สามารถทำให้กลุ่มมีความยั่งยืนต่อเนื่องได้

ข. การประกอบอาชีพกสิกรรม เป็นหลักในชุมชน คือการปลูกต้นไม้ เช่น มะม่วง ลำไย ตลอดจนการดูแลรักษาและการปลูกป่าในชุมชน ไปด้วย ในคราวเดียวกัน ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวใน ชุมชน อันเป็นการ “ปลูกป่าในใจคน” ตามหลักการทรงงาน ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุยเดชบรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ไปด้วยในคราวเดียวกัน

ค. การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน มีประเพณีที่เข้มแข็งต่อเนื่องมา ตลอด เช่น การจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี ซึ่งเป็นการส่งต่อมรดกทาง วัฒนธรรมชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นต่อเนื่องไม่ขาดสาย อันเป็นการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ฝ่ายประเพณีและ วัฒนธรรม

๓.๓ บทเรียนที่ได้รับ จากการลงพื้นที่หมู่บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียง หนองล่อง จังหวัดลำพูน มีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๓.๓.๑ การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ก. มีสายสัมพันธ์การพัฒนาในระบบเครือข่าย เกิดปัญหาน้อย ไม่มีความขัดแย้ง ในชุมชน ไม่มีแนวคิดในเรื่องการแยกหมู่บ้าน / ตั้งวัดใหม่

ข. มีความเข้มแข็งในด้านประเพณีท้องถิ่น/ชุมชน เช่น การแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อันเป็นแนวคิดพุทธศาสนา มาเป็นหลักในการดำรงชีวิต เช่น การเสียสละ ความสามัคคี อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาผู้นำชุมชน ต่อไป

ค. มีการออมทรัพย์แต่ละหมู่บ้าน อันเป็นพื้นฐานของการรับผิดชอบร่วมกัน เช่นแนวคิดนี้ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการทำงานร่วมกันของชุมชน ส่งต่อไปยังผู้นำชุมชนรุ่นใหม่

๓.๓.๒ การบริหารการพัฒนาในระดับตำบลและอำเภอ

ก. การบริหารงานในการพัฒนาตำบล มี ๒ องค์กร คือ ฝ่ายท้องถิ่น มีเทศบาลตำบล เวียงหนองล่อง และฝ่ายปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้บริหารงานร่วมกัน โดยจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน นำไปสู่แผนพัฒนาตำบล และแผนพัฒนาอำเภอต่อไป ไม่มีปัญหาในการประสานด้วยสาเหตุนี้ มีจุดแข็งจากชุมชนเข้มแข็ง จากระบบเครือข่าย และความสามัคคีในชุมชน

ข. การจัดทำแผนพัฒนาตำบลมาจาก แผนพัฒนาหมู่บ้านโดยการที่บรรจุในแผนพัฒนาตำบล/อำเภอ ส่วนใหญ่เป็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ไม่มีงบประมาณเพียงพอในท้องถิ่น/อำเภอ ต้องขอรับงบประมาณจากส่วนกลางต่อไป

ค. การส่งเสริมอาชีพโดยเฉพาะการประกอบอาชีพเสริม ส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างจริงจัง เนื่องจาก ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักที่มั่นคงคือการทำเกษตร ปลูกมะม่วง และลำไยส่งออกและเนื่องจากเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลักทำให้ ยังติดกับดักวงจรหนี้สิน ภาครัฐยังไม่สามารถจัดหาอาชีพ และแข่งขันด้านการตลาดกับเอกชนได้

๓.๓.๓ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล

๑) การบริหารในหมู่บ้าน ได้ปฏิบัติ ตามนโยบายรัฐบาล อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะ งบไทยนิยมยั่งยืน โดยการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

๒) การส่งเสริมอาชีพ : ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกลำไย แปลงใหญ่ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล ในการลดต้นทุนการผลิต และการต่อรองเรื่องราคาจำหน่าย ตลอดจนการเก็บลำไยแปรรูปไว้จำหน่ายในห้างตลาด หรือยกระดับราคาให้สูงขึ้น หมู่บ้านได้มีความคณะกรรมการ ในการส่งเสริม ร่วมกับ ส่วนราชการเป็นประจำ

๓) การส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม : นโยบายด้านความยั่งยืน

(๑) เป็นชุมชนที่มีประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ในเทศกาลสงกรานต์งานทรงน้ำพระธาตุเจดีย์ศรีลำพูน ปลอดแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นให้ชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้นำรุ่นต่อไป ที่จะพัฒนา ส่งเสริมประเพณีอันดีงามนี้ไว้ ตลอดไป

(๒) ส่งเสริมให้เยาวชน หัด รำ ฟ้อน วิถีของชุมชนให้สืบสานจากรุ่นสู่รุ่น

๔) การแก้ไขปัญหาเสพติดในเยาวชน : ชุมชนได้จัดการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด เพื่อเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และห่างไกลยาเสพติด ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนรณรงค์กันทำกิจกรรม มีการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การแบ่งงานกันทำ การซ้อมกีฬา ซึ่งจะทำให้ เกิดความสามัคคี ลดการทะเลาะเบาะแว้ง กันได้

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาอำเภอเวียงหนองล่อง มีดังนี้

๑. การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มะม่วง ลำไย เป็นการส่งขายต่างประเทศเป็นหลัก ชุมชนยังไม่มีวิธีบริหารจัดการ หากตลาดไม่รับซื้อ ควรมีการเตรียมการแปรรูป เพื่อจำหน่ายตลาดอื่นๆ โดยให้ผู้นำชุมชนรุ่นใหม่เข้าสู่ชุมชน

๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรทำต่อเนื่อง ไม่เหมือนที่อื่นๆ เช่น การกินลำไยลอยฟ้า ขึ้นบอลลูน / การท่องเที่ยวท่องน้ำ / ล่องแพ / เรือที่มินิวัตกรรมใหม่ เช่น เรือพ่นไอน้ำในการล่อง

๓. การส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีทรงน้ำพระธาตุเจดีย์ศรีลำพูน ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ โดยส่งเสริมให้เยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากขึ้น โดยอาจตั้งกลุ่มต่างๆ ทำแผนต่อเนื่อง

ในประเด็นหัวข้อการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ จากการศึกษาและวิเคราะห์ทำให้ ทราบว่ามี ปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประการ และขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

ที่	ปัญหาที่เกิดขึ้น	สาเหตุการเกิดปัญหา	ข้อเสนอแนะ
๑.	คนรุ่นใหม่ไม่มาสนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกร ที่เป็นอาชีพของทางครอบครัว ทำให้ขาดแคลนแรงงานและกิจกรรมในครอบครัว	- ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นให้จึงทำให้มีโอกาสไปทำงานในอาชีพอื่นๆ มากขึ้น	- สร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากโรงเรียนในหมู่บ้าน - ให้ทุนการศึกษาด้านเกษตรกรรมกับนักเรียน หรือได้รับการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรในชุมชน อาจตั้งกองทุนหมู่บ้านส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยคนรุ่นเก่าส่งต่อสร้างคนรุ่นใหม่
๒.	คนรุ่นใหม่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน	- ไม่ได้รับความไว้วางใจจากคนรุ่นเก่า	- ผู้นำชุมชนรุ่นเก่ามอบภารกิจที่สำคัญของชุมชนให้รับผิดชอบมากยิ่งขึ้น เช่นการจัดกิจกรรมประเพณีของชุมชน การแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ประเพณีทรงน้ำพระธาตุเจดีย์ศรีลำพูน
		- ไม่ใส่ใจในกิจกรรมของชุมชน	- ผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ จัดกิจกรรมให้คนรุ่นใหม่ได้ปฏิบัติร่วมกันเป็นประจำ เช่นการแข่งขันกีฬาในชุมชน